

1541

5 р.

Компендіум з книг на тему:
“Сеча, її визначення, різновид
та властивості”.

Цюрих, 1541

COMPEN

DIVM EXACTVARI

Zacharie Libris De differentijs urinarum,
iudicijs & praeidentijs.

VNIVERSALIS DOCTRI

et Claudij Galeni Pergameni de compositione
pharmacorum secundum locos affectus a capite
ad calcem, particularibus morborum remotis.
Opus medicum, practicum, uere aureum, et po
tissima lectionis.

SYLVVLA GALENI EX
rimentorum, Et aliorum aliquot

Omnia per CONRADVM GESNE
RVM Medicum Tigurinũ in studiosorum
gratiam congesta Nunc primum nata &
ædita.

TIGVRI APVD CHRIS
tophorum Froschouerum.

DISTICHON AD
Lectorem.

Ουρου ἐπισκέψας κρίσι' ἴδ' ἐπὶ τεύχεϊ μικρῷ
μᾶνθανε προγνώσῃ' ἐσόμενος παθέωμ.

Ad eundem hexastichon.

Iudicium uarie licet hinc ediscere Lector

Vrina, nihil non iste libellus habet.

Hinc tibi morborum causaq; ex signa patebunt,

Et symptoma, dolens corporis atq; locus.

Hinc prædicentem te plebs mirabitur omnis,

Hinc responsa dabis conscius omnigena.

Med
MG 110

DOCTISSIMO VIRO

PETRO IACOBO ET STE

phano, Hispano Vincentino, Conradus

Gesnerus Medicus Tigurinus

S. D. P.

VM animaduverterem, doctissime Pe-
tre Iacobe, Actuarium omnem de urinis
tractationē absolutē cōplexum esse, om-
nium propē Medicorum suffragijs appro-
bati, polixitate tamē sua mihi displiceret, in Compen-
dium eius scripta redege superioribus annis: qd' nunc
alijs quoq; studiosis gratum facturum in lucem dare vo-
lui, ut nostro labore fruerentur, suo parcerēt, si qui for-
taſſis idē conari uoluiffent, quod nō dubito. Fuiſſe au-
tem iuſto prolixiorē Actuarium in illo opere, nemi-
nem contradicturū puto. Sæpius eadem bis aut ter di-
uerſis in locis recenſet: multa enim in libris de iudicijs
urinarum explicata, eiſdem ſerè uerbis in libris qui de
cauſis urinarum ſunt repetit, qd' mihi tum inutile, tum
faſtidioſum eſt uiſum. Itaq; ſparſa collegi, ſuperflua re-
cidi, planius obſcura reddidi. Nō quod Actuarij in ſua
lingua obſcurum eſſe ſtilū exiſtimem: ſed qd' eius inter-
pres, aut Græcam linguam nō ſatis tenuiſſe, aut corru-
pto exēplari uſus uideatur. Vt enim unū ē multis affe-
ram, quodam in loco uertit ē Græco hanc clauſulam:

saniem sanguinis abundare, putrescere, & audiri. Sed quis obsecro putredinem intra corpus audiat? Nimirum Græcus codex habet, σήπρωθαι καὶ πύρωθαι, quorū utriusq; idē et æqualis sensus est. Porro qd' superflua reliquisse me dixi, illa intelligo, quæcunq; non ex professo ad urinarū signa pertinent, sed ad aliā medicinæ partem: & quæ dicta semel, iterantur. Causas interdum etiam omisi, cum facile per se unicuiq; notas & euidentes esse uidebatur. In obscurioribus autem ut plurimum adieci. Testatur etenim Actuarius ipse, illis qui breui addiscere uelint ea quæ pertinet ad pronuntiandum de urinis, libros de iudicijs satisfacturos esse. Cæterum erunt aliqua, non dubito, quæ ex Græco melius & lucidius reddi possent. Sed ueniam mihi studiosi dabunt Græco exemplari destituto, & quicquid est, quod damus, boni consulent. Non etiam ullus hic requirendus est orationis cultus. In plerisq; uerbis usus sum interpretis. Neq; enim omnino licuisset ubiq; receptis uocibus uti, cum ueteres Latini hanc medicinæ partem scriptis nō excoluerint. Satis igitur officio meo functus uideri debeo, si nihil apud Actuarium sit ad urinarum iudicia uel commodum uel necessarium, quod non in hoc etiam compendio paucis explicatum inueniatur. Volui autem in primis tuo nomini, Charissime Petre Iacobe, libellum hunc ascribere, nō quidem ut te dignū munus, sed quantulumcunq; saltem amoris
in te

in te mei, dum uiuam, perpetuò duraturi, monumen-
tum: & fortassis apud alios quoq;, etiam ultra nostræ
terminos ætatis. Optarẽ alio modo splendidiore meam
gratitudinem humanitati tuæ probare posse, sed qd' so-
lum in præsentia opis est nostræ, id spero hilaris et can-
didus accipies. Cæterum hoc abs te iterum atque ite-
rum peto, quod mihi Monspeßuli pollicitus es, ut se-
mina aliquot plantarum, quas Hispania uestra præ-
cipuè producit, ad me mittẽda cures: ego uicissim ope-
ram dabo, ut aliquid à nobis accipias. Nosti quan-
topere hoc studio delecter, & quàm curiose singula
Monspeßuli, ac in uicinis agris & maritimis à te quæ-
sierim, tu uero ad omnia libenter ac facile responde-
bas. Quod si posthac etiam literis tuis me docere,
& aliqua mittere uolueris, tum addictissimus tibi mul-
to maximè ero, tum modis omnibus conabor efficere,
ne qua unquam poenitudine collatorum in nos meri-
torum ducaris. Vale.

INDEX CAPITVM

libri De differentijs urinarum.

- C**aput I. De usu inspectionis urinarum. 1.
- Caput II. Nullū ex ueteribus de urinis exactè scripsisse. Ibid.
- Cap. III. Iecur esse principium sanguificationis. Ibid.
- Caput IIII. Vrinæ definitio. Ibid.
- Caput V. De coctionibus, & utilitate scientiæ de urinis. Ibid.
- Caput VI. Contra eos, qui de urinis scientiam contemnunt. Ibid.
- Caput VII. Comparatio scientiæ de urinis, et eius quæ de pulsibus agit. Ibid.
- Caput VIII. De differentijs colorū in urina. 2.
- Caput IX. De differentijs substantiarum ipsius urinae. 3.
- Caput X. Aduersus eos, qui opinati sunt, causam quæ crassescūt urinae, esse à frigore foris assistente. Ibid.
- Caput XI. De contentis, & differentijs colorum in eis. Ibid.
- Caput XII. De differentijs substantiæ contentorum in urinis. 4.
- Caput XIII. De differentijs locorum contentorum in urinis. Ibidem
- Cap.

Caput XIII. De lenitate, & oppositis contento-
rum in urinis. 5.

Caput XV. De hypostasi orobea, fursurea, lami-
nea, ac similacea. Ibid.

Caput XVI. De differentijs eorum, quæ compli-
cantur contentis urinarum. 6.

Caput XVII. De differentijs eorum, quæ innæ-
tant in superficie urinae. Ibid.

Caput XVIII. De bullarum differentijs, & defi-
nitione coronæ. Ibid.

Caput XIX. De differētijs coronarum corporis
urinae, quæ sunt alterius generis. 7.

Caput XX. De uariatione colorum, & substan-
tiarum in urinis, & contentorum. Ibidem.

I N D E X C A P I T V M

libri De iudicijs, causis, et differen-
tijs urinarum.

Caput I. De matulis. 8.
Caput II. De loco spectandis urinis con-
gruo. Ibidem.

Caput III. Quo tempore inspiciendæ sint urinae.
Ibidem.

Cap. IIII. De urina secundū omnia mediocri. 9.

Cap. V. De urinis secundū sexum & etatem. Ibid.

Caput VI. De urinis quæ fiunt in simplicibus in-

Temperaturis.

Ibidem

Cap. VII. De otio & exercitio.

10.

Cap. VIII. De partibus anni, & regionibus. Ibid.

Caput IX. De somno, & uigilijs.

11.

Caput X. Quo pacto esus & inedia urinas alterent.

Ibid.

Caput XI. De paucitate & multitudine humoris urinae.

Ibid.

Caput XII. De albis urinis.

12.

Cap. XIII. De spicis & subspicis urinis.

13.

Cap. XIII. De subaureis, & subcroceis.

14.

Cap. XV. De aurea & crocea urina.

Ibid.

Cap. XVI. De subrubea, ac rubea urinis.

Ibid.

Cap. XVII. De uineis urinis.

15.

Cap. XVIII. De passeis urinis.

Ibid.

Cap. XIX. De uiridibus & oleaceis urinis.

16.

Cap. XX. De urinis uenetis, liuidis, et nigris.

17.

Cap. XXI. De substantia urinae.

Ibid.

Cap. XXII. De contentorum quantitate.

19.

Cap. XXIII. De substantia contentorum.

Ibid.

Cap. XXIII. De albis contentis.

20.

Cap. XXV. De subspicis & spicis contentis, & bileis.

Ibid.

Cap. XXVI. De subrubeis, rubeis, & cruentis contentis.

21.

Cap. XXVII. De fuscis, uenetis, liuidis, et nigris

con-

contentis. Ibid.

Cap. XXVIII. De orobeo, fursureo, lamineo,
ac simulaceo sedimentis. Ibid.

Cap. XXIX. De contentis dissimilaribus, ramen-
tis, capillis & corpusculis in urina sparsis. 22.

Cap. XXX. De lenitate contentorum, & aspe-
ritate, & glutinositate. 23.

Cap. XXXI. De locis contentorum. 24.

Cap. XXXII. De bullis urinae. 25.

Cap. XXXIII. De uarijs coloribus coronae. 26.

Caput XXXIII. De innatantibus in humore
urinae. Ibid.

Caput XXXV. De foetidis urinis. Ibid.

Cap. XXXVI. De urinis hypostasi priuatis. 27

Cap. XXXVII. Urinas à nutrimētis alterari. 16.

CAPITA SECVNDI

libri De praeuidentijs urinarū. Nam quae
primo continebantur, supra com-
prehenduntur.

Cap. I. De urinis hypostasi priuatis. 28.

Cap. II. De praeuidencia ex urinis febrium de-
ficientium. Ibid.

Cap. III. De urinis continuarum febrium. 29.

Cap. IIII. De urinis profluentibus cum principa-
lia membra afficiuntur. 30.

Cap. V. De præuidētia ex urinis profluentibus
in unaquaq; cordis affectione. 31.

Cap. VI. De præuidētia in urinis facta alteratio-
ne in pulmone. Ibid.

Cap. VII. De præuidētia ex urinis ab hepatis af-
fectibus. 32.

Cap. VIII. De præuidētia ex urinis ab affectibus
cerebri. Ibid.

Cap. IX. De præuidētia ex urinis ab affectibus
uentris. Ibid.

Cap. X. De præuidētia ex urinis profluentibus
à costarum passione uera, & non uera. Ibid.

Cap. XI. De præuidētia ex urinis ab affectis re-
nibus, & uesica. 33.

Cap. XII. De præuidētia ex urinis à colo, & in-
testinis affectis. Ibid.

Cap. XIII. De præuidētia ex urinis utero & po-
dice affectis. Ibid.

Cap. XIII. De præuidētia ex urinis ab affecti-
bus extremitatum membrorum. 34.

Cap. XV. De præuidētia ex urinis sup ægritu-
dine an uelocius, an tardius soluatur. 35.

INDEX.

CAPITA LIBRI PRIMY

De compositione pharmacorum secundum locos.

C Ap. I. De alopetia, Caluitie, et Ophiasis.	40.
Ad alopetias composita.	44.
Cap. II. De capillorum defluuio.	47.
Q uomodo comptoria ab exornatoria medicinae parte differat	48.
Caput III. De tincturis capillorum.	Ibid.
Cap. IIII. De pharmacis pilos corrumpentib.	50.
P silothrorum usus.	51.
Q ue pilos disperdant.	52.
Caput V. Quae pilos attenuant.	Ibid.
Caput VI. De fursurihus	53.
Cap. VII. De phthiriasi. i. morbo pediculari.	Ibid.
Cap. VIII. De achoribus, id est, ulceribus capitis manantibus.	Ibid.
Ad achoras inflammatos.	55.

CAPITA LIBRI

secundi.

C Aput I. De omni capitis dolore, dimidiaeq; eius partis affectione, uniuersalis doctrina.	57.
De capitis dolore ex aestu solis.	59.
Ad dolorem capitis ex frigore.	61.
De inueteratis capitis affectionibus calidis & frigidis.	
Ibidem.	
Ad dolorem capitis ex plaga aut casu.	63.

<i>Narcoticis quando utendum.</i>	65.
<i>De his, qui ex stomacho caput dolent.</i>	66.
<i>Ad dolorem capitis à spiritu flatuoso.</i>	67.
<i>De his qui ob biliosum humorem caput dolent.</i>	70.
<i>De dolore capitis per consensum.</i>	Ibid.
<i>De capitis in febribus dolore.</i>	Ibid.
<i>Cap. II. De cephalæa, capitis dolore antiquo.</i>	71.
<i>De metasyncriticis, et sinapismo.</i>	72.
<i>De usu omnium pharmacorum fortium.</i>	73.
<i>Caput III. De hemicrania, hoc est dimidiæ par-</i> <i>tis capitis affectione.</i>	Ibid.
<i>Vsus ephorbij ad hemicraniam.</i>	74.

CAP. LIBRI TERTII.

<i>Caput I. De aurium affectio:ibus, & ob quot causas</i> <i>aures dolore affligantur.</i>	75.
<i>De dolore auris ex frigidityte.</i>	Ibid.
<i>De dolore auris ex inflammatione oborto.</i>	76.
<i>De dolore auris ex flatu uentoso, aut crassis & uisco-</i> <i>sis humoribus.</i>	77.
<i>De ulceribus aurium.</i>	78.
<i>Ad aurium dolores.</i>	79.
<i>De sonitu in auribus.</i>	Ibid.
<i>Ad auditus grauitatem.</i>	80.
<i>Caput II. De parotidibus.</i>	Ibid.
<i>Caput III. De affectionibus narium.</i>	82.
<i>De polypo narium.</i>	83.
	Cap.

CAP. LIBRI QVARTI.

Cap. I. Doctrina affectionū, quæ in oculis fiunt, inter quæ etiā de pharmacis acrimonia carētibus, et meatus obducentibus, & alijs omnibus.	84.
De pharmacis mordacitatis expertib. ac lenibus.	85.
De pharmacis acribus.	86.
De extergentibus, siue repurgantibus.	Ibid.
De erodentibus.	Ibid.
De adstringentibus.	Ibid.
De concoquentibus.	87.
De affretudinibus palpebrarum.	89.
Caput II. De lipitudine, siue ophthalmia.	90.
Caput III. De ulceribus oculorum.	91.
Cap. IIII. De ocularium pharmacorū uiribus.	92.
Quæ ad scabras affectiones conueniant.	95.
Quæ induratis auxiliuntur.	Ibid.
Quæ suffusis conueniant.	Ibid.
Caput V. De aridis medicamentis oculis conducentibus.	Ibid.

CAPITA LIBRI QVINTI.

Caput I. De suggillatione sub oculis, hypopiō Græci dicunt.	96.
Experimentum Galeni ad suggillata.	97.
Caput II. De ægilope.	Ibid.
Caput III. De uaris.	98.
Caput IIII. De ficosis tumoribus.	Ibid.
Caput V. De lichenosis in mento tumoribus.	Ibid.

I N D E X.

Caput VI. De menti eruptionibus.	99.
Caput VII. De furunculis.	Ibid.
Caput VIII. De dentium affectionibus.	Ibid.
Caput IX. De gingivarum curatione.	101.
De mobilibus dentibus, ac prominentibus.	102.
C A P I T A L I B R I S E X T I.	
Caput I. De medicamentis stomaticis, id est ad os cōmodis, & affectionibus in ore.	103.
De stomatico medicamento ex nucibus.	106.
De mediorum pharmacorum compositione.	108.
De confectiōe pharmaci ex malis punicis, & malis alijsq; stomaticis.	111.
De confectiōe pharmaci ex musto, in quo etiam pa- rabilia diuersa.	113.
Quæ sint propriè stomatica dicta medicamenta.	115.
Multitudo oris apta eis, qui medicamentarias qualita- tes egre admittunt.	Ibid.
Caput II. De crustis in ore.	116.
Musa ad anginam.	117.
Caput III. Ad columellam siue gurgulionem.	Ibid.
Caput IIII. De pharmacis ad ulcera oris aphthas appellatas.	120.
C A P. L I B R I S E P T I M I.	
Caput I. De affectionibus circa partes respiratio- nis contingentibus.	123.
Cap. II. De coquendis arteriacis.	127.
De	

I N D E X.

De coctione arteriacarum in diplomate.	Ibid.
Confectio ex papaueris capitibus Galeni.	128.
De usu confectionis ex papaueris capitibus.	Ibid.
Caput III. De confectionibus ad tussim.	129.
Caput IIII. De reiectione sanguinis.	130.
Caput V. Confectiones dolorem sedantes, tabescentibus, et sanguinem reiectionibus comoda, itemq; alijs quibusdam accommodatae, praeterquam colicis.	Ibid.
Caput VI. De orthopnoea.	131.
Pharmacum ex sulphure uiuo, dyspnoicis.	132.
C A P. L I B R I O C T A V I.	
Caput I. De pharmacis stomacho congruis.	133.
Ceratum Galeni ad stomachicos.	134.
Cap. II. Confectiones stomachicae Andromachi.	135.
Qui dicantur stomachici.	Ibid.
De hierae picrae nomine, compositione, et usu.	136.
Polychresta quae.	137.
Caput III. Stomachica pharmaca ab Asclepiade in primo internorum conscripta.	138.
Ad singultum, et stomachi debilitatem, et cibi reiectionem, Asclepiadae.	Ibid.
Ad uoluuolosas stomachi subuersiones, Asclepiadae.	139.
Antidotus hiera, id est sacra, Themisonis.	142.
Caput IIII. quod totum ex Archigene est, omnis.	
Cap. V. De pharmacis, quae forinsecus ori uentris	

Imponuntur. Quintum numero apud Galenū. 144.
Cap. VI. De hepate, & eius affectionibus. Ibid.
Caput VII. Verba Galeni in Cyphoide Andromachi, ad hepaticos. 146.

Cap. VIII. ad induratas iecinoris affectiões. 147.

CAPITA LIBRI NONI.

Caput I. De ictericis. 148.

Cap. II. De splenis affectionibus. 149.

Cap. III. De hydropē siue aqua inter cutē. 150.

Cap. IIII. De pharmacis dolorē sedantibus, anodynis, & colicis appellatis. Ibid.

Caput V. De dysentericis, cum sola particularia medicamenta habeat, omisimus. 154.

Caput VI. De sedis affectionibus. Ibid.

Caput VII. Non adiectum, qđ particularia dumtaxat hemorrhoidum remedia præscribit.

Caput VIII. Ad pudendorum affectiones. Ibid.

Caput IX. De priapismo. 155.

Caput X. Ad uteri affectus. Ibid.

CAP. LIBRI DECIMI.

Caput I. De nephriticis. 156.

Caput II. De Ischiade coxendicum morbo, podagra, & morbo articulari, siue arthritide. Ibid.

Caput III. De podagricis & arthriticis affectionibus. 159.

EXACTVARIODE DIFFERENTIIS VRI- narum.

CAPVT I.

OGNITIO QVAE DE VRI-
nis est, maximopere conducit ad u-
namquamq; ægritudinem cognos-
cendam.

CAPVT II.

Quoniam nullus ueterum, nempe Hip-
pocrates, Galenus, neq; post illos Ma-
gnus, Alexander, Theophilus, exactam
de urinis traditionem reliquerunt; ego ipse hunc
laborem pro uiribus absoluendum, Deo cuncta-
rum rerum largitori confisus, suscepi.

CAPVT III.

Hepar uenarum principiū, uirtutem sangui-
nis effectiuam à condinice natura accepit.

CAPVT IIII.

VRina sanguinis colatura, siue serosior
pars à renibus attracta, est.

De coctionibus, & utilitate scientiæ de urinis.

Cum quatuor concoctiones in corpore nostro habeantur: in uentre: mesaraicis uenis & caua hepatis parte: in curua hepatis parte, uenisq; indenascentibus: in extremis corporis terminis. Hæ si ritè fiant, urinæ etiam laudabiles emittuntur: sin minus, manifeste transmutantur. Sanè humoris, qui in uenis est, per totum corpus concedentis, superflua apparent in matellis. Itaq; magnas intemperaturas similiarium, & officialiũ partium, & opilationes, & intensos humores, cõcoctionesq; & cruditates, atq; reliquas quasq; non contemnendas passionis urinæ demonstrat illi, qui disciplina iam inuenta sciuerit uti.

CAPVT VI.

Contra eos, qui de urinis scientiam contemnunt.

Nonnulli ut incertam inutilemq; urinarũ cognitionẽ carpunt, quod aliquibus brutorum urinis imponi illudiq; uiderint: Quod si aliquando fiat, non est quod mireris, potest enim male sanorũ hominũ, uel Hippocrate teste, urina iumentorum similis apparere. Est sanè ut in nobis, ita in brutis quoq; urina percolatũ sanguinis serũ: quare nihil mirũ, si qui quãdo decipiantur.

CAPVT VII.

Comparatio scientiæ de urinis, & eius quæ de pulsibus agit.

NON urinæ solū spectandæ sunt, sed quæcunq; alia haberi signa possunt, simul cōferre oportet. Quantū quidem ad uniuersalem passionum considerationem faciendam, contemplatio de urinis creditur esse post pulsus, quantū etiam post spiritus humorum substantia per omnia transit, eò tutior & promptior disciplina de urinis, quàm illa de pulsibus existit. Vrinæ enim demonstrant quantitatem & qualitatem humorū.

Illum qui utramq; cognitionem de pulsu & urina calluerit, aut nihil aut perparum fugerit, quod & ad iudicium & præuidentiam conducit: sicuti illum qui altera disciplina sine altera utitur multi sequuntur errores.

Iam porro de coloribus urinarū agemus præcipuis, ex quibus etiā reliquos coniectare liceat, qui nominibus destituti iacent.

C A P V T VIII.

De differentijs colorum in urina.

EX albis urinis, aliæ sunt intensæ, crystal-
leæ, niuæ, ut aqua pura, & hæ ipsæ sunt summæ cruditatis: Aliæ remissæ à summa albedine, ut quarum color uel est lacteus, melior existens aquico & crystalleo: uel glaucus, qui ueluti cornu pellucidū habetur: uel charopus, qui un-

guem lapillū, uel subalbidos cameli pilos refert, tanto minus albus glauco, quantum is lacteo.

Vbi uero primum à cruditate secedētes urinæ aliquam tincturam capiūt, spiceæ uidentur, dein subspiceæ, ita ut illæ uideantur similes bili infusæ humori, ac mediocriter decoctæ: hæ uero bene decoctæ. Si parum punici mali corticis decocti aquæ infuderis, subspiceus fiet color: si amplius, spiceus. Sequuntur suffuluxæ siue subaureæ urinæ, omnium maximè laudabiles. Post hæc, urina est aurea, seu fulua uocata. Mox subcrocea, similis colori cnici flori, cum aqua is dissolutus est. Crocea Corycei croci, uel eius qui ab Atho defer tur, aqua soluti colorem habet. Subrubeæ & rubeæ urinæ ipsos iam dictos flores, non ipsorum dilutum, referunt. Alioqui has licet conferas pomis rubei coloris, ueluti cerasis, malis: illas uero Armenico bolo, & Lemnio sigillo. Hinc uinea urina memoranda, quæ hepatis colore existit, aut uini paulò quàm rubrum est nigrioris, quale uel exiguum plurimæ aquæ mixtum adhuc rubicundo colore spectatur. Vinco passæus intensior est, maximè similis passio, quod ex uua nigra confit. Huiusmodi etiam cerasi fructus color est, ad nigredinem inclinans. Sequitur Veneris cæruleusue color, ex puro albo, atq; nigro æqua ratione confusis nascens. Vt si cerussam, uel calcem lectissimam, atramento, pici, bituminiue misceas, aut alia huiuscemodi. Virides colo-

res diuersi apparent in folijs brassicæ, graminis, uiolæ herbæ, smaragdo, ita ut ex his acceperint appellationem. Oleacea urina in genere appellatur. Vna olei tantū habet apparentiam, ambigiturq; an aqueus an oleaceus sit eius color, ob tenuitatem coloris tingentis humorem. Alia est olei coloris, ita ut is euidentius existat. Tertia generis nomen obtinuit oleacea dicta, similiter à manifesto colore. Sed tamen hæ species subtilis sunt, non crassiæ substantiæ: neq; intensi coloris, aliter potius inter uirides collocarentur. Liuidus color est qualis plumbi, eò proximior nigro, quantum à ueneto remotior, ut si dupla non æqua ratione nigra albis misceantur. Nigri colores cunctis euidentes sunt.

CAPVT IX.

Differentiæ substantiarum ipsius urinae.

VRinae primum ferè subriles apparent, ratione caloris. Refrigeratæ uero, aliquæ cito, aliquæ tarde crassescunt. Sunt quæ crassæ minunguntur. Sunt quæ ut micatæ sunt, ita manent. Crassarum aliæ tenuantur, aliæ indiscretæ, ut à principio erant, permanent. Crassescentium aliæ perquā mediocriter crassescunt ueluti essent turbidæ, aliæ magis, aliæ plurimū. Ita & in subtilibus iudicandum, alias ut aquam, alias minus esse tenues. Quæ uero tenuantur, aliæ quod cras

C O M P E N D I V M

flus continebant, id in fundū matulæ colligunt, sed ipsæ etiam crassæ restant, aut turbidæ: Aliæ temperatæ et subtiles remanent, crassitudine tota in fundum concedente.

C A P V T X.

Aduersus eos qui opinati sunt, causam qua crassescunt urinae, esse à frigore foris assistente.

Nonnulli crassitudinem urinarū, non proprio aliquo ipsarum affectu, certæue significatione, accidere opinantur, sed potius à solo frigore externo: ut à forinsecò quoque calore subtiliores matula in calidam immissa redduntur. Verum quidem à nimio frigore non crassescere tantum, sed etiam gelascere urinas posse: & artificiale calidum nihilominus naturali eas dissoluere. Non tamen semper, non omnibus urinis, neq; à solo frigore, sed proprio quodam affectu contingit. Sæpe sanè quantumuis in frigido aëre non crassescunt. Aliquando etiam hyeme uidere licet subtilissimas urinas manere: & æstate, crassissimas. Quid dicent ubi uiderint hodie eandem urinam subtilem, crastina crassescere, eodem continente utriusq; diei constituto. Interdū cum duæ matulæ eodem in aere manent, altera crassescit, altera tenuis, ut erat, persistit.

C A P V T XI.

De cont.

De contentis, & differentijs colorum in eis.

Contenta optima sunt alba, lenia, æquabilia, quæ ad fundum matulæ concesserint, hæc enim perfectam tertiam cōcoctionem significant. Aliter si fuerint, sanitas deprauata monstratur. Reprobantur quæ à mediocritate subalbida recesserunt, ita ut sint intensa albedine, aut subspicea, spicea, bilea, orobea, subrubea, rubea, cructa, umbrida, ueneta, nigra, aliorumue colorum, de quibus in capite de differentijs colorum corporis urinæ disseruimus.

CAPVT XII.

De differentijs substantiæ contentorum in urinis.

Mediocria contenta, quod substantiam attingit, crassiora sunt ipso humore urinæ, de cuius substantijs cum supra dictum sit, licebit inde de contentis quoque iudicare. Tenuium contentorum, quæ urinæ colorem referunt, minus apparent ijs quæ à colore corporis urinæ discrepant. Sunt autem quædam quæ parum à mediocritate in tenuius decidere: alia magis: quædam uero plurimo, quæ uix etiam si radium solis per matulam traieceris, uidere poteris. Crassiorum uero, quædam parum huiusmodi sunt, ita ut non facile uisus ea peneuret: quædam magis, adeo ut uisus in ipsis terminetur: quædā crassius-

COMPENDIUM

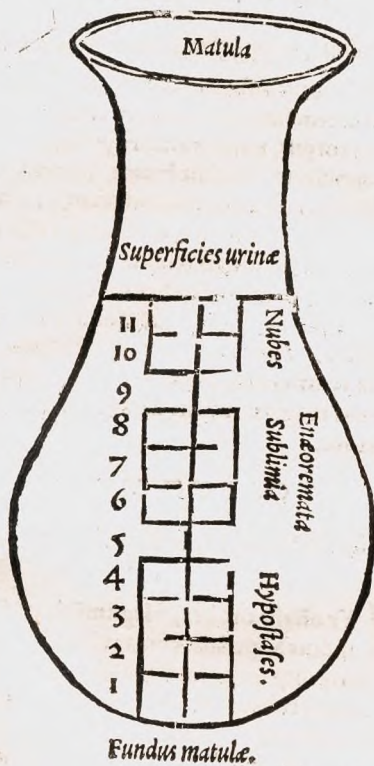
fima sunt, ut quæ pus referunt. Non enim hæc solum tradimus de tertiæ coctionis superfluitatibus, sed alijs etiam contentis, siue humorum crudorum segmentis, siue pure, siue internorum uasorum frustulis.

CAPVT XIII.

De differentijs locorum contentorum in urinis.

Contenta quæ ad fundum matulæ concesserunt ὑποσάσεις, id est sedimenta, uocantur. Εναλλογήματα, id est sublatiões uel sublimia, in medio totius altitudinis insunt. Nubes in superficie extant. Hæc omnia in genere παρυψισάμενα, id est contenta, dicuntur. Hypostasis igitur inculpatilis neq; fundo hæret, neq; longius abiūgitur: hæ enim duæ uitio dātur. Enæo remata tum proprie nominantur, cum exactam medijs sedem occupārint. Si enim superius inferiusue, quàm medium est, constiterint, per abusum sublimia dicuntur.

Nubium aliæ paruo citerius superficie urinæ manent: aliæ ad ipsam superficiem hærent: quædam tāquam ad tertium superiorem locum (qui tamen nullus est) emergere conantes, tam superficie agnatæ sunt, quàm polypi lapidibus hærent. Sed hæc figura enumerata iam omnia loca clarius oculis subiiciet.

Formula locorum in quibus sunt contenta urinarum.

De lenitate, & oppositis contentorum in urinis.

Lenia contēta supra laudauimus, huiusmo-
di autem sunt, ueluti unum continuum, &
coactum corpus, nullo modo rugosum, nō huc
illuc compulsum, nō dissolutum. Improbantur
quæ adeo auxerunt sui continuitatem, ut iam te-
nacia sint: idq; uel modice, & cōmota ualde ma-
tula soluūtur: uel magis tenacia, ita ut etiam uio-
lento motu perquam modice dissoluantur: uel
maximè, adeo ut glutinea uideantur, nullo mo-
tu solubilia. Similiter quæ continuitatem, aspe-
ra dicta, remiserunt, secundum quod uisus par-
tes eorum magis minúsue distantes iudicat, inter
se differunt.

CAPVT XV.

*De hypostasi orobea, fursurea, laminea, ac simili-
lacea.*

Hypostasis orobea, à leguminis est simili-
tudine appellata, cuius instar est globosa,
colorem quoq; ipsius orobi, id est erui excorticati
referens, qui rubeus est, uitello oui rubeo similis.

Furfuraceę uero hypostases similes sunt furfuri
bene moliti tritici, magnitudine pariter & figura.

Laminea refert laminas specie, & latitudine si-
ne euidente altitudine, non tamen secundū longi-
tudinem

tudinem. Similacea præ se fert similes, quæ fures sūt ex male molito tritico, ordeoue, alijs furfuribus uel triplo maiores. Hypostases aut̃ omnia iam dicta contenta nūcupauimus, quod semper fundum matulæ petant. Nanque si contenta aliqua non subsistentia, sed innatantia participaue-
rint eiusmodi species, id non ab eadem causa pro-
uenit, ita ut ne easdem etiam passionēs significa-
uerint.

CAPVT XVI.

*De differentijs eorum quæ complicantur in con-
tentis urinarum.*

COntenta quandoq; dissimilaria apparent: nam aliquando ueluti similæ cum eis descendunt, item similia furfuribus, lamineis, & orobeis: Aliquando ut capilli palmum longi, ac magis, & minus: Aliquando ramenta quædam subrubea, breuissima: atq; hæc omnia nunc minora, nunc plura spectari solent.

CAPVT XVII.

*De differentijs eorum quæ innatant in superficie
urinae.*

DIcamus primum de liquamentis. Appa-
rent itaq; in urinis aliquando innatantia quædam ueluti araneæ, quales sunt maximè con-
tinuæ, uelamini subtili similes, non quales sunt

C O M P E N D I V M

illæ non omnino cōtinuatæ, sed à centro ad extremitates profectæ. Est quando puncta olei in superficie urinæ innatare uidentur, pauca, multa, tenuia, crassa, ueluti in pingui iure refrigerato innatantia, quæ res à multis appellata est spuma. Interdum circa coronam feruntur quædam ueluti laceramenta uestis, & ueluti pilis contexta, quæ à Græcis *ράκκιά* & *τρίχιά* uocantur: eadem sunt longe maiora prædictis, atq; pleniora.

C A P V T X V I I I.

De bullarum differentijs, & definitione coronæ.

Bullæ (quæ etiam lampæ, id est spumæ, quæ in superficie uini insident, appellantur) aut sunt magnæ, aut paruæ, aut mediocres. Item uel per omnē urinę superficiē, uel in sola corona apparent: idq; uel in tota, uel una eius parte, uel pluribus. Aut in corona, & media urinæ superficie iacēt: aut in altera sola medietate superficiei: aut inordinato, ac alio modo, & cōplicato, tam per superficiem, quàm per coronam innatant.

Rursus sæpe singulæ, binæ, ternæ, aliæ alio numero consistunt: atq; aut omnes pari magnitudine sunt, aut nō omnes. Hæc omnia uel in corona, uel in ipsa planicie matulę contingunt. Coloribus spectātur subalbis, spiccis, & aureis, sub rubeisq;. Nimum autem albæ aut rubeæ nunquam apparēt, tanquam fugientes excessus qualitatū

litatum dominantium. Bullas autem eas tantum spectare oportet, quæ postquam quæta fuerit urina, omniq; ex parte refrigerata: huiusmodi enim præstatiore à causa generatæ sunt, quàm quæ ab initio paulò postquam intumuerunt dissoluantur.

Coronam, lineam dico umbra depictam, quæ circumcurrit per ambitum superficiæ urinæ, circulum describens, si rotunda fuerit matula, cum etiam solum proprie corona uocatur.

CAPVT XIX.

De differentijs coronarū corporis urinæ, quæ sunt alterius generis.

Coronæ, quæ corporis urinæ extremitates sunt, sæpenumero diuerso à reliqua urina colore tinguntur, ut albo, flammeo, bileo, uiridi, nigro, uel aliquo alio, qui attente spectantibus facile apparent, conuiuendumq; oculis interdum, aliter uisum fallent.

Cōplicationes quæ neci possent ex enumeratis, ne prolixiores simus, cōsulto omittimus: nam quisquis diligens fuerit, is facile componet tam cum coloribus substantias, quàm cum coloribus, & substantijs contenta etiam differentia colore, substantia, loco, lenitate, æquabilitate, atq; differentijs hisce oppositis.

CAPVT XX.

De uaria

De uariatione colorum, & substantiarum in urinis, & contentorum.

VRinarum colores, aut in eodem, ut se habent, manent semper: aut transmutantur, idq; in peiores, melioresue, & utrouis modo aut ad extremos colores proueniunt, aut manēt alicubi firmati, uel perparum forte paulatimq; procedunt. Contenta etiam, ubi colores ualde mutantur, uariare solent coloribus, substātijs, lenitate, locis. Confert autem considerare, an hae mutationes fiant longiore, an breuiore tempore: est enim perquam utile tempora mutationum obseruasse, uelocia ne sint an tarda, ordinata an inordinata, id est certis aut uagis dierum uicibus redeuntia. Substantiae etiam interdum alterantur pariter, non semper tamen, cum maiore motione in eis, quàm in coloribus mutandis opus sit.

CAPVT XXI. nihil habet non iam comprehensum, quod quidē dictu necessariū fuerit.

FINIS LIBRI PRIMI
de Differentijs urinarum.

DE IVDICIIS, CAU- SIS, ET PRAEVIDENTIIS urinarum secundū Actuarium.

EX PRAEFATIONE.

IVDICIUM urinarū ad omnes
ferè corporis ægriudines cognitio-
nem aliquam præstat. Signa enim
coctionis cruditatisq; in uenis, & ter-
tiam concoctionem indicat. Item quæ circa re-
nes, uesicā, uasāq; urinaria contingunt: qui nam
increscāt, aut imminuantur humores, principalium
meatuum obstructions, cum alijs affectibus.

CAPUT I.

De matulis.

Matulæ sint è uiro tenui & albo, ut colo-
res cū substantia exactè appareant, quod
in uiridibus non contingit. Matulæ non nimum
pateant, ne quem locum altitudinis contenta ob-
tinuerint, minus rectè discernatur. Non conue-
niunt etiam arcuæ, atq; prolixæ, & quæ infernam
partem latam planamq; habent, ipsæ uero colli-
guntur ut à fundo assurgant. Quibus aut non
planus est fundus, sed deorsum extumescens, ita
ut fundus coniformis ferè sit, mouendis urinis
magis idoneæ, capacioresq; sunt, similes cyathis

conuiualibus, aliquanto tamen maiores, simplices, lenes, tenues.

C A P V T II.

De loco spectandis urinis congruo.

Obscuriores pariter & lucidiores loci non exactè colores indicant. Quærendus igitur est inter hosce medius, qui modo cõtenta clarè indicet: quæ si ob loci obscuritatē uisum fugiāt, uel prope solem ipsum admouendæ sunt urinæ.

C A P V T III.

Quo tempore inspiciendæ sint urinæ.

VRinæ adhuc subcalidæ, ut solum exhibēt colores exacte spectari, ita minus cõtenta substantias, atq; bullas. Aliquæ enim omnes bullæ unâ cum spirante urinæ calore rumpunt, aut consistūt cum refrigerata urina. Contenta item nō illico, sed paulatim refrigerata urina apparēt, primum nubeculæ, quæ aut manent, aut pederentim ad medium matulæ concedunt, ut postremo ad fundum. Substantiæ quidem mediocres uel ab initio cum coloribus spectantur. Reliquæ uero nō ante quàm refrixerit urina, & stabilita sint contenta, iudicandæ. Quinetiam urinas, priusquam omnia uideris, ualde moueri non oportet. Bullæ nanque rumpuntur, & transponuntur. Contenta quoq; profuga sedes suas deserunt.

CAP.

CAPVT IIII.

De urina secundum omnia mediocri.

Dicendum primo loco de optima, et mediocri urina, utpote ad quam reliquæ omnes tanquam regulam & amussim comparentur, iudicentur. Hominis igitur exacte sani urina est subaurea, uel subcrocea, substantia mediocris, proportio respondens potui facto, hypostasis alba, lenis, æquabilis: omniaq; sint sibi similia. Bulla non innatet, tuberculum nullum subsideat, nõ inhæreat matulæ. Nihil insit capillis aut ramentis simile, & huiusmodi generis. Quantũ quæque urina ab hac declinauerit, tantum ab optima & pura sanitate recessit: de hac enim nũc loquor, non inscius magnam alioquĩ, sanitatis esse latitudinem, & aliqua eorum, quæ à regula urinarum reieciuntur, in urinis eorum qui simpliciter sani sunt, apparere posse. Habet etiam unumquodq; temperamentum suam mediocrem urinam: in placidis enim natura, subaurea est: in biliosis, subcrocea: melancholicis & phlegmaticis ad album inclinat.

CAPVT V.

De urinis secundum sexum & ætatem.

Iuuenis temperati, ætate florentis urina est subaurea, & subcrocea. Senum subtilis & alba,

cum pauca hypostasi, ad cruditatem inclinans. Puerorum urinæ, ut parum recedunt à subaureis & subcroceis, ita substantia parū excellūt iuuenū urinas, hypostasin plurimā habent. Quantū pro-
cedit ætas, tantū color intenditur, minuitur hypo-
stasis. Circa uigorem iuuentæ color subaureus
consistit non ultra procedens, mediocris est hy-
postasis. Rursus quantum ætas à florescente de-
clinat, tantū etiam urinæ à subaureo remittūt uer-
sus albū, minor & obscurior fit hypostasis. Mu-
lierum quæ temperatæ sunt, iuuentæq; uigentis
parum à subaureo & subcroceo recedunt urinæ
uersus album, substantiæ sunt subtiles quodam-
modo, hipostasis quàm uirorum cumulationior ui-
detur. Quæ ex ætate ipsarum haberi differentiæ
possunt, ex superioribus patent.

C A P V T V I.

*De urinis quæ fiunt in simplicibus intemperam-
turis.*

Humiditas & siccitas cum sint passiuæ qua-
litates, si excefferint solæ, minimo quodā
caliditas & frigiditas magnopere alterare pos-
sunt. Humiditas superās ut naturalem urinæ
colorem obtundit, ita quantitatem auget. Su-
perficies exasperatur, hypostasis augefcit, crudaq;
manet. Siccitas minuit urinæ humorem atque
contenta. Pellucidam fulgidamq; facit, colores
mediocres

mediocres gignit. Hypostasis crassior apparet. Caliditas paulò excedens modum, urinā subauream atq; subcroceā reddit: Maior uero auream & croceam. Vrinæ substantia mediocris est, cum modico fulgore. Hypostasis mediocris est habita comparatione ad quantitatem urinæ, uerum recedit à solita albedine. Frigiditate urinæ ad album uergunt, & à mediocri substantia recedunt. Aucta frigiditate, urina aut subtilis, aut crassa redditur. Si uel subtilis fuerit, uel nō pura, hypostasis erit aut obscura & pauca: aut multa, sed uaria & incocta. Ex hisce licebit etiam coniugationes intemperaturarum connectere.

CAPVT VII.

De otio, & exercitio.

L Abore nimio urina subcrocea, demūq; crocea fit: hypostasis parua, tenuis, ipsa quoq; colorata. Interdum liquamen quoddam innatat, præsertim à fatigatione nimia: Etsi alia quoq; de causa morbosa idem accidat. Ocium & quies albam urinam reddunt, hypostasim maiorem & crassiorem.

CAPVT VIII.

De partibus anni & regionibus.

Q Vantum uere tempus processerit uersus calidum, tantum colores urinarū à sub-

C O M P E N D I U M

spiceo, ac spiceo secedentes procedunt uersus co-
 lorem subaureū, et subcroceū. Quin etiā abeunte
 inæqualitate substantiarum, accedit ad id, qđ est
 secundum naturam, æqualitatem scilicet cōmen-
 suratam. Hypostasis quoq; uere in tenuiorem
 mutatur. Humor is quantitas maior apparet ex
 proportionē eius quod bibitur. Aestatis inī-
 tio urinæ apparēt subaureæ, atq; subcroceæ. Sub-
 stantia mediocris. Hypostasis tenuior medio-
 cri, sed alba, lenis, æquabilis. Procedente æsta-
 te, ac ad summum accedente, quantitas humo-
 ris minor ex proportionē spectatur. Hypostasis
 à naturali albedine uersus subspiceum mutatur,
 estq; multo minor ac tenuior. Hæc tenuitas cum
 fulgore splendet, erga croceum atq; aureum in-
 clinans. Autumnus ubi accessit, colores ad me-
 diocritatē reuertuntur, sed fulgescētia et tenuitas
 adhuc remanent. Hypostasis obscura est adhuc
 & parua, sed alba, lenis, & æquabilis. Proce-
 dente iam autumnō ad mediocritatē secundum
 omnia redit urina. Hyemale solstitium, & pro-
 ximum tempus quantitatē urinæ ex proportio-
 ne reddit. Color ad album uergit, & hypostasis
 maior exiat. Secundū alia uero mediocris. Hye-
 mis processu substantia urinæ uaria spectatur, co-
 lor etiā albus; quantitas uero humoris maior
 ex proportionē rei ebibitæ. Contenta maiora, in
 coctaq; sunt. Circa uernale autē æquinoctium
 ad mediocritatē hæc redeunt. Urinæ secun-
 dum

dum regiones proportionē respondent ijs, quæ fiunt secundum anni horas. Cibi quoq; & diætæ qualitate aliqua excedentes urinas producunt, quales iam dictæ intemperaturæ. Concoctiles scilicet bonæq; substantiæ cibi, ut temperamentum optimum, urinas gignunt: Contrarij uero, discolores, tenues, & quarum contenta prorsus extranea sunt. Incoctiles cibi minora, & diuersæ substantiæ contenta pariunt: Mali uero maiora, & in totum sibi dissimilia.

CAPVT IX.

De somno & uigilijs.

Eorum qui ex affectu aliquo, non per naturam dormiuerunt, urina albicat, cum crassa subtenuiue substantia. Contenta plura, sed incocta. Qui uero per naturam dormierunt, minus album emingunt, quin potius spicuum, cum substantia mediocri: maioribus, & bene coctis contentis. Eorū uero qui uigilârūt non per naturā, urina minimo mutat. Sed qui uigilârunt ob aliquam causam circa principium etiam minimo mutat. Procedente uero tempore dissipantur, & deficiunt cōtēta. Vrinæ humor paulatim magis magisq; tenuatur. Color aut ad album & aqueū uergit: aut ad aureū, & croceū, et oleaceum, & nigrum, iuxta causæ mutantis proprietatem.

CAPVT X.

De esu & inedia, quo pacto urinas alterent.

Eorum qui multum comederunt, neque concoxerunt comesa, urina est subtilis, alba, interdum absq; hypostasi. Diutius uero permanente cruditate, urina fit uaria in substantia, et contentis. Ieiunantium urina flammea atque crocea, & tenuis apparet, minoremq; hypostasin continet. Qui fame uero premuntur, urinas addunt tenues, albas, cum quodam splendore hypostasi priuatas.

C A P V T X I.

De paucitate & multitudine humoris urinæ.

Vrina si maior sit uisa exiisse, quàm pro ebibitorum portione, in sanis corporibus significat multum ebibitum esse, præsertim si uinum fuerit exile. Apparebit autem tunc urinæ color albicans, substantia tenuior: contenta tenuia & uaria, non etiam lenia. Nam insistentibus crudis humiditatibus, & potibus, ac perualida manente natura, magna & subtenuis excernitur urina, atq; prædictis minus alba, sed in hac meliora apparent contenta. Multum quoq; reddunt urinæ, qui ob naturalem quendam uentris affectum pauca excernunt: Eius color mediocris est, maior & crassior hypostasis. Multa item urina meitur ob medicinas urinatorias, cuius color secundum naturam potius quàm in prædicta serua-

seruatur. Hypostasis uero est subtilior, ita ut obscuretur, sed fulgor quidā in humore eius splendet. Atq; hæc quidem in sanis. In Aegrotantibus uero multa urina prouenit in diabete, alba, tenuis, hypostasi priuata. In ægritudinum terminationibus aliquando urina profluit albior, tenuior, mediocrem continens hypostasim, præsertim cum præcesserit urina crassior & globulentiore. In hydropo morbo multa urina redditur, aquea, cum cruda & diuersa hypostasi. Quod si urina multa exierit, ac flammea, & subcrocea, uel simili aliquo colore tincta, suspectam habere oportet, præsertim si cum non bonis cōtentis profluxerit. Sin uineo passæue colore fuerit, atq; sic processerit, præsertim nulla concoctione præeunte, ad malum inclinare, atq; mortificationem quandam & colliquationem ostendit uniuersæ corporis structuræ. Vrina uero proportionem minor, quàm mediocris, effluens, per horū contraria prouenit. Namq; diæta siccior paucam urinam facit, sed subcroceam, cum hypostasi minori, & crassiori quodammodo. Item glutinosa, obstruentia, tum alimēta, tum pharmaca, paucam urinam gignunt, & hypostasin quoq; paucam atq; tenuē. Ventrīs euacuatio multa copiam urinæ impedit, tenuiorem facit: item hypostasim perobscuram, tenuem, non lenem. Ob febris uehementiā, quàm color indicat. Ob aliquem uasorum urinalium affectum & dolorem.

De albis urinis.

Incipiemus ab albo colore tanquam simplicissimo, cuius differētiās primo libro retulimus.

Cōcoctione humorum corporis rectē facta, color decens urinæ illucet: in coctione uero præsente spiceus, & albus color, & qui inter hosce submedij sunt, apparent. Alba & multa urina in sanis semel apparens, multam uini, præsertim exilis, portionē indicat. Alba, quantitate mediocris, cum hypostasi proportionali, frigidā iecinis intemperie significat. Sin obscura ualde, latensq; sit hypostasis, senectutē uel secundum naturam, uel à morbo signat. Alba cum diuersa & cruda hypostasi, in hydropicis uidetur. Alba & tenuis redditur, obstructis renibus, & alijs internis membris. Alba in acutis febribus fit aliquādo humore tingente aliò transmissio. Eadem si mediocris, uel maior, quàm par est, fit, interdum habet contenta dispersa & tenuia, interdum ueluti semē humanum, atq; refugiens fundum matulæ, interdum prorsus deficiunt contenta. Item cum humor tingens uehementer inclinatur in uentrem, urinæ albæ humoris tingentis absentia fiunt. Quod discere licet ab ijs quæ egeruntur. Vt contrā etiam tinctas urinas iudicamus ab egestionibus albis. Albus color quantum intenditur eò peior existimandus est. Vbi

crystallea uel aquea uidetur urina, omnimoda naturæ cruditas intelligitur à frigiditate orta: aut obstructio maxima, præsertim meatuū urinā sequestrantiū: aut bilē quæ tingit, aliò transfluere. Quæ uero albedinē remissam ostēdit, præsertim quæ uergit ad glaucum, & charopū colorem, nō ita facile ob rubescē bilis absentia apparet, aliò for-
tè migrantis: sed potius ob debilitatē uirtutis alterantis, & concoquentis humores, producitur.

Albæ urinæ in febre uehemente sequuntur alias colore tinctas aliquo ut aureo, rubeo, uineo, uehementiore adhuc manente febre, neq; aliquo de crisi certo signo præsentē, phrenesim prænuntiant, eò peiorem, quo ipsi colores prædicti deteriores fuerint. Si diutius albæ manserint, morrem significant. Sin iterum bile descendente colorentur, solui phrenesim. Alba in diabete si permaneat diutius, & nihil imminuatur, periculum indicat. Alba in senibus modica quædā mala signat: in iuuenibus uero & uigentibus deteriora, idq; magis si nulla uel praua contenta assint. Albæ nihil uariantes longo tempore ostendunt capitis difficiles pulsus, obtenebrationes, uertigines, comitalem morbum, ciborum fastidia, prauorum eduliorum interdum cupiditatem, caninos appetitus, artuum dolores, neruorum moriones difficiles, renum & capitis diuersas passionēs, podicis tristes sensus, et tabidam ex ægritudine senectutē. Hæc enim sequuntur uel

cruditatem continuam, uel frigiditatem, uel obstructionem, & transpositionē humorū. Quare utilis est ad prædicendū liber Galeni de symptomatibus. Albæ remissæ, ut lactea, glauca, charopa, in febrium initijs & incrementis laboriosæ sunt. Apparet enim in hisce multitudo materiæ putrefactæ augeri. In febrium uero declinatione significant salutem, præsertim si copiosè fluant.

Cum albis urinis in febribus sitis minor est, urinæ maiores, uentris ficcitas, capitis grauitas, dolores extranei, uertigines, uentris dolores, qui aliquando biliosa excernit. Sciendum aut hæc symptomata contingentia esse, quæ nō necessario omnia, sed nunc plura, nunc pauciora, suas ægritudines comitentur. In sanis autem hominibus huiusmodi urinæ mediocrem à frigiditate offensam arguunt.

C A P V T XIII.

De spiceis & subspiceis urinis.

Subspiceus & spiceus color mancā quidem adhuc concoctionē, minus tamen quā albus significat, sed ueluti indulgere naturam coctioni: cruda tamen est mediocri urinæ collata. In febribus non apparet, nisi forte imbecillis admodum & facile solubilibus, ut ephemeris. Sed si ardentiores febres præcesserint, urinæq; eiusmodi post apparuerint, febrem solui significant.

CAPVT XIII.

De subaureis & subcroceis.

DE subaurea & subcrocea tanquā mediocri urina superius dictum est. Fit autem talis ubi crocea bilis (talis enim est moderate cocta) cum sero sanguinis miscetur, ideoq; ad subcroceum remittitur. Certum enim est bilem esse, quæ urinam tingit, non sanguinem, ut quidam falso opinati sunt. Laudantur igitur eiusmodi colores in iuuenibus & adolescentibus. At in senibus, mulieribus, & eis naturis, quarum ad album aut subspiceum certā ob rationē urinæ uergunt, si prædicti colores apparuerint, uictum aut exercitia calidius effecisse corpus indicāt. Sed cum hæc mediocria sint, mediocres quoq; offensas pariūt.

CAPVT XV.

De aurea & crocea urina.

AVrea & crocea urina auctum calorem significat. Hæc si subtenuis, crassiōrie sit, hypostasi caret, aut perpauca & obscura contenta habere uidetur. Hoc tamen differunt, quod aurea calorem cum materia potius intensum nunciat, propter cibos, aut medicinas acutiores, sanguinis ebullitionem ab ira, uiscera calidiora, similem anni effectum. Crocea uero magis cum defectu materiæ apparet, ob aliquem animi affe-

ctum, uigilias, æstum, laborem, aliâq; tenuem & rubeam bilem augmenta, natiuum uero minuentia calorẽ. Coloris huius causa est humor ipse bileus quantitate aut qualitate auctior. In senibus, mulieribus, cæterisq; id genus maiores præcesserint oportet causæ, & febrim arguunt bili iam crocea per totum corpus diffusa, quam ferè comitantur, uertigines, capitis dolores, oris amaror, ciborum fastidium, sitis: quæ omnia minora intensioraue, citius tardiùsue soluenda, ex ætate, temperamento, & reliquis circumstantiis præuidebis. Iuuenes quoq; ob exercitia & calidas diætas huiusmodi urinas emittunt.

C A P V T XVI.

De subrubea ac rubea urinis.

VRina subrubea et rubea producitur à mifione bilis rubeæ, aut à sanguinis sanie. Huiusmodi sæpe febres antecedit. Cum sanguis præ abundantia non facile uentilatur, nec perspirat, sanies quædam generatur, ut in alijs corporibus humidis et putrescentibus, ubi perspiratione priuatur εὑροσ, uel ὀμίχλη uulgo dicta. Hæc igitur sanies cū rubeo colore sit (est enim ueluti sanguis corruptus) fereî humoris colorẽ in suum mutat, efficitq; subrubeum, aut si permulta fuerit etiam rubeum. Quod si exactè rubea, & coccinea fuerit, indicium est sanguinis alicunde profluentis,

ris, siue ab urinarijs uasis, uicinisq̃, siue à sanguine emungentibus, quæ in renibus sitæ sunt, scissis, hiantibus, laxis. Sed coniudicandū id est tum à locali dolore, tum ab antecedente causa, et processu temporis sanies cum urina effluit. Nisi laxitas tantum renum sine uulnere sit, cum & maior urinæ excretio fit, et uires magnopere debilitant.

Rubea & subrubea urina frequentius apparet crassa, interdum etiam tenuis. Sed illa magis rubæ bilis tincturam ostendit. Vasa urinam colantia rarefacta, & si non scissa, sanguinem serco humori confundi permittunt, unde color euadit rubens. Nihil ualde prauum, sed mediocre malum his coloribus signatur, siquidem humor hic magis est homini peculiaris. Huiusmodi urinæ in iuuenibus minorem læsionem, auctumq̃ sanguineum humorem innuūt: in senibus uero pessimæ sunt, uel diuturnā ægritudinem, uel mortem significantes, cū præ infirmitate ne familiarem quidem humorem continere queant. Rubea si nō à sanguine, sed concolori bile effecta fuerit, q̃d in iuuenibus maximè fit, (uter aut humor exauctus sit, ex antecedente colligitur diæta) deteriora efficit accidentia: modestiora tamen quàm crocea & aurea bilis. Illiæ enim sitis perquam modesta est, atq̃ somni non multum perturbati: hic uero contra.

C A P. XVII. De uineis urinis.

Vineus color bonum humorem assari, uerò

C O M P E N D I V M.

tiq; in rubeam atramue bilem notat, quæ peiores
 cæteris affectus mouent. Mediocre tamen malū
 erit si quid bonæ hypostasis iungatur: sin mala
 aut nulla aliquandiu contenta sint, urinaq; uidea-
 tur ut nubes crassa pauco lumine solis suffusa, id
 est ex tenebricoso & pauco lumine mixta, tum
 prorsus multo uirtutis robore ad recuperationē
 indiget. In sanis hominibus ex multo labore,
 & longo itinere interdum spectatur, sed tum etiā
 aliqua bona signa concurrūt: Causa urinę huius
 labor est & motus uehemens, qui cū sanguinem
 calefecit, iustoq; plus inflammauit, desudare in
 urinarios meatus facit: neq; id mirum, cum à la-
 bore & solis æstu aliquando etiam globuli san-
 guinis in cute sudorificati diffundi uideantur:
 alias subniger humor in uentrē collectus excer-
 natur, tanquam sudorificato sanguine per inter-
 nas superficies uenarum, afflatoq; deinde in uen-
 trem attracto. In febrientibus uehementius ui-
 nea urina saniē sanguinis abundare, putrescere,
 ac bilefcere insinuat. Accidentia quæ comitan-
 tur hunc urinæ colorem sunt hæc, sitis nō modi-
 ca, somni perturbati, siccitas oris, febris acumina,
 deliria, tussis, cum dolore hepatis, quæ mutationi-
 bus colorū iudicantur prauæne sint, an salutaria.

C A P. XVIII. De passis urinis.

Color passus multo uirtutis eget robore
 priusquam ad bonitatem permutetur. Vt
 superior

superior sanguinem, ita hic bilem aduri nota est. Diutius permanens, arquatum adesse præmonstrat, cum multitudine & crassitudine corruptioneque in hepate accumulatae bilis. Causa huiusce coloris bilis est crocea exassata, atque ueluti uio-
lacea effecta, adeo ut paruo quodam momento indigeat, ad transeundum in atribiliarium humorem. Diximus auruginem hoc colore præuideri. Vertuntamen cum nondum inflammata est materia (inflammationem enim præuenit materiae excretio) paruae quaedam & obscurae febres suboriuntur, sitisque perquam modica, quibus multi accidentibus neglectis, plenioribus se cibis alunt, magnam materiae partem comburunt, febrem uehementissimam excitant, corporis iactatus, uigilias, & sitim immensam inducunt: crassa quidem huiusmodi bilis est, & uix accenditur, semel tamen accensa uix potest extinguui.

CAPVT XIX.

De uiridibus & oleaceis urinis

Viridis color prauus est, periculosus, longo tempore constantiaque uirtutis, ut ad bonum reducatur, indiget. Bileum humorem tantum ceteros antecellere ostendit, quantum ipse magis intensus fuerit. Amplius assatus in nigrum migrat, de quo paulo post mentio fiet: nunc ob similitudinem de oleaceis dicendum, quarum tri-

plicem iam supra explicatam differentiam meminisse oportet. Oleaceæ urinæ caliditatis præter naturam signa sunt, eoq; magis, quo fuerint intensiores. Pingui enim à calore liquefacto omni ferè ægritudinū huiusmodi urinæ spectantur. Sed in principio, paucò adhuc liquefacto oleicolora solum. In augmento oleapparens, cum amplius fuerit liquefactum: Cum uero plurimū, ut in uigore, oleacea. Si paulatim eiusmodi color processerit, multoq; tempore confirmentur oleacei colores, cū caliditate toto corpore diffusa, signum est liquefacti uniuerso corpore pinguis, febrisq; hæcticæ totum occupantis. Sin uero breui atq; cumulatim iidem colores appareant, cum caliditate in renibus solis excitata, pinguis renum duntaxat liquati indicium est. Viridiū urinarum, quæ pingui colliquato nascuntur, ad oleaceum inclinant. Quæ uero ob uiolaceæ cæruleæq; bilis multitudinē & qualitatem auctam redduntur, ad nigredinē magis inclināt, adumbrataq; uiriditate fulgent, iam proximæ ut nigrescāt.

Viridem seu porraceam bilem sequuntur, in sania & assidua, & deficiens, uomitus & excretio bilis, interdum puræ, uirulentæ, atq; adustæ, sitis assidua & æstus, lingua adusta, hypochondria subcontracta, aliæq; id genus. Virtute tamen robusta, & remittentibus coloribus bene sperandum: aliter metus non paruus est ne à siccitate & æstu superueniente spasmo interimatur æger.

CAPVT XX.

De urinis uenetis, liuidis & nigris.

Venetus, liuidus, nigerq; color, intensiōe tantum remissionēq; differunt. Liuidus enim ueneto intensior est, utroq; niger. Venetus color apparet uel ob mediocrem melancholici humoris tincturam, estq; subtenuis: uel frigus uehementius, apparetq; crassior: uel mortificationem quādam, qd certum fit, si nulla præcesserit coctionis significatio, sed à prauis coloribus ad peiores mutata sit urina. Liuidus color eodem modo nascitur, eadēq; significat: interdum uero plagas & uerbera homini incussa notat, qd ex corporis uibicibus clarum est. Vrina summe nigra aliās extremæ caliditatis signum est, idq; ubi uiridis, aut consimilis urina præcesserit: aliās extremæ frigiditatis, idq; ubi liuida & ueneta frigoris indices præiuerint. Ferè semper autem huiusmodi color uitæ periculum præfagit. Ferè dixi, quoniam in affectibus à nigro humore natis, salutare sunt nigre urine. Eadem melancholiarum species, & quartanam in declinatione apparentes soluunt. Neque mirum fuerit si in melancholico aut splenetico talis uisa fuerit post pharmacum purgans epotum, item cibos & potus, præsertim labore aliquo secuto, qui materiā uigentem diducat. In sanis, aut parū, aut nihil mali hinc significatur. Veneta & liuida nun-

quam à calore fiunt, sed aut frigore, aut atro humore. Sanguine plagis mortificato natura aliàs per uentrem, aliàs per urinaria uasa ipsum expellit. Nam quæ urina nequit ostendere, ea de monstrat uenter: ueluti etiam contra. Ut uehemens caliditas afflando adurendoq; nigrefacit urinam, ita frigiditas humorẽ spissando, quod in nubibus euidẽs habetur. Si albæ urinæ aut similes præsertim in melancholia et quartana præcefferint, sequuntur nigræ soluunt morbum. Sin uirides aut liuidæ præiuerint, cum periculo uitæ sequuntur nigræ. In febris mediocribus si diebus non criticis reddantur, letales sunt: Item in acutis, maxime si iudiciaria dies fuerit, indicans.

C A P V T X X I.

De substantia urinæ.

VRinæ substantia mediocris est, cū decens in uenis coctio peragitur. Cruditas uero diuersas producit substantias, pro causarū ipsam efficientium uarietate. Igitur si cruditas ob genuinæ caliditatis debilitatem & intemperiem fiat, urinæ tenues uisuntur, aliæ magis, aliæ minus, pro ipso coctionis, cruditatisq; gradu. Cruditas autem nata ob aliquẽ humoris excessum obtrudentem caliditatem naturalem, crassiores reddit. Meatus oppilati tenues, aperti crassos liquores emittunt. Inedia urinam ædit tenuem, subcro-

Subcroceam, contēta paucissima aut nulla. Omnis longa aut magna euacuatio, uentris, urinæ, sanguinis, tenuem, albam, & ferè sine hypostasi urinam efficit. Similis est in senectute siue ab ægritudine, siue per naturam. Crassa fit ob humorum abundantiam: aut corporis superficiem frigore densatā: aut cōcoctionis principium, præsertim si tenuis urina præcesserit. Distinguuntur autem colore, aut mutationis facilitate, aut contentorū crassitudine. Est ubi causis pluribus concurrentibus urinæ complicatæ appareant. Causa tenuitatis est calor innatus, aut frigore uictus, aut extrinseco maiori calore. Nam & quæ foris sub sole, uel præfrigido aëre elixantur, minus coquuntur, quàm quæ domi loco tepido. Maxime autem tenues uidentur, ubi actiua illæ qualitates simpliciter præcelluerint. Excessus enim materiæ crassamentum potius infert. Tenues si à principio apparuerint, idq; non ob aliquam nudam intemperaturam, nunquam ad mediocritatē mutabuntur, nisi prius ingenita fuerit crassitudo: magnam enim uirtutis debilitatem arguunt, atq; eò potius quò cum coloribus prauioribus inspectantur. Crassæ quandam naturæ pugnam indicant, ueluti nitentis ut dominetur materiæ, atque iam iam forte dominantis, si non apparuerint in urinis substantiæ uehementer crassæ. Hic enim par est à materia tanta subactā naturam succubuisse. In ijs quos nuda intempe-

ries male habet, è tenuibus primum subtenues, demùm mediocres urinas euadere oportet. Vbi dominata natura crassitudinem urinæ non mediocrem effecerit, multi hoc signo coniectantes superfluitatum momentum eundi deorsum, ausi sunt prædicere futuras uentris excretiones non paucas. Nam & uarij tumores in superficie horum corporum generari consueuere, qui pus aut puri quippiam simile continent, uel aliam materiam tractu temporis in pus mutandam. Urinæ crassæ semper fuere signa humorũ aliquo pacto implentium uentrem, & intestina, atq; hepatis partes cauas. Tenues si diurnant, accidentia morbi increfcere, uirtutem superari, uitæq; discrimen ostendunt: saltem longum tempus, modo adhuc uirtus firma sit ad recuperationẽ. In primis hoc notandum est, quò magis ab albo secedentes urinæ colorantur, eò minus tenues apparere. Itaq; in nigris, quæ longissimè recesserunt, licet tenuitatem aliquando habeãt, animaduerti tamen ea nequit ob perspicuitatis priuationem. Albus uero tenuitatẽ, si quam habet, præ se fert maximè, quod translucidus cum sit uisum facillimè transmittat. Est autem contraria ratio, tenuitas enim à coloribus impeditur: colores uero à tenuitate iuuantur, hoc est planius discernuntur. Rursus crassitudo colores impedit, uisum enim non transmittit: & proportionem cum asperitate habet, ut tenuitas cum læuitate.

Aspera

Aspera autē læuioribus minus luculenta sunt. Sic gemmæ politæ, quàm rudes, euidentiores colores præstant. Si tenues præcesserint, maximè in febribus, sequantur crassæ, prædicenda declinatio, eoque melius & tutius, quo citius uel plus crassitudinis inerit, accidentia dissoluentur: naturales excretiones augebuntur, urinæ ad proprium colorem reuertetur. Si unà cum accessu febris urinæ crassæ spectentur, quæ aut semper crassitudini addant, aut saltem non attenuentur, neq; ad meliores colores mutantur, conijcere oportet uirtutis infirmitatem, & humorum multitudinem, ita ut metus non paruus sit penitus superandæ naturæ. Si uero iterum tenuentur cum melioribus coloribus, remissio expectanda. Actuarius recenset historiam adolescentis cuiusdam, in quo talis urina, nempe crassissima, cum colore uario extraneoq; apparuisset, statim ab initio in febrim à magna putredine accensa (reliqua symptomata ut breuior sim reticeo) septimo post die correptus spasmo mortuus est. Subiungit alteram quoq; historiam hydropici cuiusdā, cuius similis ferè urina effluxit: quomodo autē solutus sit morbus postea nō rescuisse se scribit.

CAPVT XXII.

• De contentorum quantitate.

SI contenta mediocria quantitate fuerint, probantur. Sin multa quidem, secundum alia

uero mediocria, hominem saginari significant cumq; cibis multis saginantibus in ocio & uita molli utatur, eos tamen facile à robusta caliditate concoqui. Quæ per cutis poros aliòsue meatus excrementa transeunt, consuetis uijs præclusis ad uesicam regurgitant, augentiq; contenta.

Tenuia contenta quantacunq; sint, aliquando humorem crudum admodum subtilẽ mōstrant. Nanq; si modicè euacuaueris matulam, ipsa contenta cito eleuantur, atq; lenitas dissimilis redditur. Alteratrice concoctriceq; uirtute quauis de causa obscurata, plurimæ superfluitates & crassiusculæ feruntur. Inedia, exercitia, obstructions, & tardæ cōcoctiones pauca reddunt contenta. Contenta multa aut crassiora in ægritudinum initijs atq; augmētis, præsertim si febris nō contemnenda assit, humorum copiam arguunt, quæ ad concoquendum firmitate uirtutis, tempore, & fortuna bona indiget. Coniicies autem inde angustias meatuum esse circa pectus, utpote arctato à multitudine humorū septo transuerso. In uigore uero summo febris, atq; declinatione, contenta illa salutaria & bona sunt, cum febris momentum fecerit in ea.

C A P V T XXIII.

De substantia contentorum.

INterdum contēta ad mediocrem substantiam perducī

perduci nequeunt ob tertiam concoctionem frigore laborantem. Quantitas diuersa quæ in ipsis contentis est humorum intra corpus mensuras præsentat. Contenta crassa, si nõ male olent, & perlenia sint, non sanies, sed crudorum intra uenas humorum amputatio quædam sunt, quorum mensuram pro contentorum quantitate & crassitie coniungo. Differunt autem hæc à iudiciaria iam subnectenda sequestratione, quod uiscea mucosaq; sint, & in mēbris urinarijs quandoq; detenta non paruum homini dolorem afferant. Quinetiam saniei similia sunt, uiscositate tamen, & quod male non oleant, differunt.

Sanies cum & ipsa uiscidum aliquid habeat, dignoscitur tamen, quod dolor affecti loci præcesserit, sanguinem mingi contigerit, & super carbores imposita malè oleat. Iudicante morbos natura, superfluitates quæ in uenis sunt contenta modum excedentia producant, unde multi nesci terrentur. A crisi autem sequestrata intelligitur, si nullum malum colorem habeant, & ut plurimū ab ægritudinis statu fiant. In principio enim augmentoq; tanquā praua, suspecta sunt, præsertim si malis coloribus iungantur. Contra tenuia quæ pura sunt, nec facile matula commota assurgunt, magnam naturæ circa tertiam concoctionem debilitatem significant, ferè enim cum albis & aqueis urinis apparent, & in prima quoq; coctione tenuia & subhumida fiunt excre

menta. Tenuia contenta ob crudum humorem tenuatum, ab roborata iam genuina caliditate fiunt, attenuante ac dissipante omnem intra uenas ex cruditate crassitudinem. Calor enim tenuiora cogit, definitq; : crassiora & cruda, attenuat, coquit.

C A P V T X X I I I.

De albis contentis.

MEdiocris contentorū color, neq; ualde albus, neq; subspiceus est, sed inter utrumque medius. Vehementer autem alba, aut pituita alicuius ramenta sunt, aut pus summè concoctum. Distinxis autem illis signis, quæ proxime de saniei & crudorum humorum differentia prædiximus. Porro sanguinem cum exactè coquitur, ad album & subalbidum redigi, ex lactis, seminis, & puris generatione cōstat. Quare idem in contentis fieri debuit, quæ sanguinis exactè concocti in uenis superfluitates sunt.

C A P V T X X V.

De subspiceis & spiceis contentis, & bileis.

DEclinant hæc quidem à laudabili colore, tolerari tamen possunt tanquam mediocria, uidelicet à mediocri bile colorata, quæ immersa est usq; ad profunditatem corporis. Bileæ etiam mala habentur, exauctam esse rubeam bilem demon-

demonstrantia, siue à uictus ratione, siue corruptione sanguinis, aliterue bileo humore abundante. His peiora sunt nigricantia, superata iam uirtute à turba prauorum humorum.

CAPVT XXVI.

De subrubeis, rubeis, & cruentis contentis.

COntenta huiusmodi uisuntur, aut ob multitudinem sanguinis : aut quia uirtus re-
tentrix præ debilitate etiã optimos humores effluere finit. Subrubea & rubea cruditatẽ quandã in tertia concoctione, ob rubeæ bilis excessum innuunt. Mediocria tamen putantur, & absq; periculo, sola quantitate nocentia, cū alia quædam praua, & quantitate, & qualitate lædāt. Cruenta rubeis usquequaq; peiora sunt, liuidis atq; nigris meliora. Namq; significant nō elaboratum omnino esse sanguineum humorem, præsertim si copiosa sint, tum enim uirtus ob multitudinem operari nequit. Quod tolerabile quidem est, eget tamen non paucò tempore ad recuperandam sanitatẽ. Quod si per uirtutis ipsius per se accidentem debilitatem id apparuerit, extremum malum est, uirtute in agendo sua iam defatigata, utilesq; humores retinere nequeunte, quod ex alijs coniudicantibus circumstantijs discernetur, ut sunt ætas, uictus, & reliquæ.

CAPVT XXVII.

De fuscis, uenetis, liuidis & nigris contentis.

VEneta, liuida, & nigra contenta, omnium pessima sunt, naturæ inimicissima, eoq̃ deteriora quo magis uersus fundū concesserint. Accidunt autem hi colores uel ob nigrum melancholicum humorem, qui uel aliunde in uenas confluxit, uel in ipsis genitus est: aut ob mortificationem: aut tormenta, & scuticas incussas.

C A P V T XXVIII.

De orobea, furfureo, lamineo, ac simulaceo sedimētis.

ORobea hypostasis in urinis tum apparet, ubi pingui iam consumpto, caro inceperit consumi. Sciendum tamen interdum solorum renum passionem hinc innui: Si scilicet absq̃ febris sit æger, & concoctionis appareant signa: Sin febrit cum cruditate, corpus uniuersum consumitur. Semper autem fundo adhæret, non enim tam leuis est, ut fieri solet in contentis, quæ specie similia huic sunt. Furfurea apparet, cum febris in profundis uasis infixæ est. Aliquādo solius affectæ uesicæ nota est, quod eodem modo ut in orobea diximus, discernendum est. Vbi febris iam duras corporis partes attingit, eiusmodi furfures ueluti frustula quædam abstracta à corpore præ duritie renitente apparent. Nam ignis quæ soluit, alia liquefacit, alia frangit scinditq̃, ut dura

acrigida, quoq; fuerit unumquodq; durius, eò frustra maiora euadunt. Laminea fit, cum aucta febris partes solidas attingit. Sed an uesicæ tantum, an totius corporis affectio sit, ut in superioribus dictum, distinguo. Similacea omnium pessima, mortificationi proxima, quam præueniens febris usq; ad amplariū partium concisionem inducit. Differt ab assato sanguine, quod contenta alba habeat, ille uero rubea. Quod præuidentiam attinet, hoc tantū addemus. Si plura huiusmodi contenta fluxerint, atq; in peiora processerint, pronuntiandum mala esse, naturamq; lassatam deficere, quod illa habitum & compagem corporis corrumpant. Contra uero si pauca apparuerint, atq; ad minus mala assidue uergant, bona salutis spes est. Nō ignorare oportet, interdum humorum crudorum spissatorum effigiem quandam apparere, uergentem ad species similes prædictarum hypostasium. Quemadmodum accidere solet in ijs, quæ coquuntur in sartagine, quæ dum assantur, arctantur, quoq; magis ustulantur, eò peiora redduntur. Similia in urinis intelligendum, coniiciendumq; quò minora fuerint frustula, eò imminentiorem febrem esse. Quinetiam interdum in contentis urinarū eorum, quos sine febre esse contingit, eiusmodi germina malè elaborati alicuius humoris apparent, quæ tractu temporis declinant, dissoluntur, ac ueluti capilli interdum in urinis spectan-

tur, de quibus post edisseretur. Interdum humores quidam ad matulæ fundū, iam subtiliati, & disiuncti à crasso spiritu, aſſati uero atq; conſiſtentes, quandam dictarum hypotaſium ſimilitudinem exhibent. Dignoscuntur, quod multa hypotaſium craſſitudo præceſſit, quodq; ſtatim tempore commotæ attolluntur, uolant, diſſipantur. Prædictæ uero hypotaſes, ſemper ſeruant multitudinem, & craſſitudinē, nullo pacto à matulæ fundo diſſidentes. Sed de ramentis aduſtis iam plura.

C A P V T XXIX.

De contentis diſſimilaribus, ramentis, capillis, & corpusculis in urina ſparſis.

Miſcetur quandoq; bona hypotaſis cum prauis quibuſdam ac incoctis fruſtis humorum quorumcūq;. Ramenta enim quædam conſpiciuntur aliquādo cum contentis, quæ aut erga colorem aureum uergunt, aut uerſus album ſimilē mæ. Quæ ſi multa fuerint, ſemicoctam materiam indicāt, illum uero humorem in profunditate corporis abundare, ac cōcremari, cuius ramenta uidentur contentis connatare. Si uero pauca ſint, modeſtiorē eiꝰſmodi humoris malitiā demonſtrant, atq; malorū ciborum uſum producere talia. Quò maiora fuerint ramenta, eò minorem eſſe cremationem humorum in uenis: quò

quò minora, maiorē caliditatē arguunt. Causa horum ramentorum est nimius calor, qui humores ad spissitudinem, & ueluti ossis naturam redigit, ubi per meatus aliquos diu immorati, neq; dissoluti & attenuati, neq; cito per urinas expulsi fuerint. Veluti capilli palmo longi, & minores maiorē sue, subalbi, renum passionem signant. Generantur autem in ijs uasis, quæ à renibus ad uesicam descendūt, ita ut quanta uasorum interiorum longitudo est, tanta humoris spissitudo et assatio fiat, quæ capillis similiter extenditur. Horum meminit Hippocrates aphorismo 76. lib. 4.

Corpora plura ac diuersi generis in contentis, et ipso urinæ sinu dispersa, dolores in corpore sparsos innuunt: ut nos in muliere spontaneum dolorem ulcerosum patiente animaduertimus, cuius urina aurei coloris multa, aspera ac propè similia surfuri corpuscula quædam sparsa continebat. Alia mulier ex articulis diu passa, subituum & albicantem reddebat urinam, cum minoribus & tenuioribus, quàm prædicta fuerint, corpusculis.

CAPVT XXX.

De lenitate contentorum & asperitate, & glutinositate.

Lenia continuaq; contenta, nihil noui adferunt. Sin aspera ac ueluti dispersa fuerint,

non parua quædam in profundo corporis perturbatio significatur, quam uiolus quispiam & adulterinus, scilicet ex calido & humido compositus spiritus producit, concoctionem iustam impediens, idque tanto magis, quanto amplior apparuerit diuulsio. Quod si contingat aliquod ualde crudum esse complicatum cum contentis, indicatur id pulsus esse uiolentia spiritus ad terminos corporis, atque ab angustia locorum in quibus est inculcata ea crassa materia, generari non paruum doloris sensum. Quoque magis materia per sinum humoris urinæ distributa est, eò in pluribus corporis partibus noueris dolorosum sensum esse. Atque ut dissimilaria complicantur cum contentis subsistentibus, ita quoque doloris sensus extiterit.

Si uero confrieta sint contenta, indicant crassitudinem partium materiæ impenetrabilem, testante qualitate uiscositatis. Ita ut in quo loco humoris urinæ hæc immorata fuerint, ostendat in illo corporis loco passionem diurnare, eoque magis, quod uiscosiora fuerint. In contentorum diuulsione causam esse extraneum quendam spiritum diximus: extraneum uero, quia si concoctio secundum naturam se habeat, genuini ac naturales gignuntur spiritus. Nunc adiiciendum, sicut in ambientis aeris constitutione, ita etiam intra nos, neque in magno frigore, neque calore uehemente, spiritus excitari, sed in remissa solum caliditate, pugnante natura, & nitente frigidos humores dissoluere,

atq; concoquere, non omnino tamen ualente. Sunt autem aliqui spirituum facile concoctiles, alij omnem concoctionis gradum effugere.

CAPVT XXXI.

De locis contentorum.

HYpostasis quæ ad fundum sedere uidetur, bona quidem & moderata, nihil noui significat: Cruda uero atq; diuersa specie, prauitatem naturæ: Diuersa uero partiū positione, ostendit segnitiam ipsius minus assurgentis aduersus rebellionem humorum nocentium, ita ut opus sit hinc & tempore, & robore. Animaduertendū quoq; ne prorsus matulæ fundo incumbens hæreat. Quæ uero leuis tenuisq; tertium hypostasium locum occupauit, non mediocrem capiti læsionem adesse significat, habens rationem nubiū inter hypostasies. Sublimia si praua sint, loci tamen differentia modestiora sunt, quàm quæ ipsis subsident. Sin alijs rationibus bona fuerint, tum loci ratione sola recedunt à perfectâ bonitate, quod à spiritu adulterino leuia redduntur.

Nubium quæ bonæ sunt, omnino qua nubes sunt, non parum recesserunt uersus distantiam à loco, qui secundum naturam, quamobrem multo quoq; indigent tempore. Quæ uero prauæ sunt, eò modestiores uidentur reliquis, quò absterunt à loco, qui secundum naturam est, quiq;

debetur hypostasibus secundum naturam.

Regula cō
munis.

BONA contenta quò inferius descenderint, excipio fundum, eò melius. Praua contenta, & quæ ipsis insunt, quò superius concesserint, eò minus malum. Vbi contenta, quæ secundum naturam se habent, fuerint ad superficiem urinæ à multo spiritu euecta, praua in capite neq; modica affectio continetur. Sic in sublimibus affectione noueris adesse per partes corporis simili positione habētes, habita proportionē totius urinæ altitudinis erga corporis altitudinem. Hæc autem sunt hypochondria, uiscera, atq; pectus.

Interdum humores concocti, & ad urinæ superficiem concedentes, inexpertis medicis apparentiam bonorum contentorum effecerunt, qui plurimum falsi sunt. Nutrimenta alia prima concoctione domita, omnem extraneū spiritum dissipant. Alia ut domentur etiam secunda opus habent. Sunt quæ tertia quoq; ut quæ humorem prorsus crudum, ac propè corruptiuum gignūt. Spiritus igitur qui cū urina excernitur, circa primam concoctionem genitus, si tenuis fuerit, & quantitate mediocri, bullas quasdam in flat super urinæ superficie, mox autē refrigerata urina dissipatur. Sin crassior & maior spiritus sit, bullæ nō statim dissoluuntur, spirituum potius in uentre generatorum signa. Qui uero in secunda concoctione fiunt spiritus, ita dissipant contenta, quemadmodum ea quæ ad profunditatem corporis concess-

conceſſerunt, ſolentq; frequenter in paſſionibus calidis apparere. In crudis & incoctis humoribus, ſi contenta apparuerint concocta, multis ſpiritibus generatis ſublimentur, multo calore multam materiam ſpiſſam diſſolvente. Vbi uero iam à natiua caliditate domita fuerit materia cruda, paulatim descendunt contenta. Spiritus alienus quò fortior fuerit, eò magis uerſus ſublimiores partes materiam propellit. Porro ut dictum eſt altitudinē urinæ corpori proportionem reſpondere, ita etiam ad quas partes latitudinis urinæ declinauere contenta, eas & in corpore affici indicio ſunt, idq; ut plurimum errabundo dolore, ſpiritu crudam et inæqualem diſſante materiam.

Motus in uniuerſum cauſa eſt ſpirituum generationis, ut in aqua feruente, aliterue cōmota euident ſit.

CAPVT XXXII.

De bullis urinæ.

Bullæ quæ in ſola corona integra ſerie circumſiſtūt, ſi colore humoris urinę ſint tinctæ, affectionem doloremq; capiti non mediocrem ineſſe denuntiant: toti quidem, ſi per omnem circumferentiam uideantur: medietati tantummodo, ſi per dimidiam coronam innatent: atq; reliquæ proportionem. Quæ ſparſim in corona manent, à debiliore cauſa genitæ, dolorem quoque obruſiorem declarant. Quibus aureus color eſt

Intensior, ab illis ut plures noxi, ita maior capitis dolor significatur. Albæ, aut potius albicantes bullæ in coronæ ambitu, paruum, si modo aliquem, dolorem indicant: & si fuerit simul urina tenuis, caloris naturalis imbecillitatem arguunt, aut renum oppilationem, maximè si nulla fuerit hypostasis. Bullæ quæ à corona uersus mediâ superficiem urinæ concedunt, capitis affectiones remitti ostendunt. Aliæ etiam bullæ per superficiem urinæ dispersæ, nihil eiusmodi super capite indicant, sed solum multam naturæ debilitatem, et oppilationes, & crudorum humorû abundantiam. Sæpenumero bullæ uisæ satis sunt, ut appareant signum bonum cōcoctionis, cum pridem uisæ non fuerint, iam naturam indulgere concoctioni indicantes. Itaq; in febre, declinationē eius coniiciemus: Nisi principio statim uisæ apparuerint, processerintq; tum enim capitis non modicos dolores demōstrant, & si in tenui urina ceu corona innatauerint, etiam periculosos. Cum crassa uero urinæ substantia, bullæ modestiores apparent, & minus graua significant. Interdum pro bullis nō apparentibus sufficiunt crassæ spumulæ (ueluti in uino apparere solent innatantes) idemq; signāt, præsertim in febris solutione, de qua iam dictum est. In profluuio feminis bullæ densius apparent per coronam. Interdum etiam minima quædā corpora in bullis uisuntur, capillorum crassamēto, longitudine autem

autem, ut diametrum esse in bullis arbitreris, nūc breuiora paulò, nunc longiora: siue quis ea seminis esse quædam segmenta, siue renum colliquamenta dixerit. Causa bullarum generationis, ut etiam dissipationis eleuationisq; cōtentorum sunt extranei spiritus, qui inter se multitudine, substantia, & elemētorum qualitatibus differunt. Secundum quæ discrimina singula, iunctæue sibi mutuo, permultum uariant bullæ. Spiritus crassiores potius in bullis apparēt inclusi, tenuiores uero magis dispersis contentis congruunt. Similiter & quantitates minus in his quàm in illis apparēt. Qualitates uero spirituum à bullarum coloribus, deprehenduntur. Bullæ paruæ in urine corona, & inter se dēfatae, spiritū crassiorem, neq; facile disperditilē causam habent: ipsa enim crassitudo et uiscositas eleuari ipsas non patitur. Contraria ratione, quāto sublimiores bullæ, & quasi fornicatæ magis apparent, tanto plus spiritus disperditus à materia abscessisse significatur. Spiritus quò frigidiores extiterint, eò minus dolorū sentitur. Circa renes, uesicā, & seminaria uasa, spiritus & bullæ ob locorū angustia excitantur. Bullæ in sanorū urinis, præsertim maiores & diffusæ, frigidos spiritus denotant. Bullæ non nunq̃ signū sunt fluxiōis in pulmonē, præcipue cum accedēte æstate homo calidior effect⁹ multū ebiberit: Quod caput exiccatū attrahit, partimq; ad pulmones demittit, unde tussis cietur: par-

tim ad uentrem, qui inde conturbatur.

C A P V T X X X I I I.

Deuarijs coloribus coronæ.

SI humoris urinæ color prauus fit, color autem in corona benignior appareat, signum est salutare. Ut si urinæ quidem aureus, rubeus, uineus, aut non dissimilis fuerit color, albus autem aut albicans in corona, bonam spem promittit: ubi uero & totius urinæ color malus, & coronæ adhuc deterior fuerit, malum est. Porro quod diuersum à reliquo humore coronæ colorem deprehendamus, hinc fit, quod cum tenuior urinæ pars superior existat, facilius alteratur, & mutationem ostendit. Sæpe autem fit ut nihil utriusque color differat, cum à causa aliqua uelicenti ex æquo uniuersa tingitur urina.

C A P V T X X X I I I I.

De innatantibus in humore urinæ.

QUÆ urinis innatant araneis similia, & pūctis uelut ex oleo iniectis, signa sunt colliquationis alicuius, aut totius corporis, aut solum renum. Quod si parumper apparuerint, nihil graue: sin diu, principium colliquationis ostendunt.

C A P V T X X X V.

De foetidis urinis.

Putredinem foetidus odor maiorem minoremue proportionem significat. Pus ubi fuerit, euidēs est putoris causa, scilicet ulcus alicuius internæ partis: & si temporis progressu foetor ac pus minuantur, bonum est: secus, malū. Si non sit pus, & mediocria coctionis habeantur signa, alicui⁹ particulæ mortificatio significat. Quemadmodum si praua in urinis fuerint signa, mortificatio peruenisse in totum corpus existimatur.

C A P V T X X X V I.

De urinis hypostasi priuatis.

Vrinæ secundum tenuitatem & crassitiem non paucos habent gradus. Tenuissima urina et uehemēter alba, sine hypostasi, aut obstructionē non contemnendam, aut frigiditatem immoderatam, & cruditatem demonstrat. Si uero illa minora fuerint, etiam horū significatio modestior erit. Spicea & subspicea minorem obstructionem, non autem minorem cruditatem indicant. Similiter aurea & crocea, nam in ipsis adulterina caliditas superare uidetur. Possunt tamen eiusmodi urinæ ob ingentes dolores, immensa exercitia, longas uigilias, & materiæ defectum contingere. Quæ etiam ulterius quàm superiores colorantur, humorum dominantium suis coloribus qualitatem, putredinē aliquam & cru-

ditatem in genere uenarū significant. Est quando abscessus quispiam calidus, principalia membra obsidens, huiusmodi urinas fundit, attracta illuc materia ab adulterina caliditate, tanquam à cucurbitula. Nunquam bonum est hypostasim abesse: minus uero damnatur, si color & substantia parum abfuerint à mediocritate: licet enim seignis in præsentia natura sit, hypostasis tamē paulo post apparebit. Quod autem in cruditate nulla uisuntur contenta, causam habet, cōtēta cum sint tertiæ coctionis superfluitates, non apparēt, si concoctio non fiat. Sic obstructio contenta cum crassiuscula sint, per angustum non transmittit. Inediæ, ciborum defectus, aut cibi coctioni inepti, multæ uentris euacuationes, inflammatio alicuius loci, aut nimia caliditas accumulans sibi materiā, imbecillitas alicuius partis ad quam natura superfluitates propellit, hæc inquam omnia contenta urinis abesse conficere possunt.

C A P V T X X X V I I.

Vrinas à nutrimenti alterari.

Bona & percoctilia nutrimenta, quantū in bipfis est, omnia in urinis efficiūt mediocria, sinceraq; cōtēta. Mali uero et incoctiles cibi dispersita et uaria cōtēta ostendūt. Nō uerò solū qualitate ingestorū praua uirtus concoctrix læditur, sed etiā quātitate obruitur, & crudæ apparent urinae,

E Secundo

E S E C V N D O L I

B R O A C T V A R I I D E

Præuidentijs urinarum.

C A P V T I.

De urinis hypostasi priuatis.

TI A M S I omnis absque hypostasi
urina damnetur, non exiguum tamē
temporum uarietas discrimen parit.

In principijs & augmentis acuta-
rum febrium absente sedimine, uirtus perquam
infirmā significatur, ægrè ad uigorem duratura.

Comitantur autem uigiliæ, tumultuationes,
semijnfantiæ, anxietudines. Omnia autem hæc
aut efferata, aut modesta, pro febris magnitudi-
ne. Interdum abscessus in aliqua corporis parte
futurus significatur, si aliæ cōcausæ adsint, ut hy-
berna aëris qualitas, iniudicabilis cōditio, & mo-
tio erratica ægritudinis, ægritq; uirtus mediocri-
ter debilis. In declinatione non admodum hu-
iusmodi urinas accusare oportet. Iam enim na-
tura debilitati superest. In uigore quoq; & de-
clinatione, non extraneum uideri poterit, si na-
tura ueluti iam superasset, prius reuocat se, collig-
itq; parū interim nutrimenti attrahens, demum
uero iam refocillata, magisq; corpus alens, osten-

dit in urinis contenta. Hoc animaduertendum bullas aliquando satis pro cōtentis esse, quæ nō dum prius apparuerunt. In sanis cruditates & oppilationes, sedimenta ne fiant, impediunt: qđ si non diu durer, tolerari potest: aliter ægritudinem minatur.

C A P V T I I.

De præuidencia ex urinis febrium deficientium.

Febrium deficientiū, ut tertianæ, quartanæ, & quotidianæ, quæ ab obstructione, cruditate, humorum copia proficiſcuntur, ab initio frequentissimè urinx hypostasi carent: qđ quando fit, paroxysmi maneant, & augeātur necesse est. Vbi uero primum aliquod coctionis signum contentis apparentibus fuerit, iusta spes est uirtutem morbosas causas usq; quaq; superaturam.

Hoc TERTIANAE suum est, ut uel nubes sola uisa ad significandam ægritudinis solutionem idonea sit. Facile enim tenuis ille bileus humor et coquitur, et reſeratur. Color in puris tertianis erga aureum & croceum attollitur, substantia crassior est, quàm mediocris. Nihil contento- rum ab initio. Tempore procedente spectantur, & colores ad mediocritatem reuerſi, unde febris ad futura solutio breui speratur. Impuræ tertianæ urina colorem aureū excedit, ita ut ad uineum etiam attollatur. Substantia quàm in puris tertianis

nis crassior est. Contenta uel pauca et praua sunt, uel à principijs nullo modo apparēt. Excellit em̄ hęc qualitate praua et quantitate purā tertianam, ideoq; plus temporis ad cōcoquendum requirit.

Q V A R T A N A E causam in liene habentis, urina tenuis est, alba, sine hypostasi ab initio. Tē pore uero procedente, præsertim diebus remissionis apparet hypostasis cumulata, cruda. Interdum urina turbida apparet. Die aut̄ paxoxyismi rursus tenuis & alba uidentur urina, cum obscura hypostasi. Concocto iam morbo urinæ puriores & mediocres spectantur. Est quando urina nigra omnē secum huius febris causam eduxit. In quartana illa, quam nimius hepatis calor, aut calidus eius abscessus produxit, urina subrubea & rubea est, ita ut ad sandaracham uergat: atq; crassior est mediocri, hypostasin quantitate diuersam & dissimilem continens. Contentorū color aureus: interdū uero contenta extranea, sicut etiā colores apparent. Substantia aliās tenuis est, aliās urina in totū crassa spectatur et rubea. Ita ut humorū implicatio atq; dominiū extiterit. Porro quartana ex hepate multò citius, quàm quę ex liene est, dissoluitur. Quod si pulsum tetigeris, nō exactē deficiens febris, sed potius continua esse uidebitur. **Q V O T I D I A N A E** febris principio tenuis est urina, alba ac ueluti aquea, & hypostasi priuata, ut in quartana dictum est. Cum processerit, crassescit, cum hypostasi cumulata &

crassa. Demum aliqua coctionis signa apparent.

DIARIAE autem febres, undecunq; contractæ, urinas parum admodum afficiunt, cum in spiritibus existant, non humoribus. Color quidem interdum alteratur, contenta & substantiæ mediocritatem seruant. Porro in omnibus febribus prudētis est à diebus cruditatis, tarditatem remissionis prospicere, atq; ab initio concoctionis, celeritatem crisis & iudicii præuidere.

C A P V T III.

De urinis continuarum febrium.

Continuz febres à putredine primū urinz colores immutant uersus aureum, dein rubrum, uineum et passicum, atq; similes, ut humorum qualitas & quantitas fuerit. Substantia etsi dissimilis sit, potius inclinat erga crassiorem, interdum etiam erga tenuissimam. Cumq; colores apparent albi, uel diuersi, contenta in principio non apparent concocta, sed dissimilia & diuersa. Procedente uero ægritudine, facilia sunt omnia, & concoctionis apparent signa. Interdum post febris uigorem, contenta cumulata & crassa subsidere spectantur, cū putredo, quæ in uenis erat, à natura sit ad exitum depulsa. Hæc quanquam hoc tempore salubria sint, in principio tamen improbantur, quod tum & tempore, & uirtutis robore ad concoquendum indigeant. Malum est

est, si procedente ægritudine contenta non appareant, neq; reliqua apparentia meliora fuerint: periculum enim est, ne hoc modo crescente ægritudine, ac in urinis malis signis apparentibus, mors præripiat ægrum in ipso augmento.

Febris à corrupto sanguine subrubea, rubea, atq; uinea urina profluit, quæ paulò post crassescit: similiter contenta proueniunt. Febris à bile intra uenas putrefacta, urinæ croceæ & rubeæ interdum uisuntur, sæpius uero passæ, uirides, & nigre. Contenta quoque, si affuerint, biliacea & ualde praua. In febre uero continua ob putrefactam pituitâ urinæ apparent subalbidæ atq; crassæ, ueluti glaucæ, & charopæ. Contenta sunt crudiora. Melancholico humore putrefacto, urinæ fortassis albæ & tenues primum prosiliunt propter obstructionem, qua reserata urinæ uenæ & nigre aliquando apparêt. Urinæ quo citius coctæ apparêt, eò celerior motio firmiorq; uirtus est. Sin longo tempore coquantur, & secundum cetera quoq; non mediocres sint urinæ, motus quidem uelox, sed uirtus non mediocriter infirma, & defatigari ante concoctionem periclitatur. Si mediocriter malæ sint urinæ, tempore uero ad mediocritatē tendant, uirtutem non firmam arguunt, & ægritudinis motionem perdetentim fieri. Sin alterentur celerrimè, nec multum à mediocritate distent, uirtutis firmitatem, nō etiam ægritudinis malitiam significant. Urinæ

præcipue alterantur, cū aliquod principale membrum aut intemperie, aut influente humore laborauerit, id eò magis, quò maiores uenas & arterias locus continet. Quæ qualesq; sint continuæ febres coloribus indicatur: Quantitas uero putrefactionis, humorumq; qualitas, è substantia & contentis colliguntur.

C A P V T IIII.

De urinis profluentibus cum principalia membra afficiuntur.

SI qua affectio calida, ut inflammatio, ignis facer, uel alia similis, occupauerit aliquod membrum principale, urinæ non parum alterantur. Sed tantum inter se distant, quantum loci affecti & dignitate, & primi calidi uicinitate inter se differunt. Iecore igitur & pulmone tali quopiam affectu æstuantibus, urina spectatur perquam rubra, atq; sanguinea, & uinea secundum quantitatem & qualitatem caloris. Sin aut cerebrum, aut septū transuersum, aut uenter ita fuerint affecta, urinæ minus alterantur. Vbi uero splen dictis modis laborat, prauus urinæ color est, ob nigredinem illic abundantem, si modo cum urinis feratur. Febris autem ipsorum minor est, quam si prædicta membra afficiantur. Ferè in omnibus prædictis principio tenues habentur urinæ, & absq; contentis. Vbi uero concocta fuerit inflammatio,

inflammatio, urinæ crassescunt, atq; remittuntur de intenso colore, cum hypostasi cumulata & corrupta. Interdum etiã pus mictum subsidet, quod ab affecta particula emanavit. Vterus, renes, vesica, colon, & podex, urinam quidem affectu suo immutant, minus tamen quàm cerebrum & diaphragma eisdem morbis obnoxia. In omnibus illis contenta significant, quanta naturæ sit virtus, & quæ membra manifestiora patiantur.

Loca externa, & procul à caloris fonte dissita, enumeratos morbos experta, nō manifestò aliud in urinis quàm concoctionis signa proferunt, cum neq; febrim aliquam putridam accendant.

Porro frigiditate principalia membra obsidente, urinæ albæ & tenues, secundū proportionem, fiunt: aliàs crassæ cum contentis crudis & pituitosis. Hoc uero diligenter animaduertendum, quod quæ frigido humore influente corripuntur membra, siue loco, siue naturali temperie longius à caloris fonte seposita sint, magis alterantur, atq; frigiditatis & cruditatis humoris actiones ostendunt. Quæ uero caliditate abundant ob uenarum amplitudinem, calorisq; propinquitatem, ea frigore minus offenduntur. Quandoquidem aut principium passionis non suscipiunt, aut si susceperint, modestam transmutationē factam ostendunt in urinis.

De praeuidencia ex urinis profluentibus in unaquaq; cordis affectione.

COrde feruido acutiores & tenuiores manant urinæ. Aucto calore mediocres ab initio spectantur colliquationes. Deniq; oleæ apparentes, oleicoloræ, oleaceæq; uisuntur urinæ. Pingui uero iam cōsumpto cum solida membra afficiuntur, hypostases, quas in heccticis febrium existere diximus, colliguntur: scilicet orobæ, fureæ, lamineæ, similaceæ. Vbi frigiditas cor inuasit, mediocriter alterantur urinæ ad subalbidum, cum quantitate mediocribus & crudis contentis. Mediocriter enim alterantur colores hepate nondum affecto. Aucto frigore genuina caliditas tabescet: urinæ albæ, tenues, & sine hypostasi erunt. Si ualde excedat contenta liuida & nigra reddentur: atq; fortassis urinæ omni ex parte nigrae spectabuntur, aut à frigore mortificante, aut melancholico humore illuc profuso.

C A P V T VI.

De praeuidencia ex urinis facta alteratione in pulmone.

Primo calidior urinas ad aureum immutat: crescente calore ad rubeum, & uineum. Co-

mitantur

mitantur mala spiratio, sitis, linguæ ficcitas & nigritia. Frigidior uero respirationes habet, primo tardiores, posterius etiam pauciores: absq; sunt, aërem quem inspirant frigidū sentiunt, atq; faucium uitia parua ipsos molestant. Urina: albicant, non multū tamen. Pulmo enim membrum calidum est, & cum parum alterauerit urinas ad album, tum arguit magnam in eo factam esse refrigerationem.

CAPVT VII.

De præuidencia ex urinis ab hepatis affectibus.

Calidius iecur aureas & subrubeas urinas dat: aucto magis calore, ualde passeas, & uineas. Curuis eius partibus inflammatis, sitis & tussis affligunt: Caus autem affectis, uomitus.

Frigidiusculum hepar spiceo & subspiceo tingit urinas: procedente frigiditate, albo colorat, nonnunquam cum crassitudine.

CAPVT VIII.

De præuidencia ex urinis ab affectibus cerebri.

Calidiusculum cerebrum aureas & subaureas facit urinas. Feruidius uero cum inflammationis suspitione uineas, subsanguineasq; reddit. Contrarios frigiditas colores inducit.

De præuidentia ex urinis ab affectibus uentris.

VEnter & stomachus calidiores urinas minus alterant. At frigidiore pro qualiratis modo albedinem imprimunt, appetentiam augent, siti carent: amplius refrigerati, uertiginosos faciunt, nequeunt se regere ægri, ueluti consterantur, & iremorem cordis sentiunt, cibum potumq; fastidiunt. Calidior intemperies aureas & croceas fundit urinas cum cardialgia, sitis urget, bilis interdum tenuis & crocea uomitur, appetitus deijcitur, oris amaror cum modicis doloribus capitis sentiuntur. Hæc magis in puris intemperaturis. Nam si materia confluat, urinæ crassescunt, cumulatiora fient contenta, diuturniores erunt affectus.

C A P V T X.

De præuidentia ex urinis profluentibus à costarū passione uera & non uera.

Passionis costarum urinæ subrubent primo, mox rubescunt, uinæ fiunt crassescuntq; mutationibus quid futurum sit præmonentes.

Frigido humore diaphragma obsidēte, modicus dolor, modica spirandi difficultas comitantur: urinæ albæ, tenues, alias turbidæ, crassæq; manant.

Animaduertendum intemperiem frigidam ut citius

citius corpus afficit, ita clarius ex urinis apparere.

Calidam uero ut tardius morbum producit, ita difficilius urinis iudicari.

C A P V T XI.

De præuidētia ex urinis ab affectis renibus et uesica.

Similes ferè ab utrisq; renibus inquam & uesica, urinæ proueniunt. De quibus superius satis explicatum est. Hoc tantum hîc addiderim, cum hæc instrumenta urinæ destinata sint facillimè citoq; uel mediocrem ipsorum læsionem urinis argui: cum reliquarum partium euidentem effectum ut alterent lorium antecedere oporteat.

C A P V T XII.

De præuidētia ex urinis à colo et intestinis affectis.

Colon, intestinaq; licet inflammata, non æquè tamen urinas colorant. Refrigerata uero, albas & aqueas producant. Colo obstructo, hypostasis nulla uisitur. Intestinis uero obstructis, urinæ ferè crassæ, & lacti similes redduntur: & si passio procedat, plures ac crudiores fiunt excretiones.

C A P V T XIII.

De præuidētia ex urinis utero et podice affectis.

VTerum si qua intēperies occupauit, totum corpus maximè alterat. Pus uero non sta

F

tim adhuc paucū apparet in urinis, amplius uero collectum fundo matulæ hærebit specie odoreq; manifestum. A uesicæ pure discernitur, si non indoluerit ante uesica. Mensibus absq; ratione detentis, uno iam mense præterito, apparent unâ cum contentis ramenta rubea innatare: procedente retentione, etiam ramenta eiusmodi plura spectantur, urinæq; color subrubet, aut rubet, ut subsanguineus uideatur. Actuarius prolixam

Historia.

historiam refert mulieris cuiusdam, cui cum menses abunde fluerent, persuasa illis natura uel arte retentis se cōcepturam, operam itaq; sistendis dedit, quibus admodū detentis accidentia quæ conceptus signa uideri poterant, subsequuta sunt.

Quarto mense (quo grauidis, si quid præcessit molestiæ, leuari solet) uenter magis intumuit, cum accidentibus peioribus. Vox subtilis. Pulsus pertenuis ac diuersi. Cutis ueluti cortex mali punici, color ad arquatū uergebat, præter uentrem extuberantē attenuata omnia. Urina tenuis, subsanguinea, contenta ad matulæ fundum ualde rubentia, uelutiq; similacea, nimirum ob sanguinis affationem. Sexto mense in latere quippiam uehementer intumuit, quod processu temporis medicorum emplastris mollium apertumq; est, & sanguineum pus euacuatum. Ipsa (cum omnes iam inde melius sperarent) quatuor dies post tumorem apertum, uentre omni re assilgente euacuato, commissoq; animam efflauit. Podice inflam-

inflāmato, & uenis, quas hēmorrhoidas uocant, præter rationē detentis (si modo prius multo tempore sanguinem profundere solitæ fuerint, fueritq; multi sanguinis homo, neq; aliunde sanguinem euacuauerit) similia ferè, ut cum menses retinentur, eueniunt, modestiora tamen longioriq; tempore. Eadem ratione si quid aliud præter naturam uterum infestauerit, significationem sui per urinas præbebit.

CAPVT XIII.

De præuidentia ex urinis ab affectibus extremitatum membrorum.

SI qua intemperie manus ac pedes, siue pura, siue cum humore afficiuntur, cætero quidem corpore compatiēte, signa in urinis manifesta comparent. Sin reliquum corpus sanum fuerit, ne mediocriter quidem alterabuntur urinæ, donec abundantius causa se extēdat, ita ut ad corpusque passio peruenire uideatur. Colorum & contentorum differentiæ, qualitatem & quantitatem humorum indicant. Concoctio & cruditas ægritudinis morem & uirtutis firmitatem ostendunt. Spacium temporis celeres & tardæ urinarum mutationes demonstrant. Sciendum est nō uno modo alias atq; alias partes quamuis una eadēq; affectas qualitate nos alterare. Sunt quæ magis caloris sui sensum præbeant, aut na-

turali proprietate, & in proprijs conceptaculis ipsum continentia: aut uicinitate primi calidi: aut sensus magnitudine. Exempli gratia: Hepate mediocriter affecto, urinæ aureæ atq; crocæ proueniunt. At in colo ægro similes urinæ, multo maiores dolores inesse arguēt, ita ut membrū prorsus inflammatione languere cōijcias. Quod si pes aut manus patiātur, & huiusmodi urinæ fluant, dixeris ægrotātem disrumpi dolore, atq; æstulare. Quantum enim membra à primo calido distiterint, eò maiori egent caliditate priusquam urinas alterēt. Eadem ratione res se habet in frigiditate. Principalia uero membra promptissimè urinas immutant. Neruearum & uenearum partium diligens consideratio plurimum huic proposito confert. Præter hæc quæcunque propria quatuor horis anni, & ætatibus, & temperaturis & constitutionibus ægritudinū apparuerint, hæc mitiora existimare oportet, quàm quæ aliena esse contingit. Ad cuius confirmationem historiam narrat Actuarius de sene quodam hyberno tempore ue hementem febrem passio, atq; mortuo. Erat enim illa febris & ætati & tempori contraria. Mutationes longiori tempore factæ, longitudinē morbi: citius autem factæ, breuitatem indicant. Ergo si prima die coctæ urinæ apparuerint, tertia uel quarta ægritudinem solum iri proferas. Quod si secunda uel tertia concoctæ fuerint, septima solutio erit. Si quarta incoctas urinas habeat,

crisis

crisis intra hebdomadā non expectanda. Si enim futura sit, semper bona malāue signa, mortis aut liberationis, quarta præmittuntur. Sic octaua undecimæ index est: undecima decimæquartæ. Sic & omnes deinceps criticos dies adinueneris per ternarium, & quaternarium procedendo.

C A P V T X V.

De præuidentia ex urinis super ægritudine an uelotius, an tardius soluatur.

IN ægritudinibus acutè moris euenit interdum ut aliquid assumatur: contra uero, ut aliquid minuatur, in ijs quæ mouentur tardius, siue euasuri, siue morituri sint homines in ægritudinibus. Exempli causa, si quarta die appareat concoctionis exactæ signum in ægritudine peracute mota, iam nondum plena ea, quæ incœpit, hebdomada, sequetur crisis, si contigerit, materia ob celeritatem præfultante. Sin ægritudo segnior ad motum sit, tum uix etiam plena hebdomada crisis reddetur, usq; adeò ut opus sit etiam media octaua ad crisiñ faciendam. Contra uero, signo nobili prauo, quarto die indice inspecto, in ægritudine acutè mota, sexta die præripietur homo. Quemadmodū octaua si ægritudo segnius moueatur. Hoc etiam animaduersione dignum, quod paroxysmi urina peior multò quàm remissionis est. Neq; mirum, tum etenim à morbo oc-

COMP. DE VRINIS.

cupata natura, non facile nutrit, neq; alterat, neq; concoquit. Quod si similes & in paroxysmis, & in remissionibus conspiciantur urinæ, natura debilis, necdum materiæ præstare significatur.

Si motiones ægritudinis fuerint acutæ, natura uero nullam concoctionē ostendere pergat, non paruus est mortis metus. Sin tardius moueatur cum modestioribus paroxysmis, cōsidendum est tractu temporis ægritudinem solutum iri, modo partes uirtutis sint firmæ.

FINIS LIBRI SECUNDI

de præuidentijs, qui ordine septimus
est, atque ultimus totius huius
de urinis operis.

VNIVER
SALIS DOCTRINA
CLAVDII GALENI PERGA-

*meni de compositione pharmacorum secundum
locos affectos à capite ad calcem, particu-
laribus medicamentis remotis. Opus
medicum, practicum, uerè au-
reum, & postremæ
lectionis.*

DOCTISSIMO VIRO

D. ALBERTO BELFOR-

ti Rheto medico, Conradus Gesnerus
medicus S. D. P.

OMNIA quidem Galeni scripta, medicorum omnium post Hippocratem facile principis, doctissima utilissimaq; habentur, clarissime uir Alberte Belfortis, in primis autem eiusmodi est liber de medicamentorum localium compositione, opus planè aureum, quod tum uniuersalem, ut plurimum, componendi methodum, tum singula omnium ferè celebrium olim medicorum experimenta complectitur. Hic finis est artis, & ipsam quodammodo claudit: non potest enim amplius descendere, postquam semel resoluendo ad particularia uenire est: in quibus tanquã infinitis deinde quiescitur, neq; amplius ars in ipsis sese occupat, sed quod reliquum est usui longo, experientiaq; committit. Omnes alij prope modum libri ante hunc à Galeno scripti, huius gratia addiscuntur, hic unus ultimæ lectionis est, ac reliquis ceu finis merito antefertur. Nihil per se inuat clementa inuenisse: distinxisse temperamenta: naturales facultates quot, quaq; potentia sint inuestigasse: omnium corporis partium essentiam, magnitudinem, numerum, temperiem, situm, connexum, figuram & actionem

nem esse contemplatum: alimentorū naturas sciuisse: pulsum, urinarum, & alia signa edidicisse: morborū, atq; symptomatū discrimina separasse, causasq; rimatum esse: deniq; simplicium medicamentorū vires caluisse: hæc inquam omnia nihil iuuant, nisi certa methodus accesserit, institueritq; quæ quibus locis medicamenta, quanta, qualia, quando, & quomodo, cum ceteris omnibus indicationibus, accommodare oporteat: quod quidem in methodo medendi ex professo docetur, sed breui ac uniuersali ratione: hîc autem, & in libris de compositione medicamentorum secundum genera, fusiùs per omnes ferè morbos, pharmacorum genera, experimentaq; singula tractatur. Sed audiamus ipsa Galeni uerba libro 8. cap. 6. huius operis:

Quum hæc tractatio postrema omnium à me conscribatur, omnibus sanè manifestum esse opinor, quod ex duobus his alterum uerum sit: Aut alias omnes inuiles esse & superuacaneas, si quis ex hac sola sufficiens sit omnes affectiones curare, quæ medelam per pharmaca requirant: Aut si quidē ille utiles existant, primum ipsas legendas esse, & in memoriam reuocandas ab his, qui hinc aliquid commodi auferre uelint. Ipsas enim methodos curandi prædictas affectiones, in 24. libris de curandi methodo inscriptis prodidi: nunc uero tanquam his ipsis cognitis citra prædictas demonstrationes in memoriã reuoco, ostendens omnino quo-

modo nos pharmaca componamus, & quæ à prioribus scripta sunt iudicemus, indeq; in usum agere ac assumere confidamus: ac sanè utilis hæc speculatio existit. Paulò post libros qui maximè ante hoc opus & proxime legi debent, his uerbis recenset: Itaque in tractatione de simplicibus pharmacis per undecim libros conscripta, singulorum sponte naturæ productorum pharmacorum facultatem qua methodo quis inueniat recensuimus, atq; etiã ad particularem ipsorum materiam progressi utilissimam ad artis opera, facultatem omnem secundum species prodidimus. Consequenter autem ab illo opere etiam curatiuam tractationem, quomodo quis optimè non solum simplicibus, sed etiam compositis utatur, exposuimus, simulq; uias expositionis ipsorum omnes indicauimus. Cæterum in proposito iam opere, quomodo uarietas compositorum medicamentorum inducta sit ostendimus, ad certos iuxta speciem scopos tum compositionem, tum usum ipsorum deducentes, ampliusq; iudicationem eorum quæ iam ante scripta sunt docentes. Hæc Galenus. Porro non pauci mihi uidentur arceri ab huius operis lectione, aut saltem minus hic fructum facere, cum ob digressiones, prolixitatem, & frequentem antedictorum repetitionem, quod omnibus huius authoris propemodum libris est commune: tum propter syluam illam particularium medica-

medicamentorum, quæ non raro per aliquot paginas extenditur, iisdem iterum atq; iterum in diuersis compositionibus ad tedium repetitis, quæ nulla arte neque memoria complecti ualeas, ubique uero generaliore doctrinam interrumpunt. Visum est itaque mihi rem studiosis utilem me facturum, si quicquid universalis inest methodi, seorsim ædi curarem, quod ad artem atque memoriam plurimum faceret & continuo ordine legeretur, particularibus in alium locum reiectis, & ordine certo dispositis, sic enim à libri etiam mole multum fuerit demptum, & onere leuabuntur, quibus hæc circumferre libuerit. Siquidem longe dignior est hic Galeni liber, qui ab exercentibus artem assidua manu uersetur, quàm ullum aliud Βαρβαροφωνον opus practicum. Non uelim autem animum meum quenquam ita interpretari, tanquam ab ipsius Galeni lectione auertere studeam. Absit hoc. Ego sanè Galeni tantus sum admirator, quantus forte rarissimus aliquis, & si fas est dicere, uiri uestigia ueneror. Hæc igitur si quis calumniabitur, in ipsum Galenum redundare calumniam meminerit, cuius hîc omnia sunt uerba, & omnes sententiæ. Contemnant hæc Empirici, non idem facient quibus est cordi methodus. Compositiones ab ipso Galeno inuentas, aut foeliciter usurpatas, quarum aliqua etiam hodie retinentur, non remoueri. Interpretatione sum

usus eruditissimi uiri Iani Cornarij medici, cui iã multa studiosi debēt. Tibi uero Alberte doctissime, hanc operam ascribere libuit, ut animum aliqua ex parte gratum in te significarem qualicunq; indicio. Familiaritate enim tua mihi iucundissima, & literatis colloquijs, qui tuus est candor ac humanitas, affatim apud te, dum nuper agebam Lugduni, & frequenter sum usus. Vale. Tiguri, Calendis Iunij, anno salutis 1541.

VNIVERSALIS DOCTRINAE CLAVDII GALENI

Pergameni de compositione pharmacorum
localium siue secundum locos, Liber
primus, Iano Cornario medico
interprete.

QUOD non solum affectus, qui curatur curationem ipsam indicet, sed tum ipsius ægri temperamentū, tum affectæ particulæ natura, non parum illam simul demonstrat, id ipsum sanè ante in curandi methodo docuimus, quemadmodum etiam quomodo quis ex simplicibus medicamentis per se compositum aliquod faciat, compendio quidē in illa ipsa methodo, fusius uero in septem libris ante hūc item editis, totius disciplinæ adhibita ratione ostendimus. Nunc uero quomodo quis per se ex methodi ratione pharmacorū compositiones præparet, ad singulas corporis partes conuenientes, & quomodo à prioribus medicis inuentis recte utatur, percurrere propositum est, à capite initio factō, uelut omnes etiam ante nos Medici fecerunt. Accidunt autem capiti plurimæ affectiones cum reliquis omnibus partibus communes: uerum capillorum affectionē cum paucis cōmunē habet, propterea quod pilosum esse iuxta primam rationem non multis inest. Gene-

ratio enim pilorum eadem est quæ terræ nascen-
 tium, quemadmodum in libris de temperamen-
 tis est demonstratum. Quemadmodum enim ex
 istis quædam arte & arbitrio agricolæ, quædam
 uerò iuxta naturales casus proueniunt. Eodē mo-
 do & in animalium corporibus contingit, cum
 aruo quidem alicui triticum, aut hordeum, aut
 aliud quoddā cerealium seminum, in se insita ha-
 bent, caput adsimiletur. Alijs uero herbis quæ iux-
 ta humidiores regiones proueniunt, reliqui to-
 tius corporis pili similem generationem habeant:
 non enim secundum primam rationem, sed per
 accidens quoddam natura eos generare solet. Et
 pili quidam palpebrarum ac superciliorum non
 paruam utilitatem animalibus exhibent, uelut ali-
 bi est ostensum: menti uero & pudendorum pi-
 li minoris utilitatis gratia producti uident. Qua-
 propter etiam affectiones pilorum in oculis et su-
 percilijs, præcipuè nos ad curam sui ipsarum im-
 pellunt, secundū uero locum capitis capillorum
 affectiones habent, deinde menti & pudendorū.
 Sunt autem pilorum affectiones, perfecta perdi-
 tio, & coloris ipsorum alteratio, uelut in uirili-
 gine alba, Leuce Græcis appellata, fieri consue-
 uit. Ad hæc etiam in Alopecijs & ophiasī nō mo-
 dicum atq; indecorum detrimentum simul capil-
 lis accedit. Quidā igitur promiserunt ueluti has,
 sic etiam incipientem caluiciem, se ne augeant
 prohibituos: sunt autem qui hoc impossibile
 esse

esse dictitant. Itaq; ad alopeciarū & ophiasis curationem progressi, pharmaca scripserūt per quæ perfectam ipsarum sanationem pollicentur. Ac uerò pleriq; medici ex ipsorū usu aliquando non solum successu longe frustrantur, sed etiam uehementer nocent, ut affectio ipsa incurabilis reddatur: quòd sanè ipsis etiam circa alia pharmaca contingit, quibus citra methodi rationem utuntur. Ego uero id quod Hippocrates præcepit, in artis operibus facere semper annitor, nimirum ut quod auxiliij loco adhibetur, uelut ille scripsit, iuuet uel certe non noceat. Quòd uerò pharmacorum citra methodum usus non solum non proffit, sed frequenter etiam obsit, ex illo sanè discere licet. Iam uero ordiendi quod proposuimus, tempus adest,

C A P V T I.

De Alopecia, Caluicie & Ophiasis.

Quemadmodum plantæ aliquæ ob humoris inopiam resiccatae corrumpuntur, aliquæ uerò ob humoris alieni ab ipsarum natura attractionem: eodem modo & capilli aut propter humorum ex quibus nutriri consueuerunt inopiam, aut propter eorundem uitiationem corrumpuntur. Et propter inopiam sanè humorum caluicies contingit, propter uitiatos uero humores Alopecia, & Ophiasis. Vnum quidem ambæ secundum morbosam affectionem malum, no-

mina autem iuxta figuram habentes diuersa, serpenti enim similis lesa capitis pars in ophiassi apparet. Alopetias autem ob id appellatas ferunt, quod uulpibus frequenter accidunt. Nos autem propter quid sic appellari contigit non quærimus, unde uerò oriatur causam quærentes, eam ipsam humorum uitiatorum redundantiā comperimus. Quales autem tandem sint corrupti humores, ex colore cutis capitis cognosces: aliquibus enim mutata albidior apparet, aliquibus nigrior, aut pallidior. Quare in istis primum totius corporis purgationem adhibebis, aut pharmaco pituitam ducente exhibito, aut quod bilem pallidam, aut nigram trahit, coniectura redundantis humoris ex colore cutis facta. Ego uero semper per hieram purgaui, aliquando ueratro nigro adiecto, ubi atræ bilis expurgare uolui humorem, aliquando scammonia, si amara bilis purganda esset: si uerò pituitosiores exuperare coniecissem humorē, nihil ammiscui. Tales enim præsertim ex capite, hiera ex colocynthide purgare consueuit, simulq; cum his etiam alios quosdam humores, etiam si scammonia, aut ueratrum nigrum, aut epithymum non addatur. Quin & ex aloë, catapotia, quæ tum scammoniam, tum colocynthidem admixtam habent, commodius ita affectos purgare solent. Cæterum post totius corporis purgationem, Apophlegmatismus pituitam è capite detrahere præstat, atque deinde localibus auxilijs

xilijs uti: de quorum compositione dicturum me
hoc opere recepi. Oportet enim uelut in alijs, sic
et in his affectioni mederi, cuius accessio siue sym-
ptoma est uitiatu capillus. Siquidem igitur uitia-
tus humor circa unum locū fuerit collectus, sco-
pus medēdi erit, ut is quān celerrimē euacuetur,
prius quā ab ipso cutis in quendam malum ha-
bitum deducatur: tantū ut etiam si quis uitiatum
ipsius humorem euacuet, et boni sanguinis influ-
xum præparat, is adeo etiam à malo in ipsa habi-
tu prius inducto corrumpatur. Si itaq; uitiatum
humorem in cute euacuare uolueris, discussorijs
pharmacis opus habebis. Atqui cōtradicer forsan
aliquis, cōmunem scopum in omnibus affectio-
nibus quę ex influxu humorum fiunt, contemni
ac subuerti ratus, repelli ipsos debere asserēs, par-
tem refrigerando ac astringendo, non attrahi cal-
faciendo, esse autem discussoria omnia facultate
calida. Et certe affirmamus nos quoq; uerē hęc
dicta esse: Incipientes enim ophiafes et alopecias
per huiusmodi pharmaca prohibere oportet ne
augescant: non tamen principium ipsorum alo-
peciam aut ophiafin appellari, sicut neq; pforam
aut lepram iam appellamus, quę ex lichene or-
ditur. Ego itaq; quemadmodum nostis, etiā iam
factas alopecias aliquando sola purgatione sa-
naui, nullo amplius medicamento post ipsam ad
locū affectum admoto: ut autem ampliorem
eius rei experientiam facerem, ex eiusmodi quo-

piam successu sum impulsus. Adolescens quif-
 piam bonę habitudinis & exercitijs adsuetus hęc
 affectionem in capite habebat, erat autem satis fa-
 miliaris mihi, ut diætā ipsius, quā iam per tres
 aut quatuor menses usus erat, probē nossem, ex-
 plebat enim se quotidie fermē fungis. Hunc ita-
 que sola hiera ex colocynthide purgaui, bis in
 quinque diebus, in prima sanē purgatione qua-
 tuor ex ea drachmis, in secunda quinq; exhibitis.
 Prius quā uerō ad has purgationes peruenirē,
 catapōtia ex aloē undecim ei prębui, ciceribus fe-
 rē magnitudinē parem habentia. Habent autem
 catapōtia hęc: Colocynthidis partem unā, aloēs
 & scāmōnię utriusq; partes duas, his ego unam
 partem succi absinthij addo. Antea uerō etiam
 mastichen chiam & bedellium adieci. Hoc enim
 modo Quintus utebatur. Verum propter quid
 ea reiecerim postea, alio sermone explicabitur,
 quem in compositionis purgantium pharmaco-
 rum lib. reseruo. Quñ igitur post has tres purga-
 tiones homini pituitā ē capite deducere per apo-
 phlegmatismos uellem, atq; deinde pharmacum
 quoddam ad affectam partem adhibere, contigit
 ipsum de repente in profectiōem quandam ab-
 legari, in qua quum boni succi cibis, de quibus a
 me instructus erat, uteretur, post dies fortē uiginti
 rediit ab affectiōe circa capillos penitus curatus.
 Ex hoc sanē successu incitatus ego quum in alijs
 eandem curationem fecissem, expectaui ut uide-

rem quid citra pharmacorum ad caput adhibitionem, esset sequiturum. Curati sunt itaq; omnes hoc modo, non tamen ut iam inueteratis huiusmodi experientiae periculū feci. Difficiliter enim eluunt in his cuti impacti, serosi humores, multo uero magis in his quibus iam ipsa cutis ad malum habitum peruenit, desperanda est per solas purgationes curatio. Atq; hæc quidem necessario præfatus sum. Cæterum de pharmacis affectioni huic commodis iam dicere incipiam. Euacuaua igitur omnino esse oportet ipsa affligentis humoris: uerum euacuare nihil potest quod non discutiendi ui sit præditum, eam uero uim citra calcfactionem habere non potest. Sed si quidem ex uehementer calfacientium numero fuerit, cutem exuret: quod si uero non urat, in principio quidē præclare iuuabit, progressu uero temporis cuticula capitis super reficcata talis euadet, qualem in caluis uidemus. Non tamen simpliciter moderate calidum esse pharmacum oportet, intra uidelicet fines scopi propositi retentū. Nam & tenuium partium ipsum esse conuenit, quod sanè in altum sit progressurum, unde radices capillorum generationis sue principium habent, & ut qualem diximus præditum, propterea quod crassior sit & durior capitis cutis et ob id medicamentum op^o habeat efficaciore. Itaq; si supra hoc quod uitiatos humores discutiat, etiam idoneum sit ad bonum sanguinem attrahendū, uelut est thapsia,

optimū sanè pharmacum est censendum. At uerò quū thapsia longe calidior sit quā affectiōi sit ex usu, merito eius adhibitiōē per se uitamus: exulcerationes enim in cute excitare consuevit et omnino quosdam inflāmatos tumores, quapropter necessario quædam quæ eius uehementiam mitigent admiscemus. Idipsum uerò ceratum ex oleo apparatus præstare potest. Sit autē tenuium partium oleum quale est Sabinum, præstat item moderatè esse uetustū. Ad hanc rem confert item oleum cicinum, quod mox ab initio eiusmodi naturam habet, quali præditum est Sabinum inueteratum. Quod si neutrum horum ad manum sit, ex reliquis Græcis oleis citra olearum germina apparatus quodcunq; tandē admiscemus, præsertim si sit uetustum. Perspicuum itaq; esse opinor oleum ex Iberia, aut Hispania, aut quomodocunque quis eam appellare uelit, fugiendum esse, itemq; quod ex oliuis nondum plenè maturus apparatus, Omorribes & omphacinū à Græcis appellatum. Vfus sum autem & sola thapsia uehementi eius facultate larga aquæ ammixtionē exoluta. Verum nosse operæ precium est circa thapsiæ usum, maximam differentiam esse recentis ad uetustiorē. Vis enim huius pharmaci post annum multum exoluitur, atq; amplius adhuc post duos annos ausimq; ferè dicere inutilem penitus eius usum ad triennium progressæ. Eius igitur ætatis animaduersione habita imparē aquæ modum

dum admiscebis. Ad recentē enim plurimū aquæ addes, eamq; sæpe singulis diebus illines: ad eam uero quæ per tēpus imbecillior reddita est, minus adiundes, quo & ob crassitudinē diutius adhære re, & propter liquiditatē nō statim defluere cōtingat. Quin & quum cōpositum pharmacū paras quod thapsiæ ammixtionē requirit, quale est quo ego assiduē utor, nō æquale semper pondus thapsiæ ammiscebis, sed quantū pro tempore ætatis eius conuenit, tantū ipsum pondus augebis. Cæterū de hac tota re paulò post diligētius quum ad composita peruenero explicabo, ubi prius simplicia pharmaca affectioni huic familiaria recensuero. Etenim ex his quæ fortiter calfaciunt est euphorbium, quæ autem sufficienter, laurinum siue oleum, siue unguentum, aut quocunq; tandem nomine id appellare uelis. Nam & his unā cum calfaciendi ac discutiendi facultate inest uis attrahendi sanguinem in locum ab ipsis calefactum. Licet igitur ipsis per se uti, euphorbio quidem in oleo trito ac leuigato, laurino uero solo citra alterius ammixtionem illito, si tamen nimis fluidum appareat, parū ceræ addatur. Quum uerò multò calidius sit recens euphorbium, siquidē eò quòd duorum aut trium annorum est uteris, ad libram unam rhomanam olei, euphorbij unciam unam inijcies, quæ sanè duodecima olei pars existit, recenti uerò euphorbio parce utaris, quam minima eius parte primum ammixta, aut etiam ceræ

ncia una insuper addita, quo uideas quantum
 hominē excalefaciat: licebit enim tibi ubi rursus
 uti uoles, denuo addere, siue oleum siue ceram
 malis. Eodem modo etiam thapsia utendum est
 omnibusq; fortibus medicamentis. Peccatum e-
 nim infra modum, nullum detrimentum affert,
 supra uero aliquando exasperat & exulcerat cu-
 tem, inflammationemq; suscitatur. Atqui etsi in se-
 quentibus compositis pharmacis quandoq; eu-
 phorbiū aut thapsia scribatur, pondus ipsorum
 in uigore existentium nō ueterum intelligere o-
 portet. Valde enim uetusta omnino fugere o-
 portet, non solum in his pharmacis, sed omnibus
 etiam alijs, quæ uidelicet succi & liquores, & flo-
 res, & folia, & fructus, & radices, & semina exi-
 stunt, quando sanē etiam Metallica ipsa per lon-
 gioris temporis situm uires suas amittūt. Vrimur
 tamen quibusdam pharmacis uiginti aut etiā tri-
 ginta annorum, propterea quod nōdum uergen-
 tem omnino habeant ætatem, alia enim aliā tum
 uigentem, tum uergentem seu inclinatam æta-
 tem habent, atque etiam, si ita dicere libeat, sene-
 ctam. Vnumquodque autem proprium uigo-
 rem his qui ea sæpe uiderunt indicat, tum ex o-
 dore, tum ex gustu, aliquando etiam ex colore, &
 secundū crassitiem compage. Quemadmodum
 in alijs omnibus pharmacis non solum quod ca-
 lefaciant operæ precium est cognoscere, sed & quan-
 ta distantia, quo totq; ordine id faciant. Sic item in
 his

his quæ alopecijs conferunt, pharmacis nosse oportet, quod calidissimum quidem ex eis est euphorbium. Eò autem minus calidum est thapsia, post thapsiam autem sinapi & nasturtium. Iuxta alium autem modum limnitis nulli horum secundum est: habet autem præter hanc duas alias appellationes, nam & Adarcium & Adarce uocatur. Post hæc succedunt sulphur, & nitri spuma, ipsumque nitrum molle ustum, & quod Berenicarium appellatur, quemadmodum & Aphrolitum album, læue, ac laxum, quod nullam in se terream asperitatem habet. Deinde ueratrum utrumque & erucæ semen, & laurinum siue oleum siue unguentum uelis appellare: ad hæc alcyonium utrumque ustum & non ustum: præstat tamen ustum, & calami radices itemque cortex, ambo usta. Quin & pix liquida, et cedrinum, quod aliqui cedriam appellant, & murium stercus, ursæque adeps: præstat autem si uetustior extet, quanquam etiam hyenæ, leonisque ac pardalis ac anseris adipēs conueniunt, & quicunque tenuium partium substantiam habent, quo prompte in cutis profundum penetrare queant, atque ad radices usque capillorum pertingant. Sed & amygdalæ amaræ totæ ustæ commodæ sunt, & thus aceto acerrimo subactum. Subactum autem intellige quum pluribus diebus et maxime ad solem frequenter cum acri aceto sit contritum. His itaque omnibus pharmacis licet utaris: ad fortia quod cerato liquido addito, debilibus uero oleo lau-

rino imbutis. Et inueteratas quidem ac difficulter curabiles cum fortibus persanare conaberis, incipientes autem & paruas cum debilibus.

Ad Alopecias composita.

CAETERVM pharmaca cōposita, quę partim à prioribus medicis qui alicuius æstimationis fuerunt, magnopere sunt laudata, partim uero à nobis ipsis per longam experiētiā sunt examinata ac probata, eiusmodi existunt. Euphorbij, thapsiæ, laurini, singulorū drach. 2. sulphuris uiui, ueratri utriusq; drach. unam, neq; refert albo an nigro ueratro quod ad manum sit utaris: his ammisce ceræ drach. 6. laurino aut cicino aut ueteri oleo liquefactas, uterēque hoc ut fortissimo pharmaco, ad inueteratas & ægre curabiles alopecias. His etiā aliquando nasturtij drach. unam, aut alcyonij usui drach. 1. ammiscui: præstat autem in hunc usum alcyonium quod durius est et magis asperum. Quod si thapsia non adsit, pro ipsa tantum pondus seminis nasturtij aut erucæ addes, aut ipsum adeo nasturtium. Si uero laurinum non habeas bonum, picem liquidam adde: laurinū nanq; picem liquidam non multum excellit, thapsia uero reliquorum respectu maximum excessum habet. Hoc sanè pharmacum omnium quæ ad hanc affectionem efficaciter faciunt fortissimum & ualentissimum est, quando uidelicet affectio ægre recipit curationem. Quæ enim

enim parua est & incipiens etiamnū, sola purgatione sanatur, & per singula quæ recensui simplicia usta, laurino aut cedrino, aut liquida pice, aut cicino uel ueteri oleo excepta. Ammiscei etiam aliquando mel pro cerato, minori tamen copia & pondere, neque peius euasit pharmacum. Porro quæ ex apidibus cōponuntur modica item thapsia ammixta, similiter profunt, præsertim si euphorbium & adarcium addatur. Sit autē adpsitrium generum, leonini, pardalij, & hyænæ, cuiusq; pars una. Si uero hyænæ adeps non adsit, sufficit præsentibus reliquis duobus uti, anserino ammixto: Si uero omnes quatuor habeas, simul omnes miscebis, addito insuper si adsit ursino. Ad totam uero eorū molem duodecimā thapsiæ aut euphorbij partem addere satis est: aut si omnino fortius facere uelis, ambo addes: nam & per experientiā hæc ipsa pharmaca efficacia sunt iudicata. Maioris enim experientiæ habendæ gratia, petentibus subinde medicis à me amicis, singulis aliud atq; aliud eorum quæ experientia cognita habui, rudi modo digestum exhibui, & reperi sunt sanè plurima ex eis optime conducuntia. Verum ante oīa methodi meminisse oportet circā eorum usum, quæ communis in omnibus præsertim fortibus pharmacis existit, quare etiam sæpe eius mentionē facio, utpote in qua magna omnino uis sita est. Qui enim singulis fortibus pharmacis uiuitur, in principio quidem ipsa mot-

flora adhibebit, ammixture uidelicet eorū quæ
 uires ipforum exoluunt: qualia sunt oleū & cera,
 & ex simplicibus quæ diximus debilia, uelut est
 thus, & calami cortex ac radices exustæ, & amy-
 gdalæ amaræ, & quæcunq; eius generis existunt.
 At uerò post primum usum quum iam secundo
 adhibere uoles, intueri oportet qualem alteratio-
 nem in affecta particula prius admotū pharma-
 cum fecit, atq; illius respectu, aut uehementiam fa-
 cultatis eius lenire, aut augere. Velut in hac quam
 iam tractamus affectione, primum quidem capil-
 los nouacula tollere oportet, deinde affectam cu-
 tem per lintecolum neq; asperum neq; molle ni-
 mis confricare, ac uidere ad quantum ruborem
 per huiusmodi molimen ac confrictionem per-
 uenit. Magnam enim spem successurę curationis
 tibi iniiciet, si per modicas defrictiones rubesciat,
 quæ moderatæ affectionis significatio existit. Si
 uerò per multas tandem, grauiorē tum affectio-
 nem, tum curationem indicat, præsertim quum
 quædam cuticulæ etiam si multum confrices non
 rubescant. Manifestum igitur est has omnium dif-
 ficilimè curari, sicut contrà facilime, quæ facilè ru-
 bescunt: quę uerò inter has medio modo habent,
 tantum inter se differunt, quantum uel ad pessi-
 mas uel moderatissimas accedunt. Atq; hæc qui-
 dem obiter & extra propositum dicta sunt: quan-
 quam non omnino præter rem sint. Rursus itaq;
 ad id quod propositum erat reuersus methodi te-

commonefaciam, quam usus pharmacorum requirit. Post primam igitur pharmaci cuius usum elegeris adhibitionē, intueri conuenit primū quidem, An etiam ante confrictionem cutis coloratior appareat: deinde aut an cum pauciore quā prius frictione, aut an cum æquali quidem, magis tamen quā prius rubicunda fiat. Præ omnibus uerò animaduertere oportet ne in forium pharmacorum admotione cutis ultra quā conuenit concalescat, id quod tum ex colore ipsius, tum digitorum tactu deprehēdes. Colore namq; flauior apparebit, & digitorum contactu satis calidam cognosces. Horū itaq; animaduersionem habere oportet: periculum enim est iterum atque iterum repetito eorum usu, cutem exuri. Quare ad molliora transeundum est, aut eodem utendū quidem, sed cerati, aut adipis, aut liquoris cuiusdam oleosi ammixtione, ui ipsius exoluta. Utendum est & olei calidi dulcis irrigatione, & caraplasmate ex pane, fomentisque & scarificationibus ac cucurbitis, & ceratis, uirium itē refectrice diæta. Cæterū perseuerante affectione utendum est assidua rasura, & rubificatorio ex sinapi uelut est prædictum, itemq; frictionibus præscriptis, et sequentibus diebus illita pice aut oleo cedrino, & post confrictionem scarificationibus. Quidam uero aciculas colligantes hoc modo ut aciem ad cutem uergentem habeant, per ipsas cutem compungunt. Verum post rubificationem per defri-

ctionem inductam, & post scarificationem, pharmacis quæ ex alto euocare ac meatus trāsmutare possunt, Metasyncritica Græci appellant, utemur. In omnibus autem communis scopus hic fit, ut in aëre calido pharmacum ipsum adhibeamus, & maximè si fieri possit in loco insolato, qui non habeat auram ipsum perflantem, hyemis autem tempore præstiterit in balneo his pharmacis uti.

Ego cuidam qui ad hanc affectionem ursino adipe usus erat, nec quicquam profecerat alcyonium ammiscere consului, à quo postea breui sanus euasit. Cæterum oleum lucernarum non ob aliam rationem aptum est, quàm quod magis tenuium partium existit, id quod ipsi ex lucerna in qua ueluti coquitur accedit, fitq; tum ueteri, tum cicino adsimile, ueluti si etiam aliàs ad ignem oleum uelis calefacere. Itaq; & sordes quæ in candelabris liquido luto similes gignuntur, his qui apud nos ruri degunt cognitæ sunt, ad ulcera in medio digitorum pedum curanda efficaces, quæ ulcera frequenter illis oboriuntur propter illuuiẽ & negligentiam perluẽdi ea singulis diebus: his itaq; sordibus lutosus consului cuidam rurali alopeciam quam scalptam mihi ostenderat illinire, unà cum assidua loci rasura: qui sanè ab ipsis per sanatus, etiam alios tentauit hoc modo curare, utpote qui putaret omnem alopeciã ab hoc pharmaco posse curari. Verum ego quum moderatam eius affectionẽ essem intuitus, speraui ipsum quidem

quidem per illas sordes sanitatem cōsequuturū.

C A P V T II.

De Defluvio capillorum.

Est & alia pilorum affectio quę ad raritatem cutis, inopiamq; substantiæ pilos generantis consequitur. Quapropter etiam curatio hoc modo læsorum, non eundem scopum quem alopecij habet: in alopecijs enim ut uitiatus humor consumatur, intentionem summā ac primarium scopum habemus. In his uero ut capitis habitum roboremus, & boni succi allationē procuremus, cutemq; ad densitatem ac raritatē moderatam reuocemus. Quā ob rem sanē ad pharmaca humectantia aliquid moderatē adstringens ammiscere oportet, quale est ladanum, quod utraque in se moderate complectitur quę ad hoc symptoma conueniunt, caliditatem uidelicet mediocrem, & adstringendi uim iuxta eandē proportionē: propter hoc itaq; oleo mixtū quo allini possit, symptoma, siue accessionem defluuij capillorum sistit. At uerò manifestum est capitis frictionē necessario huius pharmaci usui præmitti, & multitudinis pilorum resectionem, aut si anni tempus id fieri permittit perfectam ablationem. Ita enim in affrictu & illitu robusta & calida reddetur cutis, & moderatam densitatem acquireret, eam uide licet quę secundū naturam est. Consueuit autem hæc circa pilos oblæsis sæpe his qui ægrotarunt

accidere. Rarò autem citra morbum, & magis sanè diata salubri & uires reficiente opus habet. Multiq; citra medicamētum perfectè sanati sunt, atq; id breui. Composuerunt tamen medici eius gratia pharmaca moderatam densitatem cuti inducentia, ita tamen ut ne simul eam refrigerent: quæ enim uehementer adstringunt, omnia etiam refrigerant, & alimentū influxum reprimunt, propter cuius inopiā capilli defluunt. Intentio itaq; medicamētorum est sanguinem affluentem non solū non præpedire, sed etiam prolektare, cogere autē sensim & astringere rarefactam cutē. Tale autē sponte naturæ est ipsum ladanū, quod quia ceræ similem cōpagem habet, largo aliquo conuenienti liquore indiget, quo capiti illini possit. Præstat igitur huiusmodi liquorem similem ladanō esse, hoc est, ex cōtrarijs facultatibus mixtum, adtractoria nimirum & coactoria. Nequaquam ergo oleum Sabinum aut uetus aut Cicinum ad hanc rem aptum fuerit, sed in Hiberia aut Hispania, aut quomodocunq; tandem appellare uelis, natum. Habet enim & adstrictorium quippiam, atq; amplius adhuc eo lentiscinum, sponte naturæ tale existens, quale est ipsum ladanum. Quare neque expertus sum, neq; mente concipere possum, ullum præstantius pharmacum fore ad defluos capillos, quàm est quod ex ladano & lentiscino oleo permixtum constat. Manifestum autem est quod raso quidem cuiquam, crassius ad-

mouere

mouere medicamentum oportet: ad ipsam uero
 cutem præfectos & attonfos habentibus pilos, li-
 quidius. Quod enim comam alere non oporteat
 priusquam quis curetur, euidentis puto. Quod si
 uero large defluant capilli, & coniectare possis
 multam raritatem cutis capitis factam, non ine-
 ptum fuerit in præsens myrteum oleum pro len-
 tiscino ad ladanum ammiscere. Licebit etiam ali-
 quando unguentum nardinū adhibere in ætate
 frigida, & tempore hyemali. Bonum autē phar-
 macum ad omnia est diuitem foeminarum un-
 guentum, quod Romæ uocant foliatum. Non
 minus autem eo cōmodum est, imò magis quod
 appellant Spicatum, Quare cum his uel solis di-
 uites ungui iubero, & cum optimo nardino.
 Ladanum uerò in duplo uase liquefacito, & li-
 quefacto unā cum nardino ex prædictis precio-
 sis unguentis quodcunq; ad manum fuerit am-
 misceto. Atque hæc quidem medicamenta mihi
 suffecerunt unā cum resectoria ac salubri diætā,
 quæ in plerisq; etiam sola suffecit.

*Quomodo comptoria ab exornatoria medicina
 parte differat.*

COMPTORIAE quidē scopus est, ut pul-
 chritudinem acquisitiuiam inducat, Exornatoriæ
 uero medicinæ partis, ut quicquid secundum na-
 turam est, id omne in corpore custodiat, ad quod
 consequitur etiā naturalis pulchritudo. Indecoro

enim aspectu est caput alopecia uitiatum, uelut etiam oculi pilis palpebrarū denudati, similiterq; superciliarū capillorū defluuiū. Non solum uerò ad pulchritudinē, sed multo prius ad ipsam partium sanitatem capilli ipsi conducunt, quemadmodum in libris de usu partium est demonstratum. Quid attinet autem dicere de lichenis, aut psora, aut lepra? quum præter naturam talia existant. At uerò faciei colorem per pharmaca nitidiorē aut rubicundiorē facere, aut pilos capitis crispōs, aut fuluos, aut nigros: aut quemadmodum mulieres solent, in longitudinē auctos, hæc ipsa & quæ huiusmodi sunt comptoriæ maliciæ existunt, non medicæ artis opera, Verum propter societatem quandam quam cum illis habent, quandoq; ad regiarum foeminarum, atque adeo ipsorum Regum imperium, etiam cōptoria adiungimus, utpote quum his negare non liceat, docendo tamē comptoriam ab exornatoria medicinæ parte differre.

CAPVT III.

De tincturis capillorum.

Quæcūq; quidem præ delirijs seipsas ornant, harum nulli tale quippiam à me petenti exhibui, Quæcūq; uero honesti respectu, quo notæ culpam effugerent, & importunitatem maritorum uitarent, pilos suos nigros reddere

dere cupierunt, ne tamen ex adstrictoria uī nigro-
rem inducentium oblāderentur, illis consului ce-
driæ usum, ita ut tribus aut quatuor horis ante
balneum illinerent, & postea detergerent, idq;
per quatuor aut quinque dies facere pergerent. Ad
hoc enim quod nihil lædit, amplius etiam com-
moda est eis quæ facile à frigore offenduntur. Ni-
mirum pharmacum existens cedria quod abun-
dè calefactet. Oportet autem ipsam citra olei am-
mixturem adhibere capitibus uehementi resic-
catione et calefactione indigētibus, quibus scili-
cet humida & frigida intēperies per se inest. Alijs
uero oleo mixtū adhibere pharmacum oportet.
Quin & defluentes capillos corrigit, & non de-
fluentes auctiores reddit. Cæterum odorem eius
uitant delicatæ mulierculæ, qui sanè non inui-
cundus est his quæ in eius usu aliquandiu perse-
uerarunt. Porro in Asia apud nos agrestes mu-
lierculæ montana incolentes, non cedria solum
illinūtur oleo permixta, tum capite, tum reliquo
uniuerso corpori, sed & picem liquidam cum o-
leo eodem modo permixtam, ad radices capillo-
rum capitis illinunt, uocantq; hoc compositum
pharmacum pisselæon, hoc est, oleum picatum,
qd omnino aliud est ab eo quod pissanthos, hoc
est, flos picis appellatur, quod ipsum liquidæ pi-
ci incumbit & superstat, tenuium magis partium
quàm ipsa pix existens, tum compage, tum etiam
facultate. Huiusmodi itaq; pharmaca tardè cane

scere faciunt, nulla utentium oblatione. At uero quæ ex austeris & acerbis cōposita sunt, magno pere lædunt. Cæterū materiam ex qua confiunt hæc, adstringentis qualitatis ac facultatis existentem, etiam quippiam tenuium partium habere oportet, quo nō in superficie tantū, sed & in profundo cutem permutent, usq; ad locum radicum capillorum progrediendo. Atq; hæc quidem est Methodus componendi ea: habes autem in simplicium pharmacorum tractatu particulatim materias ipsorum, in quibus facultates & qualitates earum dictæ sunt: quapropter ex illis tum ea quæ iam à prioribus composita sunt iudicare ac qualinam ui prædita sint inuenire potes, tum etiā per te ipsum de integro noua componere. Vtile autem hoc est et ad cognitionē affectionū quas iam incurrerunt aliquæ mulieres, & ad futurarū prænotionem, præsentiumq; sanationem. Non solum enim in periculo uersatas sæpe scio feminas, sed & mortuas, ex perfrigeratione capitis per huiusmodi pharmaca inducta: læsio autē eis maximè accidit, aliquando quidem in stuporem attonitum, aut comitalem, aut ueternum, aut soporem profundiorē, aut animi apprehensionem, Catalepsin Græcis appellatam, delabentibus: aliquādo uero destillationibus indissolubilibus apprehenduntur, ut inde etiam pulmo afficiatur, & tabes ex eis consequatur. Offenduntur autem citius quæ frigidius temperamentū capitis habent,

tardius

tardius uero quæ calidius. Frigidæ enim particulae frigidis affectionibus, calidæ calidis facilius corripuntur. Atqui periculum minus subeunt, utpote quum à minore causa lædantur, quæ frigidius temperamentum habent. At uero calidæ propterea quod ægre & uix tandē à frigidis causis lædi possunt, quum sanè à magnis causis fuerint exuperatæ, maiore læsionem incurrunt, quæ communi et uniuersali ratione subiacet, in Aphorismis ab Hippocrate relatæ. In morbis minus periculum subeunt ægrotantes, quibus congruus naturæ, ætati, habitui, ac tempori adfuerit morbus, quàm quibus nihil secundum hæc ipsa congruerit.

In quatuor libris Crito diligentissimè omnia sermè exornatoria pharmaca scripsit, appositis etiam comptorijs quæ spuriam pulchritudinem, non ueram inducunt, quapropter etiam ego ea relinquam. Solumq; mentionem eorum faciam quæ pulchritudinem secundum naturam conseruant. Quanquam enim uel maximè cognita habeam smegmata corpori nitorè inducētia, itemq; quæ in uirginibus mamillas conseruant, & quæ impuberum puerorum testiculos ad multū tempus paruos conseruant, similiter & quæ pilorum exortum cohibent, uerecundor tamen eiusmodi scribere, atq; multo magis eas quas Crito tradidit conspersiones uestium aromaticas, odoratasque uestium infectiones, & aspersiones thalæ

morum ac ambulacrorum, Suffimentorum item
 omnis generis uarietates, illitionumq; & ungen-
 torum. Extra enim medicinæ documenta talia
 existunt. At uero ubi decoris secundum naturam
 conseruatiua scripsit, si quando locus ita tulerit
 ea referam, ac primum quidem, quæ circa capil-
 los medicis utilia mihi uidentur, docebo.

C A P V T III.

De pharmacis pilos corrumpentibus.

Quemadmodum ex pharmacis quæ pilos
 augent, alia medici usus, alia comptorii
 exiunt, Eodem modo & quæ ipsos corrumpunt.
 Aliquando enim & his medici necessario utun-
 tur iuxta triplicem eorum differentiam. Nempe
 quum quædam ex eis proprie psilothra appellan-
 tur, alia Attenuatoria capillorum, alia uerò ipsos
 penitus extirpantia. Hæc itaq; postremo loco no-
 minata periculosi sunt usus. Ex eis enim illitæ
 corporis partes, non solum in posterum depiles
 omnes penitus redduntur, sed & usque ad caput
 & mentum, superciliaq; & palpebrarum pilos nu-
 ditas ipsa procedit. Reliquæ uerò duæ differen-
 tiæ usum minimè periculosum habent. Et quæ
 quidem pilorum denudatoria sunt, & propriè, ut
 dixi, psilothra uocantur, tantum non quotidie
 in omnium muliercularum, ferè etiam quorun-
 dam uirorum, usu habentur. Altera uero quæ te-
 nuiores pilos reddunt & minores, eis conueniunt
 qui

qui duros & magnos, multosq; & crassos pilos habent, & ob id suillis non ab similes existūt. Cæterum hæc ipsa secundum excessum & defectum inter se differunt, quum unum genus sit pharvacorum, quod in hunc usum compositum est, nimirum eorum quæ erodentem & ustoriam habent facultatem: præstant autem erodentem facultatem habentia, quod minori periculo admoventur, periculosiora autem quodammodo sunt ustoria, quæ si quis paulò negligentius adhibeat, bullas excitant & exulcerant, & aliquantulum cutem exurunt. At uerò particularē eorum sylvam omnem in commentarijs de simplicium pharvacorum facultate tradidi. Sed tamen exempli gratia, ea quibus assidue utor recensebo. Ex liquidis igitur est lixiuium tali ui præditum. Ex aridis autem & metallicis arsenicū & sandaracha, & calx non extincta, quam plerique uiuam, Græci uerò etiam solius asuesti nomine appellant. Manifestum itaq; est uehementem ipsorum uim per amissionem imbecillio rem pharvacorum tum liquidorum tum aridorum frangi, quorum congruentem mixturæ modum coniecturaliter primum faciet uiriū eorum expertus. Deinde uerò per experientiam defectum corrigit, aut etiam addet. Quo uero etiam eorum quæ per experientiam iudicata sunt notitiam habeatis, adscribam ea quæ in primo libro de ornatu à Critone sunt relata ubi prius ostendero etiā medicis sepiusculè

ipsorum usum necessarium esse. Quemadmodum tincturas experientibus, honestè negare possumus, ut quæ comptoriæ sint malicie: Sic depilatoria negare minime licet. Si enim moderatos quispiam habeat capillos, non subseruiemus ipsi ad superfluas delicias. Si uerò multos & longos durósque habeat, honestum esse uidetur, & rationabile ipsos pauciores, & tenuiores, mollioresq; ac rariores facere. Contingit autē aliquando necessitas, ut eos qui multos & alte nixos, nō tamen duros habent, in totum pilos tollamus, quando aut picatione opus habet totum corpus (quandoque enim hoc præsidio iuxta medicinæ rationem utimur) aut quando pharmacum Emplaston, hoc est quod meatus obducatur, imponere uelimus, tunc enim necessario à parte pilos prius tollimus, quod quidem per nouaculam facere licet. Quidā uerò, siue reuera, siue fictè, nouaculæ timorem confitentur, quoniam periculum sit ex ea cutem sauciari. Quidam autem nō citra rationem fortasse metuunt, maximè quum partes gutturis radi oportet. Quapropter necessariū est medicum etiam huiusmodi pharmacorū experientiam habere, tum quod ad compositionem, tum quod ad usum attinet.

Psilothrorum usus.

CAETERVM corū usus melior est quemadmodum nunc mulieres utuntur, post corporis uidelicet

videlicet illitionem tepidam balnei domum ingredienti-
 gredientes, atq; ubi exudare cœperit, strigili phar-
 macum ex aliqua corporis parte detrahentes, de-
 inde quum simul auferri pilos senserint, reliquū
 corpus omne abluentes.

Quæ pilos disperdant.

SCRIPTVM quoq; de his est, quæ pilos di-
 sperdant in cōptorijs libris, quæ sanè iam ex me-
 dica materia exciderunt. Quapropter & ego sim-
 plicium tantum ex eis faciam mentionem, in sim-
 plicium item pharmacorum tractatu à me relato-
 rum. Iuxta rationem enim, proposita pharmaca
 componunt. Ex lepore marino, hepate thūni pu-
 trefacto, cedria, ranarum in uiridibus arundine-
 sis degentium cruore siue muco, marinæ testudi-
 nis sanguine, lachryma uitis albæ, lachryma he-
 deræ, similiterq; bryoniæ, ac oleum quod insul-
 sum appellatur. Ex marinis item scolopendris,
 urticaq; marina, & stellis marinis, nitro ac amur-
 ca ad hæc ammixtis. Quin & fortiora his ex he-
 rinaceis & salamandra componunt in oleo co-
 ctis. Ammiscent autem ipsis & alcyonia & san-
 darachen, & quæcunq; alia eius generis existunt.

C A P V T V.

Quæ pilos attenuant.

VTetur etiam aliquando medicus, uelut di-
 xi, his quæ pilos attenuant, quæ non ean-

dem cum depilatorijs facultatem habent. Quam enim in simplicium pharmacorum commētarijs exterforiam facultatem appellauimus, eiusdem sunt etiam ea quæ pilos attenuant. Quemadmodum autem in omnibus eiusdem generis pharmacis, differentia secundū excessum & defectum existit: Sic etiam in exterforijs habet. Ordei itaq; farina & fabarum, ampliusq; erui, spuma nitri, ac ipsum nitrum, familiaria pharmaca sunt omnibus ad tollendas sordes usurpata. Assiduus autem eorum usus etiam pilos attenuat. Quæcunque uero fortiori ui exterforia prædita sunt, in his qui ualde duros & magnos pilos habent adhibere conuenit. Eius itaq; generis pharmacorū est nitrum ustum, & nitri spuma, & aphrolitrum spumofum. In assiduo autē usu faciunt item Nigra appellata uasa Alexandriotica, contusa uidelicet & tenui cribro excreta. Cæterum pauperibus ego etiam fictilium, & clibanorū in quibus aliquid sub textu coquitur testas, itēque pumicem ustum, ac non ustum indicaui. Vili autem et gratis habuerit quis circa mare degens, aut urbe quapiam non longe à mari sita, testas uistas, tum buccinorum, tum purpurarum, aliorumq; ostreorum. Sepiæ uero testam etiam citra uestionem, atque hæc quidē pro ualde egenis indico, pro alijs uerò alcyonium, & herbam lanarrum, utrunq; ueratrum, Bryoniæ itēq; dracunculi radicem, aristolochias, canchry, & panacis radicē, & quæcunq;

cunque eius generis existunt, plura enim ut dixi, relata sunt in simplicium pharmacorū tractatu. At uero si hæc ipsa odorata facere uolueris, cyperum & melilotum, rosasq; siccas, & iunci odorati florem, iridem, illyricam, mellissophylumq; & cydoniam herbam, eis ammiscabis. Et si pro diuitibus paraueris spicam, nardi indicam, celticamq; & montanā iniicies, et terram Eretriadā. Addes etiam folium malabathri, amomum, myrrham, crocum, costum & hedychrom.

C A P V T VI.

De furfuribus.

Q Vibusdam se scalpentibus, furfuribus similia ex capitis cute decidunt, & propterea turfures medici hanc accessionem siue symptoma appellāt, à uitiatis serosis humoribus prouenientem, quos consumere scopus est eis qui malum hoc sanare uolunt. Manifestum igitur est discussoria & extersoria pharmaca adhibenda esse: præparato prius uniuerso corpore, si uitiatis humoribus repletum uideatur. In omnibus enim huius rei meminisse oportebit, etiam si aliquando in sermone relinquatur. Ammiscuerūt autem quidam prædictis pharmacis quædam adstringētia, quo per ea affectum membrum corroboretur, ut ne facile in seipsum suscipiat influentes humores serosos, sed resistat, eosq; repellat.

De Phthiriasi, hoc est, morbo pediculari.

Pediculorum generatio quibusdam in capite contingit aceruatim, ex multis uidelicet humoribus calidis quidem, sed non ad tantam caliditatem progressis, ad quantam perueniūt acres & serosi humores. Quare manifestum est in profundo cutis, pedicularis morbi affectionem fieri, ubi etiam animalia hæc generari possibile est, nō in superficie cutis, in qua furfures consistere diximus. Pharmaca itaq; ipsorum necessario exiccantia sunt, & quæ ex alto trahere ac euacuare possunt, magis utiq; quàm ea quæ furfuribus conueniunt. Atque hæc quidē Methodus est ea componendi.

De Achoribus, hoc est, ulceribus capitis manantibus.

Inter affectiones cutis capitis connumeratur quoque ea quæ Achor appellatur, ex genere tumorum præter naturam existens, propriam autem & singularem appellationem nacta, ob accessionum quæ ad eam consequuntur proprietatem: ualde enim tenuibus foraminibus eroditur, quæ tenuem in se humorē modicè uiscosum complectuntur. Ad similitudinem uero eius proximè accedit alia cutis affectio quæ fauus, Græcis Cē
gion

tion uocatur: maiora tantum foramina habens, in quibus humor hymettio melli similis continetur. Generatio ipsis ex humore mixto est, qui partim tenuem serosumq; ac mordacem, partim uero crassum succum in se habet. Tenuis itaq; humor, utpote mordax, primum quidē ad scalpendum ipsos impellit, progressu uero temporis ad sculpturam tum tumor augetur, tum foramina circa ipsum erumpunt. Manifestum igitur est euacuare oportere humores affectionem ipsam operantes. Qui si etiam influant amplius, prohibendus primū est ipsorum influxus, per capitis euacuationem, premissa totius corporis purgatione, uelut in alopetijs est proditum. At uero si parua affectio existat, sola localia & partialia appellata remedia, citra totius corporis euacuationem suffecerint. Conuenient autem ipsis ob crassitudinem uidelicet & uiscositatem humoris eas generantis, pharmaca quæ ipsum incidant, quæq; facultate sua necessario discutiant & repellant. Atqui acetum ex incidentium ordine existens, ultra hoc quod discutit, præcipuum quiddam in se habet, quo reprimique ac quod influit depellit, utpote quod substantia sua modice calidum est, plurimum uero frigidum & partium tenuium: tali nanque facultate præditum esse, in primo de simplicium pharmacorum facultate demonstratum est. Sit itaq; acetum exquisitè acidum, in quo nulla penitus uini qualitas appareat: hoc ipso sanè

pharmaca metallica appellata, modo hoc, modo aliud imbues, achoribusq; ex eis medeberis. Incipere aut ab imbecillioribus prestat, presertim si dolor simul ipsis adsit. Cimolia igitur ad hanc rem apta est, & Cretica Lemniaq; terra, pompholyxq; & spodiū, spuma argēti et cadmia tenella. Quod si neque ex his quiescat malum, pharmacum ex charta siccum aceto dilutum illinito. Neq; obscurum est tollendos prius capillos antequam talia admoueas. Si uerò acius tibi ex charta pharmacum appareat, miscebis ipsi argenti spumam: siquidem sufficienter mordacitatē eius exoluere uelis, pari copia: si uero modice tantum remittere uelis, minori: quemadmodum etiā si plurimum eius uim exoluere placeat, maiorem eius copiam addes. Porro quum aliquando ruri degenti mihi pharmacum ex charta ad manum non esset, conspecta in ægri domo inutili aliās charta, faculam postulāui, exusta q; charta ac aceto diluta, locum affectum illeui, hominemq; ad me postridie uenire iussi: sciebam enim quòd quum duræ carnis esset, pharmacum ferre posset: qui ubi uenisset, parum aberat quin curatus esset: quare ad aliud pharmacum non transiui, sed eodem uti iussum, postera die perfectè sanitati restitutum conspexi. Prudenti igitur uiro, quod sæpe iam dixi, opus est, & qui tum curandorum morborum substantiam, tum ægri naturam probe norit. Insuperq; pharmacorum facultatem non iuxta genus tantum

tum, sed & iuxta quantitatem cognoscat, quo singulis diebus quali præsidio opus sit coniectet. In extendenda enim aut exoluenda pharmaci, quod prioribus diebus admotum fuit, facultare in quantum sanè affectio ipsa indicat, congrua curatio consistit.

Ad Achoras inflammatos.

Q V O D si quando in ulcus manans inflammatum simul & dolorosum incidas, lenies primum per humectum concoctoriumq; ac emolliens & acrimoniam arcens pharmaciū dolorem. Tale autem est parygrum appellatum, ab Hera alijsq; plurimis descriptum. Satis manifestum autem est, quod ipsum in manu per specillum latum cum rosacco emollitum & ad unguenti formam redactum, non emplastri forma, qualem à principio habebat, adhibere oportet. Conueniunt etiam hoc tempore, ea quæ ad sedem ex ulceribus aut rupturis dolentem faciunt: de quibus priuatim destinato sermone ac tempore dicetur. Sicut etiam conueniunt ea quæ caneros mitigant.

Quædā medicamina incipientes achoras, citra humorum in uniuerso corpore uitiationē aut eorundem multitudinem redundātem, sanant, adstringentem nimirum & repulsoiā uim habentia. Quædam uerò ubi magnum quoddam malum minantur Achores, eos augeri prohibēt, simul & quod influit repellentia, simulq; quod iam in eis

continetur concoquentia & discutientia, quæ em-
dens est mixtæ facultatis esse oportere. Quædam
autem eis quæ in superficie hærent, paruisq; tan-
tum auxiliantur, quæ moderatis uiribus prædita
esse oportet, & nihil quod irriter habere, ex discus-
soria nimirum facultate. Alia autem uiribus om-
nino robustissima sunt, adeo ut etiam Achoras
ex crassis ac uiscosis humoribus obortos inelui-
biliterq; cuti infartos euacuare possint, atque id
adeo ualide ut etiam si obduratum quid habeant,
id ipsum deturbare ualeant, quamuis ipsum cuti-
tis habitum in eiusmodi malum habitum indu-
cant, ut quod influit corrumpatur, etiam si com-
modum id existat. Hæc autem sunt ex efficacissi-
mis pharmacis composita, quale retulit Archige-
nes, ubi salem ad reliqua discussoria ammiscet.
Sal enim & chalcitis, & uini fex usta & sandara-
cha, & calx uiua fortissima uiribus pharmaca
sunt calfacientia, mordentia & discutientia. Eius
generis est etiam fel calidorum & siccorum ani-
malium, quorum non meminit Archigenes, sed
unius suilli tantum, quod omnium moderatis-
simum existit: ad cuius facultatem etiam proxime
cinnabari accedit, propinquum deinde locum ha-
bent conchæ ustæ, & hordeum, & post hæc o-
leum uetustum. Quemadmodum autem hæc e-
mouent, secant & discutiunt uiolenter impactum:
sic repellunt adstringentia: aliqua quidem simpli-
citer circa contrariæ facultatis ammixturem, aliqua
uero

uerò per dominium astringentis in eis facultatis. Myrti equidem earumq; baccæ, & pinus cortex, ex eorum numero sunt quæ non habent contrariæ facultatis ammixtionem, uelut etiam rubus et sycomorus, quamuis moderatius adstringant, quam myrti earumq; baccæ, sed tamen adstringendi uim sensibilibiter in se habent. Mixtæ autem facultatis est oleum myrteum. Nam & ex oleo, & ex baccarum myrti, aut ipsius etiam myrti succo est compositum. Oleum autem ipsum emollientem habet facultatē, Myrtus autem eiusq; baccæ adstringentē, non mollire, sed cogere & stringere natam. Rosaceum item quanquam minus quam myrteum adstringat, tamen & ipsum mixtæ facultatis existit. Quemadmodum autē hæc per præparationem mixtas uires habent: Sic alia sponte naturæ talia sunt, uelut lentiscus, cyprus, & lentes: quod ipsum in sermone de his est demonstratum. Cæterum discussoria & repurgatoria, citra sensibilem caliditatem, facultate præstant ex eis quæ iam Archigenes retulit, Beta ipsa, & cimolia usta, priusquam uero uritur imbecillior uiribus quam beta est, sed fortior his est cucumeris, & bryoniæ ac asparagi facultas. Spuma uerò argenti præstantius quidem quam cimolia usta pharmacum est, Multo uerò debilius quam ad propositæ affectionis sufficiat medelam. Cadmia autem moderatè habet ad mediæ magnitudinis achoras. Citra mordacitatem uerò resiccat

Spodium. Manna autem cōcoquit. Oleum
 uerò, ut iam dixi, laxantem quidem habet uim,
 sed eam non adeò fortem, atq; ob id per mixtu-
 ram facilè exuperatur. Itaque ubi fuerit cum ob-
 ducentibus meatus & refrigerantibus permixtū,
 uelut est cerusa, possibile est hāc magis uim suam
 demonstrare, quæ est cogere, oppilare, & adstrin-
 gere substantiam corporum quæ contingunt. Por-
 rò hæc omnia in Archigenis sermone confusa
 sunt, neque in quibus achoris, neq; quando eis
 utendum sit, ipso demonstrante. Vtitur autem &
 uino in eodem sermone, neque apponit quale
 probet. Atqui multijuga circa uinum differentia
 existit, Aliud enim austerum, aliud acerbū, aliud
 dulce, aliud aere manifestè est, aliqua etiam plu-
 res qualitates simul ex se ostendunt, nimirum &
 dulce quippiam & adstringens & acre comple-
 ctentia. Quando igitur simpliciter quis scribat,
 dilui debere quippiam uino, lectorem coniectare
 oportet quem scopum pharmaci compositio ha-
 beat, & ad illum respiciendo, id quod aptum fue-
 rit uinum eligere, Adstringens quidem ubi repel-
 lere uelit, acre uero in quibus discutere. Reliquis
 item utetur, quemadmodū uniuscuiusq; uim de-
 monstrauius in loco ubi de uinorum differentijs
 docuimus. Acetum uero in omni occasione ad
 achoras aptissimum est, utpote crassos & uisco-
 sos humores secans, atque id quod influit discu-
 tiensq; & repellens. Verum ipso non utiq; per se
 quispiam

quispiam utetur, siquidem nō proluere aut lauare achoras uelit, sed ad diluenda cum eo pharmaca, moderata quidem in quibus incipit & adhuc parua est affectio, fortia uerò in maioribus & diuturnioribus, fortiora autem adhuc in inueteratis iam & ægerrimè curabilibus. Verum differentia pharmacorum iuxta fortitudinem iam ante à me relata est. Cæterum ex relatis ab Archigene pharmacis, in totum non uti exoptem semperuiuoq; & cerusa. Illud enim strenuius refrigerat quàm conuenit incipientes achoras refrigerari: Cerusa uero modicam quidem habet frigiditatem, & ex pharmacis est obducentibus meatus, pro ea autem uti possumus spodio & pompholyge.

FINIS PRIMI LIBRI.

I

DE COMPOSIT. PHARMA.
DE COMPOSIT. PHAR
MACORVM SECVNDVM
locos Liber Secundus.

CAPVT I.

De omni capitis dolore, dimidiaq; eius partis affectione uniuersalis doctrina.

QVICVNQVE citra distinctionem indiscriminatimq; doloris capitis auxilia scripserunt, maius detrimentum, quam emolumentum his qui eis fidem habuerunt, attulerunt. Neq; enim omnes ob unam affectionem caput dolent, sed tum ipsæ affectiones plures sunt, tū curatio ipsarum singularum propria existit. Vna etenim affectio est iuxta intemperiem simplicem citra humorum complexum. Alia iuxta humorum qualitatem, uelut etiam tertia quæpiam alia iuxta multitudinem tantum ipsorum humorum contingit. Quibus accedit ea quæ fit, quum humores transitus liquorū ac uaporum obturarint. Et ad hæc alia est, quum in quibusdam capitis partibus, propter imbecillitatem, flatuosus spiritus innascitur. Quandoq; etiam ob causam aliquam externam & lacescentem, procatarcticen Græci appellant, uelut est ardor, frigiditas, ebrietas, plaga, capitis dolor contingit. Vehementissimi igitur capitis dolores

dolores fiunt iuxta caliditatem & frigiditatē, maximè quum inæquales existant. Moderati uerò iuxta siccitatem. Ad humiditates uero nullus con-
sequitur dolor. Eodem modo quum ob redun-
dantes humores siue iuxta omnes capitis partes,
siue iuxta unam quamcunq; tandem, siue duas,
dolor cōtingit, uehementior quidem ob calidos
& frigidos. Moderatior autem ob resiccantes ci-
tra caliditatem aut frigiditatem manifestam obo-
ritur. Humectantes uerò penitus nullum dolo-
rem inducunt, quantum ad qualitatem ipsorum
attinet, ob multitudinem sanè instrumentalium
partium morbos faciunt, non tamen similiarium
partium ullum aliquem, in quibus solum affe-
ctiones iuxta intemperiem simplicem fiunt. At
uero affectiones ob humorum multitudinem, ci-
tra quidem obturationē, caput grauant, cum ob-
turatione uerò, siquidem ea moderata fuerit, mo-
deratè dolorosæ: sin fortis, fortiter contingunt.
Quod si etiam mordacem qualitatem humorum
multitudo complectatur, etiam iuxta hanc, dolo-
rem augebit. Atq; hæc quidem differentiæ sunt af-
fectionum, quantum ad causas attinet eas produ-
centes. Aliæ uero sunt iuxta affectarum partium
naturam. Aliquando enim extra caluariam affe-
ctio est, aliquando intra. Et quandoque quidem
omnium exteriorum aut interiorum est, quando-
que non omnium, sed unius tantum corporum
generis, Arteriarum uidelicet, aut uenarū, aut ner-

uorum, aut membranarum, aut cutis, aut ipsius adeò cerebri. Itaq; difficilimum est affectum cognoscere locum, siue unus, siue plures uno existant, aut qui tandem hi ipsi extent: nec uerò affectionem inuenire promptum est, sed & hoc exercitato homine indiget, qui tum per rationis exercitium, tum per multam & assiduam affectionis ægrorum inspectionē, eam cognoscat. Proprietates enim aliquæ quidem omnino dici non possunt, quædam uero ægrè circa ægrotantia corpora ostendi possunt, utpote quæ tātum his qui eas sæpe uiderunt cognobiles existant. Non parum uerò ad affectionis cognitionem faciunt quædā ex causis laceffentibus & externis, quæ priuatim procatarticæ medicis Græcis uocantur, uelut quum manifestus sensus & offensa ægros ardoris aut frigoris contigit: & faciliè sanè eiusmodi affectiones recentes sanantur: probeq; & ritè ab eis initium sumpserunt medici, qui præsidia ac auxilia morborum cum distinctionibus descripserunt. Multa quidā igitur à uetustioribus phermaca simplicia & composita ad huiusmodi affectiones descripta sunt. Mihi uerò etiam hic satis erit ex recentioribus apponere, qui sanè tum ea quæ ueteres inuenere conscripserunt, tum ipsi etiam alia quædam addiderūt. Equidem uniuersum curationis scopum singularū affectionum ratio nos docet. At uero materiæ facultates experientia ipsa demonstrat. Per hanc igitur auxilio-

rum

rum copia progressu temporis augetur.

De capitis dolore ex æstu solis.

APPELLANT Græci ardorē ex sole æstiuo circa caput factam, ἔγκλιση, id est perseverantem caliditatem. Omnes enim homines in sole æstiuo diutius uersantes capite incalescunt, nō tamē omnib. æqualiter caliditas permanet, sed statim quiescit, quibusdam etiam ante balneū, plerisq; uero post lotionem: quibuscunq; autē permanserit, affectionem capitis iam iuxta habitum non simplicem modo cōtactum factam putantes, ardorem appellant. Aliquando igitur sola intēperies consistit, affectione circa caput calidiore facta: Aliquando uerō etiam humorum aut uaporum multitudo ad ipsum caput decurrit: & maximē quum redundantia quædam humorum, quā Erasistrati sectatores plethoran, hoc est, plenitudinem uocant, in toto corpore oberrat: fit autē hæc quatuor humoribus ex æquo auctis, aut etiam sanguine solo. Nam quum alius quispiam humor redundarit, uelut est pituita, & flaua bilis itemq; nigra, eiusmodi auctionem siue redundantiam, non plenitudinē, neq; simpliciter multitudinem, sed cum appositione, pituitæ, aut bilis flauæ, aut nigræ, in corpore factam multitudinem dicunt. Cæterum eis qui ex ardore caput dolent, cutis tactui aridior ad primum contactum apparet oculosq; rubros habent, frigidisq; tum perfusioni-

bus, tum illitionibus gaudent. Principio igitur repulsoria curatione utendum est, ex refrigerantibus & adstringentibus constante. Postea uerò mitigatoria & concoctoria pharmaca ad repulsoria ammiscere oportet. Deinde etiam ex discussorijs quippiam addendū, paulatim detractis pharmacis quæ repellunt. Optima sunt autem censenda quæ tenuium partium substantia prædita adhibentur. Quapropter in principio quidem melius est rosaceo probè apparato quàm frigidissimo caput perfundere, lanæ fasciculo in orbē circumposito: Iuxta frontem quidem, ubi pilosa eius pars desinit: iuxta utrunq; uerò eius latus, ubi pili ipsi aures contingunt: & retro in loco post uerticem, non tamen longe inferius. Neq; enim facile exurit capitis ea pars quæ occiput, & Græcis Inion appellatur: neq; etiam citra molestiam, refrigerantia sustinet, propterea quòd isthic principium medullæ spinalis existat, ad stipitis modū in multos ramulos diuisæ, in sexaginta puto iuxta numerum nervos. At uero regio capitis iuxta sinciput, propter laxitatem coarticulationis iuxta coronalem futuram, & ob ossium tenuitatē & raritatē, facile tum caliditatē, tum frigiditatē omniū quæ adhibentur pharmacorum intro distribuit. Quare siue refrigerare oporteat ex caliditate ardorem, siue calfacere frigiditatē, aptissimus est capitis iuxta sinciput locus. Optima aut in principio refrigeratio ex rosaceo frigido, æstiuo tempore existente

existente, in quo maximè ardoris affectio oboriri consuevit. Dictum autē est mihi de rosaceo iam sæpe, quod optimum est ex oleo crudo, quod Omotribes & omphacinon bifariam appellant, citra salis admixtionem cōfecto, rosas quàm plurimis in eo maceratis præparatum. Sit autem rosaceum non uetus, sed eo ipso anno confectum, siue in uere, siue principio æstatis. Proximum à rosaceo chamæmelinum locum habet, in his corporibus quibus uehementem frigiditatem inducere ueremur, qualia sunt fœminarum, & eunuchorum, ac puerorū, & quicunq; molli carne præditi albumq; habētes colorem, solis sunt insueti. Mensuram autem tum rosacei tum chamæmelini, quod ad refrigerationem attinet, ex prædictis corporis habitibus, & ex ardoris magnitudine inuenire oportet, considerata simul ægri ætate, & ambientis nos aëris temperie, non minus autem & domo in qua æger decumbit. Refrigerabis autem quæcunq; adhibere uoles, in aqua uehementer frigida collocata: quæ si non adsit, niuem uasculo circumpones. Hoc auxilium siue humorū siue uaporū multitudo in caput impetum faciat, præclare auxiliatur. Repellit enim eos infraque in corpus detrudit, adeo ut ego in sexcentis hoc medendi modo usus, nullo alio habuerim opus. Nam et frigidorum fontium multa Romæ ubertas est, & niuis apud nos in Pergamo, & in plurimis Asiæ Græciæq; ciuitatibus. At uero in cali-

dis regionib. qualis est Aegyptus, in qua & fontium frigidorū & niuis penuria est, necessarium est præfrigerato rosaceo, per expositionē sub diuum per integram noctem, & per obuersionem ad auræ alicuius afflatum. Ita demum addere ei semperuiui succum, aut portulacæ, aut lactucæ, aut psyllij, aut polygoni, Quin et solani aliquando paululum & pampinorum uitis, & uuarum immaturarum. Tales enim sunt adhuc tempore æstatis. A papaueris uero & mandragoræ succo abstinendum, nō enim citra damnum refrigerat: uitanda etiam quæ cum refrigeratione manifeste adstringunt: quare si quando necessitas postulet, parum quiddā ex eis ad refrigerantia ammiscere oportet. Propterea sanè & Solani succum, aut nunquam penitus, aut omnino modicè ammiscemus, sic etiam mali punici, & mali cotonei, & mespili. Ad hanc tamen rem malorum punicorum acidorum succus præstantior est, magis enim refrigerat. Porro quū aliquando ruri degerem nihilq; horum ad manū esset, cucurbitæ ramenta exsuccata ad uuæ immaturæ succū ammiscui. Poterit aut quispiam in tali loco etiam seridis succo uti, lactucæq; tum hortensis, tum syluestris, quā propriè Thridacinen Græci appellant: hortensem enim Thridacem uocant. Quin & syncomororū succus aptus ad refrigerandum. Sint autem non ualde matura. Quod si caluus sit æger, aut omnino breues habeat pilos, maxima ubertas refrigerantium

gerantium existit. Quæcunq; enim ad Erysipelata auxiliaria scimus ex cataplasmatibus et liquidis ceromatibus, ea omnia ab ardore exustis cōueniūt.

Ad dolorem capitis ex frigore.

P O R R O signa dolentium caput ob frigiditatem, contraria sunt eis quæ ex ardore oboriuntur: Nam & incontracta minimeq; arefacta, & decolor ipsorum facies existit, & frigidis neque gaudent, neq; ab eis iuuantur. Quemadmodum autem ardor non ægrè solubilis affectio est: Ita neque frigiditas ex ambiente nos aëre contracta difficulter curatur si recens est, sed sufficit oleum rutaceum calidū, sincipiti ut dictum est affusum, perfecte hominem liberare. Si uerò uehementiori calfactione opus sit, Euporbium ad oleum coniiciatur, & quæcunque ex pipere pharmaca constant. Inungenda autem est facies & nares hisce unguentis, maximè quidem irino & amaracino, & nardino. Quin & comptoria unguenta ex calfacientium numero existunt, atq; adeo ipsa opulentarum fœminarū preciosa unguenta, quæ foliata & spicata Romæ appellant. Opobalsamum uerò sæpe experti sumus, nullū manifestum commodum ad ullam aliquam affectionem calfactione indigētem conferre. Quemadmodum autem rutaceum cōuenire dixi: Sic etiam samfuchinum & laurinum laudo, itemq; serpyllinum, sæpe et in plerisque ipsis usus. Dandum etiam uinum te-

nuium partium, & motus corporis præcipiendus, lauacraq; calida, & quãdoq; à raphano uomitus.

*De inueteratis capitis affectionibus calidis
& frigidis.*

IN inueteratis capitis doloribus ac affectionibus necessario pilos radimus, aut ualde ad ipsam usq; cutem præsecamus, pharmacaq; tum emplastrorum ac ceratorum forma, tum etiam liquida adhibemus: atq; ea quidem quæ emplastrorū ac ceratorum formam habent, rasis penitus adhibemus, liquida uero his qui breuissime præsectos pilos habent. Est aut & horū materia multiformis, quod partim quidem magis, partim uero minus refrigerentq; & calfaciant. Ea igitur quæ refrigerant ex his quæ erysipelata curant transferenda sunt, calfacientia uero ex pharmacis calfactorijs componenda. Quorum simplicissimum est ex euphorbio præparatum. Sufficit autē unciam euphorbij unam, ad tres ceræ liquefactæ in olei libra una coniungere. Utendum autem oleo ad omnes affectiones calefactione opus habentes, neq; omphacino, neque eo quod uulgo ab omnibus hispanū appellatur, neq; omnino eo quod cum olearum germinibus præparatur. Sed eo quod ex maturis oliuis conficitur apud plerasq; gentes circa germinum iniectionem. Optimum autem ex eis quæ ego noui, est sabinum, non procul ab urbe Roma in Sabinorum regione prognatum.

Cæterū

Cæterum pharmaca quæ recentiores medici seip-
sos Methodicos appellantes, Metasyncritica, hoc
est, ex alto euocantia ac transferentia appellant,
ea omnia ad huiusmodi affectiones commoda
existunt, ex quibus optima in septimo libro hu-
iuscemodi tractationis, quæ ante hanc à me edita
est, relata sunt.

At uero quæ ego per longam experientiam
de capitis dolore ex uini potu cognoui, iam ex-
ponam, utpote qui spem quidẽ utilitatis ipsorum
ex affectione inueni, diligẽtem autem comproba-
tionem per multam experientiam feci. Capitis
itaq; dolorem ex uinorũ temperatura calidorum
productum indicat, quod ipsum caput omnino
uaporibus repletur, quandoq; etiam humoribus
calida tẽperie præditis. Nam & citra uini potum
eiusmodi ad caput promptè deferuntur. Curatio
ne itaq; opus est, quæ scopũ primum uniuersalẽ
& cõmunem omnibus habeat, nimirum euacua-
tione indigẽtem. Quum uerò calidi sint qui ca-
put repleuerunt humores, etiam refrigerante eos
medela opus erit. Iubendi igitur sunt, si crudum
adhuc in eis uinũ permaneat, ut tepida aqua hau-
sta uomãt: qđ si etiam post concoctionem caput
doleant, refrigerantibus utendum est ac repellen-
tibus. Quale est rosaceum per se et cum aceto, aut
hederæ aut brassicæ succo. Quin & ipsa brassicæ
folia calida macerata, capitiq; circũposita ac obli-
gata, naturaliter ebrietati resistunt. Cæterũ somni

ac quietis cura in primis habenda est: quod ubi factum fuerit per totum diem, ad uesperam lotū, boni succi cibis, non tamen calfacientibus, nutrire oportet. Sunt autem tales pisanæ succus, & sorbinio ex alica, & panis ex aqua, & oua sorbilia absque garo: ammisceatur autem eis ex melle quantum ad edulcandum satis fuerit. Si uerò ad mel accipiendum non fuerint appositī, sales aromaticum condimentis ad soporem edulcati, pro eo addantur, Ex holeribus est lactuca, utpote boni succi & refrigeratoria, & brassica, ut quæ uapores resiccat: Sic & ex leguminibus lens est. Potu uerò omnino aqua utendum est. At uero quum stomachus in quibusdam propter aquæ potum subuertatur, Malum punicum eis insuper exhibendum est, aut solum per se, aut cum alica flaccida, calida, probè cocta, Quin & mala cestiana appellata in urbe Romana, citra cocturam quidem sunt austera, post cocturam uero stomacho commoda fiunt. Coquenda autem sunt ipsa in ollam nouam aqua calida infusa, deinde malo in olla suspenso, igneque sub ollam coniecto, quo uapor ex aqua calidus sublatus cocturam ipsi malo præbeat. Vuæ passæ etiam & pyra, aliqua quidem cruda, aliqua uerò ut malum ipsum cocta, stomachum corroborant. Abstinentium uerò à glandibus palmarum, proprietatem enim quandam habent capitis dolorem inducendi. Quod si uerò post hæc probè dormire non possint, ad balneum

neum postridie quàm celerrimè inducantur, calidæq; aqua eis in balneo sæpe affundatur: deinde ubi dormierint aut omnino interposito tempore quieverint, rursus ad balneum ducèdi sunt, deinde ueluti pridie connutriendi. Si uero moderatè habeant, & aquam bibere non possint, permittendus est eis potus dilutus ex uinis aquosis, quale est in Italia Sabinū, in Asia Titacazenum, & Arsyenium, & Aruifium. Quin & moderatè habentibus gallorum testiculi, & alæ, & ex piscibus petrosi, & teneris carnibus præditi exhibebuntur, & columbarū pulli. Hæc uero omnia citra garum & uinum, in albis ac simplicibus iusculis coquantur, in quibus aqua sola cum oleo, & anetho, ac modico porro, cocturam perficiat, modico adiecto sale, non statim in principio cocturæ, sed quum iam aliquo modo flaccida facta fuerint ac uicta. Manifestum uero quod tum hoc, tum omnes qui caput dolent, augescere adhuc & uigente dolore, quiescere melius est: remittenti uero ac decrescente, in locis aptis deambulare. Apti sunt autem his qui calferi opus habent loci calidiores, qui frigesieri, frigidiores: Et ante cibū quidē pluribus deambulationibus utēdum, post acceptum uerò cibū breuibus & lentis. Oportet autē neq; multa comedere, neq; statim deambulare, sed post duas aut tres, aut etiam plures horas. Quod si quando ex uaporibus & humoribus in caput sublatis reliquiae quædā relinquantur re-

nuibus poris ac meatibus impactæ, & ob id etiam capitis dolor perseueret, à rosaceo quidem abstinere experit. Utendum est autem primū quidem chamæmelino moderate calido, postea uerò irino: maximopere enim huiusmodi affectiones iuuant. In balneo uero caput calida perfundatur, non solum ob id ut quippiam circa ipsum discutatur, sed & somni conciliandi gratia, quapropter etiam secundum, aut tertium etiam, ad uesperam balneū apparandū est, acceptis ab eo lactucis ex aceto, modico aut omnino nullo additogaro, uerum aqua affusa multa, ut acetum planè exæquet, nisi omnino aquosum sit acetum, nam & huiusmodi magis quàm acerrimo opus habent. Caliditatem enim in se aliquam tale acetum complectitur. Post hæc uero postera die quæ magis caput calfaciant adhibenda, ita ut ad irinum aliquando Amaracinum unguentum addamus, aliquando uero Nardinum. Quandoque etiam preciosa, quibus opulentæ fœminæ etiam si nihil habeant mali, uti consueuerunt. Per huiusmodi sanè medicationis ductum, capitis dolores ex uini potu obortos in totum persanaui, nullo ab Apollonio præscripto pharmaco usus.

Ad dolorem capitis ex plaga aut casu.

OPERÆ PRETIUM est nosse nos, eiusmodi affectionem nullam aliam quàm inflammationē esse, quæ non ex plaga solum aut casu,
sed

sed citra etiam manifestam causam, iuxta omnes corporis partes, propter humorum influxionem fieri consuevit. Siquidē igitur plaga uulneris aut contusionis causa existat, plures scopi erunt ad remedium inuentionem. Vnus quidem in uulnere, ad quod conglutinantibus & inflammacionem arcētibus pharmacis uti oportet, postquam ulceris labia fibulis impositis constrinxerimus. Alter uerò in contusione, & tertius in doloribus, qui quandoque in ipsis solis percussis partibus fiunt, plerunq; uerò etiam ad uicinas partes extenduntur. Etenim pellicula quę caluariam ambit, & cutis quę forinsecus circumtenditur, utraq; propriam substantiam continuam habet per omne caput extensam: & ob id sanè sæpe caput ipsum dolere contingit, præsertim si usq; ad pelliculam os caluæ ambiētem plaga penetraret, quam diducta pellicula caluariam ambiente, ossesq; conscalpto, iuxta concarnationis modum curare oportet. Quod si per communem membranæ caluam ambientis, quam ad duram cerebri membranam circa futuras habet, etiā intra caluariam inflāmatio ipsa distribuatur, non absq; periculo eiusmodi capitis dolor existit. Cōtingit autem non parum sæpe in casu, præsertim ex sublimi facto, ut quædam circa cerebrum aut membranas eius, partes abrumphantur, quod ubi contigit, etiam amplius capitis dolor inualefcit, ipsaq; affectio tota ægre curabilis redditur, & periculum

ingens ac præceps imminet. Optimum itaq; fue-
 rit in his, nisi ætas prohibeat, & nisi uitalis facul-
 tas debilis appareat, à uenæ sectione curationis
 initium facere, & conuenientibus capitis irriga-
 tionibus uti, ex lana nimirum oleo dulci imbu-
 ta, capitæque ex ea contexto. Quod si quippiam
 horum, siue ætas siue uirium debilitas, aut etiam
 ambo simul, sanguinis detractionem fieri præ-
 pediant, aluum per clysterem euacuabimus, tum
 ut superflua in ipso recrementa extrahamus, tum
 ut humores qui ad affectas partes inde ferri con-
 sueuerunt, reuellamus, atq; inde auxilijs ad in-
 flammationes commodis utemur. Si uerò mem-
 brana cerebri fuerit uulnerata, egregiè ipsam con-
 glutinat, inquit Archigenes, calaminthæ succus
 infusus, & farina milij arida inspersa. Deinde bu-
 tyrum & rosaceum ac adeps suillus insulsus ue-
 tus, tepesacta ac mixtum infusa. Cæterū hoc mo-
 do affectos à uino & cibis crassioribus abstinere
 oportet, maximè si febris sint correpti. Atqui præ-
 dictam euacuationem consulit etiā Apollonius,
 qualem autē fieri oporteat non ostendit. At uerò
 acerū rosaceo ammisceri iubet, quemadmodū in
 phreniticis & letargicis in principio plurimi me-
 dici facere consueuerunt, uerum non rectè men-
 suram utriusque dicere reliquit, Empiricorum si-
 mili transiitione usus, non indicatione dogmati-
 corum. Affectio enim ipsa nobis indicat auxilia.
 Quantitatē autem singulorum, & particularem
 materialium

materiarum differentiam simul tum affecta particula, tum ægri temperamentum indicat. Et ad hæc uitalis facultas, deinde ætas, & ambientis nos aëris temperatura, iuxta regiones, anniq; tempora, & prædominantem anni constitutionem euarians. In phreneticis quidē igitur, quum omnia quæ extra caluariam, circaq; cutem & pelliculam caluariam ambientem ab affectione immunia sint, ueteres conuenienter acetum ammiscuerunt: ea ratione persuasi, quam in commentarijs de pharmacorū compositione per longum recensui: quando uidelicet ad affectiones in profundo corporis obortas, pharmaca diuersa ab his quæ ad affectiones in superficie hærentes destinata sunt, adhiberi oportere dixi. Exoluitur enim omnium ipsorum uis in transiitione per profundum, & ob id ad propria affectioni auxilia, aliquando contrariæ et nocentis facultatis pharmaca ammiscemus. Quum namq; inflammatio dolorem inducat, maximè contrarium est acetum reliquis auxilijs ammiscere, utpote quod neq; mitigandi neq; laxandi uim aliquam in se complectatur: Sed quum per sinciput, (neq; enim per aliam quampiam capitis partem transitus patet) pharmaci facultatē intra penetrare uelimus, tunc sanè ad ammixturem alicuius eorum quæ propria natura auxiliantur ac in profundum ducū, deuenimus: tenuium partium substantiam quandam inuenientes, quandoque quidem frigidam,

uelut acetum, quandoq; uerò calidam uelut euphorbiū, affectione quæ curationi subiacet considerata ac perspecta, num calfaciētib; opus habeat an refrigerantib;. Iuxta hanc igitur ratiocinationem, si quidem crassæ cerebri membranæ nudè rosaceum offeratur, quemadmodum in his quibus capitis ossiculum aliquod excisum est fieri cōsueuit, solum ipsum leniter tepesactum adhibemus. Quum uerò citra denudationem, per capitis iuxta sinciput partem, sana & integra existente caluaria, rosaceum ad cerebri membranam peruenire uelimus, acetum ei ut eò perducatur ammiscemus: Cuius item rursus uehemens facultas tum per uiarum transitionem, tum per rosacei mixturā exoluitur. Quapropter Apollonius in eo quod acetum rosaceo indefinite ammiscere iussit, peccauit. Cutis enim capitis aut quæ post eam est membranæ caluariam ambientis inflammationes, citra quidem uehementem dolorem oboritur, per modici sanè aceti ad rosaceum ammixtionem iuuari possunt: lædentur autem ubi magna fuerint, dolorēque uehementem induxerint.

Narcoticis quando utendum.

R A R O enim cogimur pharmacis ex opio uti, quum uidelicet præ doloris uehementia homo de uita periclitatur; quanquam & tunc solide partes ex eius usu offendantur, adeo ut post hæc correctione opus habeant. Sic et ex opio collyria
 multis

multis detrimento fuerunt, adeo ut debilem oculum reddiderint, & uisus hebetudinem, Amblyopiam Græcis appellatā induxerint: uelut etiam auditus grauitatem inducunt, quæcunq; ad uehementem aurium dolorē ex papaueris succo composita sunt. At uero ob capitis dolorem uehementem nemo unquam animi deliquio comprehensus mortuus est, neq; seipsum occidit, quemadmodum quidam coli dolore uexati fecerunt. Vt cunq; enim doleant, longè minor ipsorum dolor est, quàm eorum qui coli, aut auris, aut oculi, aut dentis dolore uexantur. Mitigantur illi ipsi perfusionibus & cataplasmatum impositione.

De his qui ex stomacho caput dolent.

STATIM igitur primum in his discrimen est doloris capitis ex stomacho producti. Quidam enim etiam si modicus quispiā humor acris in uentre, & præsertim circa os eius congregatur, statim caput dolēt, atq; ob id si diutius famem tolerant offenduntur. Augetur enim ipsis inedia ferentibus eiusmodi humorum malicia. Eos igitur qui hoc modo affliguntur sanare oportet, ita ut nihil remediorum capiti adhibeamus, quandoquidem neque proprius est hic capiti affectus, sed ab humorū in uentre malignos uapores excitantium in ipsum adscensu affligitur. Quemadmodum alij in suffusorum symptomata ob huiusmodi humores incidunt. Quæ igitur horum

erit cura? ut uidelicet affligentes in uentre humores quàm celerrimè euacuemus. Euacuantur autem ad uomitum proclius facilè ab aquæ potu, Aegre uomentibus uerò difficilius, adeò ut etiam digitorum siue pinnularum immissione uenter ad uomitum irritatus, quibusdam nihil amplius effuderit. His igitur conabimur quàm primum cibum boni succi ac stomacho commodum exhibere, si res ita ferat à balneo: si non, ante balneum tantum cibi offeremus, ut ne lædantur inde postea lauantes. A cœna autem postridie modicum absinthium in potu dabimus, eorûq; modo in posterum diætam ipsis constituemus, donec ualde bene concoquentes ipsos uideamus, atque tum sanè modicum panem eis præbebitus circa tertiam aut quartam horam, aut paulò prius uel etiam ferius, ut satis amplum spatium ad consuetam balnei horam intersit. Quicûq; uerò panem citra obsonium edere non possunt, his oliuas, aut palmulas, aut uuas, aut tale quiddam addemus, per experientiam cognoscendo quid ex eis præstet, quum aliud alio melius sit iuxta naturæ proprietatem. Cæterum ad uisiosorum in uentre humorum redundantiam tum facultatis concoctoriæ debilitas, tum oris uentris infirmitas, plurimum conferunt. Quemadmodû etiam sensuum mollities et ad hæc caput ad eiusmodi humorum uapores suscipiendos aptum, quemamodum & in quibusdam oculi. Ego quidem igitur sæpe &

in multis expertus sum hanc quam narraui, curandi uiam ad capitis ex stomacho dolorem commodam. Archigenes uerò quum simpliciter ad omnem capitis dolorem citra febrem, cibi paritatem auxiliarem scribat, palam facit se nihil de eo qui ex bilioso humore oboritur scire.

Qui propter humores caput dolent, mordacem dolorem, non distendentem percipiunt. Fames igitur in distentionibus cōmoda est, at non his qui mordaces humores in ore uentris habēt. Quum itaque hic mordax humor fuerit amarus, pallida & flaua bilis appellatur, quæ ob naturalem leuitatem ad uentris os sursum fertur: quum uero pituitosus, aut acidus, aut salsus fuerit, magis in totius uentris spatio continetur, quàm qđ in ore ipsius firmetur: optimum aut fuerit (quantum sanè nunc in his dicere licet) in fundo uentris ipsum contineri, facile enim relicto uentre in intestinum delabitur. Pessima autem fit affectio, ubi uitiosi humores in uentris tunicas ineluibilter fuerint imbibiti. Quorum optimū remedium est ex aloe pharmacum, quod aliqui picram, hoc est amarum, aliqui hieram, id est, sacrum ex aloë appellant, inq; eius compositionem aloës drachmas centum coniiciunt & sex uniuscuiusque reliquorum, quorum etiam sex numero existunt, cinnamomum, spica nardi, xylobalsamum, mastiche chia, asarum, crocus. Præstantius autem sit pharmacum, ubi minus de aloë additur. Vi-

sum nanq; mihi est, nimiam eius copiam centum drachmas esse, ad proportionem reliquorum quibus hæ adduntur, quapropter etiã per 90. drachmas ipsum cõposui, & per 80. Quin & per paucio- rem, aliquando crocum, propterea quod quidam ex eius usu capite lædantur, quod ipsum sæpe ex solo croci odore perpetimur. Quare optima eius fuerit compositio, quæ ex aloës drachmis 90. & croci drachmas 5. constat, hac ego u- tor. His uerò qui neq; croci odorem citra mole- stiam ferunt, sed statim capite replentur, ex qua- tuor croci drachmis pharmacum compono. Co- gor autem assidue hoc pharmacum præparare: propterea quòd nõ solũ his, de quibus iam dixi, sed & suffusorum speciem patientibus, aut etiam alia symptomata ex stomachi affectione habentibus, id ipsum exhibeã, & præterea his qui aluo adstricta laborant, & mulieribus quæ non pro- bè purgantur. In quibus maiorem efficaciam ha- bet, ubi aloës drachmæ 80. et croci 6. fuerint com- missæ: præstat autem & carpesium pro asaro con- iungere, quanquam etiam utrisq; coniectis aliquan- do composuerim. Datur ad summum ex phar- maco hoc drachma una, cum aquæ calidæ cya- this non pluribus quàm tribus. Minimum uerò dimidium eius præbetur. Datur & intra hos mo- dos, quantitate iuxta ætatem, corporis magnitu- dinem, & anni tempus permutata.

Ad dolorem capitis à spiritu flatuoso.

IN principio in eiusmodi utrisque affectionibus, refrigerantium auxiliorum facultas apta est, quæ intemperiem calidam refrigeret, & uentosi flatus aliationem repellat & retundat. Atque mea quidem opinione præstiterit diligentior rei inquisitionem facere. Aliquando etenim ex corpore uentosus flatus affertur, quemadmodum in doloribus capitis ex stomacho relatum est. Aliquando uero in ipso capite generatur. Venter nanque interdum, ægre solubili modo inflatur. Interdum uero etiam post ipsum sua intestina, quandoque quidem ieiunum, aut tenue intestinum, quandoque etiam colum. Nihil igitur mirum est, neque impossibile, eandem affectionem in quibusdam iuxta caput partibus obortam, uentosum flatum generare, cuius generationis in locis circa uentræ causam inuenimus, tanti caloris inopiam, ut ex cibis ac potibus uaporosum & uentosum flatum generet, propter infirmitatem uero comprehensiuæ facultatis, interna ita affectarum partium capacitas infletur & expleatur, ut propter expletionem quidem distendatur, propter tensionem uero dolore afficiatur. Inuentum equidem & hoc nobis in commentarijs est, in quibus communes & generales dolorum causas considerabamus, quod ob dissolutionem continuitatis simularium parium, dolor oboritur. Dissoluunt autem ipsam erodentia, dissecantia, distendentia, & uehementer calfacientia ac refrigerantia. Quapropter in

doloribus circa caput, egros interrogare cōsueui, qualis nam eorum qualitas sit. Quidam enim uelut erodātur corpora, doloris sensum perceptant. Quidam uerò uelut distendantur, aut grauentur, aut tundantur, aut solius uehementer inualeſcentis caliditatis aut frigiditatis. Siquidem enim uelut erodantur, aut purgantur senserint: uel humorum uel eiusmodi flatus acredo, causa putanda est. Si uero circa morsum distendantur, repletionem distensarum partium, uel per uentosum flatum, uel per multi humoris influxum, causam putabimus. In quo genere & inflāmatio & erysipelas existit. Inflāmatio quidem, ubi inflāmata corporis pars multum sanguinem in se continuerit. Erysipelas uerò, ubi biliosum continuerit humorem. Quòd si ex utrisq; redundantibus pars aliqua expleatur, aut inflāmatio erysipelata, aut erysipelas inflāmatum oborietur. Et ne quis putet nos longum sermonem de una particula iuxta unum symptoma affecta facere. Communis enim omnium dolore affectarū ratio est, quam si quis diligenter in articulos digesserit, promptior ac expeditior ad auxiliorum inuentionem, in omni affecta parte fuerit. Artis etenim curandi coniectura in affectionum cognitione maximè consistit. Quæ ubi inuentæ fuerint, curationem non coniecturaliter, sed scientificè indicant, cum hoc quòd & cognoscere datur, quàm ægre aliquæ affectiones medelis cedant, quibus rationaliter

biliter iuxta indicationem remedijs utimur, etiam si nihil efficere in principio appareant: atque hoc est quod in aphorismo dictū est, in quo ait: Omnia secundum rationem facienti, si iuxta rationem non succedat, ad alia transeundum non est, sed perseverandum in eo quod uisum est à principio. Aliquando enim adeò uehementer in angustijs meatuū flatus uaporosus infarcitur, atq; eò adhuc magis uiscosus aut crassus humor, ut multo tempore opus sit ad curationem. Etenim quæ sic infarta sunt attenuare oportet, meatusq; dilatare per quos excernant, habita simul prouidentia ne quid aliud, puta humor, aut eiusmodi flatus, amplius influat: & ad hæc corroborandum est affectum membrum, ut neq; ipsum uentosum flatum gignat. Qui igitur primi ad huiusmodi affectiones pharmaca composuerunt, merito uaria materia opus habuerunt, siquidem influentem substantiam, siue humor, siue uapor fuerit, repellere necessarium existit, impactam uerò concoquere & attenuare, eandemq; ipsam discutere atq; nihilominus, imò magis circa affectam partem firmitatem inducere, ne uidelicet quod in fluit suscipiat, attenuatum uerò excernat, impactumq; concoquat & attenuet. Verum in mixtura pharmacorum, hac facultate præditorum, alius alio feliciore coniectura usus, alius minus, alius magis cōmodam fecit compositionem. Quapropter uelut nostis, ad uos enim sodales loquar,

quibus maximè hæc scribuntur. Duo omnino uidiſtis mihi præparata pharmaca eundẽ effectum promittentia, quandoq; etiam tria & quatuor, & ex horum mixtura in ægrè curabilibus affectionibus à me sæpe quod oportuit, factũ eſſe. Conſidero nanq; in quo eorum ſit ſimplex pharmacum amplius calfaciens, aut frigeſaciens, uelut etiam reſiccans, aut humectans, aut tenuium partium, aut craſſarum. Deinde contemplans quid eſſecerit, quòd ægro iam fuit admotum, ſecundum uſum, aut per aliud quoddam, aut per hoc ipſum facio. Sæpe quidem ad aliud quod idem promittit, tranſeo, aliquando uerò utraque committo, ac medium quiddam ex eis conficio. Taliã autem omnia abunde à me nõ uniuerſim tantum, ſed & particulatim in medendi methodo relata ſunt, noſſeq; oportet, quod & iam ante dixi, hanc tractationẽ illã ſequi, & cogor tamen etiam nunc ruruſus meminifſe quò magis ea quæ iſthic tradidi aſſequamini. In prædicta itaq; affectione calore doloroſo prædominante unã cũ flatu uentroſo, in principio quidem repulſoria curatione utendum eſt, quæ ex refrigerantiũ facultate conſtat, quod ubi moderatè factum eſt, ex mitigatorijs ac concoctorijs, quippiam ammiſcere ad repulſoria oportet. Deinde etiã diſcuſſoria addenda, ita ut paulatim repulſoria pharmaca detrahamus, donec ad contrariam mixturam perueniat pharmacum ei quam à principio habuit, hoc eſt,

ut pluſ

ut plurimum quidē discussorium fit & attenuatorium. Minus uero concoctorium & mitigatorium: minimum autem repulforium.

De his qui ob biliosum humorem caput dolent.

SIGNA in his similia sunt eis quæ ex ardore oboriūtur, accedit his maior morsus & faciei pallor, & aliquando oris amaritudo. Aetati autem uigoris, & temperaturis calidioribus, & uitæ curiosæ, & his qui flauam bilem congregant, hæc affectio præcipuè contingere solet. Itaque balnea temperata, & unctiones, & porus dilutus eis exhibēda sunt, omnisq; diæta liquidior & boni succi constituenda. Euacuandus itē biliosus humor per absinthij cremorem, aut per aloē, & per ipsam picram antidotum per se datam, aut modica addita scammonia, uel per catapota ex aloë confecta. Illinenda frons pastillo croceo aut Trigonno appellato, aut aliquo alio his consimili.

De dolore capitis per consensum.

SI quidem uniuerso corpori caput per cōsensum coafficitur, illi prospiciendum, tum intemperiei, tum materiæ prædomināti instando, easq; urgendo. Et si quidem humorum multitudo, & maximè circa uenas fuerit, uenam secabimus. Si uerò qualitas magis inualuerit, purgatio pharmaco utemur. Si uero uni alicui parti condoleat, uelut hepati, aut uentri, aut stomacho, his ipsis au

xiliabimur: calida quidem in ipsis subsistente in
temperatura, panem ex uino diluto exhibendo,
& sorbitiones ex alica: & foris irrigationes mo-
deratè refrigerantes & firmitatem addentes, uelut
antea dictū est. Si uero propter uiscosos et crassos
in stomacho contentos humores, caput doleant,
etiam hos exturbabimus, acetū mulsum in potu
præbendo, tum simplex, tum Iulianicū appella-
tum. Ex hyssopo etiam ac origano potionibus, et
quæ his adhuc fortiores sunt magisq; incidēdi ui
præditæ, utemur, & uomitu à raphanis, irrigatio-
nibusq; ac cataplasmatibus calidioribus.

De capitis in febribus dolore.

IN doloribus capitis qui in principio cum fe-
bribus irruunt, uena secanda est post primam aut
secundam remissionē, nisi quid impediat, & præ-
sertim in corporibus bonæ habitudinis & multo
sanguine redundantibus. Animaduertendū au-
tem num ob uapores à uentre sublato, aut ob
alui suppressionē capitis dolor contingat. Quod
si serius post septimum tandem irruat diem, aluo
per clysterem qui aliquid operæpretij faciat præ-
euacuata, cucurbitæ ad occiput siue ceruicem affi-
gantur, caputq; rigationibus ex oleo mitigetur,
rosaceo quidem in calidioribus ac hora æstiuâ, et
cum modico aceto, Chamæmelino uero in fri-
gidioribus habitudinibus ac hyeme, quinta aceti
parte adiecta. Illinenda frons ex cyphi in frigi-
dioribus,

dioribus, ex crocomagmate in caldioribus. Cætero ad capitis dolores ob febris magnitudinem obortos, medelæ præscriptæ sunt in febrium tractatu. Porro vitare oportet hæc, nō solum in dolore capitis per consensum stomachi oborto, sed omnibus etiam alijs circa caput obortis affectionibus. Sunt autem ea quæ sequuntur, Viticis semen, absinthij succus, lac in potu, glandes quercinæ in cibo, oliuæ nigræ, arbuti fructus mæmecylon Græcis appellatus, eruum, quod ipsum etiam articulos dissoluit. Amplius autē offendunt myrrha, thus, hederæ cacumina. Mentem etiam perturbant lentisci fructus, crocus, peucedanum, cyclaminus sicca cum uino potata. Styrax modicus quidem potatus tristitiam uultus discutit, multus uerò somnos multū turbulentos inducit.

CAPVT II.

De Cephalææ capitis dolore antiquo.

CEphalæa inueteratus et ægre cedens capitis dolor appellatur, qui ex facili occasione, maximas exacerbationes habet, adeo ut neq̃ strepitus, neq̃ uocem uehementiorem, neq̃ lumen splendidum, neq̃ uini potum, neq̃ odora-menta caput repletia tolerare possint, neq̃ item motum, sed in quiete et tenebris ob dolorum magnitudinem decumbere uelint, tanquam à malleo enim pertundi sibi uidentur. Quidam enim uelut cōtundantur aut distendantur ea quæ circa

caput sunt sentiunt, non paucis uero usq; ad oculorum radices dolor progreditur. Habet autem hæc affectio aliquando quidem continuos dolores, aliquando uero exacerbationes & interualla siue ordinata, siue inordinata. Intermittunt enim quandoq; eiusmodi exacerbationes, uelut in comitiali morbo apprehensis, interceditq; tempus aliquod quod omnino accusari non potest. Manifestum igitur est hanc affectionē confimilē aptitudinem capitis ut facillè lædatur, uelut in cephalalgicis habere. Verum ad maiorem debilitatem deueniunt in hac affectæ capitis partes. Et quidam ex eis cerebri inuolucra dolitant: quidā uero membranam tantum caluariem ambientem: dolores igitur cum grauitate, humorum multitudinem significant, cum mordacitate uero, aut humorum, aut uaporum acredinem: cum pulsu autem, inflammationem: cum tensione uero, si quidem citra grauitatem & pulsum fiat, flatus tenuis & uentosi multitudinem demōstrant: cum pulsu uero, membranosi corporis inflammationem. Si uero cum grauitate distentio fiat, humorum multitudinem intra membranulas contētā. Et dolores quidem in superficie hærentes, membranæ os caluæ ambientis affectionem significant: qui uero in profundo sunt, cerebri inuolucrorum. Quibuscunq; enim affectio intra caluariam est, his usq; ad oculorum radices dolores procedunt, propterea quod oculorum tunicæ ex cerebri inuolucris

uolucris habeant ortum. Si uero humor putrefa-
ctus calidior fiat, cum febris caput dolitant: febris
citant autem omnino & qui ex inflammatione do-
lent. Si quidem igitur humorum aut uaporum
multitudinem repperis causam, si quidem pro-
pter totius corporis repletionem facta est, uniuers
o corpore euacuato capitis dolorem sanabis. Si
uero uelut debile existēs caput ad se sublato hu-
mores ac uapores susceperit, materiam reuellere
oportet in totum corpus, atque ita particulæ me-
deri. Per clysteres itaque reuulsio fit, & ligaturis
extremitatum, & pluribus infernarum partium
constrictionibus, interdum etiam sanguinis ex cu-
bito detractione. Quod si amplius sanguis re-
dundare uideatur, etiam ex naribus aperta uena,
et quantum sufficere uidetur sanguine euacuato.
Deinde hieram dabimus exacutam, & postea a-
pophlegmatismis pituitam detrahentibus & me-
dicamentis quæ naribus induntur utendum est,
qualia sunt quæ ex elaterio & cyclamino cum la-
cte & porro apparantur. Caput autem curabis,
quando quidem reuulsorijs uti oportet, per re-
uulsorias irrigationes. Cæterum post totius cor-
poris euacuationem, iam caput euacuantibus u-
teris, deinde his quæ firmitatem addere possunt
admotis. Repellit igitur oleum omphacinum, et
rosaceū, per se & cum aceto, & ex papaueris ca-
pitibus, & oleæ teneris germinibus, & hederæ ca-
cuminibus, ac menta uiridi apparatus. Asteran

DE CUMULOSI PIA R M A.
tur autem remedia tepida quidem, ubi frigidior
& crudior fuerit humorū multitudo, frigida uerò
ubi calidior & biliosior extiterit. Discutit autem
oleum dulcissimum, calidum, & magis inuetera-
tum, itemq; sicyonium. Si uero crassior sit humo-
rum multitudo, spondylium, aut serpillum, aut
pulegij comam, aut calaminthen, aut mentā oleo
incoquendo, multitudinem euacuabis. Eadem
hæc etiam firmitatem parti addunt, quapropter
usq; ad perfectam curationem eis uti conuenit.
Omnium porro longe maximè discutit & perfe-
ctè corroborat uerbenaca recta maximè uiridis.
Imò & arida cum radicibus & simul cum serpil-
lo, oleo incocta. Conijcienda etiam ad ea cro-
codialidis maximè iuxta aquas nascentis radix.
Quin & ipsam per se uerbenacam si oleo inco-
xeris, caputq; inde rigaueris, omni capiti dolori
antiquo ex frigide, aut ex crassis humoribus o-
borto medeberis. Maximè etiam profunt sub a-
quario uase nascentes aselli, Millepede appellati,
si oleo incoquantur.

Si quis fomentis aut cataplasmatibus uti uelit,
fomenta ex milio meliora fuerint. Quemadmo-
dum enim Hippocrates ait, læue & lene milium
existit. Sales uero ob grauitatē molesti sunt præ-
sertim capiti admoti.

De metasyncriticis, & sinapismo.

IN omnibus plurimum inueteratis affectio-
nibus

nibus quum nihil profecerint reliqua auxilia, curationem Metasyncriticam à Methodicis appellatam, omnes ferè adhibere consueuerunt, prioribus medicis haud scio qua ratiocinatione primum ad eius usum progressis. Ego uero quum intemperies quæpiam humida & frigida, aut per seipsam in partib⁹ affectis adest, aut propter eiusmodi humorum frigiditatem fuerit oborta, ex sinapi & thapsia ac similibus, adhibeo pharmaca. Calidis uero & siccis non adhibeo. Cæterum hi qui affectiones cognoscere non possunt, ad eiusmodi pharmaca uelut ad sacram appellatam anchoram confugiunt, & ob id sæpe quod conuenit perficiunt, quòd plerosq; hominum eiusmodi affectiones propter malā & uitiatam diætā infestent.

De usu omnium fortium pharmacorum.

Q V A M utendi rationem de prædictis pharmacis dixero, eam ad omnia alia quæcunq; fortem uim habēt transferre oportet. Non enim statim à principio efficacissima adhibere conuenit, sed à debilioribus auspicari. Quin & ipsa fortia pharmaca mitigatoriorum ammixtione lenita, moderata fiunt. Et ob id ego quædam ex eis muliebri lacte recenti & aqua diluo, et post hoc oleo dulci, deinde betæ succo, & anagalidis quæ cœruleum florem habet itidem succo, atq; ita sensim in usu eorum progredior, donec postremum etiam per opobalsamū talia dissoluo. Ac primum

quidem lacte ammixto adhibeo, quod ubi leuiter ferūt ægri, etiam citra lactis adiectionem ad moueo. Porro parabili sepe pharmaco usus sum, quod naribus infunditur Melanthio, aliquando quidem aceto acri rigato ac pridie macerato, deinde sequenti, rursus cum aceto trito, & naribus infuso, aut ægro ipsum absorbere in nares iussio. Aliquādo uero oleo ueteri idē melanthiū cōtrui, atq; ita usus sum, quo modo etiā Archigenes conuitur in nariū obturatione. Eo uerò qđ cū aceto infunditur, Cirto utitur ad arquati morbum.

CAPVT III.

*De hemicrania, hoc est, dimidiæ partis
capitis affectione.*

Affectio dolorosa circa dimidiam capitis partem, aliquando dexteram, aliquando sinistram contingit, quæ iuxta futurā secundum longitudinē eius extensam terminatur, & ut plurimum per circuitum exacerbatur, influxu uaporum aut humorum siue multorum, siue calidorum, siue frigidorum, causam dolori suggerente. Quidam igitur ipsorum circa temporum musculos uehementer dolitant, & pleraq; sanē ipsorum pars hoc modo affligitur. Quidam uero dolorem longē ulterius progredientem habent. Et, Quidam adeo uehementer dolent, ut neque manuum contactum faciliē ferant, in quibus palām est pelliculam caluam ambientem esse affectam,

&

& neq; cutem ipsam omnino ab affectione immunem existere. Manifestum igitur est uaporum aut humorum, aut utrorumq; influxum, siue per uenas, siue per arterias, siue per utrasq; contingere: quum interdū ea sola quæ intra caluam continentur, hoc est, cerebrum eiusq; membranæ, qd in ipsis redundat foras protrudāt: interdum uerò corpus infra caput positum uitiatos uapores aut humores sursum mittat. Quapropter ubi quis hemicraniam curare aggreditur, prius quali purgatione aut uenæ sectione æger opus habeat, consideret: atq; ita deinde ad capitis auxilia progrediendo, tum per digitos suæ manus, tum per lintheum dimidiam frontis partem, & eam maximè quæ circa temporum musculum est, confricando excalfaciat, atq; id ante irritationis tempus faciendum est. Post exacerbationē uero pharmacis hemicranicis à medicis appellatis utendum, siquidem multa caliditas in doloribus percipiatur, his quæ refrigerans quippiā habent: citra uero hanc, his quæ multū excalfaciant. Vtrisque uero aliquid ex his quæ firmitatem ac robur addunt miscetur, quod adstringentem uidelicet habeat facultatem. Demiror autem quod neque Apollonius, neq; Archigenes, neq; Asclepiades quicquam de hemicranicis pharmacis, quæ merito post doloris capitis totius pharmaca subiicienda erant, conscripserunt. Decebat enim ipsos, tamen si nihil priuatim in se habeant, propterea quod inter ea quæ

totius capitis dolori destinata sunt, contineantur, id ipsum saltem annotare. Similiter aut & ab Hera & à Critone, uberior de hac affectiōe tractatio neglecta est. Cæterū per quæ pharmaca inueterato capitis dolori medentur, per eadem constat eos etiam hemicranicis affectionibus auxiliari.

Vsus euphorbij ad hemicraniam.

S A E P E ex tempore ac improviso pharmaca præparare coact⁹, simpliciter euphorbij illitione usus sum, modica cera compagis acquirendæ gratia adiecta. Sufficit autem in libram olei siue Sabini, siue alterius ei propinqui, ceræ quadrantem iniicere, & euphorbij unc. 1. atq; ex hoc dimidiâ frontis partem illinere, unâ cum tēporis uidelicet musculo. Cæterū in quibus suspicionē habueris, à calidis uaporibus aut humoribus, dimidiæ capitis partis fieri dolorē, in his ne admoueris hoc pharmacū. His uero qui ob frigidas causas infestantur, cōmodissimū adeo est, ut sæpe semel ante balneum illitū, quàm citissimè affectionē p̄sanet, ut à balneo omnino sani ægri euadant. Iuuat etiam hos si oleū tepidum in aurē instilletur, modico euphorbio ad oleū iniecto: Nimirū ad librā olei unā euphorbij uncia dimidia, si ualidū euphorbium existat: si uero nō, etiā amplius iniicere conuenit. Verū in corporibus molli ac tenero sensu præditis, etiam si minus quàm dimidiâ uncia inieceris, melius res procedet.

DE COMPOSITIO

NE PHARMACORVM

secundum locos Liber

Tertius.

CAPVT I.

De aurium affectionibus, & ob quot causas aures dolore affligantur.

VRIVM dolores aliqui ex frigidi-
tate fiunt, quos sanè in peregrinatio-
nibus à frigidis ventis pflati habent.
Aliqui uerò ex balneis frigidis, &
quibusdā medicatis aquis oboriuntur, in quibus
quidā ob delicias lauant, quanquā sint qui & ob
corporis commoditatem id faciant. Fiunt & au-
ris dolores ex inflammatione, interdum quidem
solius circa meatum cutis, interdum uero in pro-
fundum progressa, quando uidelicet neruus au-
ditorius, ad inflamatam affectionem peruenit.
Qua uero ratione inflammatio, partes inflamma-
tas distendens, dolorem producit: iuxta eundem
modum etiam flatus uentosus transitum non ha-
bens, dolorē excitat. At uero consimilis dolor est
ex serosis & saniosis humoribus in corpore au-
rium generatis, ei qui ex mordacium humorum
illapsu forinsecus facto, contingit.

De dolore auris ex frigidityte.

DOLORES quidem igitur à sola frigidityte obortos calfacientia quàm celerrimè curant: atq; in hunc usum quosdã rurales homines magnas cepas exsculpere uidi, deinde oleo eas explere, & in feruente cinere moderatè calefacere, atq; ita auribus infundere: quosdam uero non cepas tantum, sed & allium in oleo feruere facere atq; ita infundere uidi. Ego uero euphorbio omnino modico, ad multum uetus oleum ammixto utor, uel etiam pipere exquisitissimè trito. Auriũ enim dolores à frigidityte inductos eiusmodi calfacientia magnopere iuuant. Prodest etiam Amaracium oleum eis infundi, & optimum nardum. Et quod apud Romanos foliatum itemq; quod Spicatum appellatur, prodest eis & Commagenum: atq; si ruam quoq; oleo non adstringenti ampliusq; tenuium partium incoxeris, uelut est Sabinũ, magnopere iuueris. Quum uero ex aqua medicata quippiam circa auditorium meatũ continetur, oleum assidue infundere conuenit, quo ipsum eluamus, deinde lana molli extergere, rursusq; infundere. Magnificè autẽ eos mitigat oui candidũ, quo etiã ad lippitudines utimur, itemq; lac muliebre. Manifestum uerò est, quicquid adhibetur mediocriter calidum esse oportere. Plurimum iuuantur quoq; ex adipe anserino, atque item uulpino.

De dolor

De dolore auris ex inflammatione oborto.

Q V O D si inflāmatiō adsit, optimum ad eam pharmacum unguētum nardinum cum modico basilico appellato pharmaco infunditur: Idem etiam tetrapharmacum appellatur. Et Comagenum quoq; aptum^{est}, & ex adipibus pharmacum, cuius compositionē paulo post describam. Cogente uerò dolore, necessarium est etiam his quæ sensum stupefaciunt uti, quemadmodum etiam in his qui colum, aut renes, aut quancunque tandem partem affecti, uehementi dolore affliguntur, facere consueuimus. Miscetur autem opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipsa et per se sæpe aurium inflammationibus profuere. Miscetur & castorio opium. Verum multo antè usum tempore, siue pari pondere, siue duplo castorio ammisceatur, præparatum id esse conuenit: & miscetur quidem in uehementissimis doloribus pari, in minoribus uero duplo. Liquor uerò quo hæc diluuntur ex musto sapa sit, multo enim magis quàm dulcia uina, dolorem hæc sedat. Statim itaq; in principio prædicta pharmaca diligenter trita cum sapa misceantur, castorium quidem diligenter prius tritum & læuigatum, pauperis uerò succus ipsa sapa dissolutus, atq; ita hæc tria mixta probè læuigētur. Deinde uerò usū postulāterursus sapa diluantur, in eiusmodi compagem, ut per aurifusoria specilla ad lucernam tepesacta infundi possint. Verū ego nullū phar-

macum dolore uexatis infundo, neq; etiam per
 lanã instillo, utpote qui experientia edoctus sim,
 quod præstat neque omnino contingere doloris
 tempore auditorium meatum: sed per auriculare
 specillum lana mollissima obuolurum dolore ue
 xatos foueo, pharmacumq; ita moderato tepore
 in aurifusorio specillo præparatum iniicio, ut in
 interrogato per nos ægro, num tepidum ei uidea
 tur & num calidius ipsum ferre possit, ad tantam
 caliditatem procedam, ut nihil amplius offendat.
 Tinctũ itaq; in hoc modo præparato pharmaco
 specillum, ad principium meatus moderate im
 ponito, & in altum defluere ex eo pharmacum
 permittito, & postea iterũ iterumq; & sæpius tin
 gito idemq; facito, nullo tempore intermisso. Pa
 lam est autem quum hoc fit etiam foris omnino
 aliquid effluxurum esse, expleto nimirum toto
 auditorio meatu: hoc igitur quantum possibile
 est moderate excipe, nec aurem contingas. Post
 quam uero probè foueris, meatum pharmaco ex
 pletum finito, & mollem lanam forinsecus tum
 meatus osculo, tum uniuersę auri imposito: atq;
 ubi rursus fomenta adhibere oportebit, incum
 bentem foris lanam leniter tollito, rursusq; simi
 liter foueto, quantum possibile fuerit diligenter
 cauens, ne aliquid aliud graue aurem contingat.
 Ad hoc uerò præceptum maxime animũ aduer
 tas, utpote quod omnium potissimum sit in au
 rium curatione. Fomenta uero fiant per ea quæ,
 uelut

uelut dictum est, dolorem sedant. Quale est optimum Nardinum unguentum paucissimo in eotetrapharmaco dissoluto. Deinde etiam Comagenum & Susinum & pretiosa diuitum muliercularum unguenta, quæ ipsæ spicata & foliata appellant. Sunt autem spissiora quàm infundiqueant. Quapropter per nardinum unguentum ea dissolvere oportet, & æstatis tempore, & si calor sensus ægrum circa inflāmatum aurem infestet, per rosaceum bonum, aut si hoc non adsit amygdalinum. Memineris autem quod bonum semper rosaceum dico, in quo plurimæ rosæ maceratae sunt, uerum oleum in quo hæmacerantur omphacinum sit, ex crudis oliuis & necdum penitus maturis expressum, citra salis additionē præparatum. Imò neq; etiam aliud quicquam ad rosas coniiciatur, quemadmodum illi faciunt, qui spissamenta stymmata Græcis appellata addunt, quo uidelicet per multū tempus ipsum rosaceum odoratum permaneat.

De dolore auris ex flatu uentoso, aut crassis & uiscosis humoribus.

Si uero flatū uentosum, aut crassum aliquem & uiscosum humorem, qui transitum nō habeat inclusum esse conieceris, etiam ex pharmacis ab obturatione liberantib. quippiam ammisce. Artificiosa enim coniectura causarum huiuscemodi doloris tibi continget, si tum prægressa, tum

præsentia percunctatus fueris, frigiditate enim antegressa flatus uentosus congregatur, grauitate uero capitis, cibisq; pituitosis & mali succi, frigidi & crassi humores. His em̃ si frigiditas accedat, dolores contingunt, eis nimirum quæ prius difflabantur propter densitatem inclusis & retentis. In his igitur spuma nitri & nitrum ipsum molle, eiusmodiq; aphrolitrum, & oleū amygdalinum appellatum rationabiliter in auricularia pharmaca miscentur. Ex hoc genere album item ac nigrum ueratum est, & struthium, ac amygdalæ amaræ, & ex tribus aristolochijs quæcunq; fuerit ad manum, & iris illyrica. Inijcies autē & cinnamomum si habueris, aut cassiam illo non præsentē, tum eam quæ Zigeres, tum quæ Motodes appellatur. Item carpesium, quod plurimum in Sida Pamphyliæ nascitur, & ob id uilissimo pretio uenditur. Quintus sanè quū cinnamomi inopia esset, carpesium pro ipso iniecit duplo pondere, uelut aliqui eius loco cassiam exhibere solent. Cæterum aurium meatus ab obturatione liberant etiam quæ lapides in renibus atterūt, omniaq; insuper tenuium partium citra mordacitatem, ut ne dolorem exacerbent. Ex quorum numero est etiam cucumeris syluestris radix, itemq; bryoniæ et Ari, & dracunculi ac cætauræ & polij & omnino omnium amarorum. Citra mordacitatem nanq; & absq; molestia expurgant hæc meatus, disijciuntq; & dissecant obturata. Verum.

odib

ob id multa eiusmodi exempla scribo, quamvis sanè omnia in libris de simplicium pharmacorum facultatibus retulerim, quod uidelicet omnibus terræ locis remedijs uos abundare uolo, ut ipsorum memoriam in promptu habeatis. Alia enim in alijs regionibus abundāt, & meliora his quæ alibi nascuntur existunt. Alioqui sanè ex adipibus compositum pharmacum tibi sufficiet, & ex simplicibus quæcunq; paulò ante recensui doloris mitigatiua. Mirari porro subit medicos, qui citra distinctionem ad aurium dolores pharmaca quædam cōscripserunt. Quæ etenim à frigidityte dolent, per calfacientia celerrimè curantur: si uero à mordaci acredine, aut à pulsatili inflammatione dolor fiat, maximum detrimentum continget, si eiusmodi pharmaca adhibeantur. Atqui moderatæ inflammationes & non pulsatiles, etiā per eiusmodi pharmaca curantur. Quale est acetum cum rosaceo tepesactum, utrisq; diligenter simul cōmissis. Sic etiam Glauciū in cote medica cum aceto tritum, breuibus inflammationis doloribus prodest, præster autem pastillum ex glauceo multæ sane utilitatis pharmacum, prius preparatum habere, qui fit ex glaucio probè cum aqua pluuiali trito, deinde in pastillum redactò & exiccato. Si uero fragilius uideatur glaucium, quàm ut in pastillos formari possit, parum gummi ei addes. Sufficit autem id duodecimam aut quintam & decimam glaucij partem esse.

Quin & collyria ex glaucio eodem modo cum aceto trita, eis profunt auribus instillata, atq; his nihil minus collyria ex croco. Hæc quidem igitur sunt doloris & inflammationis remedia. Cæterum de alijs affectionibus quæ in auribus oboriuntur, ubi pharmaca quæ per experientiam cognoui recensuero, ita deinde ad ea quæ à prioribus medicis scripta sunt, transibo.

De ulceribus aurium.

VLCEA aurium recentia, tum glaucium solum cum aceto tritum, ut iam dictum est, curat, tum collyria ex eo omnia, & collyria ex croco et ex rosis, medicis appellata, uelut etiã quod Nilo inscribitur. Curat item ea Damocratis collyrium ex myrrha. Quæ uero purè manant citra dolorem, atq; id moderate patiuntur, per eadẽ curantur: uerũ quæ fortiter affliguntur, per eiusmodi qualis est pastillus Andronius, et pastillus Musæ cum sapa & modico aceto dilutus, in quibus componendis uarietas rursus dicitur. Vbi uero & hæc à malo uincantur, Scoria siue cremore ferri ad plurimos dies in sole cū acerrimo aceto trita et læuigata, confidenter utere. Etiam si præter rationem uideatur, aurem acerrima pharmaca sustinere posse, quam paulò ante dixi, neque mollissimorum infusorum admotionem & allapsum citra molestiam sustinere, sed & hæc ipsa ostendere ipsam uideri.

Ad aurium dolores.

E G O uerò dolores per pharmacum ex adipibus cōstans, & per nardinum unguentum tetrapharmaco ammixto leniri dico, unaq; & affectiones ipsas iuuari, uelut etiam oui candido, & lacte muliebri, per papaueris uero succum mitigari solū dolores, nihilq; iuuari affectiones: uerum per accidens, non primario etiam affectiones inde opem sentire quis dicere possit. Sedato enim dolore, & somno consequente, natura affectiones dolorem efficientes concoquit. Cæterum ulcera in auribus omnino cum glaucio ex aceto curauī. Quemadmodum etiam quæ cum fluxione aut purulentia consistunt, per pastillos, à mitioribus auspicatus, qualis est polyidæ, & post eum Andronius, & ab illo Birhynus appellatus, cui similis est meus, hoc est ex charta usta constans: & uelut ego iudico, eo etiam præstantior. Minimè uero semper omnium usu opus habemus, sed sufficit omnino unus, si quis ipso uti norit, aliquando quidem per sapam diluto, si quidem mitius reddere pharmacum uelit, & rursus per uinum dulce, deinde per acetū non acre, deinde etiam per acre, ac postremò per longè acerrimum. Quapropter quum per eiusmodi mixturam aliàs aliter parabilem, huiusmodi pharmaci uehementiam exoluere possis, fortissimum tantum præparatum habere poteris.

De sonitu in auribus.

SONITVS quidam ex flatuoso spiritu generantur. Quidam ob exquisitam sensus audiendi subtilitatem fiunt, quemadmodum in oculis imaginariæ suffusiones, propter vapores ex ore ventris exhalantes. Cæterum neutrius affectionis certa cognitio in principio haberi potest. Nō conuenit tamen citra artem, aut cognitionē, aut curationem auspicari. Dictum enim iam sæpe est atq; etiam demonstratum, non unum coniecturalis spei genus esse, atq; artificialem quandā coniecturam ex causis forinsecus laceffentibus, pro cataractis à Græcis appellatis, facere licet, si quis ipsarum vires norit, quom alia affectio ex frigidityte, alia ex ardore fiat. Quemadmodū etiam ex prægressa plaga, aut tali uel tali morbo, uelut & ex cruditate, aut largo uini potu, aut uiolento et multo uomitu, aliquādo & ob pharmacorum auricularium usum sonitus quidem fiunt. Quin & si uel paulatim cōgregetur, uel coaceruatim irruat sonitus, id ipsum quoq; ad inuentionē affectionis cōducit. Insuperq; si per interualla repetat, uel cōtinēter hoc symptoma perseueret. Verū certa cognitio tēpore cōtingit, post usum pharmacorum artificiali cōiectura exhibitorū. Siquidē igitur in febribus sonitus fiāt, minimē interrumbendi sunt: ut plurimū enim statim sedantur. Si nero ob flatū uentosum, cui transitus inclusus sit, sonitus fieri suspicatus quispiam fuerit, & ob hanc

rem diffecantibus & attenuatorijs ac discussorijs
 pharmacis admotis, nihil profecerit, simulq; apo-
 phlegmatismis usus sit, & toti capiti prospexerit:
 huic meritò in hanc suspensionem inclinatus ani-
 mus erit, sensus audiendi uidelicet subtilitatē so-
 nitus causam esse, præsertim si acuto audiendi
 sensu æger præditus appareat. In eiusmodi itaq;
 quendam, qui prædictis pharmacis usus erat, ne-
 que quicquam opus senserat, quū ego fortè inci-
 dissem, ex stupefaciētib; sensum quippiam ami-
 misui, uelut est mandragoræ succus, & papaue-
 ris succus, ex eisq; à sonitus symptomate liber e-
 uasit. Quæ igitur à prioribus medicis ad huius-
 modi symptomata & accessoria mala conscriptæ
 sunt auriculares compositiones ex discussorijs &
 incidentibus pharmacis constant.

Ad auditus grauitatem.

PORRO in subsurdis, siue grauitè & diffi-
 cultè audiētib; aut etiam surdastris appellatis,
 utpote qui exiguas uoces penitus nō audiūt, ma-
 gnas autem uix percipiunt, hoc ipsum sympto-
 ma ualde suspectum habere oportet: paulatim
 enim augescens temporis progressu perfectam
 surditatem inducit. Quapropter per hieram pur-
 gandi sunt, & per cataporia ex colocynthide, pi-
 tuitaq; eis per apophlegmatismos detrahenda, ac
 caput resiccandum est, omniq; modo curandum
 ut robur ei addatur, quemadmodū iam sæpe est

demonstratum. Utendū etiam attenuatoria dicta. Atq; in ipsam auriculam pharmaca coniicienda sunt, quæ crassos & uiscosos humores findunt ac diducunt.

CAPUT II.

De Parotidibus.

Parotides è genere quidem sunt inflāmatio-
num, fiunt autem glandulis circa aures affe-
ctis: non tamen prima parte curationis partium
inflammatarū in eis utimur: in illis enim ut plu-
rimum curatione reprimente ac repulsoria à me-
dicis appellata uti conuenit, atq; id maximè quū
neque malignum sit, neq; multum quod influit,
neq; corpus humoribus ex æquo redundet. Sic
namq; spongia sola ex posca imposita incipien-
tes inflammationes repressit, neq; quicquam ex
eo totum corpus fuit offensum. Verum in paro-
tidibus ipsum contrariū facimus, pharmaca at-
tractoria adhibentes: atq; si hæc nihil memora-
bile efficiant, etiam cucurbitam affigentes, aut fo-
menta assidua adhibentes. Annitimur enim ut af-
fligens humor ex profundo ad cutem attrahatur,
præsertim si in capite affectio sit firmata, humo-
ribus uidelicet in ipso obfirmatis. Quin et quum
citra capitis affectionē, in febribus acutis natura
superfluos humores ex uasis effundens, ad regio-
nem inter cutē & subiecta corpora deponit, quan-
do sanè & glandulæ ex effusis humoribus parti-
cipant:

cipant : melius utiq; etiam tunc uidetur naturam
adiuuare, per humorum ex loco in locum impe-
tuousum illapsum, febres curantē. At uero quum
uellementi impetu fluxus illabitur, nihil nos cu-
riosius agentes, omnia naturæ permitimus. Si
enim siue cucurbitam, siue aliud pharmacum hu-
mores ex alto ad cutem adtrahēs admouerimus,
uellemens dolor hominem apprehendit, unde et
uigilię & febres inducuntur, ac uires exoluuntur.
Mitigare itaque tunc & non humorum influxui
opitulari conuenit, per cataplasmatum maximē
lenientium usum, uelut est quod ex frumenti, aut
hordei, aut seminis lini farina, cum aqua mulsā,
aut fœni græci, aut altheæ, aut chamæmolorum
decocto coquitur, & quæcunq; ad hoc quod mo-
deratē humectam habent caliditatem, per quam
mitigare dolores ualent, etiā influentes humores
cōcoquere possunt, ac suppurare, quemadmodū
de his in cataplasmatū tractatu sermonē fecimus.
Quod si etiam sanguis redundare uideatur, per
uenæ sectionem ipsum euacuabimus, præsertim
si id uires permittant. Nunc uerò ad pharmaco-
rum compositionem progredientes, quam etiam
à principio nos tractaturos recepimus, qua ra-
tione tum compositio ipsorum, tum usus constet
docebimus. Si itaq; tumor non discutiarur, sup-
purantibus pharmacis utendum est: uelut est fru-
menti farina cum caricarū decocto & oleo. Item
quod ex polline, et quod ex fermento cōstat phar

macū. Si uerò suppuratæ fuerint parotides, tunc aut per sectionem pus elicere oportet, ulcusq; uelut in eiusmodi fieri moris est ac omnibus notū curare, aut sanè per pharmacum abscessum rumpere. Quale est Smilium appellatum: et quod ex alijs constat: aut tentare ut ipsum per medicamenta attractoria & tenuium partium uim habentia discutiamus, bis per diem ipsdem ablatis, & fomentis admotis, donec remiserint & laxati fuerint dolores. Quando uero iam plurimum puris fuerit discussum, tunc iam primum semel soluere ea medicamenta, & fomenta adhibere oportet: deinde uero neq; ex re est id facere, sed ipsis pharmacis permittere, ut si quid reliquum in profundo hæreat, id ipsum discutiant. Quòd si durities adsit, ea ipsa quoq; mollienda est, quare hoc tempore ex mixta pharmacorum facultate compositio parabitur, emollientibus uidelicet ad attractoria ammixtis. Postquā uerò omnis purulentia fuerit euacuata, & adhuc durities aliqua relinquatur, emollientibus pharmacis utendū est, quorum sylux siue materiæ itemq; compositionis uarietatem in malagmatum sermone demonstraui. Manifestum autē est, quod moderatas parotidas, in quibus neq; humorum multitudo redundans in particulas irruit, intantum ut uehementes dolores excitet, neque caliditas cum humore adest, facilè per hæc sanare possimus. Neque enim ad suppurationem festinant, neq; uehementem do-

lorem

lorem inducunt. Verum licet etiam fomentis ex muria uti, & cataplasmata magis calefacientiaq; & discurlentia adhibere, & medicamenta eandem facultatem prope attingentia.

Nunquam pharmacis ad parotidas destinatis repulsoria ammisceri operæpretiū existimo, præterquam si aliquando, rarò tamen, ad multam discussiorum copiam parum quiddam ex eis addatur, atq; id tum demum ubi citra uehementem dolorem parotides irruant.

Sunt & multa emplastra quæ parotidas discutiunt, aliqua quidem iam inueteratas & induratas: aliqua uerò eas in quibus sedato dolore, nulla amplius puris suspicio est: Quemadmodum etiã aliqua quæ iam suppuratas curare possunt, talia uero inter discussoria emplastra, singula cū uirium suarum professione conscripta sunt, uelut etiam ea quæ simplices parotidas curant laxatoria appellata, omnibus nota sunt. Exempla ipsorum sunt, Emplastrum Mnaseæ, & quod ex succis constat, & quod ex ptisana. His adhuc molliora sunt cerati forma, tum ex butyro, tū ex æsypo conflata, ostreis aut buccinis, aut purpuris ustitis additis, adipeq; porcino, singulis quadrantis pondere. Præstat & hoc, Butyri unc. unam ceræ sextantem & unciae dimidium, ostreorum ustorum quàm tenuissimè tritorum sextantē: liquecibilia liquefacito, ostreaq; infarcito ac unitis uisitorum confidēter. Efficacissimū hoc ad parotidas existit.

De affectionibus narium.

EX genere tumorum præter naturam poly-
podes in naribus generantur. Ex genere
uero ulcerum ozæna. Secundum genus autem
excretionum præter naturam. Sanguinis erup-
tiones fiunt in morbis acutis, iuxta rationem earum
quas recentiores Medici priuatim Superexcretio-
nes appellant. Nimirum in quibus natura ad iu-
dicatorium auxilium concitata, modum excessit.
Primum itaq; de ozænis sermonem faciam, quæ
ex humorum acrim & putrescibilium influxu
generantur, ita ut si acres solum sint, ægre cura-
bilia ulcera producere consueuerint, non tamen
grauæolentia. Cæterum cura communis ambo-
bus his est, itemq; polypi, ut uidelicet primū ca-
put sicceretur & firmeretur, quum palam sit ob uitia-
torum humorum redundantiā defluxum ex eo
in nares prouenire. Quomodo uero caput totū
corroborare oporteat quò nullum recrementum
ex eo ad inferas partes delegetur, sæpe iam dictū
est. Quū igitur per illa caput ualidum reddideris
ad naris progredieris curationem. Scopo in ozæ-
nis proposito, ut affecta pars per mixtæ facultatis
pharmaca tum repellentia, tum discutientia, re-
sicceretur. Repellunt itaq; tum austera, tum acerba,
quæ cōmunem astringentiū appellationē habent.
Discutiunt autē calida & sicca facultate prædita,

De

De polypo narium.

POLYPVS tumor est qui præter naturam in naribus generatur, polypodis carni assimilis iuxta substantiæ proprietatem. Manifestum itaq; est affectionem hanc ex crassis & uiscosis humoribus generari, atq; ob id mixta materia medicamentaria opus habet, ut uidelicet partim adstringat, partim secet & attenuet, partim etiam discuiat & condenseret.

Quibus ego usus sum, & in polypis ac ozænis narium, probatissima reperi subscripta. Ac primum quidem quod ex malis punicis constat pharmacum. Sint autem pari numero ac magnitudine ex tribus eorum differentiis accepta. Aliqua enim ex his sunt austera, aliqua dulcia, et quædam acida. Contundenda sunt recentia & matura, atq; integra diligenter confringenda quo succus ex eis exprimi possit, quem in uase stæneo depositum adseruare oportet, modicè coctum siquidem liquidior quàm oporteat uideatur. Quod uero ab eo reliquum est solidum & crassum, rursus diligenter contundendum est, ut à contusione rursus in pila atteri ac læuigari possit, indeq; collyriorum formæ effingi, quæ congruam ad ægri nares proportionem habeant. Induntur enim hæc in naris quā polypus obsedit meatum; quo citra mordacitatem & consensum, qualem acria pharmaca excitare solēt, per longiorem moram ipsum expurgēt. Quod si humectior & mol-

lior tibi appareat polypus, plus ex austeris malis punicis coniicies, si durior, ex acidis. Quandoquidem uero perpetuò tolerare collyrium molestum est, ab eius usu interquiescere conuenit, atque eo tempore quo ipsum non indis, per expressum succum ægrum curare, & sanè oris diducto rictu hianti, etiam circa illas partes iuxta quas nasus ad palatum perforatus est, liquidum ipsum expressum pharmacum illinere, uel cum penna, uel cum lana specillo duos nucleos siue cuspides habenti obuoluta. Cæterum ex aridis pharmacis diphryge, citra mordacitatē aliquando per multum tempus consumptum polypum noui: probatur etiam in ipsis prædictum collyrium ex malis punicis effectum, si ubi exaruerit probe contundatur, cribreturq; ac læuigetur, indeq; insuffletur, aut etiam per specilli nucleū inderetur. Omnia autē hæc assidue facere oportet, ut nunquam ab affecta parte pharmacum absit, quū facilè ab humiditate eluatur. Quemadmodum igitur in lippientibus, sic & in his semper, si possibile est, pharmacum adhibere oportet: abluitur enim facilè, ut dixi, ab influente humiditate. Porro quam eunuchus quidam nullius pharmaci ferre posset adhibitionem, sed ab omnibus irritaretur, rosas aridis contusis ac probè tritis atq; inditis, mirum quàm uiderim hominem magnopere citra omnem mordacitatem adiutum. Quare in corporibus mollibus et humidis, aut quibus ægrè ulcera ipsa

ipsa sanescunt, rursus eodē pharmaco usus sum, contigitq; ex duobus alterum, aut ut nihil noceret, aut omnino citra molestiam opus suum perficeret. Pleraq; enim eorum quæ polypodas exterunt, eos exacerbant ubi à scopo aberrant. Cæterum ulcera in narium meatibus semper per passillos curavi, andronium uidelicet & passionis, & polyidæ, & bythinum, & per eum quem ego composui, his ipsis aliquando uino dulci dissolutis, aliquando austero, & quandoq; moderatæ ætatis, quandoq; ueteri. Interdum etiam aceto dilui uel uinoso, uel simpliciter acido, uel etiam acri ualde & uetusto. Iuxta prædictas indicationes, usu pharmacorum secundum symptomata affectionum reperto. In diuite uero quopiã qui odoratum pharmacum sibi adhiberi expetebat in ozæne curatione, hedychroi usum excogitavi, ipsumq; uino falerno ueteri dissolui, & mirum quàm breui affectio ipsa est curata. Relata est hedychroi compositio circa theriaces antidoti descriptionem.

FINIS LIBRI TERTII.

M 4

DECOMPOSITIO

NE PHARMACORVM

secundum locos Liber

Quartus.

CAPVT I.

Doctrina affectionū quæ in oculis fiunt inter quas etiam de pharmacis acrimonia carentibus, & meatus obducentibus, & de alijs omnibus.

ON equidem alia est componendi, alia utendi Methodus in his pharmacis. Ipsa enim compositio uelut ad usum relata conficitur, ita ut hi qui pharma componunt scopum habeant utilitatem ex usu ipsorum emergentem. Verum quemadmodum in alijs, sic etiā in his affectionibus quidam indefinitè pharmacorum usus scripserunt. Verbi gratia, Ad dolorem accommodatum est hoc pharmacum, non opposites affectionem in qua dolor sit obortus. Quidam uero etiam affectiones adscripserunt, alij quidem magis iuxta experientiam: alij autem magis secundū rationem. Iuxta experientiam quidem magis, quicunque ex conspicuis circa oculos signis discrimen fecerunt. Secundum rationē uerò magis, qui ex obscurè apparentibus, aut neq; in totū apparentibus idem fecerunt. Conspiciē itaq; apparet fluxus multus &

& modicus, mordacitas & lenitas, ruborq; plus aut minus, uelut itidē uenæ paucō & multo sanguine plenæ: & inflātionis tumor minor aut maior. Quemadmodū etiam colores præter naturam uarięati, & oculorum sordes sine lemæ plures aut pauciores, aut minores, aut maiores progredientes. Apparent item nobis manifestē asperitates in palpebris oculorum. Quid uero atinet dicere, quōd & ulcera & pustulæ, tum secundum locos, tum magnitudine, non paruam differentiam habent, itemq; quæcunq; eius generis alia existunt: Quin iuxta alium sanē modum, eorum quæ conspicuē apparent numero, sunt etiam ipsi adeo dolores: Nihil enim interest siue nobis siue egris appareant. Etenim qđ dolent, & quomodo dolent manifestū est: quōd enim cum compressione, aut tensione, aut obturatione, aut corrosione, aut quibusdam pulsationibus dolent nobis apertē indicatur. Ceterum eiusmodi discrimina non apparent (uelut aliqui scribunt) ad fluxum qui ab his quæ intra cranium sunt, aut ad fluxum qui ab his quæ extra cranium sunt, aut etiam per Iouē ad eum qui ex arterijs, aut ex uenis affertur: & quum quidā dicant distensionem aut obturationem in profundo oculorū esse, humoribus uidelicet crassis, aut uiscosis, aut multis impactis, nullum ex his symptoma ægros grauat, uelut uehemens dolor circa quodcunq; tandem membrū, non sanē circa oculos solos, adeo

ut mortem aliqui ultro elegerint, melius fore ratum hanc semel obire, quam totos dies dolores perferre. Ego uero cum in alijs quibusdā, tum duodecimo de curandis morbis Methodi, in uniuersum manifestè scripsi, tum de differentia affectionum in quibus uehementer dolent: tum quæ causa uniuscuiusque ipsarum existat. Scripsi item in decimo tertio eiusdem operis omnia, quæ necesse est medicum de oculorum affectionibus nosse, & quæ ad ipsarum curationes requiruntur. Reseram nihilominus tamen & nunc breuibus capitibus tantum repetitis eorum, quæ ad præsentem tractationem utilia sunt, hoc est eorum quæ cum materiæ medicæ doctrina cohærent: Nam & liquores, & succi, & semina, et fructus, & plantarum particule ocularibus compositionibus induntur, ueluti etiam non pauca ex his quæ Metallica appellantur, aliqua quidem extremè austera & acerbata atq; acria, aliqua uero his moderatiora, & tamen fortia. Quemadmodum item aliqua omnis mordacitatis expertia ac lenissima per lotionem reddita.

*De pharmacis mordacitatis expertibus
ac lenibus.*

P O M P H O L Y X igitur lota nulli pharmacorum mordacitatis expertium inferior est, atque ob id ea utimur ad tenues & acres fluxiones, capite uidelicet prius simulq; uniuerso corpore euacuto.

tuato. At uerò manifestum est quod per uenę fec-
tionem ac purgationem totum corpus euacue-
mus: per apophlegmatissimos uerò caput à pituita
uindicamus. Post enim pompholyx lota, quem-
admodum etiam spodium, atq; amyllum, simul
& moderate humores resiccare, simulq; ne per tu-
nículas euacuetur ea quę in magnis ipsorum ue-
nis superflua humiditas continetur, prohibere.
Quare si quis prius quàm caput ab humoribus
ad oculos defluentibus expurget, obturantibus
pharmacis utatur, uehementem dolorem ex di-
stentis tunicis efficiet, & ex multitudine influen-
tium humorum, aliquando rupturam aut erosio-
nem ipsorum inducet. Eiusdem generis cum præ-
dictis pharmacis, subtenuis ouorum liquor exi-
stit, ex redundanti potens humiditates abluere, et
exasperata oblinere: Verum obturandi meatus
uim cum illis æqualiter non habet, sicut neq; uim
resiccandi. Atqui fœni græci succus quod ad ui-
scofitatem atinet, similis est albo ouorum liquo-
ri, discussoriam autem habet facultatem, & mo-
deratè calfactoriã, atq; ob id multos dolores miti-
gare consuevit.

De pharmacis acribus.

PRAEDICTORVM pharmacorum syle-
ux secundū genus maximè contraria acrium li-
quorum materia est, ueluti liquoris cyrenaici &
Medici, & sagapeni, & euphorbi, atq; simplici-

ter loquendo, omniū uehementer calfacientium
 citra exasperationem : atq; hæc ipsa sylua non so-
 lum in liquoribus, sed et in succis, & seminibus,
 & floribus, & plantarum fructibus continetur.

De extergentibus siue repurgantibus.

TER TIO consequēter post prædictas, fortis
 facultas est extergentiū pharmacorū qualis squa-
 mæ æris est, & chalcitidis ustæ, & æris usti, itemq;
 floris eius, & misyos, ac foreos, itemq; stibij.

De erodentibus.

HIS adhuc aliud genus adiacet erodentium
 uidelicet, quale est auripigmentū & sandaracha,
 & Asia petrae flos, participat & misy paululum
 eiusmodi facultate.

De astringentibus.

EST & aliud genus pharmacorum quod in
 oculares cōpositiones iniicitur, eorum uidelicet
 quæ natura astringunt. Quæ igitur mediocriter
 hanc uim habent, influxiones repellunt. Quæ
 uerò uehementer, ampliorem dolorem infligunt
 tunicas exasperando, quàm iuuent influxionum
 impetum repellendo. Miscetur autem aliquādo
 utiliter ex eis parum quid in cōpositiones ocu-
 lorum aciem exacuentes, utpote quæ oculorum
 substantiam cogant & astringant. Verum quæ
 mediocriter adstringunt lippitudinibus commo-
 distima existunt: conferunt autem & reliquis ferè
 omnibus

omnibus adfectionibus ulcerum, pustularum & fluxionum. Sunt uerò eiusmodi. Folia rosarum & flores & succus, ericæq; fructus, et nardi spica, ampliusq; & malabathri folium, & crocus, & lycium, & quæ hypocisthis appellatur. Porro uehementiorem his adstringendi uim Acacia habet & omphacium, quæ & ipsa in succorum genere numerantur. Item balaustium, & cytini, & gal-læ omphacitides ex genere eorum sunt quæ multum adstringunt.

De concoquentibus.

INFLAMMATIONES itemq; alias affectiones concoquunt hæc, myrrha, crocus, castorium, & thus, & fœni græci cocti succus, quæ etiam discussoria ui prædita sunt, & præsertim, ex eis myrrha. Atq; hæc quidem est ocularium medicamentorum sylua, & quicumq; sanè naturalis intelligentia præstant, ratiocinationeq; exercitati sunt, nihil amplius opus habet mea instructione, potentes nimirum ad singulas oculorū affectiones aptum componere pharmacū. Quando quidem uero pauci tales existunt, & multorum utilitatis potiore rationem habere conuenit, præstabilius mihi uisum est compositionis ipsorum rationem integre recensere, ubi repetiuero prius perspicacitatis gratia, communem in genere uim singulorum, quorum mentionem feci, pharmacorum: Quæ uniuersim quidē in quinto, de simo-

plicium pharmacorum tractatione, commentario à me relata est, & per consequentes sex libros particulatim usq; ad extremum. Vtar autem appellationibus facultatum in pharmacis, iisdem quas in prædicta tractatione posui, uelut exempli clarioris gratia: Quædam substantia terrestri dico, citra refrigerationem manifestam aut caliditatem, in medio quodammodo utriusque consentientia: atque ex his aliqua quidem parum quid ex frigidityte aut caliditate complectuntur: aliqua uero in totū nullam eiusmodi facultatem ex se ostendunt. Totum autem hoc genus pharmacorum emplasticū, hoc est, meatus obducens & obturans appellaui, contrariam uim habens his quæ ab obturatione liberantia, Ecphrastica sunt appellata, qualis est Samius Aster magister nuuium partiū existens quàm quæ simpliciter Samia terra appellatur. Et pompholyx lota, uelut etiam cinis eius lotus, & cadmia usta ac lota. Videtur autem mihi parum quid exterforiū in ipsa cadmia inesse, siue post uestionem, siue citra eam lauetur. Pompholygi uero & spodio parū quid adstringens inest. Quemadmodum etiam plumbo, post uestionem & lotionē: Nam & hoc pharmacum omnis acrimonizæ expers est, parū quid astringens habens. Neque refert siue masculino siue muliebri genere pompholygem dicere uelis. Eodem modo etiam amyllum habet, qd et ipsum lotum exquisitè, mordacitatis expers est, & me-
dium,

gium, ut neq; astringentem neq; acredinem habeat, hoc est, neque frigiditate neq; caliditate participet. Quin & cerusa lota proximè ad facultatem uisti ac loti plumbi accedit, manifestumq; signum per astringentem exhibetur, quod penitus qualitatis omnis expers sit, & quantum ex gustu ac odore apparet, amyliq; est & famij asteris naturæ. Vniuersum igitur huiusmodi pharmacorum genus, siue modicâ in gustu aut odore qualitatem exhibeat, siue penitus nullam ostendat, consimiliter ut purissima aqua. Qualitatis expers nominatur, & per solam terrestrem substantiam moderate à natura resiccat. Quapropter etiam longiori tempore commoditatem ex se proficiscentem sensui perceptibilem faciunt, utpote quæ per primos dies nihil iuuisse putentur. Adhibetur tamen à medicis tanquam acrimoniæ expertia circa ægrè curabiles affectiones, in quibus ulcus est siue solum, siue cum erosione corniformis tunica, & prolapsu uiformis appellatæ, serosis humoribus longe mordacissimis affluentibus. In his enim nullum aliud pharmacum conuenire potest, utpote quum astringentia cohibeant effluentes humores, atq; per hoc dolorem ex mordacitate ipsorum abortum intendant: Acria uero affectionem simul adaugeant, siue in solis oculis affectio sit, in eiusmodi malum habitum paribus perductis, ut quod influit corrumpant: siue etiâ ipsum quod influit uiciatū sit, aut propter solum

caput, aut etiam ob totum corpus tale existens. Vnde etiam affectam partem quo ad curationem apta fiat præparamus, tum totius corporis purgationibus, tum reuulsionibus, primum quidem ad infernam corporis partem, deinde etiam ad occiput, et capitis cutem. Vtimur etiam sectionibus arteriarum, quandoq; retro caput porrectas circa aures arterias incidentes. Excindimus quoq; partem arteriarum in temporibus, tantū ut curemus in tunicis oculorum factam affectionē, ob quam etiam bonus sanguis per uenas ad ipsas tunicas delatus corrumpitur: Ad has igitur affectiones solas conuenire uidetur prædictorum medicamentorum genus, citra mordacitatem resiccans in affecta parte uitiatos humores, quos, ut dictum est, id quod influit corrumpit. Adstringentium enim facultas neq; resiccat talem affectionem cohibetq; mordacium humorum serosorum effluxus. Calidorum uerò & acrium facultas non solum nihil iuuat, sed etiā simul auget mordacium humorum qualitatē. At uero relaxantium & diffusiorum pharmacorū uis euacuare quidem potest quod generatur. Verum ulceratum neq; renutrire aut ad cicatricem perducere potest, neq; quod procidit retrudere & concludere. Quemadmodum etiam neq; concoquentium facultas id præstare potest, etiam si concoquere affectiones non paruum cōmodum cōplectatur. Ex eorum uerò genere sunt crocus, myrrha, & thus, quemadmodum

admodum dixi. Quid porro dicere refert de his
 pharmacis, quæ acidas aut amaras habent vires,
 quod mordacia & exacerbatiua eiusmodi affe-
 ctionum existant? Verū his adhuc ampliore ma-
 licia prædita sunt, quæ nitrosam, aut falsam, aut
 austeram uim habēt. Reliquum igitur est genus
 id quod ulcera cū acri fluxione curare potest, eo-
 rum uidelicet quæ paulo ante mordacitatis ex-
 pertia pharmaca dixi, quæ longiori tempore af-
 fectæ partis uiciatum humorem consumunt: Ap-
 pellantur talia à Medicis collyria libiana & cy-
 gni, Ob colorem quidem album qualem etiam
 cygni habent, prævalente in ipsis amylo, & terra
 Samia ac cerusa Rhodiaca. Nam & aliàs optima
 hæc est, & colore albidior ac leuior, magisq; te-
 nuum partium quàm quæ in alio quopiam lo-
 co conficiantur. Cæterū in quibus alia pharma-
 ca prædominantur, colorem iuxta sui ipsorū sub-
 stantiam efficiunt, ueluti si quis albo colori mo-
 dicū cæruleū ammisceret. Hæc ipsa uero collyria
 quidam in cotibus terunt, boni succi lacte ex nu-
 tricū uberibus instillato, ut obductoriam mea-
 tuum uim quæ in ipsis ouis est euitent, quum in
 lacte serosa quædam exterforia uis contineatur,
 cuius usus congruens est ad propositam curatio-
 nem. Relatum enim in tertio curandi Methodi
 est, Quod ulcera explenda, citra acrimoniam ex-
 tergentibus medicamentis opus habeant. Quod
 si huiusmodi lac haberi nequeat, per fœni græci

decoctum collyria terere præstiterit, utpote quod exterforiam quandam uim habet, qua oua ipsa in totum carent.

De aspritudinibus palpebrarum.

Q V V M ægre curabiles prædictæ affectiones existant, adhuc molestius se extendunt, ubi accesserint aspritudines palpebrarum, à quibus etiam in lippitudinibus oculorum tunica incisa, dolore affliguntur: uerū in illis audemus ad inflammationi propria pharmaca, miscere parum quid de extergentibus, uelut est collyriū ex uino aspritudinibus accommodatum, quo primum ea quæ ad palpebras delata sunt, deprimantur, ubi uero inflammatio reliquit, ea quæ aspritudines repurgare possunt adhibemus. In his uero qui ulcus habent cum mordaci fluxione, impossibile est eiusmodi uti pharmaco: corniformis enim tunica amplius eroderetur, & uiformis magis proci-
det, & uehemēs dolor hominem apprehendet, augebiturq; malignitas fluxionis. In huiusmodi itaq; affectionum cōplexu Medici ad consilij inopiam redacti, solum remedium uelut in desperatis reppererunt, ut extensis atque uersis palpebris, ipsa citra pharmacorum usum repurgent & abstergant: Aliqui quidem specilli concauo superficiem deradentes, deinde molli spongia id quod defluit excipientes, & de cætero palpebrarū aspritudinem moderationem reddentes. Aliqui uero etiam

etiam marinorum quorundam animalium coria in superficie aspera, in eiusmodi usum congruè adsumunt. Quidā ex præceptoribus meis etiam ex pumice collyrium fecit, cum eoq; extensis ac uersis palpebris aspritudines deradebat. Manifestum est autem pumicem exquisitè læuigatā esse oportere, atq; ubi id factum fuerit cum tragacantha aut gummi in collyrium formari. Cæterum ubi temporis progressu per prædicta collyria fluxio fuerit sedata, audemus iam ea quæ palpebras extergent adhibere, parum tamen quidpiam ex eis in principio ammiscendo, quod ubi homo perperiri posse uidebitur, paulatim quopiam augebimus. Postquam uerò fluxus fuerit resiccatus & palpebræ moderatè habuerint, caua ulcera collyrio ex thure explere oportet, ita ut in principio pauxillum ex collyrio ex uino ei ammisceamus, & paulatim eius copiam extendamus, ut ne palpebræ amplius tunicas oculorum infestent, & ulcera munda reddita exactè impleantur, & ad cicatricem perducantur. De his itaq; sufficienter dictum est. Transeundi enim iam tempus ad reliquas oculorum tum affectiones, tum pharmacorum ad easdem compositiones.

C A P V T I I.

De lippitudine siue ophthalmia.

EXordium autem à frequentissimā oculorum affectione sumā, quam propriè oph-

thalmiam, hoc est, lippitudinē appellant. Est autem uelut didicistis, inflammatio tunicae os capitis & caluariam ambientis, neq; refert si pelliculam quis, aut quocunq; tandem nomine appellare uelit. Vocant autem & membranam agnaram, propterea quod alijs quæ oculū ipsum constituunt tunicis, forinsecus agnata sit, ligamētum existens toti oculo ad circumfita ossa, et ob id omnia quæ circūcirca oculos sita sunt usq; ad malas quandoq; in uehementi lippitudine simul attolluntur. In propatulo itaq; est, omnia pharmaca huiusmodi affectionem curantia, sub cōmunem omnium inflāmatorum curationem cadere, assumereq; necessario quippiam pro partis ipsius natura, quæ excellentem molliciē & ad hoc ut lædatur aptitudinem, super omnem totius corporis cutem nacta est, propter sensus subtilitatē, & substantiæ raritatem. Adhibenda sunt autem pharmaca repulsoria non exasperantia, hoc est, non uehementem sortita adstrictionem, sed quæ tum propria sua substantia sunt moderatiora, tum lenitiui liquoris ammixtione adhuc magis talia fiāt, Lenitiuos autem liquores dixi oui candidum, & fœni græci decoctum, & ad hæc amplius ipsum lac: in quo prouidum esse conuenit, ut iuuenicula simulq; boni succi fœminæ existat, uberibus ipsius in cōrem in qua collyrium teritur expressis quo calidū adhuc oculis infundatur. Cæterum hoc in uehementi dolore afflictis, aut propter inflāmaionis

flammationis magnitudinem, aut ob influentium humorum acritudinem facere cogimur. Ut plurimum uero albus oui liquor cum accommodatis pharmacis, lippitudines curare sufficit: per collyria uidelicet Monohemera, hoc est unius diei, appellata. Adeo enim hæc non parum sæpe magnas inflammationes mitigauerunt, ut in uesperam quidem homo in balneo uteretur. Insequenti uero die nardino collyrio ad instaurationem & corroborationem inungeretur. Admiscere autem ei circa primam inunctionem, minimum quiddam acrium et sistentium medicamentorum oportet, & circa secundam paulò amplius quiddam priore. Sufficiunt enim hæc duæ pharmacæ adhibitiones, & deambulationcula aliqua non multa ante balneum. Porro collyria Monohemera appellata, quædam priuatim feculenta dicta, multam in se habent Acaciam. Quædam siue omnino modicam, siue neque in totum habent: complectuntur autem alia quidæ æris squamam, alia uero æs ustum modicum, additis multis alijs quæ mediocriter adstringunt, & concoquunt, & discutiunt. Talia aut sunt, crocus, myrrha, lycium Indicum: castorium etiam & thus citra adstrictionem cōcoquunt simulq; discutiunt. In quibus igitur adstringentia prædominantur, plurimum oui liquorem, & modicissimum pharmacum esse oportet: præsertim si quid ex metallicis pharmacum in se complectatur. In quibus

uero crocus, & myrrha, castoriumq; ac thus, & lycium præualent, paulo crassiore pharmaco utendum est, Fomentum præterea omnino adhibendum est ipsis per spōgiam, siquidē mediocris sit dolor, semel aut bis in die. Si uerò uehementior dolor urgeat, præstat ter aut quater, et sæpius uti, longis præsertim æstiuis diebus. Fiat autem fomentum per melilori et fœni græci decoctum. De lippitudine itaq; satis dictum est, deinceps de ulceribus dicam.

CAPVT III.

De ulceribus oculorum.

VLcera oculorum eandem secūdum genus curationem requirunt, quam alia ulcera, eam uidelicet quam per longū in tertio et quarto curatiuæ Methodi recensui, uerum ob partis naturam quā lenissima adhibenda sunt, ex quorum numero id quod ex pompholyge lota constat esse dixi. Ammiscentur eis etiā succi quidam non solum omnino mordacitatis expertes, sed qui etiam uehementissimos dolores mitigare possunt, uelut est mandragoræ succus. Quidā etiam polygoni succum ammiscuerunt, quæmadmodum alij etiam ipsorum ouorum candidum. Manifestum uerò est, quod ubi iam propemodum instat tempus præparandi pharmacum, tum deum huiusmodi ammiscentur, propterea quod facile acescant. Eodem tempore etiam rosarum
additur

additur succus. Cæterum sylvia medicamento-
rum quæ propriè ad oculorum ulcera pertinet, in
dem scopum habet, ut ulcus mundum seruetur.
Vtpote partium natura ipsum explente & ad ci-
catriem perducente, quemadmodum in alijs ul-
ceribus est prædictum. Si itaq; inflammatio ad-
huc circa oculum existat, aut quispiam etiam do-
lor, collyria ex thure, & metallicis lotis, & succis
mordacitatis expertibus adhibentur: ubi uero for-
dida reddita ex eorum usu ulcera fuerunt, de re-
purgantibus quippiã ammiscere oportet. Quale
est paccianum ex uino croceum, quo utimur, mi-
nimum quid ex eo prædictis pharmacis adden-
tes. Habet autem hoc plurimum in se crocum,
unde etiam croceum appellatur. Habet etiam ex
repurgantibus metallicis aliqua, quapropter e-
tiam aspritudines extirpat non paruas modo, sed
magnas, quas sycoseis Græci à granorum ficus
similitudine appellant. Attenuat itē pterygia, hoc
est, oculorum ungues. De his itaq; medicamen-
tis paulò post dicitur. At uero ulcera quæ per e-
rosionem tunicæ corniformis fiunt, ut etiam ex
uniformi quid pronuat, manifestū est quòd ita
propter seipsa, tum ob prolapsionem, repplenū-
bus & adstringentibus pharmacis opus habent.
Conandum est aut ut ex ipsis eligamus, quæ nu-
lam aspritudinem faciunt. Verum his contraria
pharmaca, hoc est, discussoria, pustulæ experunt,
& pus quod intra corniformem est generatum.

Recentia igitur et adhuc inflāmata, pharmacis ex myrrha, thure, & croco sedantur. Verustiora etiā ex discussorijs quid deponunt, quemadmodum item induratae inflāmationes tunicarum. In his enim & per acres liquores hęc ipsa pharmaca in collyriorum formam redacta proficiunt, & quæ priuatim à medicis inunctiles liquidæ compositiones appellantur, quales etiam in his qui suffusionis principium sentiunt, apparant. In pterygijs uerò & sycofi repurgantia, ut dixi, pharmaca adhibentur, partim in collyriorum formam reducta, partim arida citra alicuius figuræ inductionem, in quibus aliqui etiam ex erodentibus pharmacis aliquid addiderunt. His uicina sunt quæ scabras in palpebris affectiones persanant, atq; ob id pforica appellantur. Fortissima uero omnium sunt quæ antiquos callos consumunt, & quæ pterygia dicta curant, ex repurgantibus & erodentibus medicamentis conflata.

C A P V T IIII.

De ocularium pharmacorum uiribus.

PORRò quum iam omnium fere in oculis affectionum, pharmacorumq; eorundem secundum genus expositionem fecerim, relataq; sunt à me pharmaca secundum genus mordacitatis expertia, qualia ex lotis metallicis componi dixi, melius fore mihi uidetur, si etiam aliorum ocularium pharmacorum uires exponā. Ex hoc enim

enim existimo ad componendum promptiores
 futuros, et de iam compositis feliciter iudicatos,
 eos qui in ipsis fuerint exercitati. Quum igitur mor-
 dacitatis maximè expertia sint pharmaca quæ
 dixi, sintq; acrimoniarum omnis expertes tres liquo-
 res, quorum primus scæni græci decoctum erat,
 alter lac, tertius tenuis ouorum liquor. In hoc ge-
 nere esse existimandum est, tum gummi, tum tra-
 gacantham: & nisi prædicta tria copiaq; & usu
 prompta & expedita essent, possumus parum gum-
 mi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum
 in eundem usum uelut illa assumere, ita ut per ipsa
 in medica cote collyria tereremus, & per sola etiã
 infusa serosos in affectis oculis generatos humo-
 res elueremus. Sed tamen etiam nunc ipsis circa
 omnia ferè collyria utimur, paucissimis em̃ dem-
 ptis, omnia postquã trita sunt, moderate his ipsis
 pharmacis madefacta excipiuntur. Vnum sanè
 hoc genus ocularium pharmacorum numeretur
 in tribus liquoribus tragacanthæq; ac gummi, et
 lotis metallicis contentum. Alterum uerò genus
 eorum est quæ modicam habent mordacitatem,
 propterea quod quædam eis ammixta sunt, quæ
 parum adstringunt & extergunt. Qualia phar-
 maca sunt rosæ & thus, rosas quidem paucã ha-
 bentibus adstrictionem, thure uerò modicam uim
 extergendi. Et quum thus mediocriter calida ui
 præditum existat, eam ob rem habet quid conco-
 catorium & quod dolorem sedat. Ex eodem ge-

nere cum ipso, quantum ad concoctionem & discussionem attinet, censendus est crocus & myrrha, quæ inter se in eo differunt, quod crocus moderate adstringat, myrrha uero citra adstrictionem non ingenerose discutiat & resiccet humiditates. Suntq; sanè hæc uiribus præstantiora thure, & ob id etiam maiorem discutiendi uim habet, uerum exterioria ui carentia, ad ulcerum curationem thure inferiora existunt. Huius generis medicamentorum concoctorij inquam & discussorij, Lycium quoq; est & castorium, neq; obscurum esse puto. Indicium lycium à me dici, non hoc quod apud nostros populos prouenit: proximè uero ad horum facultatem accedit sarcocolla dicta, quæ concoctorium & discussorium est medicamentum: atq; ipsa adhuc magis galbanum prædictas uires habet. Meliloti uero decoctum ad concoctoriam facultatem assumpsit etiam quid adstrictorium, eiusdem ferè generis cum croco existens. Inijcitur etiam in oculares compositiones lapis Hæmatites appellatus, humores resiccandi uim habens, uelut & Cadmia. Mitius autem pharmacum lapidis ipse quàm Cadmia existit, utpote ex humida substantia, non terrestri, uelut Cadmia, generationem adeptus. Hanc enim eius naturam indicat solutio, quæ fit in medica cote, quum per attritionem cum liquore quopiam in succum resoluitur. Quin & quum solus per se citra liquoris alicuius affusionem teritur, non in terrea fragmenta dissol-

dissoluitur, uelut Cadmia, sed in æqualium partium & cohærens corpus. Consimilis ei est & lapis Schistus appellatus, sed fortio rem facultatem habet. Quòd uero stibium appellatur illotū quidem fortem ex se ostentat adstringendi facultatem: lotum uero exoluitur, ut prope ad mordacitatis expertium uim accedat. Vehemētem autem exterforiam facultatem æs uisum habet, itemq; squama eius & flos. Neq; minus efficax, sed minus mordacitatis expertis chalcitis usta est. Quod si lauentur talia pharmaca, exterforia quidem adhuc manent, tanto autem efficatia imbecilliora, quantum mordacitatis magis expertia fiunt. Huius generis sunt etiam Misyi & Aerugo, fortissima pharmaca his quæ sycosi & callis cōueniunt ammixa. Quidam uero ipsis etiam gallas iniecerunt, uehemēter adstringens pharmacū, quemadmodum aliqui chalcanthum neuro genere appellatum, atq; etiam ut aliqui usurpant chalcanthus, tum masculino tum muliebri genere, quod ad adstringendum unā cum acredine uehementissimum inter hæc omnia pharmacum existit. Manifestum est autem quod multo moderatius redditur uisum & lotum: ad hanc syluam pertinet etiam stomomatis squama. At thuris cortex adstringit quidem et ipse non ingenerose, uerum prædictis omnibus longè inferior est. Atqui & Misyi ipsum tum ad easdem affectiones, tum amplius ad scabras palpebras quidam in collyria

miscuerunt. Quandoquidē uero & Mannæ quī-
 dam mentionem fecerunt, & uidetur aliquibus
 nihil à thure trito ac læuigato differre. Cognosce
 operæpretium est, quod Mannam proprie appel-
 lant, id quod excussum est à thure, circa magna
 onera confractio. Auferuntur enim simul ab ipso
 fragmenta quædam parua corticis Thuris, quare
 à thure differt tale pharmacum in hoc quod pa-
 rum quid adstringitorium adsumpsit. Quæcunq;
 igitur ex adstringentibus multam terream com-
 pagem habent, aspritudines & sycoseis ac callos
 consumunt. Cæterum quæ ex succorum genere
 sunt, uelut omphacium & hypocystis, eluuntur,
 facile in subliuionibus diffluentia simul cū lachry-
 mis. Ex hoc genere est & glaucium & acacia. Ci-
 tra mordacitatē uero extergēt cerui cornu ustum,
 uelut etiam caprarum. Dictum est autem & thus
 ex talium genere esse: uerum hoc uelut dictū est,
 omnino exigua participat extergēdi facultate, do-
 loris sedatiuum & concoctorium existens. Cor-
 nua ueræ prædictorum animalium extergendi
 quidem uim habent, sed neq; dolorem sedant, ne-
 que concoctoria facultate prædita sunt, frigidi ni-
 mirum & sicci temperamēti existentia. Habet au-
 tem & quod Armeniū uocatur, extergendi uim,
 quemadmodum et atramentū Indicum appella-
 tum, & ob id sane ulceribus inflammatione ca-
 rentibus citra molestiam adhibetur. Mixtæ uerò
 quodammodo facultatis est aloë, ueluti etiam rosa.

Habet

Habet enim quid in se amarum, quod extergen-
di à natura aptitudinem habet, inest autem ei e-
tiam quid adstrictorium, ut committat, & ad ci-
atricem ulcera perducatur.

Quæ ad scabras affectiones conueniant.

EX pharmacorum ad scabras in palpebris af-
fectiones conuenientium numero, sunt sales am-
moniaci, & lapis Alius tum ipse, tum flos ipsius,
& quod psoricum appellatur, non simplex, neq;
sponte naturæ productū, sed præparationis mo-
dum quendam habens, quem etiam Dioscorides
conscripsit, & alij ferè omnes, qui de Medica ma-
teria commentati sunt. Ammisceatur his & misy-
ustum, et sandarachia, & quod à ueteribus Græcis
Arrhenicum, nostro uerò æuo Arsenicum appel-
latur. Ex medicamentis uero aromaticis casia, &
malabailiri folium, quin & amomum et cinamo-
mum quidam ocularibus compositionibus am-
miscuerunt, quum discussoriam quidem uim ha-
beat cinamomum, reliqua uero etiam adstrin-
gendi facultate participant. In communi porro
de omnibus repurgantibus siue extergentibus &
rypticis à Græcis appellatis, medicamentis id nos-
se oportet, tum eis quæ moderata sunt, tum his
quæ sycoseis & callos consumunt, quod hæc om-
nia etiam ad cicatrices crassas conueniant. Atte-
nuant enim ipsarum crassitudinem, & substan-
tiam superficiiei deradunt ac remouent.

Quæ induratis auxilientur.

COMPOSITIONES quæ ad induratas oculorum tunicas conueniunt, ex succis cōstant & ammoniaco thymiamate, quemadmodum etiam antea dixi. Miscentur autem eis moderatio-
ra quædam, quæ uiribus eorum tamen non ob-
luctentur, myrrha uidelicet & thus, & galbanum
aliaq; consimilia.

Quæ suffusis conueniant.

AD suffusos uero quidā Medici liquida phar-
maca composuerunt. Ac prima fere omnium
compositionum est, quæ ex fœniculi succo, & hy-
ænx felle, ac melle Attico constat, quidam uerò
etiam caprinum fel addiderunt. Verum postea
alius aliud fell ammiscuit, alius galli, alius uipe-
ræ, alius testudinis marinæ, alius callionymi pi-
scis. Nunc uero in pretio est pharmacum ex felle
scarorum. Quemadmodum & quod ex myrrha
facte constat. Promissiones itaque omnium ho-
rum pharmacorū magnæ sunt. Verum effectus
aliquando nullus, aliquando ualde exiguus.

C A P V T V.

De aridis medicamentis oculis conducentibus.

EX præscripta materiæ medicæ sylua com-
posita sunt à Medicis pharmaca arida, quæ
priuatim ab ipsis arida collyria appellantur.

Quorum

Quorum aliqua quidem callos et Sycoſeis conſumunt, excreſcentem item iuxta naſi angulū carnem, encanthida appellatam, & prerygia, quæ etiam ungues dicuntur. Aliqua uero ſcabris palpebris conueniunt, & ad palpebrarum deſluuia quæ Milphæ appellantur conducunt, uerū aliam ab acribus collyrijs facultatē habent, unde etiam à quibuſdam medicis Apodacrytica, id eſt, delachrymatiua & repulſoria appellatur, uelut etiam ipſa collyria. Ex his autem pleraq; etiam obtuſe cernentibus, ſiue per ætatem, ſiue craſſitudinem aut frigiditatem humorum in oculis, aut etiam ſtatus caliginofi redundantiam id cōtingat, non parum profunt. Aliqua deinde ex aridis pharmaeis affectionem in oculis congregari prohibent, impediendo uidelicet influxiones humorum, ex quibus oculi lædi conſueuerunt.

FINIS LIBRI QVARTI.

DE COMPOSITIONE

NE PHARMACORVM

secundum locos Liber

Quintus.

CAPVT I.

De sugillatione sub oculis, hypopion

Græci dicunt.

QVOD hypopion sub oculis fiat, nomen ipsum indicat. Idē enim est uelut si quis hypophthalmium dicat, quod ipsum sub oculis sonat. Est autem ex genere effusionum, ecchymomatum appellatarum. Appellāt ita Hipocrates & alij multi Medici, circa cutem affectionem, quum tenuibus in ipsa uenis contusis, sanguis per fissuras effunditur, non uno loco aceruatum ac statim ita excretus in grumos coiens, sed postquam per persulfationem, hoc est diapedesin, ut ipsi appellant, effusio ipsa facta est, contingit sanē aliquando ubi ita coierit, temporis progressu liuescere & denigrari, paruis nimirum grumulis ex disperso in multas cutis partes sanguine coactis. Quare merito ad eius curationē statim festināt medici priusquam denigrescat, scopum medendi habentes ut sanguis discutatur, quum sciant id quod in grumos coierit ex sanguine, ægerrimē discuti posse.

posse. Quum uerò tunicula uenarum, ex quibus sanguis exilit, rumpatur, parum quiddam ex adstringentibus ad discutiētia ammiscetur. Si enim ex sola simplici facultate discussoria pharmacum in principio adhibeatur, nō solum quod effusum est discutiet, sed & per fissuras aliquid attrahet ex sanguine in contrusis uenis contento. Postquam uerò in suam naturam redierint uenulæ, ad discussoria pharmaca citra adstringentium ammixtionem opportunè transimus. Quemadmodum autem in alijs affectibus pleriq; medicorum indistincte auxilia cōscripserunt: ita etiam in his citra eas quas iam recensui distinctiones, simpliciter Sugillatorū remedia prodiderunt. Porro si uos eorum quæ in libris de simplicium pharmacorum facultate didicistis, memores fueritis, facile discernere poteritis, Quas nam sugillationes sola discussione digerere oporteat absq; adstrictione, & in quibus ammiscere conueniat quippiam ex modicè adstringentibus. Quin & ex ipsis discussorijs imbecilliora primum adhibenda esse manifestum est: fortiora uero inueteratis & denigratis admouenda. Exempli itaq; loco primum ea quibus ipse uitor indicabo, inde ad ea quæ probatū medici tradiderūt progressurus. Appellatur autem collyrium Nili ex rosis diarodō, multis iam annis præclarum & celebratum, cuius compositionem proximo libro tradidi: hoc ipsum in oculariorum conicula ex aqua contero, atq; sugillo

lationi illino, fertulæ campanæ ac fœni græci decocto prius pro fomento admoto, deinde etiam collyrio ex eo decocto dissoluto: postea etiam ex ipsius solius fœni græci decocto. Quod si reliquæ quæpiam affectionis resistât, in fœni græci decocto collyria ex myrrha, diasmyrna appellata, soluo acillino. Conducit autē bis in die pharmacum hoc illinere, simulq; fomentum decoctorum calidorum per mollem spongiam prius ad-mouere, ita ut primum ex ambobus fœno græco & meliloto decoctum fiat, inueterato autem malo, ex solo fœno græco. Hic curandi modus ut plurimum perfectè sugillata per sanat, paucis omnino subterfugientibus eumq; respuentibus, in quibus collyrium ex sandice commodum est, & ex pharmacis ad sugillata à medicis descriptis ea quæ generose discutiendi uim habent.

Experimentum Galeni ad sugillata.

E G O uero nucem per ætatem iam oleosam factam expertus sum aliquando ad cruentatos facientem. Oportet autem ipsam nucem diligenter terere, atq; ita imponere homini supine reclinato, quo ad horas duas & tres pharmacum adhæreat: ubi enim sic fecerit, etiam si postea surgat, ad multum tempus adhæret, oportetq; priore delapso aliud statim imponere.

C A P V T II.

De Aegilope.

INter nasi os & magnum iuxta oculum angulum, paruum quoddam abcessui simile tuberculum oriri solet, & rumpitur sanè sæpe in angulum, ut ægre curabile reddatur, nisi mature occurratur. Mederi igitur oportet ipsi cum discussio-
 rijs medicamentis quæ circa mordacitatē efficacitæ sunt, coafficiuntur enim oculus ab acribus, atq; ita etiam affectæ partis inflammatio augetur. Verum affectio ipsa nō ob id solū ægre curabilis est, sed & propterea quod quum multa liquida pharmaca in experimentū adsumi possint, ea non tolerat locus ipse, necessario enim ex eis in oculum quid influit. Neq; uero adharere eiusmodi queant citra obligationem quæ totum oculum complectatur, quam impossibile est tot diebus aliquē perferre posse, quot ad mali curationem requiruntur. Ob hanc igitur causam Apolloni⁹ nulla pharmaca ad Aegilopas scripsit: Archigenes uero paucis enumeratis, deinceps ad curationem ipsorum per chirurgiam progreditur, quanquam res ipsa non manuariæ operæ, sed pharmacis secundum genus sit subiecta.

C A P V T III.

De Varis.

Vmor parvus & durus in faciei cute oritur Varus Latinis, Græcis ionthos appellatus, a crasso uidelicet succo cōgregatus, demonstransq; iunipsius curationem rationabiliter per pharmaca

DE COMPOSIT. PHARMA.

emollientia & discussoria futuram. Etenim durities ipsius emollientibus: Tumor uerò præter naturam discutienubus opus habet. Quum igitur iam sæpe tum in superioribus libris, tum in de simplicium pharmacorum facultate commentarijs, prædictæ sint mihi materiæ tum discussoriorum, tum emollientiũ medicamentorum, Compositio sanè ipsorum particularis per experientiã iudicata, utilis erit ad rectũ relatorum usum, quæ uidelicet paulo post referentur, ubi saltem prius determinauero, Quæ similes sint uariis affectiones, & aliqua parte ab ipsis differentes.

CAPVT III.

De ficosis tumoribus.

VNa quædam hæc affectio est ex his quæ in mento enascuntur, differens à Varis in eo quod non solum crassus sit qui hos tumores efficiat humor, sed & serosa tenuitate participet, ob quã etiam cito exulcerantur, si nõ ut debet curentur, & ob id magis resiccantibus pharmacis quàm Vari opus habent.

CAPVT V.

De lichenosis in mento tumoribus.

ET hæc affectio ex mixto quoque generatur humore, serosis nimirum ac tenuibus et acris succis cum crassis permixtis, quapropter
etiam

etiam facile in pforam uel leprā transit, indigetq;
etiam ipsa pharmacis fortiter resiccantibus. Post-
quam uerò in pforam aut lepram transierit, ultra
hoc quod resiccantibus indiget pharmacis, etiam
repurgantia & exterforia expostulat.

C A P V T VI.

De menti eruptionibus.

Hoc eruptionum, siue ut Græci dicunt, ex-
anthematum, nomen quidam in com-
muni usurpant, de affectionibus uidelicet ulce-
rosis & asperis in mento sua sponte prouenien-
tibus, quemadmodū etiam Archigenes facit. In-
diget autem & hæc ipsa affectio resiccantibus me-
dicamentis.

C A P V T VII.

De furunculis.

Furunculi, Dorthienes Græcis dicti, ex simili-
bus humoribus ueluti Vari generantur, per
uniuersum corpus duplices existētes: Aliqui qui-
dem ut ita dixerim Variosi, duri & ægrè concocti-
les: Aliqui uero inflammati, in quibus aliquan-
do etiam febres consistunt, & tumor in magnitu-
dinem excrescit, & in pus transmutatur. Vnde cu-
ratio ipsorum ut plurimum eadem quæ inflam-
mationis existit.

C A P V T VIII.

De dentium affectionibus.

EX dentium affectionibus, aliquæ sanè omnibus euidenter apparēt, Quemadmodum quum perforati sunt, aut denigrati, aut detriti, aut neq; frigida ferunt, neque calida, sed ex utrisque aut altero solo dolor eis cōtingit. Quædam uero non manifestè apparēt in ipsis affectiones, ueluti quum ipse æger se sentire dicit circa corp⁹ dentis dolorem in profundo obortum. Quidam enim contradicunt, asserentes, quum os sit dens, eam citra dolorem affici, ueluti quum aliquando prominentiores per limulam deterere cogimur, aut etiam ob aliam quampiã causam, de quibus paulo post mentionem faciam. Nunc enim citra rationalem & naturalem demonstrationem, testimonium his perhibere uolo, qui ipsum dentem dolere aiunt. Etenim quum ego aliquando dolerem, diligentè super meipso animaduersionem habui, utpote qui iam audieram de hac dubitatione, percepitq; manifestè non dolentem modo, sed etiam pulsantem dentem, quemadmodum carnosæ partes inflammatione uexatæ consueuerunt. Quare mirum mihi uidebatur quod & hæc affectio, quam phlegmonen siue inflātionem appellamus, in dente oriri posset, qui lapideam et duram substantiam habet. Atqui quum etiam alio tempore dentem dolerem, manifestè sensi nō ipsius dentis, sed gingiuarum dolorem eum esse, inflammatis uidelicet ipsis, ut etiã citra coartationem dolerent, quin & ob uicinitatem dentium

natura

natura durorum, aucto dolore ob coartationem. Quapropter utriusque doloris sensum expertus, alium quidem in gingivæ, alium in ipsius dentis substantia esse clarè scio, & id asserentibus testimoniū præbeo: Quod ipsi aliquando dentes dolent. At uerò & nerui, qui ad radicem dentis enatus et substratus est, dolorē aliquando fieri, nervo imaginationē confusam & indiscriminatā apud plerosq; exhibente, tanquā ipse dens doleat, consentaneum rationi est: nam & huius rei manifestum periculum in meipso feci, & sanè remanet adhuc parua doloris portio, exempto dente, in nerui inflammatione, quum dolor nerui leuior tantum reddatur, ex eo quod concretio non amplius tendatur ad ossiculum tensionem operāte, & quod liber factus respirationem quandam habeat, eumq; remedia quæ adhibentur contingere possint. Neque enim per contactum, neque per distributionem, possibile fuerit inflammatū nervum curare, utrinq; a dentium locellis coarctatum, & ab anteriori parte ab ipso dente. Si uerò liuidi per omnem suam substantiam facti appareant dentes, nihil mirum est ipsos quid inflammationi simile pati. Cui rei ex eo quis amplius fidem habeat, quod ex nutrimento ferè per omnem animantis ætatem incrementum accipiant. Id quod euidenter sæpenumero apparet in his dentibus qui exemptis oppositi sunt, utpote qui semper augescunt. Quantum uero augescunt,

tantum in ciborum mansu deteruntur. Quum vero impossibile sit incrementum accipere citra nutrimentum, omnino duabus affectionibus & his contrarijs obnoxij erunt, inopiæ uidelicet & redundantiaæ alimēti quod eis suppeditatur. Inopia igitur aridiores & macriores alimentumque non sentientes, & ob id tenuiores eos reddit, Redundantia uerò consimilem in eis affectionē excitare potest, qualis est circa carnosas partes inflammatio. Eius igitur curatio fiet iuxta eundem scopum quem habent propositum qui inflammationes curant: qui sane est ut redundantia euacuetur, partim discutiendo, partim eam repellendo. Cæterum tenuitatis dentium ob alimenti inopiam remedium nullum est; laxari enim tunc & moueri ipsos necessarium est, compage ipsorum laxiore facta, quum non solum ipsi dentes, sed & locelli eos complectentes sint attenuati. Hæc itaque affectio senibus accedit citius aut serius, uelut etiā magis aut minus. Quæ uerò proportionem ad inflammationem habet, magis iuuenes corripit. Auxiliari tamen etiam senibus oportet, auxilio gingiuis exhibito: ita autē appellantur carnes quæ dentes comprehendunt, ubi primum è locellis emergunt. Ipsas itaq; adstringētib; medicamentis robustiores, & magis citra dentē adstrictas facere oportet, tanquam quæ & ipsæ aliquid ad hoc faciant ut stabiles & ægre mobiles sint dentes, quod ipsum aliàs ob exactā compa-

gis

gis ipforum conglutinationē contingit. At uerò foramina dentium ex humorum acrium & erodentium influxu perficiuntur, uelut ulcera in cute citra externam causam. Verum in cute id assidue & multis, in ossibus raro contingit, quanto uidelicet minus quàm cutis noxæ exposta sunt ob duritiem naturalem. Manifestum igitur quod erosorum corporū medela erit per resiccationem uitiiati influentis humoris, qui si paucus fuerit, localibus auxilijs ex resiccantibus pharmacis contingere medela potest: eorum uerò materiā paulo post dicemus. Si uero multus influens humor fuerit, uniuersi capitis ratio ac prouidentia habenda est: atq; si ipsum quandoq; propter totum corpus affectum sit, etiam reliqui corporis cura habenda erit. Porro erosos dentes qui id mali præ mollicie perpeffi sunt, reddere oportet duriores & affectioni minus obnoxios, atq; id per austera & acerbata medicamenta. Cæterum luidos redditos per resiccantia curare oportet, ut qui ex humorum uitiatorum influxu id patiātur: Simili igitur curatione indigent cum perforatis.

C A P V T IX.

De gingiuarum curatione.

Gingiuvis ex inflammatione dolentibus optimum pharmacum est oleum lentiscinum caliditate temperatum ore retentum. Sit autem recens, nā uetustius tanto recentiore peius est, quāto

ætate antecellit. Imponatur autem uasculum in
 quo calefit lentiscinum, in aliud maius uas quod
 aquam calidam multam complectatur. Maximo
 pere itaq; inflammationi gingiuarum hoc con-
 ducit, Nec uerò minus etiam si iuxta aliam quan-
 dam partem, tum pelliculæ linguam ambientis
 cum succigentis totū os, aliquis dolor ob inflam-
 mationem oriatur, dolorem sedat lentiscinum.
 Repellit enim citra molestiam & absq; asperitate
 quam pleraq; austerorum habent, discutitq; citra
 mordacitatem, cuius rei inflammatis præcipuus
 usus existit. Quidam uero medici communi er-
 rore inducti inflammata lædunt: quare ea re se-
 mel perpenſa de cætero uitare oportet. Exiſtimāt
 enim, si adstringentia solum id quod influit re-
 pellendo, inflammatis profunt, atque aliquando
 etiam quid ex contento circa inflammata par-
 tem, ad uenas membrum ipsum nutriendas expri-
 mendo, uerisimile ob id esse id quod amplius ad-
 stringit amplius prodesse. Eodem modo etiam
 id quod magis digerendo discutit, magis auxilia-
 ri opinantur quàm ea quæ moderate idem præ-
 stant, non animaduertentes quòd alterutrum ip-
 sorum intensum inflammatis dolorosum existit.
 A uehementer adstringentibus enim partes simi-
 le quiddam contusioni perpetiuntur, nimirum
 quum substantia ipsarum uiolenter cōdensetur.
 Ab acris uero erosioni quid simile contingit.
 Merito igitur moderatum in utraq; facultate im-
 moderatis

moderatis præfertur. Hæc igitur sufficienter mihi præfatus uideor. Cæterū de affectionibus circa dolores deinceps narrabo. In dolore dentium citra gingivarum inflammationem, aliquando in ipso proprio dentium, ueluti dixi, corpore, aliquando uerò in neruo dolorem fieri contingit. Veliementissimis igitur opus est medicamentis, siue quis repellere, siue discutere uelit doloris causam, siue humor sit, siue flarus uentosus. Et propterea sanè pleraq; ipsorū ex acerrimo aceto præparantur.

De mobilibus dentibus ac prominentibus.

RELATVM à me etiam ante est, quòd ob senilem ætatē aliqui dentes resiccati mobiles fiūt, modicum omnino auxilium ex adstringentibus pharmacis, quibus gingiua coarctantur, ferentes: referetur autem & nūc quod aliqui ex plaga mobiles fiunt, Quidam uero etiam citra plagam, in quibus coniecturam facio, neruum qui ad radices ipsorum adnatus et substratus est, per multam humiditatem rigatum, laxatum esse, & ob hoc resiccantibus medicamentis ad curationē opus esse. Postquam autem motos dentium reliquis prominentiores factos uidebā, & maximè quum & plaga id essent perpeffi, uisum est mihi eos lima atterendos esse in tantum quantū super reliquos prominent, ne scilicet oppositos sibi offendant tum in loquēdo, tum in manducando: atq; sanè

reperi experimentū mihi fauens ac testimonium
 præbens. Ferream itaq; limulā, quo celerius opus
 succederet, feci. Multę enim aggressiones dentem
 mobilem faciunt, cui quiete & minimo motu o-
 pus erat, si saltem stabiliri debeat. Quandoq; igi-
 tur eminentiæ inæquales apparent in dentibus,
 & iuxta aliquas tātum partes lima opus habent,
 Aliquando uero æquales sunt extremitates, &
 æquali similiter lima indigent. Oportet autē gin-
 giuis linteolum molle usq; ad radices dentiū cir-
 cundare, deinde cum digitis sinistræ manus leni-
 ter amplecti, simulq; rūtē & citra compressionem
 ne cōcutiatur cui limā adhibemus, atq; ita chirur-
 giam aggredi. Quod si dolorem percipiat in ad-
 motione limulæ, & quod affecta pars digitis ue-
 hementius contingatur, quiescere quidem ab o-
 pere statim conuenit. Vbi uero ex pharmacis
 quæ post referentur, interea aliquid exhibueri-
 mus, rursus ut dictum est, aggredi, iterumq; mo-
 dicè cessare, donec extremitates circa dentes teran-
 tur, atq; id non prima tantum die bis aut ter, sed
 etiam sequenti faciendum est, ac imperandum
 ægro, ut neq; loquatur, neq; durum aliquem ci-
 bum accipiat. Utatur autem alimento succo prisa-
 næ, & sorbitione ex alica, & pane madido, atque
 alijs ad hunc modum mollibus.

DE COMPOSITIONE
NE PHARMACORVM

localium, siue secundum locos

Liber Sextus.

CAPVT I.

*De medicamentis stomaticis, id est ad os commo-
dis, & affectionibus in ore.*

IN pharmacis ori destinatis, ob id sto-
maticis appellatis, uelut est quod ex
moris constat omnibus notum, pri-
mus medendi scopus est communis
omnium partium inflammatarum, deinde con-
sequenter alter scopus priuatim ex ea quæ cura-
tur. Quæ igitur sit affectio inflammatorum prius
nosse oportet, si ex ipsa indicationem quandam
auxiliorum accipere uelimus. Prædidicimus au-
tem & prius demonstrarum habemus, Inflamma-
tiones ex calidi sanguinis influxu fieri. Didici-
mus etiam quod hunc ipsum influxum in prin-
cipio quidē reprimere ac repellere oporteat, præ-
terquam si ad partem aliquam principalē recur-
surus sit, atq; aliud quoddam grauius malum ef-
fecturus. Verum nunc adeo nihil opus habemus
eiusmodi determinationibus, sed uelut memores
adhuc simus quomodo totum corpus præparare
ad curationē affectuum circa quancunq; partem

cōsistentium oporteat, ad institutum progrediar. Etenim uenæ sectione utimur, & purgatione, & clysteribus, & inedia, ubi totum corpus apparuerit aut multitudine humorum refertū, aut eorundem malicia uitiatum. Si uero neutrum horum adsit, statim ad curationem per localia remedia peruenimus. Quomodo igitur inuenire ipsa oporteat eum qui oris inflāmationes rite curare uelit, præsens sermo statim te docebit: Quomodo uero inuentis conuenienter uti oporteat, sodalibus in memoriam reuocabo, qui sæpe uiderunt me pharmacis eorum medicorū qui me in consilium aduocarunt, curantem eas affectiones quarum gratia uocatus fui. Impossibile enim est pharmaco ritè uti eum qui uim ipsius nō noscit, iuxta cuius efficaciam auxiliatur. Eodem igitur modo in inflammationibus in ore cōsistentibus, communis scopus omnium ipsarum si adsumpserit ex natura particulæ indicationem, reperiet primum quidem genus pharmacorum quibus uti conueniet. Deinde consequenter etiam particulares in ipsis differentias, siquidem præcognouerit simplicium pharmacorum facultatem, uelut iam sæpe est demonstratum. Genus igitur repellentium pharmacorum in principio inflāmationum, in refrigerantium materia situm est. Hæc autem ipsa quum duplicia existant ut didicimus. Quæcunq; adstringendi natura prædita sunt, efficaciorē uim habent ad influxum citius repellendum

lendum. Inest autē ipsis statim etiam uis cogendi
 et densandi superficiem corporis cui adhibentur.
 Communis igitur scopus hic est prohibendi inci-
 pientes inflammationes, ab ipsius affectionis in-
 dicatione inuentus. Alter uerò à particulæ quæ
 curatur natura ipsi accedit: quum sciamus ratio-
 rem esse ac molliorem superficiē tunicæ oris, non
 paulò quàm est cutis, quæ totū corpus ambit. In-
 est autem & aliud quiddam particulis oris, atque
 id duplex quod non adest ipsi cuti. Insuauitatem
 enim medicamentorū quæ adhibentur sentiunt,
 & duos meatus subiacentes habent, per quos in
 uentrē & pulmonē defluere quippiam ex stoma-
 ticus pharmacis potest: quale est qd per atramen-
 tum sutorium cōstat. Et sanè medicus neq; impru-
 dens, neq; inexpertus facultatis pharmacorū, ubi
 hoc miscuerit pharmaco ori destinato, multo quā-
 dem fortius ipsum reddet, uerū uehementer læ-
 dens, si quidē ad gulam, aut asperæ arteriæ extre-
 mum quid præterlabatur, atq; hæc quidē ut statim
 occurrentia, per ipsa uero & uentrem et asperam
 arteriam & pulmonem. Adest autem pharmaco
 ipsi circa gustum insuauitas, quæ tum usus tem-
 pore molesta est, tum per totam perseverat diem,
 adeo ut etiā in cibis accipiendis iniucunda sit. Hu-
 iusmodi itaq; fortibus & quæ uenenosam habēt
 facultatem nō conuenit uti ad affectionē oris cu-
 rationem, nisi magna necessitas urgeat. Neque
 uerò de inflammationibus solum hunc sermo

nem intelligere oportet, quum neq; ex harum indicatione ipsum inuenerimus, sed communem esse de omnibus oris affectionibus intelligendū est, ut qui indicationem ex ipsa particulæ natura habet. His igitur consideratis ab eo qui pharmacum ex succo mororum composuit, primum quidem ipsum cum melle coxit quo repositum in promptu haberet per totum annum, non illo tempore solum, quo expresso fructu, succo uti licet. Melior enim solus est incipientibus inflammationibus, ideoq; me sæpe ipso in huiusmodi inflammationibus uti uidistis. Durabilior autem est priuatim cum melle apparatus. Appellaui autem durabiliorem, non solum quod cito corrumpitur citra cocturam cum melle repositus, ita ut sequenti anni tempore eo uti non possimus: sed etiam propterea quod utilior est, ad sequentia inflammationis tempora, usq; ad perfectam curationem. Quemadmodū enim in principio commoda sunt pharmaca id quod influit repellentia: Sic post principium usq; ad finem, pharmaco opus est ex utrisq; mixto, repellente uidelicet & discutiente facultate prædito: ac primo quidem tempore adstringens præcellere oportet, ad finē uerò discutiens, interposito uero tempore æquales utrorumq; partes esse conuenit. Quando uerò uelut induratum quiddam de inflammatione relinquitur, penitus non conuenit adstringens ad discussorium ammiscere, nisi prius totum corpus sit

fit euacuatum. Atqui neque in principio bonum est discussorium adstringendi ammiscere. Cate-
rum qui phramacum ex succo mororum compo-
suit, parum ex croco & myrrha ei commiscuisse
videtur, quod communem habeant facultatem
concoctoriam inflammationum: priuatim uerò
crocus quidem adstringat, myrrha autem calfa-
ciat, in tantum ut sufficienter discutiat. Penetrat
enim magis in altum corporum myrrha quàm
crocus, utpote substantiam tenuium partium ha-
bens, atq; ad hoc duplicem utilitatem exhibet, si-
mul introducens quidem secum uires ammixto-
rum, & persanans usq; in altum inflammata. Et
tamen adiuuant se mutuo crocus & myrrha in
penetrando in profundum: crocus quidem ue-
lut impellens myrrham: myrrha uerò uelut dux
præcedens peditem sequentem crocum, si ita di-
cere liceat, deducens. Quemadmodum enim cro-
cus ob adstringendi uim, minus habet substan-
tiam tenuium partium quàm myrrha, Sic myr-
ra substantia tenuiorum partium prædita, citius
quidem uim suam in altum transmittit, citius au-
tem etiam ad cutem recurrit, simul secum efferēs
ea quæ in profundo sunt attenuata. Hanc igitur
recurso eius uelocitatem impediunt adstringen-
tium mixturæ, non enim hoc solus facit crocus.
Est itaq; in pharmaco stomatico ex moris appella-
to, tum mororū succus, qui nō modicā habet ad-
stringentem qualitatem & facultatem, tum alia

quædam etiam ammiscentur ubi quis forte pharmacum reddere uelit. Hæc igitur adstringentia deducuntur quidem per myrrham, quæ uicissim ab illis compellitur, atque ita se mutuo adiuuant, quous ipso amplius progrediatur. Vidistis autem sæpe me ad pharmacum ex moris in principio quidem Rhodii succum, aut uicissim acerbæ succum, quem priuatim omphacium appellant, ammiscere. Si uero hæc non adsint, flos rosarum, aut ipsas rosas siccas, balaustrum, cythos, & malicorium aridum & gallam omphacium appellatam, Amplius autem & pini corticem, itemque thuris, & tum hypocythidis, tum lentisci succum, & ut compendio dicam, omnia adstringentia, præterea ea quæ corrumponentem habent facultatem, quam uenenosam uocant, & lethalium species quædam existit. Didicistis enim quod non omne lethale statim etiam est uenenosum. Quemadmodum autem in principio inflammationis harum rerum mixtura fortius efficit medicamentum stomacicum: Sic cum restiterit quod influit nullo eiusmodi opus habet solo. Sufficit enim tunc id pharmacum quod crocum & myrrham assumpsit ad inflammationem concoquendam. Nam ubi iam fuerit concocta, addimus etiam aliquid ex discutientibus, uelut sæpe uidistis me iniungere spumam niri, & aliquando ipsum nitrum, quod tenuium partium existit, et iam ab omnibus Berenicium appellatur. Ultra hoc etiam sulphur uiuum uocatum, aliquando etiam sapam,

sapam, origano quandoq; incocto, interdū etiā hyssopo, aut alio quopiam simili, pulegio uidelicet, thymbra, thymo, calamintha hortensi ac agresti. Hoc igitur modo quis rectē utet pharmaco ex moris, si iuxta indicationum uniuersalium quantitatem ipsius usum permutet. Quousq; enī quicquam influxerit, id ipsum repellere cōuenit. Vbi uerò resisterit, concoctoria asserre, & deinde consequenter discussoria. Manifestū enim quod per huius methodi usum, nemo qui simplicium pharmacorum facultatem nouit, unquam auxiliorum inopia laborabit, siue per montes uenerit, siue quid operetur in agro, siue in peregrinatione quandoq; preparatis careat medicamentis, uelut Erasistratus scripsit, qui seipsum curauit ad rubi succum progressus, quum in illo loco Andronius pastillus presens non esset. Quum enim sciret pastillum Andronium in adstringendo curandi dominium habere, materiam adstringentem perquisiuit: Non uelut Serapion & Menodotus aiunt, empirica transitione ad simile usus. Iuxta hanc enim uobis demonstraui plurimam dissimilitudinem succi rubi ad pastillum Andronium esse, paucissimā uerò similitudinem iuxta unum solum, uim uidelicet adstringendi. Verum qui generalem facultatem, quam uniuersalē uocant, nouit, in quacunque materia eam repererit, confidenter ea utetur. Huiusmodi autem materiarum ingens est aceruus, quibus omnibus utā

licet, ita ut solum fugiamus quæ uim quandam iniucundam aut uenenosam habent. Sic igitur etiam ego pharmacum ex succo nucum uiridium præparauī, nullo doctore usus, neq; aliquod præscriptū sequutus. Cuius uim expertus sum multum aliorum stomaticorum facultatem excedentem, alia autem dico, id quod ex moris constat, & id quod ex succo rubi mororum præparatur. Ita enim rubi fructum appellāt, & tertium quod ex musto, & quartum quod ex punicorū succo, & quintum id quod per adstringentia mala componitur, ex quorum numero optima sunt cydonia & struthia appellata, & post hæc ad præsentem usum quæ Cestiana à Romanis appellantur, Cæterum composita ex multis talibus sunt, quæ ex fructibus præparantur.

De stomatico medicamento ex nucibus.

E G O autem quando primum ex Alexandria in patriam redij, agrū pertransiui & inueni quendam hortulanū ab uua & tonsillis ac glandibus ferè suffocatum: utebatur autem collutione aquæ mulsæ rosæ in ipsa incoctis. Quum igitur uidissem fructum nucū in uigore esse, iussi detractum ab eis externum corticem, quo etiam tinctores uideram utentes, statim in mortario contundi: & succum eius per linteum excolari, nondū sciens quomodo iuxta crassiciem aut tenuitatem haberet: quum uero reperissem aquosum et compage

tenuem

tenuem, gargariffare eum iuffi ipfum hortulanū. Poftquam uero ualde tenuis apparebat, præcoxī: & mel commenfurate, uelut in eo quod ex moris fit fieri ſciebā, ammiſcui, atq; ubi iam ad compagem mellis redactum eſſet, hortulano utendū reliqui. Porro quum uiderem celerrimam utilitatem ipſi inde oboriri, præſtabile ratus ſum in multis experiri, atq; ex hoc ſufficiente experimento accepto de facultate eius pharmaci, ſemper ipſo uitor uelut noſtis. Merito itaq; mirandum nullum ex prioribus medicis aliquid de hoc pharmaco mente concepiffē, ut tum parabili tum generoſo hoc ſucco uterentur, maximè quum uiderint quomodo etiam manus inficiantur eorum, qui uirides nuces decorticant. Ex his enim apparet qualis ſit earum ſuccus, & quod ægrè elui poſſit ipſarum adſtringendi uis, adeo ut neq; per fortiſſima exterſoria elui queat. Amplius autem adhuc miratus ſum de medicis, quod non cogitaerint fortem eſſe ipſarum uim, quum etiam tinctores uideant eiufmodi nucum corticibus uti. Niſi enim in profundum manuum deſcēderet, & niſi per omnem ſubſtātiā lanarum penetraret, non certe ægre eluibilis eſſet. Quum uero deſcendat, indicat planè ſubſtantiā ſucci tenuium partium eſſe: rationi autem conſentaneum eſt adſtringendi uim maxime proficere, ubi in eiufmodi ſubſtantiā contineatur. Etenim quæ ex adſtringentibus craſſas partes habet, per adſtrictionem coe-

gunt & condensant superficiem corporum quibus adhibentur, & à progressu in altum ipsorum corporum sese impediunt. Quibus enim etiam aliàs ob substantiæ crassitudinē impossibile erat progredi in altum, his sanè amplius impossibile fuerit densato corpore iuuare id quod totum est inflāmatum. Optimum itaq; esse nucum succum persuasus, ut qui etiā coctū cum melle gustarim nihil insuaue habentem, cum in quatuor partes diuido: & ad primā statim aliquid ex adstringentibus iniicio: ad secundam ex croco & myrrha: ad tertiam sulphuris quiddā ac niri addo: quartam uerò solam sinceram seruo, pueris utilem futuram ob dulcorem, Imo etiam uiris ob delicias mente fractis, & mulierculis. Ego quidem igitur à ratione inductus inueni quemadmodum neruorum fauciatorum curationem, ita etiam hoc pharmacū quod omnibus præstat. Est equidem id quod ex rubi moris constat fortius eo quod ex moris fit, quemadmodum hoc eo quod ex musto paratur. Omnibus autem his præstat id quod ex nucum succo inuenimus, in principijs quidem inflāmationum cum his quæ fortiter adstringunt confectum, in uigore uerò croco & myrrha additis, quanquam etiam solum aliquando moderatas inflāmationes sanare queat. Quando uerò humorem qui inflāmationem produxit impactum digerere ac discutere oportet, cum acriū mixtura commodum existit. Verum dixerit fortassis

tassis quispiam mihi ex medicis pauperioribus, se amplecti quidem ipsum medicamentum, si unam pyxidem expleri iubeam hoc pharmaco semel præparato: Me autem præcipere, aut statim à principio quatuor facere compositiones, aut unam ex melle & succo compositam reponere, atque usu expetente ei ammiscere, usquequo quidem influxerit quippiam inflammatis, ea quæ vehementer adstringunt: postquam autem quieverit fluxus, concoquentia: ubi uero euacuacionem postulauerint ea quæ influxerunt, discutientia: operosum autem hoc esse & difficile his quidam non habent suppellectilem omnium simplicium pharmacorum, Imo neq; ad peregrinationes me cōmodam confectiōnem exponere, in quibus impossibile sit quatuor uniuscuiusq; medicamenti differentias circumferre: Ob id igitur excogitata sunt tum mihi, tum alijs etiam prioribus medicis, pharmaca medias facultates habentia, & ad peregrinationes idonea futura, & pauperulis medicis utilia. Quæ uero hæc ipsa sint, paulò post referam. Nunc autem pauperum medicorum sermoni respondere uolo: Quemadmodum enim ipsi exilem apparatus laudant, sic oportet etiam diuitibus permittere, ut cōfectiones pharmacorum pro opulentia suæ dignitate comparent. Satis enim scio etiam ipse, non solum multos pauperes esse medicos, sed & qui ab ipsis curantur, quibus satis est, ubi ægrotent, alicam

cum aqua malsa accipere, & mundū panem habere, aut aliquam farinam utilem ad cataplasmata. Verum eum qui curandi tractationem scribit, omnis materię meminisse operæpretium est, quod tum diuinibus copia sit ipsis artificiosè utēdi, tum pauperibus electio sit illarū tātum, quibus unusquisq; pro oportunitate abundet.

De mediorum pharmacorum compositione.

DICAMVS igitur iam aliquid de compositione mediorū pharmacorū, initio ab eo quod ex moris constat sumpto. Commune est autem omnibus medijs, ut congruens modus mellis ad succum ipsum decernatur. Inuenitur autem hic modus per experientiam. Vbi enim succū ipsum cum melle miscueris ac gustaueris, si quidem apparuerit moderatè habere, rursus similiter ipsa miscebis. Si uerò deficere quid uidebitur, addes. Velut exēpli gratia: In mororū succo si quinta pars mellis addatur, medium fuerit temperamentum, ut hoc modo coctum pharmacum plurimis ualde placeat, & hanc mixturā pauci reprehendant, alij quidem uelut dulciorem, alij uerò ut austeriorem. Quemadmodum enim aliqui aquam malsam dilutiorem, aliqui dulciore libentius bibunt, Sic etiam his pharmacis utriq; delectantur iuxta propriam naturam. Quando igitur aliquis pharmacum sibi præparari postularit, semper utiq; uis distis me ei qui dulciorib. delectatur, plus mellis injicere

inijcere, qui uerò contrarijs, minus. In phar-
 macis igitur quæ deglutiuntur, maxime coniectare
 oportet naturam eorum qui ipsa sument. Quod
 enim cum molestia aut iniucunde acceptum est,
 stomachum subuertit, in pharmacis autem stoma-
 tics eiusmodi sinceritatem aliquando contemne-
 re licet. Medium itaq; temperamentum, uelut di-
 xi, succi ad mel, quintuplum habeat multitudine
 succum. Audito autem me, diligenter animad-
 uertēs quibus utor uerbis in symmetria seu com-
 mensuratione medicamentorum quæ inuicē mi-
 scentur. Iam etenim præcepi quintuplum esse de-
 bere multitudine ipsum succum ad mel, quod ni-
 hil differt ab eo, si dicam mole quintuplum esse
 ipsum oportere. Virouis enim modo dicatur, men-
 surare oportet pharmaca permiscenda. At uerò
 si pondere iubeam quintuplum esse hoc pharma-
 cum, per lancē utiq; facere oporteat symmetriam
 grauitatis ipsorum. Ceterum ad permixtionē suc-
 ci ad mel, non est necessarium heminae aut cyathi
 meminisse, sed sufficit dicere, quintuplū esse opor-
 tere succum, mellis respectu. Si uerò quid aliud
 his ammiscendum sit ex dictis paulò antè, neces-
 sarium est dicere, quora quantitatis mole ipsis exi-
 stentibus quantum addendum sit illorū in lance
 appensorū. Velut in ipso adeo pharmaco ex mo-
 ris, in Heræ Cappadocis medicamentario libro,
 Mellis coniicitur libra una, succi autē moz. una
 libras sex, ammiscet autem ipsis croci drac. unam,

myrrhæ duplum, par etiam croci pondus coni-
cit ex succo uuæ acerbæ, qui omphacium appel-
latur, atq; eius dimidium ex alumine scisso. Mi-
hi uerò placet quintuplum succum ad mel con-
ijcere: par autem pondus croci & myrrhæ utrius-
que drac. unam & dimidiam, ita ut ex utrisq; tres
drachmæ conflentur. Quòd si quis omphacium
addat, & uini austeri item heminam unam, uelut
Heræ uidetur, rectè sanè drachm. unā omphaci-
i addet. Si uero citra uinū præparetur, multò plus
de ipso coniungere conuenit, si quidem medium
temperamēto pharmacum efficere uelis unciam
unam: si uerò austerius, ut in principijs conue-
niat, nihil peccaris si omnino duas aut tres am-
miscueris. Quòd si non sit omphacium, pro ipso
rhois succum inijce, & si uolueris par pondus
utriusq; indere, neq; sic quicquam deliqueris.

Porro cenſeo ſuccum ipſum ſolum per ſe præ-
coquendum eſſe: deinde uerò adijciendum mel,
atq; ubi iam cacabum ab igne auferre uelis, reli-
qua ammiscenda eſſe. Verū Heras uidetur ſimul
cum melle etiam alia ammisceri iubere. Et uinum
quidē rationabiliter quis tunc ammiscuerit. Myr-
rham uero & crocū melius eſt in fine cocturæ in-
ijcere, eo uſq; ſaltem cum alijs coquendo, aut olla
in terrā poſita mouendo, donec oīa probè unian-
tur. Amplior aut coctura ipſorū, deſtruit faculta-
tem aromaticorum medicamentorū. Spuma ar-
genti equidē & plumbago, atq; alia multa metal-
lica

lica per cocturam meliora fiunt. Crocus autem & myrrha multaꝫ alia aromata in decoquendo vires amittunt. Itaque mediꝫ facultate pharmaci & symmetria, & coctura, moderatis inflammationibus congrua ampliusꝫ in maiorum nigore atꝫ insuper in principijs & augmentis eorundē conueniens, iam relata est. Cæterum ad induratas inflammationes, quum iam præterierit vigor, & nihil amplius influxerit, uenerit autem tempus discutiendi, ammiscere conuenit ad stomaticum pharmacum aliqua discussiorum. Talia autem sunt, Spuma nitri, et ipsum nitrum molle, asiaeꝫ petrae flos, & sulphur uiuū. Sufficit porro ad prædictam mediꝫ pharmaci commensurationem ammisceri, Nini quidē unciam dimidiam, sulphuris autem uncias duas. Quod si neque sic præparatum habeas ipsum, neque præsto sit tibi nitrū, aut sulphur, aut asiae petrae flos, origanum in sapa, quam alij siraon, nostri omnes hepsema uocant, feruefacito, stomaticoꝫ pharmaco addito, ac gargarissare iubeto. Si uerò neꝫ sapa adsit, in aqua mulsa origanum coquito. Nihil autem refert etiam si hyssopum coniicias pro origano, aut pulegium, aut thymum, aut thymbran, aut calaminthen, aut mintham odoram, quam ueteres hedyosmon appellant. At uero in uigore inflammationum, non solum nihil ex eiusmodi pharmacis adhibere oportet, sed etiā contrarium totū, atque raro quidem stomaticis medicamentis

collutionibus autem & gargarismis mitigatorijs concoquere inflammationem. Cuius generis est, Decoctum pinguium caricarum, & oleum lenti scinum in duplo uase tepefactū. Quin & ipsum stomaticum pharmacum in uigoribus gargarizare conuenit, aqua malsa dilutiore permixtum, aut calida sapa: quæ si non adsint, aqua calida.

Præualere enim oportet tunc mitigatoriū & concoctorium ductum, uelut in declinationibus discussorium, qui ex fortioribus cōstat medicamentis. Porro meum pharmacū ex succo nucum omnium aliorum esse fortissimū opere experti estis.

Ad uos enim sodales loquor, in quorum gratiam maximè ad hanc tractationem progressus sum.

Quod uerò etiam omnium uilissimum & parabilissimū sit, nemo ignorat: projiciunt enim hortulani uiridium nucum cortices, ubi ipsas decorticarunt, ut uel maximos corbes nobis explere liceat gratis. Mel igitur solum ut pauperibus medicis.

(Nam & illis oportet nos ea quæ narramus cōmunicare) deficit, quum eius fuerit penuria, nihil uero aliud, nisi quis ultro adeò aliud uelit. Sæpe enim hoc modo confectum pharmacum, ni-

hilo deterius apparuit, eo quòd ex moris constat, in quod tum crocum, tum myrrhā indebamus.

Quinetiam si Alumen ipsi addere uelimus, non est necesse scissum iniicere. Sufficienter enim ad-

stringit etiam liquidum, quod aliqui phorimon appellat, quod uilis precij & maximè parabile

in omnibus regionibus existit, tenuitate tamen partium à scisso deficit, & ob id etiam minus efficax est. At uerò si hortulanus aliquis aut ruralis hoc pharmacū sibi præparare uelit, habuerit gratis quos coniiciat, cytinis aridos contusos & cribratos. Nominantur autem sic primogenita punica. Quo tempore eī arbor florere desinit, fructus ipsius apparet, figuratus in speciem punici mali, quem ablatum & resiccatum adseruare licet ad tempus fructus nucum. In fine enim ueris cytini generantur. Desinente autem æstate ad perfectionem ueniunt nuces. Quin & in terram decidunt multi cytini, aut à uēto decussi, aut alio quopiam modo, quos collectos siccare licet, ut neq; hac parte. egenos medicos quicquam impendere opus sit. Nostis autem acidorum & acerborum punicorum (quorum fructus parum abest ut esitari nequeat) cytinis meliores esse. Quare etiam si ex arboribus eos auellas, aut nemo penitus reprobabit, aut certè uilissimū precium sibi dari pro eis postulabit. Cæterum balaustium appellatum penitus cibis non conuenit, & si quis colligere id uelit, quemadmodū origanum, & thymbam, ac thymum, atq; alia huiusmodi, gratis licebit. Itaq; si balaustium uelit quis crudū tustum ac cribratum iniicere, iuxta proportionem quam antea dixi, pari omphacio pondere, utile pharmacum efficiet. At uerò & cortices punicorum maiorum, ualde parabilis res sunt, adstringendi uim

DE COMPOSIT. PHARMAC.
sufficientissimā habentes, & qui ad prædicta statim in principio coniungi queant. Optimum autem pharmacum reddetur, si iuxta id tempus quo punica nondum perfectè matura sunt, nō tamen longè à perfectiōe absunt, eos cortices detractos conieceris, atq; id statim in principio cocturę succi. Oporteret aut prius in mortario tundere, quo ipso forum vis uniuersa citius in medicamentū quod paras diffundatur.

*De confectiōe pharmaci ex malis punicis,
& malis, alijsq; stomaticis.*

Q V V M uerò tres sint punicorum malorum differentię. Aliqua enim ipsorū sunt austera, aliqua uerò dulcia, & quædā acida: Siquidem sola austera iniicias, magis adstringens pharmacum reddetur, si uerò dulcia, suauius. Quemadmodum sanè fortius fiet, si acida tantum indas. Ego autem consueui par pondus uniuscuiusq; generis ammiscere. Nā & aliās ipsa sola matura punica mala integra unā cum corticibus tundo, deinde succum exprimo, ac cum melle coquo, & non solum stomaticum pharmacum ori commodum habeo, sed & ad multa alia utile, ueluti rursus dicetur, atq; fit hic succus ad omnia præstantior ex tribus punicorum speciebus, aut generibus, aut differentijs, aut quomocūq; quis appellare uelit. Miscemus autē & ruborum fructus, quos aliqui quidem à planta denominant, baatina,

baatina, hoc est rubina appellantur, aliqui autem composita appellatione Mora appellant, apponentes quæ à rubis producuntur. Ex quibus sanè succus similiter succo mororum præparatus, melius illo pharmacum redditur, sed minus ualidum, eo quod ex nucum succo paratur. Quin & malorum cotoneorum, & pyrorum syluestrium, ac mespilorum succus similiter præparatus, stomachicum pharmacum efficitur, deuorariq; aptum, quum hoc quod ex nucibus constat, deuorare non liceat: quanquam enim nocuum non sit, uelut atramentum sutorium, tamen stomacho non est commodum. Manifestum uero quod & ex punicis constans pharmacum aptum est fracto & cibos fastidienti stomacho, deficit tamen ab eo quod ex malis constat. Innocuus est etiam rubi mororum succus deuoratus, uelut etiam ipsorum mororum, sed succus rubi mororum habet quid quod stomachum corroborat, quod ipsum mororum succus non habet. Porro mel his omnibus succis non eadem proportionem iniicitur, Plurimo enim nucum succus opus habet, & post eum rubi mororum, modico autem malorum, & punicorum, & pyrorum syluestrium. Medius autem inter hos est mespilorum succus. At uero & ex cornis ac brabylis, & prunis apud nos appellatis præparantur apud nos stomachica pharmaca, eodem modo quem in principio de moris recensui, in quorum omnium confectioe rationem quandam communem refe-

ram, hanc. Siquidē crassus apparuerit succus, statim mel ammiscere oportet: Si uero liquidior sit succus præcoquatur. Suscipit autem pirorum ac malorū succus: amplius uero etiam plurimorum fructuum parem sibi ipsis mensuram mellis. Succus uero eorum quæ multum acerba sunt, uelut est corni fructus, aliquando duplum, aliquando triplum mellis adsumit. Omnia igitur hæc citra noxam deuorantur. Si uero atramentū sutorium ammixtum sit, non ualde deglutiri oportet confectum pharmacum, præterquā si iuxta stomachum aut alium ulcerosam affectionem fieri suspicemur. Quin & si in ipso ore maligna ulcera fiant, præstant ex atramento sutorio medicamēta. Sufficit autem drachma ad prædictam compositionem ammixta in qua unā mellis librā coniici est relatum. Sed & plus quandoque rectē iniicitur ad ulcera putrefacta. Singula porro quæ dixi iniicere licet aliquando & musto uuarū austerarum quas Aminæas appellant. Præstat autē ultimum mustum in hunc usum. Quod enim in principio fluit liquidius est et aquosius. Iniiciēda uero sunt ex prædictis pharmacis acerbiora, quemadmodum sæpe uidistis me aut punica mala aut balaustium, aut cytinus, aut ægyptiæ spinæ fructum, aut corna, aut aliud quid ex huiusmodi adstringētibus ammiscere. Maximè uero aptus est Rhus siue masculino, siue muliebri genere ipsum uelis nominare. Est autem duplex. Alter obsonijs in-

spergitur

spargitur stomacho commodus, alter à tinctori-
bus coriorum expetitur. Vterq; uero musto in-
coctus stomaticum efficit medicamentū, cui am-
miscere licet etiam alia, iuxta eandem proportio-
nem, uelut in eo quod ex moris constat, relatum
est. At uero citra mellis mixturam, mustum so-
lum per se in mellis compagem redactum, exem-
ptis etiam quæ aliās induuntur, bonum fit phar-
macum in principijs, augmentis, & uigoribus.
Ad declinationes autē si redas addideris pingues,
aut etiam in tenuia frustula cōtusas & fractas eas-
dem unā cum Rhoë in mustum conieceris, dein-
deq; interposita una die coxeris, donec suam ipso-
rum qualitatem in ipsum mustum transmittant.
Tunc em̄ redas quidem eximere ac proijcere o-
porteret, Mustum uero usq; ad aptam compagem
coquere, quo uidelicet illiniri commodè possit.
Quæcunq; autem prius ex adstringentibus iniici
dixi in id quod ex nucibus præparatur medica-
mentum, ea omnia etiā accipiendo sunt rectē in
mustū addi. Quod si uero pretiosius efficere phar-
macum uelis, iniicies etiam cassiæ coricem, aut
nardum indicam, aut malabathri folium. Aequē
enim ut pauperibus, sic etiam diuitibus nos phar-
maca scribere oportet. Eadem etiā prædictis sto-
maticis pharmacis miscentur. Sufficit autē drach-
ma una singulorum ex his tribus ad tantam me-
dicamēti symetriad ac cōmensurationem, iuxta
quam libra mellis una coniicitur. Nihil uero læ-

seris si ad singulas drachmas adhuc dimidiam apponas, ut in totum quatuor drachmæ & dimidia fiant. Cæterum ad induratas inflammationes conijciuntur quæ generosius discutere possunt, tusa uidelicet et cribrata. Tempus autem indendi ipsa non est principiū, sed ubi propè perfectè coctum fuerit pharmacum, aut etiam penitus coctum, olla iam in terram deposita. Sunt autē hæc costus, amomum, & quod Macer appellatur, Nominatur autem sic cortex quidam aromaticus qui ex India affertur, multum calefaciēs & adstringens. Quin & cyrenaicus succus ad discutiendas induratas inflammationes aptus est, quemadmodum etiam Medicus, aut aliquis eorum qui postea celebres facti sunt. Pauperibus porro pro sumptuosis discussorijs pharmacis, aut dictamnū, aut acrorum, aut Meon, aut pyrethrū, aut cardamomum, aut sinapi inijciendum censeo, pari pōdere, ita ut ad trium drachmarum pōdus eorum mixtorum moles perueniat, ad prædictam in principio stomaticorum pharmacorum symmetriam, in qua mellis libra habebatur. Si uerò quatuor aut quinque drachmarū pondus ex his explere uelis, magis discussorium pharmacum habebis. Semper enim pro cōstitutionis affectuū proportionē, augeri ac minui pharmacorū uehementiā oportet.

De confectiōe pharmaci ex musto, in quo etiam parabilia diuersa.

INpharmaco ex musto, ad decem musti hemi-
nas, tres iniicimus heminas Rhois coriariorum,
aut eius qui obsonijs inspergitur. Si uero utrun-
que iniicimus, utriusque unam & dimidiam, aut
paulò plus sumimus. Iuxta proportionem uero
etiam ex discussorijs quodcunq; tandem inuene-
rimus. Quod si unum tantum habeamus adstrin-
gendi uim habens, quod in principio iniicimus
aut unum saltem discussorium quod iuxta finem
indamus, ex illo totū pondus immittimus quod
ex omnibus alias conflaretur. Quæ igitur dicta
sunt in medicamentū ex nucibus coniicienda, ea
omnia etiam in pharmacum ex musto indantur.
Quin & quæ isthic non dicta sunt, amplius ini-
cere licet. Velut gallam omphacitin appellatam,
aut extremitates mollis rubi, aut rubi canini, &
corni, cuius etiā fructū diximus iniici oportere,
uelut etiā pruna, & myrti baccas, & fructū myr-
tæ ac spinæ ægyptiæ fructū, omniaq; adstringen-
tia præter ea quæ medicamentariam uim habent,
ne uidelicet deuorata lædāt. Omnia porro stoma-
tica pharmaca quomodocunq; parata iuxta pro-
pria tēpora oportuna ac cōmoda fiunt. Si quidē
enim austeriora fiant, in principijs & uehementi-
bus influxionibus cōueniunt. Si uero modera-
tiora, in uigoribus. Si autem magis discussoria uī
prædita, in declinationibus. Quare etiā si nō ipsi
præparauerimus quid, neq; symmetriam iniecto-
rum nouerimus, sed tantū ipsum cōpositū phar-

macum gustauerimus, cognoscemus quomodo eo sit utendum. Hæc igitur si memoria conseruabitis, quando necessitate aliquando urgente eorum quæ experimento constant pharmacorum copia non sit, ex parabili illius loci materia, uos ipsi ex tempore aptum medicamentum componere poteritis. Non solum autem in hanc rem utilis fuerit prædictorum memoria, sed etiam ad iam inuentorum conuenientem usum. Si enim in ipsis adstringentem qualitatem præualere inueneritis, in principijs eis utemini. Si uero mitigatoriâ et laxatoriâ accoctoriam, in doloribus & uigoribus inflammationum. Si uero obduratum quippiam & ægrè solubile ab inflammatione relinquatur, in declinationibus. Eodem modo etiam in medijs temporibus, media relatorum pharmacorum medicamenta offeretis, ab repulsorijs ad discussoria paulatim transeundo, atque si unum duntaxat uobis præsto sit medicamentum, id ipsum per aquæ mulsæ & aquæ simplicis mixturam exoluentes, et per additionem parabiliū intensius reddentes. Sunt autem parabilia ex adstringentibus, Rosæ, & myrtus, & lentiscus, & rubus, & rubus caninus, & galla omphacitis appellata, & ægyptiæ spinæ fructus, omniaque aluminis genera. Post hæc parabilia sunt Rhus culinaris & coriarius, & succus qui ex Syria affertur, atque hic quidem per se ammiscetur, culinaris autem & coriarius Rhus aqua prius decocti, utiles mixtura fiunt. Est autem & glaucium

glaucium ex parabilibus, & omphacium, & cy-
tini, & balauftia. Ex diffufforijs autem parabilia
moderata funt, caricarum et furfurum decoctum
& aqua mulla in qua origanum, aut hyffopum,
aut thymus, aut calamintha, aut pulegium, aut
minthia odora, quam hedyofcinum uocant, funt
incocta: fortiora autem funt etiam hæc, fi diutius
coquantur, amplius aut et nitri fpuma aut ipfum
adeò nitrum uftum: fortius uero his eft fulphur
uiuum.

Quæ funt propriè ftomatica dicta medicamenta.

PROPRIE ftomatica appellantur quæ ad
uuas, tonfillas, ac omnes quæ in ore funt dere-
pente inflammationes conueniunt.

*Illitiones oris aptæ eis qui medicamentarias
qualitates agrè admittunt.*

PORRO de mulierculis quid atinet dicere,
& maximè diuitibus, quæ præ delicijs ftomatica
medicamēta agrè admittunt? Iam uero etiã uiri
quidã non folū præ delicijs, fed etiã natura quo-
dãmodo malum ftomachum habentes, eiusmodi
pharmaca non ferunt. Et fanè præterlabentia sæ-
penumero in ftomachū, nō ſolum iniucunda ali-
quo modo funt, fed etiã nociua. Manſueriffima
igitur ex ipsis crocum habent, & myrrham, & a-
lumen. Melius igitur eft aliquas ftomaticas com-
pofitiones abſq; his factas habere. In moderatis

itaq; inflammationibus aut tonsillarum, aut uuae aut alterius alicuius partis, sufficiunt succi soli fructuum iam dictorum, uelut rubi & mororum punicorumq; malorum & cotonearum. Quin et succus nucum ubi cum solo melle paratur, suauem gustum habet, itemq; mustum ex acerbioribus uuis, ex quibus Aminæum uinum funditur, si in ipsum Rhus addatur, hoc enim uelut adscriptum optimum fit pharmacum coctum ut dictum est. Ad eas uero inflammationes quæ multa adstrictione indigent, illitiones stomaticas huiusmodi parauit. Austerorum punicorum succum, aut austerorum cotoneorū, aut etiam utrorumq; simul, iuxta prædictam proportionem cum melle miscui, atq; sufficiens erat. At uero mororū succus debile pharmacum est. Sed inter hunc & prædictos medius est iuxta adstringendi uim succus rubi mororum. Fortis autem est nullo minus ex corticibus nucum, quanquam non sit etiam in gustu acerbus. Vnicuiq; uero ex his licet uuas acerbæ expressas miscere: siquidem uehementius efficere uelis, eadem mensura: si uero non, omnino tamen dimidium succi ipsarum addes. Uehementissimum autem reddetur pharmacum, si punica integra tundas unā cum corticibus, indeq; succū exprimas, atq; hoc magis si fuerint acerbæ.

• Amplius uero acerbissimum ex his fiet, si ad punicorum austerorum ita tusorum succum, uuae acerbæ succus superaddatur cū moderato melle.

Præstantius adhuc erit, si tota contrusa punica mala passo cocta excoles. Licebit etiã ex solis dulcibus punicis pharmacum præparare, ut debilius ita suavius, & magis si ex solo succo citra cortices composueris. Ego uerò sæpe tria punicorum genera permiscui, austera, acida, & dulcia. Ne uerò ualde exasperet, ammixto glycyrrhizæ succo, optimum pharmacum efficies. Quin & ex fructibus factum per se solum optimum est medicamentum, tum his qui gargarisando colluere, tum qui illinire oris inflammationes uolunt. Est autem & hoc partim austerius, partim moderatius in adstringendo, diceturq; de compositione ipsius paulò post. Quando uero non solum repulsorium pharmacum nos habere oportet, sed etiam discussorium si quid appareat induratum, in hunc modum ipsum parabis. His quæ medias facultates habent ex prædictis, iniicies aliquid dum coquuntur, ex pulegio, aut thymo, aut origano hyssopo, mintha, aut calamintha, deinde colabis, & habebis optimum medicamentum. Si uero calidius efficere uelis, piper addes. Præparauit quandoq; etiam sine pulegio, aut thymo, aut aliquo huiusmodi id quod ex succis constat, solo pipere in ipsum coniecto. Omnibus autẽ si glycyrrhizæ succus addatur, melius pharmacum efficitur. Quod si pro opulentiis componas, etiam amomi quid miscabis. Quantitas aut huiusmodi rerum eadem tibi seruetur, cum his quæ crocum

& alumen ac myrrham adsumunt, uelut præscriptum est, pro illis enim tibi hic amomum erit. Quin & mastichen chian quandoque inieci, post factam uidelicet colaturam, & postquam ea quæ incocta sunt fuerint exempta.

CAPVT II.

De crustis in ore.

IN calidis & humidis corporis locis, quale est os, cito putredo accedit ex quacunque tandem causa fuerit exulceratum. Cōfert ad hanc rem etiam, id quod nihil penitus in ipso ex pharmacis incumbere queat, uelut in alijs ulceribus potest. Eluuntur enim omnia à salina. Quapropter etiam fortissimis pharmacis sepe ad ea uti cogimur. Fortissima autem sunt quæ crustam, escharam Græcis dictam, efficiunt ad modum cauteriorum. In externis igitur ulceribus, ubi parti curandæ crusta fuerit inducenda, à fortibus pharmacis desistimus, ad ea quæ crustas tollunt transgredientes, quæ manifestum est exterforiæ qualitatis ac facultatis esse. In his uerò quæ in ore fiunt propter loci naturam, tutius mihi esse uidetur ammiscere ad exterforia pharmaca quædam fortia, quæ singulatim admota crustas infligunt. Ob hanc igitur causam melli uelutemissima extergendi ui prædito, pharmaca ammiscemus ipsas crustas efficientia. Quæ admodum sanè in sordidis ulceribus in cuticula obortis, diximus ammisceri oportere melli, quæ
parum

parum extergent, thus, eruum, eridem, aristolochiam, & quæcunq; alia huiusmodi, eadem ratione contraria apponentes, uelut Hippocrates dixit: Vna enim eademq; ratio cinatio in utrisque est, ut uidelicet exterforium pharmacum moderate habens ad affectionem adhibeatur. Habebis aut commodatum pharmacum ipsum mel, in ulcerum quidem forde, debilibus exterforijs permixtum. In quibus autem ob id loci naturam putredinis accessionem formidamus, ex fortioribus quippiã ad ipsum mel ammiscemus. Rationabiliter igitur ad oris ulcera arida medicamenta cum melle commiserunt, per quæ crustas inducimus. Quædam igitur ex eiusmodi pharmacis prius recensui in eo loco, quo ad nomas oris medicamenta scripta sunt. Eadem enim etiã ad crustas conuenire dixi, si mel ipsis addatur.

Musa ad anginam.

AD Anginam stercus caninum album accipito ac resiccato, tritumq; cribro medico cribrato, & in promptu habeto. Vfus tempore melle diluito, atq; tunc ut deuoretur illinito. Hæc quum scribat Musa, merito ei adstipulamur: hoc enim pharmaco fortius nullum nouimus, neq; in angina, neq; in magna tonsillarum inflammatione, aut his quibus ex glandulis suffocationis periculum imminet. Ex Sorano. Experti sumus etiam Sorano scripta pharmaca probè facere, quæ

his uerbis tradidit. Chalcitidis tostæ, mellis At-
rici quod satis est, chalcitidem cum melle terito ad-
stringentiam crassitudinem, ac utitor.

CAPVT III.

Ad columellam siue gurgulionem.

CArnosa quædam particula in summo ore
apparet dependens, si quis aperto pluri-
mum ore toto, linguam deprimat. Hæc ipsa ca-
runcula duobus nominibus appellatur à ueteri-
bus Græcis, gargareon, & chion, hoc est gurgu-
lio & columna. Cæterum posteriores Medici fe-
rè omnes, non ita sed cionidem, id est columel-
lam uocant. Nam qui staphylen, id est uuam, ip-
sam appellant, eorum neque meminisse præstat.
Nos enim non particulam ipsam, sed uuam ali-
quam eius affectionem, staphylen siue uuam no-
minamus. Raro autem hæc affectio circa colu-
mellam contingit. Verum ualde sæpe inflamma-
tur. Et sanè quemadmodum in alijs omnibus, in
quibus ex humorum influxu contingit morbus,
Ita etiã hic prima auxilia reprimunt fluxum. Ad-
stringentis igitur facultatis hæc esse oportet, & si-
quidẽ moderatus sit influxus, moderate adstring-
gentis, quam austeram priuatim dicunt: Vbi uerò
uehementior fuerit influxus, acerbæ. Ambæ enĩ
adstringunt, sed debilius austeræ, uehementius
autem acerbæ: Relatæ sunt autẽ sæpe ambarum
materiæ. Verum præstat & nunc meminisse, quo
in

in paruis inflammationibus debiles, in magnis uehementes adhibeatis. Collutiones itaq; moderate sunt ex palmulis, aut phœnicobalanis, aut quomodocunq; appellare uelis, decoctis quandoque sola aqua, quandoque modico melle iniecto. Huic confimilis est collutio ex decocto rosarum, pampinorū uitis, rubi, rubi canini, aspalathi, cyperi, ac cytinorum, Item filiquarum, & radicum mori, hypocisthidis, malorum austeriorum, & pirorum acerborum, ac sorborum. His fortiora sunt myrti ac baccarum eius decoctum, & ex acerbis cotoneis malis, & uirgultorum tenerorum ilicis, arbuti, similacis, ac phagi, & ipsarum glandium, mespilorum item & cornorum, & fructus memæcyli. Generosissimum autē est decoctum gallarū, & Rhœis culinarij ac coriarij, ac fructus miricæ, & spinæ Aegyptiæ. Ex his singula tum per se, tum etiā mixtim, cocta ex aqua gargarissare oportet. Mirum enim quam mixturæ ipsorum uniliores sepe fiunt ipso simplici usu. Quin & aridis tritis columellā contingere oportet, sensim quodāmodo ad supernam regionem & externam, ad linguam uidelicet, ducendo. Verum trita arida pharmaca cochleario excipiātur, & melius est ut ipsum cochlearium ad finem aliquam sectionem desinat, quā in rectam. Et ex his ipsis, Moderatæ quidē sunt rosæ, & flos ipsarum, & uirgulta iā enumeratarū plantarū, hypocisthis, Rheō, lapis quo sutores muliebria calcia-

menta expoliunt, uocatur autem Ageratus, uelut non senescens, aloëq; & cyperus & iunci rotundi odorati flos, radix nardi Indicæ, ac nostræ montanæ. Fortiora his sunt, & citra manifestam aspritudinem adstringunt, fructus spinæ Aegyptiæ, Rheon, & qd diphryges appellatur, Rhus obsoniorum siue culinaris, & ex acerbis, balaustium cytini, malicorium, galla, & magis exacte quum omphacitidis fuerit. Adstringunt etiam eximie omnia aluminis genera, Scissum uero inter ea tenuiorum partium est, & ob id utilius. Atramentum uero sutorium uehementem habet adstringendi uim, sed non expers est calfaciendi, & propterea putredinis ulceribus conuenit, & tamen exacerbat columellam, etiã si iam sit in scirrhum indurata. Succī porro adstringentes ex omnibus dictis plantis sunt, & fructibus ipsarum consimiliter. Dictum est de ipsis inter illitiones stomaticas, quarū aliquæ ex musti, aliquæ ex mellis mixtura præparantur. Corruptuntur enim succi omnino, si absq; melle reponantur, aut rursus resiccantur, si plurimū fuerint cocti. Quidam uero succi etiam si ad solem æstiuum siccantur ad moderatam spissitudinem, per tempus tamen exarescunt: & si ad plures annos durarint, in eam perueniunt ariditatem ut conteri queant in modum cytinorum & balaustiorum. Tales sunt hypocisthidis succus, & uuæ acerbæ, ac glycyrrhizæ & centaurij. Et ut in summa dicam, Omnes succi etiam

etiam si absq; melle diutius fuerint cocti non quidem corrumpuntur, uerum tempore fiunt aridi, & quidā sanē uelut dixi conteri possunt, quidam uero natura uidelicet tenaces & uiscosi, in laminam magis abeunt, quā ut conterantur. Atque hæc quidem simplicia commoda existunt. Composita autem ex ipsis iuxta duplicem utilitatem fiunt: Vnam quidem ex his quæ eiusdem generis sunt, quando uehemēti molle ammiscemus, carentes medio, uelut florem rosarum aut ipsas rosas cum galla aut alumine permiscentes, & unumquodq; ex prædictis lenibus pharmacis ad uehemens addentes. Non pauca enim numero iuxta huiusmodi permutationem erunt. Imò & iuxta mixturam ipsam ex duobus factam, plura pharmaca fient, quum aliās alia quantitate misceantur. Velut si duplus sit rosarum flos quantitate aluminis, aut uice uersa, duplum alumen ad florem rosarum: possit autem non solum duplum, sed & triplum, & quadruplum, alterum alteri misceri. Neque clām est etiam par pari, atq; hoc quidem mediū fuerit inter summa siue extrema. Reliqua uero omnia partim propius molliori accedunt, quæ uidelicet plus rosarum habent, partim autem uehementissimo, quæ scilicet plus aluminis capiunt. In utrisque uero non obscurum est magis & minus: Quum enim duo sunt pharmaca, forte quidē est in quo alumē rosas excellit. Fortius autem est in quo triplum alumen

ad rosas continetur, quàm pharmacum quod dicitur
 plum saltem habet. Quod igitur semper me di-
 cere audiistis, etiam nunc dicam. Stulti sunt qui
 inter duo eiusdē generis pharmaca, utrum ipso-
 rum melius sit quærunt, aut quod tandem om-
 nium optimum existat. Perinde enim faciunt ac
 si quis quærat, præstetne alicam aut ptisanam æ-
 gris exhibere, aut num uinum, an acetum mul-
 sum, aut aliquod purgatorium medicamentum,
 aut num melius sit ueratrum album an nigrum,
 aut si in uniuersum quis de omnibus auxilijs in-
 terroget, quod ipsorum optimū existat. Omnia
 enim respectu ad aliquid, tum emolumentum,
 tum derrimentum in se habent, quod ipsum etiā
 Hippocrates dixit primus omnium posteriorum
 quod equidem sciam. Ex recentioribus autē me-
 dicis aliqui, quemadmodum alia multa nugan-
 tur, sic etiam talia. Vidistis porro sæpe opere per-
 fectam quam dico ueritatē. Intempestiue namq;
 aliqui pharmacis quę habebant usi, deinde quod
 exacerbari affectionem his uiderent, ad alia citra
 methodum transgressi, & neq; his quicquam ef-
 ficientes, ad tertiam deinceps transitionem, ali-
 quando etiam quartam præter rationem delati,
 & affectum iam malignum esse iudicantes, me
 in consilium adhibuerūt: quibus ostendere mihi
 iussis pharmaca quę habebant, id quod commo-
 dum esset ad præsentem constitutionem indicaui:
 atq; cum ipsi dicerent per pharmacum quod ego
 consu-

consulebam, ægrū exacerbatiū esse, & ob id se co-
uiti formidare, uerū etiā sic persuasos à me ad ip-
sius usum cōpuli, & tum illis, tum uobis, utrun-
que quod Herophilus dixit, uerum esse ostendi.
Siue enim dixeris pharmaca nihil esse sola per se
ipsa, recte dices. Nihil enim sunt, nisi utentē eis
recte fuerint adepta. Siue rursus pharmaca uelu-
ti Deorum manus esse dixeris, etiam hoc recte
dices. Iuuant enim maximè, si is qui eis uultur in-
rationali methodo fuerit exercitatus, & cum hoc
natura prudens. Quidam enim non solum præ-
stantiores existentes, de sapientia cum prudentis-
simis contendunt. Mixtura itaq; medicamento-
rum eiusdem generis, mediorum pharmacorum
usus gratia fit, & ob id semper duo contraria fa-
cultatibus pharmaca in unoquoque affectu uos
habere operæpretium duco. Permiscendo enim
ipsa omnino multis medijs pharmacis abunda-
bitis: una igitur mixturæ eiusdem generis phar-
macorum causa hæc est, iam uidelicet relata. Alia
porro mixtura ex diuersi generis pharmacis, ex
huiusmodi ratiocinatione cõpiti. Rare equidem
inuenierit quis affectionem aut discussorij tan-
tum, aut repulsorij indigentem. Paruæ etenim,
& affectionis nomine uix à medicis dignaræ,
confestim sedantur. Vbi uero generatus affectus
maiores habuerit causam, impossibile est ipsum
per repulsoria perfecte sanare, & maxime ubi æ-
gri corpus fuerit humoribus multis refertum, aus

particula affecta natura debilis. Ob id igitur cogimur sæpe quidem in principio, sæpe uero paulò post ammiscere quippiam ex discussorijs. Si uero dolor affuerit simul uehemens, etiam ex mitigatorijs. Itaque tunc opus est unicuique prædictorum pharmacorū aliquid ex discussorijs addere. At uero quum & hæc omnino multa sint, à mollioribus auspicandū erit. Ab acris enim inflammata exacerbantur. Atque ea gratia composita medicamenta in usum uenerūt, quum ad aliarū partium inflammationes tum gurgulionis. Veluti quum ad alumen iridem illyricam ammiscemus, aut farinam eruinā, aut thus aut myrrhā. Quum enim adstringentia sint multa, & non pauca citra acrimoniam discutientia, uarietas pharmacorum ad columellas inflammatas meritò multijuga facta est. Cæterum tu perspecta inflammatio nis magnitudine ac caliditate, & considerata influxus quantitate, ampliusque copiam humorū in toto corpore per coniecturā assequutus, pharmaco in quo aut adstringentium aut discutientium uis excellit uteris.

CAPUT IIII.

*De pharmacis ad ulcera oris aphthas
appellatas.*

VLcerationes in superficie oris obortas aphthas appellant, habentes quippiam igneæ calidatis: fiunt autem ut plurimū pueris lactentibus,

tibus, quum aut uitiosum fuerit lac nutricis, aut non probè ipsum concoxerit infans. Curantur facillè utpote quæ ex moderatè adstringētibus sedantur. Quandoq; tamē diuturnæ fiunt ac ægrè solubiles, & progressu temporis putredinosum quid acquirunt, qd à Medicis Nome appellatur.

Quum uero aphthæ, de his enim sermo institutus est, malignæ euadunt, fortioribus medicamentis egēt, qualia etiam aliàs in tonsillis ac ore affectiones sanant. Prædicto igitur scopo compositionis eorum, nihil amplius opus habeo de his dicere.

Aphthæ cognoscentur omnes facile uisu simul & tactu. Visu quidem ex coloribus, quemadmodum etiam nunc dictū est. Rubicundiores enim sanguineum humorem præualere ostendunt: flauiores autem amaram bilem. Quemadmodum rursus albescentes pinuitiosorem: liuescentes & nigrescentes, atræ bilis succū. Qui enim hæc rite discreuerit, noueritq; amplius singulorum simplicium pharcorum facultatem, quemadmodum in libris de ipsis à me scriptū est, is in unaquaq; aphthæ specie, tū simplicibus, tum cōpositis uti sciet, uelut iam sæpe est prædictum. Considerabit autem simul & corporū naturas. Num molles sint & humidæ, uelut in pueris, eunuchis & mulierculis: an duræ & aridæ, uelut in piscatoribus ac nautis, & uenatoribus atq; agricolis. Fortioribus enim corporibus fortiora adhibebis pharmaca,

R

debilioribus molliora. Ego porro infantibus quæ adhuc à nutricibus aluntur, lentem cum modico pane & medulla cerui, aut uituli præbeo. Ammiſceo etiam cibus, ex malis cotoneis, atq; alijs quæ adstringunt, uelut Romæ ceſtiana appellata. Quin & ex piris addo, ſorbisq; ac meſpilis, & cornis. Quandoq; etiam de lactuca, & ſeride, ac ſolano, & portulaca in cibos permifceo, ſi aphtha fuerit inflammata. Quod ſi cibum adhuc adſumere non queant, nutricem eiufmodi uictu alo, eiq; ſimul bonam concoctionem proſpicio. Veruntamen etiam infantes pharmaciſ illino, ſiquidem ſubrumbas uidero aphthas: in principio quidem his quæ moderatiſſime adſtringunt, ac frigefaciunt: deinde uerò his quæ citra mordacitatem diſcutiunt. Si uero ſubflauas uidero, iſdem quidem utor, ſed magis refrigerantibus. Si uero pituitioſiores, adſtringentibus. Si nigreſcentes, diſcuſſorijs generoſioribus. Cæterum in maioribus pueris, eiufdem generis facultatibus pharmacorum utor, auctis tantum uiribus ipſorum. Quem admodum ſanè etiam in perfectis & duris corporibus, ſingulis relatis facultatibus fortiffimis utor. Suffecit autè mihi in his per omnia miſyos uſus cum uino adſtringente, quod tum intendit, tum remittit uim ſuã, prout magis aut minus uinum fuerit adſtringens, & prout craſſius aut liquidius efficitur pharmacum ex miſyos ac uini mixtura. Quod ſi ſordida appareat aphtha, Miſy cum uino mulſo

mulso tero. His uero qui fortioribus q̄ misy est, pharmacis opus habent, Aerugo similiter cum uino & uino mulso utilis existit. Illinendæ autem sunt ex his pharmacis affectæ oris partes. Com- modum est etiam pharmacum ad hanc rem, chalcitis oleo trita. Atq; hæc quidem efficaciora, Moderata uero et maximè ad incipientes affectiones, omphacium cum uino & uino mulso. Similiter etiam Rhus. In pueris sufficit rosarum flos, & ipsæ rosæ siccæ, & collutiones moderate adstringentes, pro ætatis & naturæ eiusmodi corporum ratione. Et in summa, Moderatæ aphthæ maximè in teneris corporibus, moderatis pharmacis opus habet. Fortes uero et maximè in duris corporibus, à fortioribus curantur. Fortia pharmaca dico, tum quæ foriter adstringunt, tū quæ mordent, & immoderatus discutunt. Fiunt porro etiam in his, uelut in alijs prius dictum est affectionibus, cōposita medicamenta, & sæpe etiam ex contrarijs, quale est quod ex oleo & calcitide constat. Ipsum equidem oleum per se infestissimum est aphthæ affectui, uelut etiam chalcitis. Quandoquidem alterum quidem humectat & sordidum facit. Mordet autem uelementer chalcitis. Verum mixtura ipsorum ubi fuerit moderata, optimum pharmacum efficit. Quemadmodum igitur ex cerato & ærugine, incarnās effici pharmacum ostensum est, quum tamen ambo incarnationi contraria existant, Eadem ratione ex

oleo & chalcitide aptum medicamentum efficitur. Si uero in putredinem aphtha uerratur & exulcerationes facit, neq; aphtham amplius affectionem nominare conuenit, neque pharmaca eiusmodi affectiones curantia, inter ea quæ aphthis commoda sunt cōnumerare. Quemadmodum neque inter erysipelata sanantia, rectè connumerantur ea quæ præclare discutiant liuidas & duras partes, ex frigidorum medicamentorum adhibitione tales factas, & iam ad induratum in scirrhum affectionē, ex erysipelate delapsas. Profecto enim qui eiusmodi scripturarum indiscriminata incertitudine decepti, erysipelatis calida & discussoria medicamenta, aphthis autē ea quæ putrefactis conueniunt, adhibent, non parum detrimenti inducunt.

FINIS LIBRI SEXTI.

DECOMPOSITIO

NE PHARMACORVM

localium, siue secundum locos

Liber Septimus.

CAPVT I.

*De affectionibus circa partes respirationis
contingentibus.*

OS est recentioribus medicis arteriæ pharmaca, Arteriacas appellare, nō apponentibus nū antidotos dicant, an iuxta aliud significatū. Quidam uero electa nominant ipsa, nō apponentes pharmaca, et quidam penitus nullum discrimen ipsis adscripserunt, aliqui uerò rarò addiderūt, alij ad uocem interceptam, alij adhuc generalius ad uocem læsam. Sunt qui et ad exasperatam arteriam, & ad exulceratam scripserunt: adeò ut rationabile sit, eos qui arteriacis appellatis pharmacis indiscriminatim utuntur, aliquādo feliciter eis uti, aliquando uero nihil penitus ægros iuuare, sed maximè lædere. Palàm est autem quod asperam arteriam in huiusmodi affectionibus criminantur. Quondam igitur quando nondum eas quæ similiter ut cor pulsant arterias, sic nominabant, in solam eam quæ ex pulmone in laryngem emergit arteriam, ipsum arteriæ nomen in-

ferebant, Venas appellantes in totum, uelut alias quæ non pulsant, sic etiam pulsantes. Postea uerò consuetudine obtinēte arteriæ appellationem in pulsantibus dici, propter æquiuationem asperæ nomen apponentes, eā quæ ex larynge in pulmonē descendit arteriā, asperam arteriā appellauerunt, unā cum hoc qđ ipsam etiā bronchum uocant, quādoquidem cartilaginosa corpuscula, quæ plurima eius pars sunt, bronchia appellant. Ambit aut ipsam arteriam intrinsecus crassa pellicula, quam ob crassitudinem aliqui tunicam uocant. Quum igitur affectio aliqua aut circa hanc aut circa laryngis (qui summa arteriæ pars est) musculos contingit, arteriacas appellant curantes ipsam, non apponentes, uelut dixi, antidoros. Dissimiles autem facultatibus sunt ab ipsis descriptæ, & ob id contingit utentes ipsis absq; discrimine, à scopo aberrare. Quod uerò multa sit differentia earum quæ in medicamentarijs libris scriptæ sunt, ex tribus exemplis discere licet, quorum primum omnis acrimoniæ expers est, & exquisite meatus obturat, læuigans asperitates: alterum huic contrarium est, acrimoniæ mordacis non parum habens, ut si sanæ particulæ adhibeatur, ipsam exasperet. Medium deinde inter ambo dicta, aliud genus arteriacorum pharmacorum est, lenis & circa acrimoniam extergentis facultatis. Id igitur quod meatus obducit, ex passo cretico, & gūmi, & tragacātha, ac radice dulci apparatus,

Acce

Acce uerò ex pipere, & cassia, & cinamomo, & galbano, ac resina terebinthina. Medium autem amborum ex pisanæ constat succo, & amygdalis, & fabis fresis elixis, & alijs huius generis. Inter medium autē & utrunq; extremū plura pharmaca sunt, partim magis, partim minus, à medio progressa. De quibus deinceps determinabo, eos quidem qui discrimen aliquod addiderunt laudaturus, qui uerò simpliciter protulerunt, neque admissurus. In horum medio locandi sunt, qui discrimina non tamen integra fecerunt, qualia sunt eorum qui scripserunt. Arteriace ad interceptam uocem, aut rursus. Arteriace ad rauca uocem. Etenim uox intercepta, hoc est non posse loqui, ad plures causas sequitur, partim quidem ad destillationes à capite diurnas, partim uerò suppuratis pectore ac tabidis, & his qui ex magno & multo clamore læsi sunt, & deinde non probe curati sunt, aut etiam affectionem quæ adhuc generatur habent. Eodem modo etiam rauca uox fit ob easdem causas, & amplius ob frigidi aëris inspirationem: affectio itaq; interceptæ ac raucae uocis eiusdem generis est. Magnitudine tamen differunt inter se hæc mala. Quum enim uocis organa ab humiditate uehementius & ut egrè solui possit, fuerint madefacta, uox interceptitur: quando uero moderatius sunt humecta, raucedo oboritur. Organa uocis quum dico, arteriam accipite, & eius summū, ac fauces. Qui

igitur ex uehementi clamore uocē amplius oblaſam habent, his ſimilis quædam affectio contingit ei quæ manibus, & cruribus, & lumbis, & ſpinæ, & muſculis, ubi plurimum laborem pertulerint, accidit. Vocant autem aliqui exercitiorum magiſtri cuiusmodi affectionē muſculorum, in quibus conſiſtit, laſſitudinem inflammata. Itaque iuxta arteriam intrinſeca pellicula, aut tunica, aut quomodo cunq; quis nominare uelit, à ſpiritu in magnis uociferationibus extra prolato percuſſa, in affectionem inflammata deuenit: atq; hoc multo magis ſi ad magnitudinē uocis, acumen quoddam acceſſerit. Iuxta arteriæ uerò ſummum ultra hanc plagam, etiam muſculorum ipſum mouentium actio offenſa, maiorem affectionem efficit. Porro curationis ipſarum genus, in omni particula ſecundum materias euariat. Etenim crura, et manus & ſpinæ, per oleum confricare facile licet, quum per cutem in adiacentes ipſi muſculos, uis ipſius olei penetrare poſſit. Iuxta aſperā uerò arteriam cartilagineſ poſt cutē ſitæ, prohibet in ſubiectam pelliculam tranſitum facultatis emollientium unguentorum. Quemadmodum enim oleum, ſic etiam alia multa compoſita pharmaca eandem utilitatem præbent, Quin & ea quæ in principio Acopa tantum appellata ſunt, hoc eſt laſſitudines emendātia, paulatim appellationem ſuam à ſeipſis extenderunt ad ſimilia compage medicamenta, etiā ſi gratia uehementèr calfaciendi aſſu.

assumantur. Cæterum communis materia auxili-
liorum ad uocis organa, præter reliqua, est quæ
ex balneis cōtingit. Manifestum est autem quod
dulcium aquarum dico. Marina enim balnea, &
sulphurentia, & aluminosa, & atramentum fu-
torium, olentia, ac bituminosa, propterea quod
fortiter resiccant, inepta sunt. Et sanè ita faciunt
phonasce, qui magno uocis exercitio utuntur
quum contendendo oblæserint uocem, Sunt au-
tem hi citharædi, & præcones, & tragædiam ac
comædiam personati repræsentantes: balneis e-
nim multis utuntur, & cibos lenes ac laxantes e-
dunt. Si uerò etiam aspretudinem percipiant, ci-
bos qui infarciuntur particulis quas contingunt
assumunt. Vna enim est tunica sibi ipsi cohærens
& continua, quæ summo gulæ, summo asperæ
arteriæ, gulæ etiam, atq; ipsi asperæ arteriæ, in-
trinsecus prærenditur. Quod si ex uictu ac bal-
neis oborta affectio nō sedetur in organis uocis,
ad arteriacas transeunt, per totum hoc tempus ci-
bis utentes qui ex lacte, amylo, alica, ouis, & dul-
ciarijs libis componuntur. Si uerò per hæc non
curentur, inuēta sunt à Medicis pharmaca sub lin-
gua tenēda, inde etiam hypoglottides appellata.
Sunt autem ea eiusdem cum arteriæ inflammationem
arcentibus facultatis: ex uino Theræo &
gummi, ac tragacanthæ, & glycyrrhizæ composita:
quæ, ut dixi, leuigant simulq; reprimunt asperita-
tes, quicquid uerò reliqui est in partibus inflam-

mationis, hoc concoquunt & cito perſanant. In-
 duſtrium porro eſſe oportet qui pharmacum lin-
 guæ ſubdit, quo eo paulatim liqueſcente, aſperæ
 arteriæ ſummum id quod in ipſum deſluit ſuſci-
 piat, renitendo oborienti tuſſi. Obluctantes enim
 ut ne tuſſiant, permittent quippiam ex pharmaco
 in arteriæ ſummum ipſamq; adeo arteriam dema-
 nare. At uero ſic curatos claram uocẽ habere im-
 poſſibile eſt, citra uſum pharmacorum abſq; acri-
 monia extergentium, quale eſt faba freſa elixa,
 & ptiſana, & ſemen lini torrefactum, huiusmodi
 enim medium obtinent, inter ea quæ mordaci fa-
 cultate prædita ſunt, & ea quæ meatus obducunt
 pharmaca. Cæterum his omnibus uina mollia,
 & paſſum creticum, & theracũ ac ſcybelites apta
 ſunt, & adhæc haud ſcio quomodo neglectum,
 id quod à Græcis in noſtra Aſia hepfema appella-
 tur, Latini ſapam dicunt. Verum Atticiſſantes ip-
 ſum Siræum uocant: quemadmodum alij cari-
 carum decoctum Siræum appellandum cenſent,
 pugnantq; inter ſe utrum ipſorum Siræum uo-
 care oporteat. Eſt ſanè & hoc ipſum Siracũ, quod
 pinguibus caricis in aqua decoctis fit, mediæ fa-
 cultatis, quam lenem & citra acrimoniã extergen-
 tem appellauimus. Muſtum quidem igitur co-
 ectum, hoc eſt ſapa ipſa, leniſſimum pharmacum
 eſt & maximè meatus oblinens. Caricarum autẽ
 decoctum magis diſcutit, & extergit. Quemad-
 modum igitur in præcedentibus dixi, Omnium
 ſimpli-

simplicium medicamentorū uires exquisitè nosse oportet eum qui compositum quoddam sit facturus, atque hic ipse etiā ab alijs compositis recte utetur, & maximè ubi indiscriminatim fuerint conscripta, quemadmodum plures arteriacæ habentur. Palam est etiā quod hic ipse his quæ cum discrimine prodita sunt rectius utetur. Etenim iuxta exactam rationem, in quantum apparatus affectionum transmutatur, tantum etiā commodum ipsi pharmacū permutare oportet. Hoc ipsum uerò solus is qui singulorū simplicium pharmacorū uim nouit, exactè præstabit, ad primum pharmacum parum quiddam ex sequenti ordine apponendo. Velut exempli gratia, In lassitudinibus tenuis, quum in summi ipsius asperæ arteriæ musculis fiunt, in principio lenissima edulia cōueniunt, pharmaca uero meatus obducentia. Consistente autem inflammatione parum quid extergentium addendum est. Deinde consequenter amplius. Deinde rursus aliud illo præstātius, quo paulatim compositio ad medium extersorium perueniat, et rursus secundum eundem modum ab hoc magis discussorium ac extersorium, ita progressu ad uehementissimū facto, ubi diutius uelut in scirrhum indurata affectio in uocis organis perstiterit. Primi itaq; ordinis est traga-cantha, & gummi, & samius aster, amyllumq; & ex alica & trago probe coctis sorbitio, Quin & lac aptum est, & dulciarij panes, & oua sorbilia,

ac nuces pineæ, quas nunc omnes Græci strobilos uocant: quondam autem apud Atticos conī uocabantur, Sesama etiā ex hoc genere sunt. Ab his autem deinceps est, butyrum, quod etiam butyros masculino genere Græcis appellatur, & decoctum radicis dulcis ad crassitudinē Attici mellis liquidi redactum. Atqui radicem dulcē quam glycyrrhizam uocant, præstat in primo tempore in aqua, uelut dixi, coctam, ad Siræum siue sapam ex musto paratā ammiscere, ad passum item Creticū idem decoctū misceri potest, siue aut cum sapa, siue cum passō Cretico fuerit permixtū, rursus post mixturam decoquendum est. Hæc igitur in affectionibus inflammatis iuxta arteriam eiusq; summum, cōmoda in principio sunt, donec inflammatio moderata fiat, & præ omnibus à uini potu hoc tempore abstinendum. Quum uerò moderatior facta est inflāmatio, Vinū dulce Theracū aut scybelites bibere licet, aut ex nostra Asia caryinum, et deinde Therinum appellatum, deinde etiam dulce Tmolites: eo tempore etiam butyrum aptū est, & sorbitio ex amygdalis, sorbitio item ex lacte & melle diutius coctis, amylo iniecto, & si amyllum non adsit, filigine, Romanis appellata iniecta. Manifestum est autē quod per huiusmodi uictum, inflammatio tum pelli-
cularum, tum musculorum, circa arteriam eiusq; summum sedatur. Relinquitur autem humiditas multa, ob quam impossibile est claram uocem proferri.

proferri. Quare transire tunc cōuenit ab his edulijis, ad omnia ex melle cocta, & ad fabam fresam elixatam, & ptisanam, ac brassicam, & porrum probe coctum. Pharmacorum porro usus idoneus est, quo tempore aut inflammatio, aut aspretudo præualefcunt, eorum quæ sub lingua detinentur, de quorum cōpositione dicam: post hæc magis exterforia & resiccantia damus, & deinde rursus his ipsis magis exterforia, & adhuc magis resiccantia, usquequo ad ea quæ aliquid acredinis habent perueniamus, ita ut etiam in his à moderatioribus initio facto, ad uehemētiora paulatim transeamus. Itaq; qualem formam esse conueniat uictus, antea dictum est, quemadmodum etiam simplicium pharmacorum species est relata. Cæterum composita ex ipsis pharmaca multiformiter alij iuxta aliam symmetriam & cōmensurationem conscripserunt. Et quibusdam sanè ex tribus aut quatuor simplicibus compositum pharmacum suffecit. Quidam uero in maiorem numerum extenderūt. Et quidam, uelut dictum est, ex mollissima & lenissima materia, arteriacas confectiones composuerunt. Alij uice uersa ex acri, calida, extergente ac multū resiccante. Sunt & qui tertium genus medium inter ambo ista fecerūt. Post hos uerò, alij mediij generis inter medium & mollissimū, alij mediij generis inter medium & acerrimum, et iuxta eandem rursus rationem quidam magis, quidam minus, à medijs fa-

cultate pharmacia digressi, diuersas compositiones fecerunt, quibus omnibus solus is recte utitur, qui singulorum simplicium pharmacorum vires nouit. Ipse enim sciet & ordinem pharmaci & quanta distantia sit à medijs digressum.

CAPVT II.

De coquendis arteriacis.

COqui autē super prunas oportere ipsum dixit, hoc est ad mollem & non fumantem ignem. Melius uerò fecisset si etiam ad alias omnes hoc adscripsisset. Ego itaq; sic ipsum preparo & neq; ad prunas adhuc ardentes cocturam facio, ne uidelicet inde quid acre & fumosum sublatum, acrimoniam nō necessariam medicamento ipsi affricet. Mellis equidem acridinem toleramus, quanquam ea non sit uehemens, propter aliam ipsius utilitatem. Verum fumi nulla est utilitas. Quare fugiendus est fumus in quantum possibile est, circa omnium huiusmodi pharmacorum preparationem. Præstat autē & in his quæ meatus obducūt, lignis fumū non edentibus uti.

De coctione arteriacarum in diplomate.

RECTISSIME fecerit, qui omnes arteriacas, quæ mitigatoriam, concoctoriam, & lenitoriam uim habere prædicantur, in duplo uase coxerit, quod Diploma Græcis uocatur, quomodo sanè unguentarij unguenta præparāt, Nimirum
calidam

Calidam aquam in magnum quendam lebetem infundentes, ac postea uasculum quod pharmacum coquendum in se habet, imponentes, & sic præustas prunas, aut lingua fumum non edentia succedentes.

Confectio ex papaueris capitibus, Galeni.

CAETERVM uelut ego compono confectionem ex papaueris capitibus, ita ea utendum censeo. Etenim quum de prædictis confectionibus experimentum sumpserim, præstantior ea uisa est, in qua ad unum aquæ sextarium capita decem iniiciuntur, quemadmodum Crito scripsit, aut ad duos sextarios quindecim capita, uelut Soranus. In medio autem horum amborum terminorum est, ubi 8. aut 9. capita in unum sextarium coniiciamus. Præmacero autem ea non ad triduum, uelut Heras, sed neque statim ablatas coquo, sed si quidem humidiora & molliora fuerint, ad unum diem. Accipienda est autem in omnibus huiusmodi sermonibus etiam nox. Quemadmodum etiam annum dierum 365. esse solemus dicere. Si uero duriora & sicciora sint, etiam longiori tempore ipsa macero, præstat autem accipere nondum indurata. Manifestum uero quod etiam ualde mollia abiicienda sint. Sicciora enim modicum succum habent, Humectiora uero crassum quidem sed crudum adhuc et aquosum ac debilem quapropter ex humidis ac palustribus locis accepta fugienda sunt, At uero numerum quem dixi

inijci oportere iuxta proportionem aquæ, de mediocribus intelligere oportet. Quum enim quædam maiora moderatis, quædā minora existant: quædam uerò inter hæc media, quemadmodum ut plurimum esse solent, ex his prædictum numerum ad sextarium coniicere oportet. Terminus autem cocturæ sit non ut tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, uerum ubi primum in totum flaccida fuerint facta: Succum enim ipsorum exprimere uolumus, hoc nero sufficienter continget, ipsis flaccidis factis. Superuacuum igitur diutius coquere. Cæterū mellis dimidiam mensuram huic succo ammiscendā censeo, & coquendo simul ad lentum ignē ad compagem Attici mellis. Verum in aqua pluuiæ quidam capitum cocturam fecerūt, ne uidelicet ipsa ad aliam putredinosam qualitatem trāsmutetur. Tibi uero etiam fontana sufficiet, pluuiæ non præsentē. Satis est & ipsam mundam esse, & omnis mixturæ exortem: ob quam rem ea quæ per plumbeos canales deriuatur fugienda erit: limus enim quidam ex plumbo in ea continetur. Vnde etiam qui aquæ eiusmodi fecem conbibunt, dysenterici euadunt.

De usu confectiōis ex papaueris capitibus.

V S V S eius est in his qui somno opus habet, quibus etiam ex opio constantia sæpe exhibere cogimur. Opus habet maximè huiusmodi phar-
 macis

macis his quibus tenuis fluxus à capite ad asperam arteriam destillat, non permittens dormire, ob consequentem tussim, In talibus ego etiam ex sapa pharmaci confectionem parare soleo. Dictum autē à me antea est Sapam, Hepsēma à nobis appellari mustū coctum, quod etiam siræum quidam medici uocant. Sufficiēs coctura eius ad huiusmodi est, ubi capita papaueris ad medietatem aquæ fuerint decocta. Quin & per passum, aut Therēum Creticum, melius est quàm per mel cocturam fieri, ubi fluxus ualde tenuis extiterit. Scimus enim attenuantis facultatis mel esse, fugiendum igitur tunc, tenues enim fluxiones auget. Ammiscetur etiā huiusmodi pharmaco dum coquitur, radix dulcis quo simul coquatur. Vbi uero hæc non adsit, succus qui ex Creta asportatur. Si uero circa pulmonem cōsistat copia fluoris à capite delati, confectio ex melle melior est. Quemadmodum enim somno opus habētibus, ea quæ ex sapa constat, Sic reiectione per sputum indigentibus, ea quæ ex melle fit, cōmodior existit. Contrā urgenti igitur renitendo, ubi somnū capere uult æger, aut quod ex melle constat, aut quod citra hoc apparatus est, pharmacum exhibebis: aliquando etiam ambobus permixtis, scopum habens ipsum urgens, citra mixturam, ex utro amplius conijcere oporteat Appollo autem urgens, id quod maiori auxilio opus habet. Datur commodiora mensura, duorum cochleario-

rum satis magnorum copia. Augebis autem & minues hanc copiam, ad magnitudinem corporis cui exhibiturus es, respiciens: item ad ætatem, & anni horam, ac regionē. In omnibus his frigidioribus minimum dabis, calidioribus amplius. Quod uerò etiā multitudinis ac qualitatis ipsius destillationis respectu, aut plus aut minus dabis, manifestum existit. Commune enim hoc in omnibus auxilijs est.

CAPVT III.

De confectionibus ad tussim.

Postquam multas ad tussim Andromachus scripsit confectiones, deinceps omnes soporem inducētes, et ob id soporiferas appellatas tradidit. Cæterum hæ omnes tennes fluxiones inspissare possunt resiccantes simulq; refrigerantes, & propterea aliquæ non tantum opium, sed & mandragoræ succum, aut radicis corticem, aut hyoscyami semen, aliquæ etiam duo aut tria, aut etiam omnia huiusmodi habent. Quemadmodum aliæ styracē, & crocum. Rationabiliter autem his alij partim calfacientia ammiscuerunt, partim cum modica adstringendi ui aromatica & resiccantia, itemq; semina quædā familiaria. Velut anisi, fœniculi, apij dauci, seselis, utpote quæ tum pharmacorum iniucunditatē ac uim obtundunt, tum urinam etiam prolestant. Quædam uero aspretudines læuigant, uelut sunt, iragacantha, glycy-

glycyrrhiza & uina dulcia. At uerò ex his, quæ minus de soporem inducentibus complectuntur, eas etiam tabescentibus præbent.

C A P V T III.

De reiectione sanguinis.

IN reiectione sanguinis primū periculū est, ne immoderata eius euacuatio fiat. Verū post suppressum sanguinē. Curatio eius quidem quæ ex apertione osculi alicuius uasis contigit, per obturationem fit oris dilatati. Eius uero quæ ex uasis ruptura, per eiusdē cōglutinationē, Quemadmodū eius quæ ex erosionē, per renutritionem eroforum. Obturatur igitur osculum dilatatum, per adstringentia: conglutinetur autem ruptum, per eadem, & quæcunque ipsis in compositione miscentur citra mordacitatem resiccantia, & glutinosum quiddam habentia, Velut est lemina terra sphragis appellata, & Samius aster. Renu- triuntur autem corrosa, per cibos boni succi, & pharmaca carnē gignentia, sarcotica Græcis appellata, de quorū facultate dictum est in secundo opere huiusmodi tractationis. Iuxta primā quidem igitur rationem, ex talibus pharmaca componuntur ad reiectionem sanguinis curandam conuenientia. Iuxta secundam uero, in his qui ex pulmone, aut thorace, aut arteria, aut summa arteriæ parte sanguinem reiectant. Miscetur enim prædictis congruenti mensura tum calida, tum

tenuium paruum existiētia, quæ infestissima sunt prædictis tribus affectionibus, a pertione uidelicet orarū, rupturæ, & corrosioni. Cuius rei gratia itaque miscentur? Distributionis nimirum ipsorum in corpus. Etenim adstringentia & uiscosa ac tenacia sibiipsis uias præcludūt, quare opus habent facultate ipsis uiā struente ac præparante. Porro quum ex locis circa stomachum, aut aluū aut aliquod intestinum, sanguis educitur, huiusmodi pharmacorū mixtura non est opus. Verum rursus infestissimum his est hoc genus pharmacorum, quod in tantum refrigerat, ut affectio stupesciat: & tamen etiam hæc ammiscentur medicamentis ad hæmoptoicos conuenienter paratis, ut quæ altiore somnum ac soporem inducant, & commodissima sunt his qui à tussi lancinantur, sistētia nimirum sanguinē qui ad affectum uas deferretur, atque hoc per suam frigiditatem. Atque hi quidem sunt componendi scopi.

C A P V T V.

Confectiones dolorem sedantes, tabescentibus, & sanguinem reiectantibus commodæ, itemq; alijs quibusdam accommodatæ, præterquam colicis.

IN his equidem qui sanguinem reiectant, nō dum tamen exactè tabe apprehensi sunt, hoc genus pharmacorum dolorem sedantium priores medici composuerunt, ipsumq; anodynū appellā

appellauerunt, cōueniens & his qui sanguinem reiiciunt, & qui tum hoc perpetiuntur, tum etiam iam tabescūt: itemq; ad alios dolores & affectus, qui circa pulmones, & arteriam, & thoracem, atque alias quasdam partes consistunt, colicis tantum exceptis. Differūt enim hęc pharmaca ab his quæ priuatim colica appellātur, aromatū & odoratorum ac urinam cientium seminum mistura. Colicę em̄ confectiones his uehementiores sunt, stupefactoriam uim prædominantem habentes ex multitudine refrigerantium pharmacorum. Quale est, hyoscyami semen, & cicuta, & papaueris succus, & cortex radice mandragoræ. His namq; in colicis uti cogimur ob magnitudinem doloris.

CAP V T VI.

De Orthopnoea.

Q Vi citra febrem densē respirant, qualiter faciunt qui uelociter cucurrerūt, ab accessione ac Medicis Græcis asthmatici, Latinis anhelosi appellantur. Eosdē etiā ab alia accessione orthopnoicos uocant, propterea quod thoracis corpus penitus rectum habere coguntur, ob timorem suffocationis. Quin & stratum circa supernas partes ad quas thorax reclinatur, sibiipsis erectius faciunt, ne dormientes strangulentur. Minus est enim quod inspirant, quam pro usu respirationis, quamuis thorax plurimum ipsis dilate-

DE COMPOSIT. PHARMA.

tur. Ex quo manifestum fit, intrinsecus ipsis coarctationem locorum factam esse præter naturam, quam etiam ægri ipsi non obscuro sensu percipiunt. Fit equidem & suppuratis locorum coarctatio, ob coaceruatum inter thoracem & pulmonem. Fit etiã peripneumonicis, ob pulmonis inflammationem. Restant aut adhuc duæ affectiones, quæ locorum coarctationem efficiunt in uis, per quas aër inspiratur. Quum sanè aut humorum crassorum, ac uiscosorum multitudo pulmonis bronchijs fuerit infarcta, aut tumor abscessui similis in ipso constiterit. Cæterum curatio ambabus affectionum aliquid commune habet, aliquid priuatum & alteri tantum proprium. Commune quidem utrisq; est, ut redundantia humoris affectiones generantis expendatur et cõsumatur. Proprium autem affectioni uiscosorum & crassorum humorum, ut per attenuantia & expectorantia pharmaca consumantur, ei uerò quæ propter tumorem abscessui similem contingit, ut per attenuantia & resiccantia eadem cõsumptio fiat, quæ curatio rursus omnibus in profundo corporis abscessibus communis existit. Vini itaq; potus ambabus conuenit tenuis substantia. Omnis autem potus modicus sit in his qui alicubi abscessum habent. Multus contra, in his quibus bronchia uiscosis ac crassis humoribus sunt obturata. Etenim pharmaca quæ huiusmodi humores re-purgant, necessario quidem tussis mouent, non uerò

merò facile per sputum reijcitur expurgatū est, ob crassitudinem uidelicet. Quapropter humectatione multa opus habent, quo facile efferat. Porro quemadmodū in alijs pharmacis plurimi medici, sic etiam in his quæ ad ambas has affectiones commoda sunt, delinquunt indiscriminatim ipsa tradentes, quum tamen composita sint quædam pharmaca alteri affectioni commoda, quædam rursus alteri, quædam uero sicut ad ambas quidem moderate conueniant, uerum nihil operæpretium efficiant.

Pharmacum ex sulphure uiuo dyspnoicis.

Anisi, sulphuris uiui, utriusq; quadrantē, ammoniaci thymiamatis, castorij, melanthij singulorū drac. 4. Aqua diluta in cataportia cogito, unumq; in aceti mulsi cyath. 3. dato. Aliud, Seminis rutæ Syluestris drach. 4. aristolochiæ, abrotoni, absinthij, ammoniaci thymiamatis, sulphuris uiui, singulorum tantundem. Aceto subigito, & cataportia cicerne magnitudinis formato, ex quibus duo cū aceti mulsi calidi cyathis tribus exhibeto. Hæc omnia pharmaca ab Asclepiade cōscripta, his qui proprie dyspnoici, hoc est, ægre spirantes appellantur, cōueniunt. Vocāt autē sic eos quibus bronchia pulmonis crassis et uiscosis humoribus sunt obfarcita, in quib⁹ uelut dixi, ultra hoc qđ crassitudinē et uiscositatē humorū necessario secamus atque attenuamus, humiditatē quandā cum pharmacis, tū uictui adesse oportet. At uero abscessus

qui attenuantibus & resiccantibus opus habent, maximè gaudent aromatum facultatibus, quas omnes ostendimus tenuium partium esse, & resiccatorias, unà cum hoc quod calfaciant: quare his qui propriè orthopnoici & asthmatici appellantur, pharmaca conuenient secantia citrà calfactionem; & ob id maximè eos iuuat acetum scilliticum appellatū atq; ipsa adeò scilla, & acetum mulsum ex eiusmodi aceto cōfectum. Cæterum asellorum sub hydrijs nascentium meminit inter ea, ut qui attenuatoriam & discussoriam uim habeant. Verū quo consilio ad usum ipsorum peruenierit, non habeo quod dicam. Quemadmodum autem in hac affectione uehementer cauendum est ne calfaciamus, propterea qđ uiscoli & crassi humores nō solum nihil ab his auxiliij sentiunt, sed etiā offenduntur: Eodem modo etiam quæ ualde refrigerāt uitanda sunt. Omnia enim crassesciunt, & cogunt, ac coagmentant humores, eosq; ægrè eluibiles reddunt: & ob hanc rem sanè rectè fecerunt qui eiusmodi pharmaca composuerūt, quod neq; papaueris succū, neq; mandragorę succum, aut radicis corticē, aut hyosciami semen, aut cicuræ, aut psylli, aut semē lini amiscuerunt. Et multo magis quod neque ex adstringentibus quippiam pharmacis addiderunt. Maximè enim contraria sunt eiusmodi affectionibus, ut palàm uideris.

DE COMPOSITIO

NE PHARMACORVM

secundum locos Liber

Octauus.

CAPVT I.

De pharmacis stomacho congruis.

QVOD semper dico, etiam nunc proloquar, Nimirum persuasum me habere, quod difficilimum sit ad ueritatem reuocare eos qui sectæ alicuius seruituti se addixerunt. Verū qui prudentes sunt, simulq; ueritatem sincere amant, eos spero custodituros esse ea quæ ueluti iudicandi instrumenta nobis à natura data sunt, ad actionum uitæ cognitionem, Experientiam dico, et rationem, quæ quidem utraque ex æquo quibusdam conferunt ad artem, quibusdam uero alterū altero amplius: & tamen tanquam semper ad perfectionem alterum altero opus habeat. Sic sanè ad residuum sermonis et doctrinæ huius absoluendum progrediar. Falsæ etenim opiniones animas hominum præoccupantes, non solum surdos, sed & cæcos faciunt, ita ut uidere nequeant quæ alijs conspicuè apparent. Quod ipsum uel maximè circa affectiones oris uentris uidere cōtingit, præsertim quū fuerit inflammatum. Eius enim itemq; iocineris inflammationes, adstringentium complexu

opus habent. Si namq; per laxatorium medicatio-
nis ductum, citra ammixtionem facultatis robur
addentis, curentur, periculum incurrunt de ipsa
vita: atq; hoc ipsum quum omnes Empirici me-
dici per experientiam edocti sint, & omnes do-
gmatici in artis operibus obseruent, Non pauci
tamen huius temporis Methodici, neq; enim de
omnibus dico, innumeros quidem stomachicos
ipsi in animi deliquium inducunt, omnes uero
hepaticos occidunt: nullum enim ego uidi serua-
tum ex his qui in eiusmodi medicum inciderant.
Quidam tamen ex ipsis quanquam pauci, oleo
eos fouent in quo absinthij coma est seruata,
et lanam nardino unguento imbutam obligant.
Quidam uero etiam mastichen chlam, aut aloën
ammiscent, aut etiam pro nardino melinum ad-
hibent. In diuitibus uero mulierculis foliatum &
spicatum ab eisdem appellata unguenta admo-
uent, atque quum hæc faciunt, laxatoriū ductum
se seruare putant, Tantum scilicet habent experi-
menti facultatis pharmacorū. Malim autem ego
omnes sic indoctos esse, quàm quod adstringen-
tia quæ sint sciant, usum tamen ipsorum uitent.
Quæcunq; igitur adstringentia in fomenta & ca-
taplasmata misceantur, in hepatis aut oris uen-
eris, quod sanè & stomachum uocant, affectioni-
bus, non est præsentis sermonis explicare. Quæ-
cunq; uero in emplastra & ceratiformia medica-
menta, quæ forinsecus imponuntur, commoda
sunt,

sunt, & quæcunq; utiliter deforatur, hæc ipsa indicabo, ea quæ inflāmatiis prosunt primum tradendo, quandoquidem etiam in ipsis ægri maxime periclitantur.

Ceratum Galeni ad stomachicos.

CERATVM igitur quo assidue utor, ex aloë & mastiche, & cera pontica amara, atq; unguento nardino constat. Componitur autem hyeme, ad 8. drachmas ceræ, uncia una mensurali Romana unguenti nardini coniecta: Aestate autem ad 7. eadem unguenti proportionem. Optimum autem unguentum esse oportet, quale antea quidem in sola Laodicea Asiæ præparabatur. Nunc uerò etiam in alijs multis Asiaticis urbibus componitur. Cera si nō pontica amara tibi in promptu sit, aliam ponticam conijce, & neq; illa præsentem, eam quæ Tyrrenica appellatur. Si uero neq; hæc adsit, aliam aliquam odoratam & pinguem: si neq; talem habeas, eam quam habere potes lotam adde. Liquefiat autem in duplici uase, atq; ita refrigeratum & erasum ceratum, cum tritis reliquis probè permiscere, cum aloë uidelicet & mastiche. Sit autem utriusq; drachmam unam, & quandoq; plus, non tamen ut sesquidrachmam transgrediaris. Quod si ampliori opus sit adstrictione, nimirum debilitate tanta existente, ut cibum retinere non possint, omphacium pari pondere addatur, ut trium singulorum drachma sit una, aloës una, mastiches una, et tertia omphacii.

Cæterū in cerati præparatione primum omphacium misceatur, deinde etiam alia his uniantur. At uerò quemadmodum omphacium, sic etiam absinthij succum ammisceo, quandoq; etiam ambo, et tertium insuper hypocythidis, & quartum œnanthes. Sic autem appello uitium syluestrium germen unà cum floribus, ex quo succedentibus diebus uua fit. Quin & Rhois succum non raro ammiscui. Sed & cerati nardini copiam augere oportet, iuxta proportionē numeri reliquorum pharmacorū, ita ut si quatuor drachmæ aliarum rerum accumulentur, triens sit nardini cerati, sextans quidē ceræ, sextans item nardinū unguenti, hoc est utriusq; drac. 16. Porro si inueterata fuerit inflammatio et iam obdurata, magis uaria pharmaca adhibere oportet, et quæ ex aromaticis quipiam habeant, ac mollientibus, & discussorijs. Quale est quod fit ex meliloro. Est autem compositio ipsius multiformis, propterea quod omnibus iuxta præcordia inflammatis conuenit, non magnis adeo differentijs euarians, Ita ut aliqua ipsius præparatio inflammato hepatis sit commodior, alia stomacho, aut aluo, aut spleni, aut quibusdam istius loci musculis, quæ omnes cōmuni descriptione comprehensæ sunt in malagmatum compositionibus. Verū in præsentī loco ea quæ prioribus medicis ad omnes stomachi affectiōes scripta sunt, & non solum forinsecus imposita, sed etiam in potu accepta auxiliātur, omnia conscribentur.

scribentur. Quædam uerò ex ipsis cõmunia sunt etiã affectionibus uentris. Sæpenumero iam dictum est, quod medici in more habent os uentris ueluti cardian, hoc est cor, sic etiam stomachum appellare. Verum quondam frequentior cardiæ appellatio erat. Nunc autem ab ea adhuc restant, cardioffin, & cardialgia, quibus uocibus nõ cordis, sed oris uentris dolores significatur. Particulam autem ipsam stomachũ uocant æquiuoce cum illa particula quæ cibum ex ore in ipsam defert. Scripserunt igitur priores medici pharmaca ad affectiones in ipso, cum alias, tum subuersiones ab ipsis appellatas. Videntur autem sic uocaretur appetitus perditionem, tum nauseosas dispositiones, in quibus aliquando quidem uomitus coniungunt. Fiunt autem & morsus quidam in ipso, quemadmodum etiam magnæ famis & anxiosæ affectiones. In quibus omnibus communis quidam adstringentium pharmacorum usus inuentus est. Ammixta autem sunt plerisque ipsorum calfacientia & resiccantia. Fiunt & aliæ affectiones rariores, humectantibus, aut refrigerantibus aut utrisque simul opus habentes.

Quando uerò plurimæ intemperaturæ hominibus, ex redundantia humorum, magis quàm ex inopia fiunt, pharmaca resiccantia plerisque magis iuuant. At uero quum resiccantia partim quidem adstringant, cogendo ac distrigendo substantiam eorum quæ coniungunt, parum uero

DE COMPOSITIS PHARMACIS.
discutiant & in hoc substantiam ipsorum dissoluant, ob hoc ipsum sanè plures sunt qui adstringentibus indigēt. Verum si humida intemperies cum frigiditate fiat, læduntur qui per sola adstringentia curantur quæ frigida facultatis existunt. Quapropter meritò plurima pharmaca per experientiam inuenta, ex mixta materia componuntur: adstringente uidelicet & calfaciente.

C A P V T II.

Confectiones Stomachicæ Andromachi.

Andromachus postquam præscripsit, Stomachicæ, post hanc præscriptionē, sic auspiciatur. Ad Stomachicos hiera qua utor, & deinceps totam eius compositionē adscribit in hūc modum. Floris iunci odorati, xylobalsami, mastiches, croci, nardi Indicæ, asari, cinamomi, singulorū drach. ʒ. aloës lotæ drac. 100. simul trita repone, præbe ieiunis cochlearia duo: alij uinum præbent cum aquæ frigida cyathis 4. Hæc quidem Andromachus scripsit, neq; quos stomachicos nominet ostendens ac declarans, neq; an omnibus ipsis hoc pharmacum conueniat, an pluribus. Itaq; mihi necessarium est dicere, quum ex his qui stomachici dicuntur, aliqui quidē statim magnopere ex prædictæ hieræ usu iuuantur: aliqui uero læduntur.

Qui dicantur stomachici.

PLAERI QVE equidē uulgo homines eos
qui

qui appetentiam perdiderunt ita uocant, & quibus post acceptum cibum uentris os grauatur, & quandam ægre tolerabilem anxietatem habet. Appellant eodem modo etiam illos quibus nausea coningit, & maximè si ad uomitum impellat, & adhuc magis si simul cibi corrumpantur, quandoq; acidi, quandoq; nidorosi facti, quandoq; etiam aliam uitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi, cum molestia quadam, & anxietate ac subuersione contingunt, sæpe quum nondum cibum acceperunt. Quin etiam si per plurimum tempus cibi in ore uentris morentur, grauentes et uix descendentes, hos itidem stomachicos appellant. Alios autem appetitum caninum appellatum habentes, ut & plurima edant, & maximè grauari paulo post reuomant, similiter uocant. Alios rursus qui fortiter exoluuntur, ubi diutius in ediam pertulerint, & si non citius cibū accipiant, in ore uentris morfus percipiunt, eodē modo stomachicos uocant. Horum ipsorum uero aliqui facile nauseosi fiūt, si citius potum ac cibum acceptent.

De hieræ picræ nomine, compositione & usu.

PROPOSITAM hieram omnes qui nunc Romæ medicantur, picram, hoc est amaram nominant: quandoquidem hieræ appellatio pharmaco ex colocynthide ritè ab ipsis indita esse ui-

detur. Verum qui ante nos Romæ medicinam exercuerunt, ambo ea pharmaca hieras appellarunt, & distinctionis gratia alteri ex colocynthide, alteri ex aloë, appositione addiderunt. Sic scribentes: Hiera ex colocynthide, Hiera ex aloë. Hiera itaq; ex aloë dupliciter præparatur, ab aliquibus, uelut Andromachus describit, ad centū aloes drachmas singulorum aliorum drachmis sex amixtis, ab aliquibus uerò nō sex sed octo. Quidam uero in 80. aloës drachmas, sex aliorum addunt. Plurimi autem & pharmaca quæ aloë miscentur, & sex numero sunt, etiam florem iunci odorati apponunt. At uero ipsam aloën Andromachus quidē lotam. Alij uero ex alijs etiam sic, aliqui uero illorū adiiciunt. Verum nosse operæpretium est, ad uentris subductionem illorū aloën aptiorem esse: multū uero de medicamentaria uī deponere lotam, quam etiam febricitantibus dare aliquis audeat, si non uehemens, sed ualde debilis sit febris. Quidam uerò etiam ex illota aloë pharmacum multis sic febricitantibus exhibuerunt, deindeq; quum nihil manifeste factissint, in alijs rursus magnā experti sunt cladē. Infestissima est enim aloë, etiam lota, his qui citra uitiatos humores ex intemperie calida et sicca affliguntur. Proximam ab his cladem percipiūt, qui siccam intemperiem habent frigidityte implicam. Et in uniuersum qui ex sola qualitate particulam aliquam affectam ac lasam habent. Etenim

nim in humoribus intemperaturæ, pharmacis ipsas euacuantibus egent. Quæ uerò absq; his consistunt, penitus in tabem deueniunt ex pharmaci huius ex aloë constantis usu. Itaq; ubi humiditas uitiata tunicas uentris perrigat, Hiera ex aloë utilis est expurgans humiditatem. Omnino autem sic affectis accessio nausæ plus aut minus adest. Euacuatio igitur affligentis humoris per solam aloën contingit, quæ purgatoriâ uim non fortem habet, sed ut ea quæ circa aluum sunt, quæ etiam cōtingit, purgare possit. Et si aliquando ampliori pondere exhibeatur, usque ad locos circa hepar conscendit. Non tamen totius corporis purgatoria aloë existit. Cæterum ex his quæ ei ammiscentur, Mastiche ut stomacho commoda & odora, et quæ medicamētoriam aloës uim frangere queat, ammiscetur. Cinamomū uerò eadem gratia, & præterea quod tenuissimarum partium est, ut aperire uentris meatus possit, extergereq; ac attenuare si quid uiscosum aut crassum in humoribus feratur. Crassos enim humores ob purgatoriæ facultatis imbecillitatem, aloë trahere non potest. Quapropter biliosarum uentris affectionum optimum pharmacum est, adeo ut in uno die sæpe multos stomachicos creditos persanet. Iuuat autem & hos & alios omnes affectus ex uitiatis humoribus ortos cinamomum ammixtum, utpote quod alterantem habet facultatē uitosarum qualitū in id quod secundum naturā habet. Quare

scire oportet affectiões in humoribus uitiatas circa uentrem & stomachum maximè per medicamenta ex aloë iuuari, in maximū uero detrimentum peruenire ex adstringētium eduliorū, potuū ac pharmacorum usu. Quemadmodum uice uersa, in quibus humiditas multa, & uelut mador quispiam est circa affectam partem, circa uitiatos humores, qui ipse sola quantitate & copia affligat, & uelut irriguum uentris os reddat. Vtilissimus adstringentium eduliorum, potuū ac pharmacorum usus existit, languida nimirum & exoluta tunc reddita affecta particula ad modum laxatorum articulorum, In quibus ipsis etiam adstringentium usus corrigit affectionē. Cæterum picra cōfectio (de hac enim nobis sermo est) uelut cinamomum, sic etiam alia, partim ut stomacha cōmoda, partim ut tenuium partium & extergentia assumit, quæ robore quidem multum à cinamomo deficiunt, idem uero facultatis genus habent.

Polychresta quæ.

HOC pharmacum quod Peleusiota Lampo-
nis esse ait, ad multas affectiones cōmodum est,
polychresta ob id talia Græci appellāt, de quibus
etiam ante aliquid dictum est, quod uidelicet de-
ficient ab his quæ unum quoddā optimè faciunt,
ob multitudinem eorum quæ promittunt. Appa-
rantur autem quum unum habere uiginti affe-
ctionibus

tionibus congruum malumus, quàm tot numero alia, quàm tamen ad singulas affectiones unum aliquod destinatum, eo quod ad plures paratum est, melius existat.

C A P V T I I I.

*Stomachica pharmaca ab Asclepiade in primo
internorum conscripta.*

Asclepiades porro de stomachicis scripturus, de ipsis sic orditur: Ad Stomachi subuersiones. Quas uerò subuersiones dicat nō manifestè indicauit. Potest enim & apperitus perditionem ita appellare, potest etiam nauseosas affectiones ab accepto cibo fientes. Aliquando enim hoc unū solum symptoma accedit accepto cibo, ut si paulò fortiori motu moueantur, statim uomant. Appellant igitur aliqui etiā tales stomachicos, et stomachum ipsis supinum reddi aiunt. Sequitur autem hæc accessio quandoque ad solam oris uentris debilitatē, quod cibos amplecti eisq; obuolui non potest, uelut tota uentris amplitudo solet. Quandoque uerò & cum uitiatæ alicuius, modicæ tamen humiditatis complexu. Etenim multa quemadmodum etiam ualde uitiata, etiam citra cibum, nauseam efficit. Cæterū quæ à multis uulgo Supinitas stomachi appellatur, contingit quidem iuxta intemperiem quamcunque tandem citra uitiatos humores. Fit etiam per humi-

ditatem, multam quidem, non tamen malignæ qualitatis. Irriguus enim stomachus per largam humectationē, similiter ut ligamenta neruorum laxatur. Facilimè itaque curabilis est hæc affectio ex omnibus ferè alijs, pharmacis indigens, quæ ficcare humiditatem, & coagmentare & constringere laxatum corpus ualent. Vbi igitur per profundum fuerit extenta humiditas, crassaq; fit & uiscosa, opus est mixtura pharmaci attenuatorii, & si ita dicere libeat, perrosiui: quale est acetum, & acetum mulsum. Si uero neq; talis sit humiditas, neq; in altum extensa, adstringentia sola suffecerint ad curationem. Propositum igitur in sermone pharmacum, non moderatarum supinitatum, sed fortiorum est curatiuum, esset autem & moderatarum sanatiuū, si adstringentia sola quis misceret: aut etiam ex calfacientibus quippiam, si frigidam esse affectionē sentiret. Sufficiens autem signum est frigide affectionis, si æger se non sentire percipiat. Vbi enim neq; siticulosus fuerit, neq; ardorem senserit in ore uentris, palam est affectionem non calidam esse. Idonea itaque sunt ad huiusmodi uentris affectus, quatuor pharmaca ab Asclepiade cōscripta, quæ etiā ego nūc scribā, ipsius Asclepiadę & uerbis & ordine seruatis.

Ad singultum & stomachi debilitatem & cibi reiectionem, Asclepiadæ.

REIECTIO itaq; hoc est uomitus, ex genere est

est Supinitatum. Quando enim os uentris fortiter afficitur, hoc aut uelut dixi, ob uitiosos humores, quos uenter abrumpere conatus, propter debilitatem nausæ accessionē perpetitur, atq; hanc etiam tum ante acceptionem cibi, tum post ingestum cibum, ob extremam debilitatem perfert. Supinitates igitur ex uitiatas humoribus obortas, picra confectio quàm celerrimè curat, nempe uitiatos humores expurgans. Vomitus uero ob imbecillitatem grauari stomachi oborti, curatur per intemperaturæ correctionem. Non parum sæpe contingit etiam, non solum stomachum, sed & uentrem ob debilitatem ferre non posse ciborum onus, atq; ideo reiicere, aliquādo quidem ad infernam partem, ubi illis robustior sit stomachus: aliquando uero sursum, ob stomachi imbecillitatem, quando sanè hic debilior fuerit infernis partibus. Hoc itaq; uomitus symptoma unum quidem est, sequitur autem ad affectiones diuersam medelam exigentes. Similiter & singultus, stomacho interdum ob frigiditatem aut repletionē accedit, interdum ob mordacitatē humorum acrium & medicamentaria qualitate præditorum. Impossibile itaq; est pharmacum inuenire omnibus dictis affectionibus aptum.

Ad uoluuolosas stomachi subuersiones, Asclepiadæ.

CONIECTARIT quispiā ipsum uoluulo

las appellare fortes: quemadmodū enim in uol-
 uulis subuersiones fiunt cum magna contentio-
 ne & uiolentia, adeo ut sterus etiam reuomant:
 sic etiam alios uomitus concitados, quis appella-
 re uoluulos possit. Sequuntur autem huiusmo-
 di uomitus, ubi affectæ partes à medicatis serosis
 humoribus magnopere fuerint afflictæ: si uero
 etiam imbecilliores fuerint, duplicatur malum.
 Erit itaq; ob id curationis scopus, ut simul ad affe-
 ctas partes odoratas qualitates imponamus, qua-
 les aromatum sunt, & quorundam seminum in
 ciborū usum uenientiū, uelut est anisum, apium,
 daucus, cuminum & seseli. Iuxta hanc itaq; ratio-
 nem Hippocrates in pleuriticis purgatiuum exhi-
 bens medicamentum, misceri aliquid ex his iussit,
 sic scribēs: Si uero sub septo transuerso sit dolor,
 & ad clauiculam non se extendat, mollire uen-
 trem oportet ueratro nigro, aut peplio, ad uera-
 trum quidem dauco, aut seselide, aut cumino, aut
 aniso, aut alio quopiam odorato addito. Appa-
 ret enim quod in his miscendis maximè odorem
 ipsorum respiciat, quo medicamentariam uim,
 quæ hominis naturæ contraria est, mitiget & ob-
 tundat. Quemadmodum enim graueolentia o-
 mnia stomachum subuertere solent, sic odorata
 corroborare. Si uero ultra hoc etiam in ciborum
 usum ueniant, multipliciter auxiliantur stoma-
 cho ob uitiatos serosos humores subuerso. Atq;
 iuxta hanc ratiocinationem autor propositi phar-
 maci

maci anisum et apium ammiscuit: absinthii uero propterea qđ a natura uim habet extergēdi ac repurgandi, & subducēdi uitiatos stomachi humores, ampliusq; densat & cōstringit ac robur addit parti affectæ. Cinamomū aut addidit, ut qđ omnibus fœtidis & putredinosi serosis humoribus se opponat, iuxta utramq; facultatē suam, alteratiuam & discussoriam. Non paruam enim ex odore suo exhibet utilitatem omnibus malis affectionibus. Opij uero parum pharmaco immiscuit, sensum stomachi hebetare uolēs, qua ratione etiam cœliacis ipsum damus, ut quod profundum quendam soporem inducere possit. Quo uero uehementem opij frigiditatem compositor ipse corrigeret, castorium ipsi adiecit oppositum fermē ipsi in facultate. Eadem ratione etiam piper ammixtum est. De myrrha uero operæ pretium est scire, quod in quantum facultas ipsius est concoctoria humorum præter naturam & uitiosorum, in tantum conuenienter ammiscetur. In quantum autem medicamentaria est non conuenienter. Verum paucitas eius ad concoctionem quippiam confert, qualitatis autem peregrinitas non apparet, utpote uicta ab odoratis. Ego itaq; hoc pharmacū etiam sine myrrha præparare consueui, ad securitatem perducere semper tentans usum omnium pharmacorum, præsertim ubi in acuta febris tale quid exhibetur. Quū igitur cinamomū habeat hoc pharmacum, & semina calida

urinam ciente ac piper, & præterea castorium ac apium, merito multis affectionibus commodum est, quandoq; cum uino stomacho grato datum, quale protropum est, quandoq; cum myrti bac-
carum decocto, uelut in dysentericis, ac cum ace-
to mulso uelut in splenicis. In cholera uero & bi-
lis uomitu ac effluxu, cum frigida, uelut Ascle-
piades scripsit, sed addito discrimine, si siticulo-
sior est nunc quàm antea, aut nausæ calidæ sen-
sus circa os uentris ipsi contingat, aut frigidam
bibere sanus cōsuevit. Ego sane hoc medicamen-
tum ad securiorē usum perduxī, myrrhæq; dimisi,
& piperis quantitatem auxi. Quum uero pluri-
mum cinamomum accipiat, necessarium nobis
est ubi cinamomo caremus, cassiam optimā con-
ijciamus, aut plus quàm duplo cinamomi pon-
dere, aut omnino non minus. Cæterum com-
mēsuratio ac apponderatio pharmacorum quæ
ipsum constituunt, ab Asclepiade his uerbis pro-
ditur. Ad uoluntosas stomachi subuersiones pa-
stillus Amazonum. Facit ad inflatos, ardorem
stomachi, & uomentes cibum. Facit & ad inter-
nas affectiones. Seminis apiij drach. 6. anisi drac.
6. absinthij drach. 4. piperis drach. 2. myrrhæ
drach. 2. cinamomi drach. 6. opij drach. 2. casto-
rij drach. 2. Cum aqua pastillos formato, & sum-
mum drach. 1. dato, stomachicis cum protropi
diluti cyathis tribus: cholericis & uomentibus ci-
bum cum frigida: Cœliacis & dysentericis cum
bac-

baccarrum myrti decocto: spleniticis cum aceti mulsi cyath. 3.

Aliud pharmacum deinceps scripsit Asclepiades, non solum ad uoluulosas stomachi subuersiones ipsum conuenire promittens, sed & ad intensos singultus, & stomachicos, qui ardorem, hoc est, multam caliditatem percipiunt. Dictum autem iam sæpe me est, Impossibile esse inuenire pharmacum ad multas affectiones optimum, Inuenitur enim in unaquaq; ipsarū id quod propriè ipsis destinatum est præstantius esse. Verum his qui unum pharmacum ad multos affectus habere uolunt, etiam horum præparatio ac compositio utilis existit. Continetur tamen ambiguitas quædam in huiusmodi pharmacorū promissionibus, qualem Asclepiades nunc de proposito pharmaco fecit. Putabunt enim fortassis aliqui ex ignaris, tum singulorum trium symptomatum curationem promitti, tum duorum simul coincidentium, aut omnium simul. Velut quum lancinatur uehementer nauseans æger, & singultit, & multæ anxiosæ caliditatis sensum circa stomachum percipit. Et de tali sanè affectione primo dicam in qua tria hæc mala simul hominem infestant, nimirum ardoris sensus, & singultus, & affectio uoluulosa. Hippocrates quidem igitur conuulsionem fieri dixit ex repletionem & euacuatione, & additum est ad aphorismum ferme in omnibus exemplaribus. Sic autem & singul-

eus. Ego uero in conuulsione tertiã aliquam cau-
 sam supra euacuationem & repletionẽ nondum
 reperi. Singultum etiam sine his fieri uideo, acri-
 bus humoribus, aut serosis et mendicatis stoma-
 chum mordentibus, quos ubi uomitu reiecerint,
 statim singultu liberantur. Quin & multi deuor-
 rato pharmaco ex tribus piperis generibus con-
 stante, si statim uinum insup^{er} bibant, omnino
 singultiunt, ex quorum numero etiam ego sum.
 Amplius autem et cibo in mordacem qualitatem
 corrupto, aliqui singultiunt, & quod à uomitu
 statim liberantur, omnibus notum est. Quidam
 etiam ex rigore oris uentris singultiunt. Verum
 pueros maximè frequenter singultire contingit,
 tum ob corruptionem alimenti in uētre, tum ob
 partis frigiditatem. An uerò & ob nimiam eua-
 cuationem fiat singultus, ueluti etiam conuulsio,
 dignum consideratione est. Verum si in præsens
 hac consideratione relicta, eos qui ob frigidita-
 tem, aut ciborum copiam, aut mordacem acridi-
 nem grauantur, intueamur, uomitū reperiemus
 sufficientem medelam eorum qui ob copiam aut
 morsum singultiunt, caliditatem uerò eorum qui
 ob frigiditatem. Alio autem modo reperiemus
 etiam sensus stupefactionem per refrigerantia, &
 permutationem ac discussionem mordacium per
 attenuantia & resiccantia. Componitur autem
 ex huiusmodi ipsum pharmacum. Opium enim
 & rosæ & psyllij succus, ex refrigerantibus sunt,
 Spica

Spica nardi uero & chrysobalanos ex discutientibus & corroborantibus. Asarum autem per urinam deducit uitiosos humores. Aloë uero uitiatos humores expurgat & inferne per uentrem euacuat. Crocus autem concoquit & roborat partes, per temperamentum quidem caliditatis concoctionem efficiens, per adstringendi uero uim, quæ ipsi adest, robur addens. Costus autem sufficienter calfacit, moderate uero adstringit, quod & ex gustu eius percipitur. Ex his porro compositum pharmacum aptum est singultientibus, aptum est & qui ad uomendum lancinantur, & qui circa præcedens pharmacum dicti sunt, uerum non similiter ut illud, aliquid ex odoratis habet, aut cinamomum. Refrigerantium autem in ipso mixtura stupefacere sensum potens, mitigando molestiam ex mordacitate serosorum & aliorum etiam humorum obortam, uere aptum pharmacum efficit, ad nauseosæ affectionis imminutionem. Quandoquidem uero etiam ad stomachi ardorem conuenire pharmacum dixit, repugnet autem huic sermoni Costus, operæpretium fuerit et de eo dicere. Quemadmodum in antidotis colicis appellatis, & à quibusdam, dolorum sedatorijs, qualis est Philonis antidotus. Scopus componendi pharmacum est stupefacere sensum dolentium. Quo uero nõ cum magno detrimento id fiat, & ut per altum dolentium corporum frigiditas penetret, calfacientia miscentur, quæ

refrigerantium stupefactionē deducere possunt, quum illa ipsa per se tardi transitus existant. Hæc igitur ubi quis inaudiuerit, quantitatem consideret simplicium pharmacorum quæ in compositiones miscentur. Ex hac enim sciet num magis, an minus efficere possit cōpositum pharmacum ea quæ promittit. Si namq; refrigerantia plura apparuerint, sensum affectorum magis obtundit, & quantum caloris in ipsa particula fuerit etiam hunc extinguit. Vbi uero calfacientia fuerint aucta, minus quidem hæc efficiet ipsum pharmacum, innocentius autem reddetur. Nosse enim oportet, corpora uiuentium mortificationi simile quippiam perpetui, ab omnium ex opio, & hyosciamo, & mandragora compositorum pharmacorum usu, nimirum causis dolorem infligentibus insensibilib⁹ factis: & multi sanè qui assidue talia accipiunt, ad immedicabilem frigiditatem particulas perducunt. Quemadmodum autem in refrigerantium & calfacientium oppositione, utrorumq; quantitas ostendit prædominantem pharmaci actionem, Eodem modo etiam in alijs considerationem facere oportet: uelut densantibus & rarefacientibus, coagmētantibus & diffundentibus, odoratis & graueolentibus, humectantibus & siccantibus, discutientibus & cohibentibus. Antidotus Hiera, hoc est, Sacra, Themisonis. Ad stomachi subuersiones. Facit & ad sentientes ardorem, & omnem inflationem, tardam concoctionem

ctionem & affectiones uteri. Probè cit urinam, & omnino admiranda confectio est hydropicis, hepaticis & nephriticis. Deducit & fœminis menses. Aloës drachmas 100. mastiches unciā unam, croci unciā unam, nardi Indicę unciā unam, cinamomi unciā unam, carpobalsami unciā unam, asari unciā unam, tundito & angustissi molcribro excernito, atq; aridum ut ne transpiret seruato. Vfus eius est ad tardè concoquentes, atq; ita sanis drach. 1. cum frigidæ cyath. 4. Vomētib; bilem, aut alias fluxione laborantibus drachmæ dimidium. Ad inflammationes internas cōuenit cum aqua mulsa. Verum quibus urī nam ciere uolumus, aut menses deducere, pharmacum cum uino damus. Est autē medicamentum inspersile in pulueris ac farinæ formam reductum.

Verum non omnibus tardè concoquentibus expetit præbere hoc pharmacum, sed his solum quibus ob uitiosos humores tarda cōcoctio contingit, & maxime quum tenues fuerint & biliosifecērit & quietem in his quibus citra uitiatos humores, humida intemperies in tantū affectam partem perrigauit, ut exoluatur & laxetur ad modum ligamentorum neruorum circa laxatos articulos. At uero qui bilem in uentre habent, quæ præsertim ipsis in tunicis in alto continetur, præstantius pharmacū non reppererint. Verum haud scio qua ratione parum de ipso exhibeat Ascle-

piades, quum moderata exhibitio ipsius ad drachmas 6. progrediatur. Porro ad inflammationem habentes non simpliciter in omni inflammationis tempore dandum est, sed ubi concocta fuerit & declinarit. Concocta enim medicanda recta censet Hippocrates, non cruda, neque in principijs, nisi sua sponte concitata id expetant, hoc est, nisi motus ad excretionem nos adducat, qui nondum firmam aliquam inclinationem ac stationem ad unam partem habeat. Recte autem hoc pharmacum tarde concoquentibus, aut bilem uomentibus, aut ulias stomachi fluxione laborantibus, aquæ cyathis 4. inspergens præbet, nimirum subuersionem stomacho ex melle oborientem formidans. Ad declinationem autem internarum inflammationum cum aqua mulsa tempestiuè quis exhibuerit. Quemadmodum etiam urinam ciere uolens, aut menses euacuare, Asclepiades quidè ex uino dandum ait: præstiterit autè, ut ego sentio, cum uino mulso pharmacum præberi. Ita enim simul & quæ circa distributionem & delationem ex uentre in urinam, & quæ circa uterum instant, secatur ac dissoluit, & robur partibus addit per quas transitum facit. Ampliusq; & locorum per quos fertur caliditatem auget, quæ & ipsa non parum confert ad instantes humores fundendos ac euacuandos.

Multæ exolutæ ac laxæ affectiones tū in uentre, tum in stomacho, fiunt his qui multo potu se explent,

Explant, aut fructus humectantes, aut etiam edulia talis tēperamenti ingerunt. Quum itaq; multi sint qui tali uictu utantur, rationabiliter etiam prædictæ facultatis pharmaca sæpe successu clara euadunt, ut quæ prædominantem adstringendi uim habeant. Vbi uero aut uiciatos humores, euacuare, aut affectam particulam calfacere oportet, non solum nihil iuuat ita adstringentiū pharmacorum usus, sed etiam nocet.

CAPVT V.

De pharmacis quæ forinsecus ori uentris inponuntur, apud Galenum. Nam quartum quod totum ex Archigene est, omisimus.

VOcant quidem plurimi medici, haud scio quare, uelut Asclepiades & Andromacus, omnia pharmaca quæ forinsecus imponuntur, siue adstringendo condensent, siue indurent, Malagmata, quæ uox emollitionis significationem habet. Verum nos permittemus ipsis, etiam si nō propriè appellent. Quæ autem conscripserunt ad stomachi affectiones commoda pharmaca, per experientiam non illorum solum, sed etiam nostrā approbata, ea nunc adscribemus, ab his quæ Asclepiades prodidit initio facto.

CAPVT VI.

De hepate, & eius affectionibus.

Primum igitur omnium discernendum est, Num debilitas quædã uisceris adfit, quemadmodum etiam de uentre diximus, aut etiam alia quædam affectio ipsum apprehenderit, aut citra debilitatem affectum sit, inflammatione, aut induratione, aut abscessu laborans, aut obturatione. Quemadmodum etiam an erysipelatosam habeat affectionẽ, aut ulcus, aut aliquam putrefactionem. Nam & in hoc hepaticam affectionem dicunt, quemadmodum etiam ore uentris affecto pleriq; medici ac idiotæ stomachicam affectionem uocāt, in multis symptomatibus, non tamen omnibus circa unam affectionẽ accedentibus cõtingentem, sed circa multas, una quadam generali communitate comprehensas, & tamen inter se in tantum differentes, ut aliquæ ipsarum maximè contrariæ existant.

Intemperiei quidem genus unum est, secundum speciem autem octo. Et rursus iuxta aliam sectionem, duæ intemperierum differentiæ fiunt, & rursus iuxta aliam tres, hæ quidem in qualitatibus solis, affectis partibus alteratis, hæ uero cum humoribus quibusdam, aut in spatijs affectarum partium cõtrentis, aut in ipsis corporibus irriguis ab illis factis. Circa uentrem igitur & intestina, una in singulis est cavititas, quæ uitiatam humiditatem suscipere potest. Verum circa hepar tot numero sunt, quot sunt arteriæ & uenæ. Quñ uero hæ

hæ omnes angusta oscula habeant, qua parte si-
ma huius uisceris cum gibbis coëunt ac commit-
tuntur, obturatio & oppilatio uitiosorum humo-
rum aliquando contingunt, ad quas putrefactio
consequitur, breui in frigidis intemperaturis, in
calidis uerò non cito, sed temporis progressu ac-
cedens. Fit autem intemperatura iuxta propriam
hepatis substantiã, quam Erasistratus putat præ-
terfusionem quandam: parenchyma Græce ap-
pellat, & non principalissimam uisceris partem
esse. Fit etiam intemperatura, circa contentas in
ipso uenas & arterias, & iuxta materias in spa-
cijs ipsarum contētas. Quum autem habeat hoc
uiscus nō unam sed plures facultates actionum,
quas uitæ tempore operatur, easq; tot numero,
quot sunt actionū species, Contingit sæpe unam
ipsarum præcipue lædi, sæpe duas & tres, atque
omnes quatuor simul.

Quum igitur hepar præ imbecillitate ex uen-
tre & intestinis alimentum trahere non potest, li-
quida & nondum iusto modo exsuccata, per se-
dem excernuntur, & si quidem uenter simul cum
hoc uiscere fuerit imbecillis ac non probè conco-
quens, cruda: Si uerò ualidus fuerit, cōcocta qui-
dem, sed liquida, propterea quod nulla, aut om-
nino modica digestio ac distributio ad hepar est
facta. Si uero traxerit quidem hepar in seipsum
ex uentre & intestinis alimentum, sanguificare
autem ipsum præ debilitate nequit, quemadmo-

dum in uentre multiformis corruptio contingit eorum quæ cruda remanēt, sic etiam circa hepar. Dico autem nunc cruditatem solam, non comprehendens hoc sermone tardam cōcoctionem: quod si uelis alimentum crudum permanens, & alterationem quæ fit à particula iuxta naturam non assumens, iidem crudum appellare, neque ego fugio appellationem, si mihi saltem differentia rerum conseruetur. Peior enim est transmutatio in peregrinam qualitatem iuxta cruditatem, moderatior uero ea est in qua alimentum suam naturam quàm diutissime seruat, nulla alteratione ex particula quæ ad ipsum concoquendum à natura destinata est, suscepta. Atqui & tertia præter has, species est frustratæ concoctionis, quum semicoctum sit alimētum. Et circa ipsam sanè exactam concoctionem frustratam, hepaticis sanguinolentus humor per aluum excernitur, talis consistentiæ ueluti si quis sanguinem cum aqua cōfudisset, & plerique sanè medici imaginem eius depingentes scripserunt talem eius conipagem esse, uelut si quis uictimæ recens mactatæ carnes aqua lauasset. Et plurimæ hepaticæ affectiones ab eiusmodi excretionibus initium capiūt, nondum magnam debilitatem hepate habente, sed adhuc concoquere, & alimentum alterare uelut in formam sanguinis potente: aucta autem affectione, nihil amplius tale excernitur, sed multiformes aliæ qualitates & cōpages, uelut à uentre

ex cru-

ex cruditate laborante. Verum in uētre ciborum
ipſorum corruptiones manifeſte apparent, circa
hepar uero diſtributum alimentū ad ſanguinem
prius in uiſcere exiſtente ammiſceretur, corrup-
piturq; temporis progreſſu etiam hic, unā cum
alimento circa ipſum non concocto. Calida igitur
intemperie circa uiſcus exiſtente colliquatio-
nes fiunt, primum humorum, deinde etiam car-
nis ipſius hepatis, & euacuatur per uentrem bilis
crassa, graueolens, & abunde colorata, quemad-
modum in peſtilentibus febribus contingit. Fri-
gida uero intemperie exiſtente, neq; aſſiduæ ex-
cretiones, neq; multæ fiunt, Durat tamē affectus
diutius & per aliquos dies profluēt ipſis uenter
maiori copia, cuius neq; foetor ſimilis eſt hiſ quæ
ex calore ſunt liquefacta, neque color ſimilis, aut
compages, uerum minus graueolentia ab hiſ ex-
cernuntur ſpeciem putrefacti ſanguinis, non col-
liquatæ carnis habentia: aliquando uero id quod
excernitur uelut ſanguis niger apparebit, Verum
diligenter conſideranti neq; ſanguis niger eſt, ne-
que grumus, ſed uelut limus quidam ſanguinis
crassi, qui prope ad atram bilem accedat, & plur-
res ac ægre iudicabiles colores circa eiufmodi af-
fectionem in egeſtionibus apparent. In utraque
autem intemperie tum calida, tum frigida, quan-
do intemperatura humida & ſicca fuerint ammi-
xtæ, liquidiora in humiditatis complexu, ſic-
ciora uero ex ſiccitatis copula, ſient recrementa.

Scopus igitur curationis in eiusmodi affectionibus fit communis quidem, iuxta intemperiei contrarietatem, peculiaris autem unicuique per cuiusque contrarietatem. Affectio igitur Hepatica peculiariter appellata, ueluti etiam coeliaca et stomachica, citra tumores præter naturam circa ipsas partes contingit. Inflammatum enim esse hepar, aut abscessu laborare, aut induratum esse, medici dicunt, aut aliud quippiam tale. Non tamen hepaticum uocant hominem ipsum cui tale quippiam accidit: Verum quando citra manifestum aliquod in uiscere malum, in proprijs actionibus debilitatur, tunc ægrum hepaticum appellant.

CAPVT VII.

*Verba Galeni in Cyphoide Andromachi,
ad hepaticos.*

CAeterum uua passa contemptilis uideri possit, ob familiarem eius usum, at uero hoc ipsum eum facit utiliozem, nam quum familiaris nobis sit, in tantum adstringens est, quantum opus habet uiscus affectum. Habet autem et uim concoctoriam crudorum humorum, et uim coercendi maligna, fitque ipsa haud facile puri dini obnoxia, & ultra hæc secundum totam substantiam uisceri ipsi familiaris est & propria. Didicimus enim quod alimenta secundum totam suam substantiam proprietatem ac familiaritatem habent ad ea quæ aluntur, quod maximum est in huius

huiusmodi affectionibus curandis quæ iuxta intemperiem fiunt. Optimè enim in ipsis faciunt quæ unà cum hoc quod intemperiem curant, etiam alere possunt, & ob id etiam uinum conuenientissimum est, citra inflammationem, aut erysipelas, aut abscessum, aut calidam intemperaturam, ægrotantibus. Nam & nutrit, et concoquit, & roborat, & putrefactioni resistit, & si intemperies ex humiditate facta sit & frigiditate, eā citra omnem molestiam ac securè persanat. Eadem est & mellis facultas, præterquam quod non cōdensat substantiam corporum quæ contingit, sed pro hoc uim extergendi, & aperiendi, ac puros reddendi meatus, & urinam ciendi, non parua sanè auxilia possidet.

Aliqui tamen huiusmodi confectionum compositores, quemadmodum etiam prius in stomachicis dictum est, opium aut hyoscyamum, aut quippiam aliud ex refrigerantibus miscendo, ad calidas intemperies utile pharmacum effecerunt. Et ob id etiam Philonis Antidotus mirificè semel tantum exhibita, hepaticam intemperiem sanauit, id quod & compositor eius testatum reliquit. Verum ex pharmacis hepaticis ab Andromacho conscriptis nullum est huiusmodi. Et sanè uehementer refrigerans nullum esse debet, sed qualia tum ab alijs, tum ab Asclepiade sunt scripta.

CAPVT VIII.

Ad induratas iecinoris affectiones.

Circa prædicta quatuor pharmaca rectè fecit Asclepiades quod nō simpliciter adscripsit, uelut in alijs, quod ad hepaticos ipsis sit utendum, sed cum appositione, ad induratas uidelicet affectiones. Humidæ etenim uisceris affectiones, exolutum & imbecille ipsum facere solent, ueluti sunt articuli laxati, siue autem cum frigidityte, siue cum caliditate, siue sine his, laxitas ipsius sola constiterit, penitus adstringentibus pharmacis opus habent: uerum hoc aut cum calfacientium mixtura, si frigida qualitas prædominetur, aut cū refrigerantium, si calida. Quæ uero ob frigidos & crassos ac uiscosos humores in solidis corporibus imbibitos induratur, ex necessitate frigidam habent affectionem. Quare & calfacientibus simulq; tenuium partium pharmacis opus habet. Hæc enim sufficientia sunt, & ad uiscositatem humorum induratis partibus infarctorum extergendam, & ad secandam crassitudinem, & discutien- dos ita extenuatos. Verum in quinto de simplicium pharmacorum facultate, ubi de eiusmodi affectionibus sermo mihi habitus est, emollientium medicamentorum mixturam laudaui, nimirum ut præparantem indurata corpora, & prædictis pharmacis idonea facientem: citra uero præmolitionem, diffunduntur quodammodo ea ipsa corpora, & euestigio manifestā imminutionem habent, sed in immedicabiles reliquias terminantur, res ubi fuerint superresiccata. Hæc eadem &

in 14. methodi curatorij nobis sunt dicta. Igitur & circa hepar coniectare oportet emollientium mixturam: nam quum compagis humectę sit hepatis corpus, ualde moderatis opus habet emollientibus. Merito itaque ex præscriptis quatuor pharmacis Asclepiades postremum maximę laudat, ut quod multam de se experientiam præbuit, ex aromatis enim componitur attenuare et discutere ualentibus: aliaq; pharmaca adsumpsit, acris secantiaq; ac discussoria, mitigatoria autem his ammissa sunt, cucumeris semen ac iuniperi bacca. Deinde uerò mel & eryngium, uelut urinam cientia his addita sunt, quo exteris uisceris affectionis per urinas deductio fiat.

FINIS LIBRI OCTAUI.

V 4

DE COMPOSITIO

NE PHARMACORVM

secundum locos Liber

Nonus.

CAPVT I.

De Ictericis.

IVNT quidē Ictērici ratione bonæ
 iudicationis in febribus, proruen-
 tum ad cutem bilioso humore,
 & faciliē sanē hi curantur balneis a-
 quarum potabilium, & olei discussorij affric-
 tum omniumq; rarefacientium cutem. Quale est ane-
 thinum oleum, & chamæmelinum accicinum.
 Post hæc etiam unguenta faciunt, gleucinū, cro-
 cinum, deinde irinum & amaricinum. Verum a-
 lias confectiones priuatim Ictēricas appellatas
 suis authoribus, ne putes ad huiusmodi ictēricos
 conuenire, neque enim hoc illi ipsi de his prodi-
 derunt, sed ad eos ictēricos qui uasorum circa he-
 par obturationem habent: imò etiam eos qui ex
 inflammatione ictērici fiunt. Itaq; qui ictērum
 seu Regium morbum ex obturatione incurrunt,
 sine febre permanent, Qui uero ex inflāmate,
 omnino febricitant. Quicumq; igitur in pharma-
 cis ictēricis adscripserunt, in quibus ea ipsa con-
 uenire dicant, hi rectē fecerunt. Qui uerò indi-
 scrimina

scriminatim & simpliciter protulerunt, non parum peccauerūt. Etenim quæ multa medicamentaria sunt, itidemq; facultate calida, magnopere febricitantes lædunt. Talia sunt gentiana, struthion, hebenum, costus, aristolochia, poliū, centaurea. Conueniunt autem ictericis ex inflammato hepate, quæcunq; inflammationes sanant. Quemadmodum etiam his qui ex obturatione, omnia quæcunq; strenue extergent, etiamsi medicamentariam substantiam habeant, & calidæ sint facultatis. Si uero coincidant simul obturatio & inflammatio, laxantibus simulq; extergentibus opus erit. Fugienda autē quæcunq; medicamentariæ substantiæ, & calidæ facultatis existunt. Quum igitur & pleriq; ante me IctERICA pharmaca indiscriminatim cōscripserint, ego propria discrimina singulis ipsorum adiiciam, quo sciatis quibusnam, in febribus citra periculum uti queatis, & quibus maius ex acerbatione febris & inflammationis detrimentum subsequatur, quàm ex extersione emolumentum resultet.

CAPVT II.

De splenis affectionibus.

QUOD omnes corporis particule familiarē sibiipsis ex uenis trahāt humorem, in commentarijs de naturalibus facultatibus edocti, in iisdemq; etiā quod uelut fecem sanguinis, ex qua atra gignitur bilis, hoc uiscus alimentum

habet instituti, & ultra hæc memoria tenentes ea quæ in curandi methodo de splene sunt dicta, facile assequemini ea quæ nunc referentur. Quorū primum & principalissimum hoc est, Quod hoc uiscus à natura celerrime indurari solear, sanguine nimirum in uenis ipsius obturato, & ob crassitudinem neq; excerni, neq; discuti facile potēte. Attenuantibus igitur opus habet pharmacis citra manifestam caliditatem, ut ne uehementius incrassescat succus crassus in ipso obturatus. Quo uero actiones ipsius conseruentur, ex austeris aliquid his ammiscetur, quale est etiam adstringentium genus. Didicistis enim in naturalium facultatum cōmentarijs. Quod quum omnes particulae suæ conseruationis gratia habeant facultates, tum familiarium attractoriam, tum alienorum expulsoariam, itemq; assimilatricē sibiipsis eorum quæ attraxerint, Aliquibus ipsarum insuper inest, per accidēs magnopere iuuare totum corpus. Ex horum genere est & lien, qui ex hepate in se ipsum uelut fecem sanguinis trahit, quemadmodum uesica in hepate bilem, & renes urinam. Si igitur præ imbecillitate eiusmodi sanguinem ad sese trahere non potest, uiriosus humor uniuerso corpori affricatur, Ob id itaque naturalem ipsius firmitatem custodire oportet, quo conueniens ipsi alimentum attrahat, per quam actionem uniuerso corpori ad humorum bonitatem confert, et generata in ipso recremēta in uentrem demittere

demittere potest, unà cum ciborum recrementis excernenda. Ea gratia igitur ualde amara medicamenta ipsi offerimus, quædamq; ipsis ex auferis miscemus, quædam uero ad materiã comoda, ad ceratorũ uidelicet et malagmatum preparationem, apponimus: quale pharmacum est cera, & resina, & pix, & bitumen, & quæcunque alia huiuscemodi. Iuxta primam autẽ rationem acetum, & acetum mulsum, uisceri cõmoda sunt, utpote secare et attenuare crassos humores potentia, citra calfactionem. Quemadmodũ igitur in alijs particulis ea quæ per cataplasmata, aut liquida pharmaca imposita, aut affusa fori auxiliantur, in alio opere relata sunt. Ita & nunc relictis his quæ inflammato spleni cõmodant, eorum solum mentionẽ faciam quæ indurato uisceri opitulantur, quod ipsum etiam in medicamentarijs libris fecerũt qui ante me scripserunt, propriẽ eos splenicos appellantes, qui induratum splenis affectionem habent.

C A P V T I I I.

De hydropse siue aqua inter cutem.

HYdropicorum medicamenta, & alia communia ad splenicos ipsos, itemq; quædam multiplicis usus, ad uarias affectiones, tũ iam prædictas, tum duritias et ubi quid discutere oportet, etiã si iam purulenta sit cõpages, dicere agrediar, initio ab his quæ Asclepiades tradidit sumpto.

*De pharmacis dolorem sedantibus, anodynis
& colicis appellatis.*

Huiusmodi pharmacis magni doloris, aut uigiliarum gratia, aut ne per uolentiam tussim lancinemur, ueluti in sanguinis reiectione & grauib; distillationibus aliquando cōtingit, uti solemus. In moderatioribus tamē prędictis affectionibus, cōfectiones ex seminibus priuatim tussiculares appellatę sufficiunt, quę & ipsę omnino aliquid ex soporiferis seminibus habent, uerum modicū inter multa adeo semina, quę odorata & tenuium partium ac urinam cientia existunt. Appellāt autem hęc Medici sæpe citra appellationis seminis appositionem, Cuminum dicentes & daucum, & fesei, apium, & anisum. Eiusmodi igitur pharmacorum compositiones inter tussiculares appellatas cōfectiones sunt relataę. Verūm dolores sedantes anodynęq; & colicę dictę, quę eiusdem quidem generis cum illis sunt: multo autem facultatibus illas exuperāt, in hoc sermone ostendētur. Prima itaq; ex ipsis prius temporibus, ut apparet, celebris fuit quā Philo prodidit, & de qua ipse hanc Elegiam fecit.

Philonis Antidotus.

*En me Tarsensis Medici prægrande Philonis
Inuentum, mala quod multa dolore leuo.
Siue colum doleas, seu tu iecur, auxiliabor.*

Seu lapis infestet, difficile aut lotium.

Et medeor spleni hinc, orthopneæq; molesta,

Conuulsa atq; tabem prouinus exupero,

Pleuritimq; malam, & sputū uomitumq; cruoris

Euinco, mortis terror & hostis ego.

Viscera tentantes omnes ego sedo dolores,

Interna & quicquid membra dolore quatit,

Tussim, singultum, destillantesq; fluores

Sisto, etiamsi quid strangulet excipio.

Me dedit ille author sapienti munera magna

Discipulo, stupidos nil ego curo uiros.

Odorum fuluumq; pilum pueri cape, cuius

Fulget adhuc campis Mercurij ille cruor.

Pondus ad humanos sensus perpendito prudēs,

Dein drachmæ pondo Nauplion Euboicum.

Inde Menœtiadæ occisoris ponito drachmam,

Qui pecoris densis uentribus excipitur.

Viginti & drachmas candentis conijce flammæ,

Et totidem fabæ post suis Arcadicæ.

Et drachmam dictæ falso radicis, ab ipsa

Terra: pissæo quæ Ioue clara manet.

Quumq; pion scribes, uoci caput amplius addes,

Masculum Achiuorum nominis articulum.

Indeq; post drachmas expensæ sumito lancis

Quinq; bis, atq; isthæc prouidus excipito

Natarum tauri textura Cecropidarum.

Sic mecum Tricæ progeniesq; facit.

In his uersibus Philo iubet croci drach. 5. conijci,

pyrethri unam, euphorbij unā, spicæ nardi unam,

piperis autem albi & hyoscyami par pondus, ut
 triusq; drach. 20. opij uero drach. 10. Primi qui-
 dem igitur duo uersus crocū indicant, ut qui ful-
 uis colore sit, & tenuis ad formā pilorum. Cruo-
 rem autem croci fulgere adhuc in campis Mercu-
 rij dicit. Adolescens enī Crocus appellatus cum
 Mercurio disco ludens, & incuriosius consistens,
 illapso in caput ipsius disco, statim mortuus est:
 ex sanguine autem ipsius in terram acto, crocus
 natus est: fulgere uero cruorem dixit, hoc est san-
 guinem iam occisi, propter coloris croci splendo-
 rem. Scribitur autem non solum campis, sed &
 herbis in uersu, hoc modo, fulget adhuc herbis
 Mercurij ille cruor. Cæterū pondus croci drach.
 5. esse uult, quum ad humanos sensus perpende-
 re iussit, qui quinque numero existunt. Quod ue-
 ro drachmas quinque esse uelit, & neq; obolos, ne-
 que libras, neq; aliud quicquam tale, per sequen-
 tia cōmonstrat, primum quidem quum ait, Dein
 drachmæ pondo Nauplion Euboicum. Deinde
 uerò & consequenter quum alijs idem drachmæ
 nomen apponit. Nauplion itaq; Euboicum, py-
 rethrum uocat. Propterea qđ Nauplius magnis
 pyris incensis, ut aiunt, circa Euboiæ portū mul-
 tos Græcorum decepit, ut perirent tanquam ad
 regionem portus bonos habentem applicantes.
 Id ipsum uero ob Palamedis necem ipsum fecisse
 tradunt. At uerò & Euphorbiū similiter his æni-
 gmatice uocauit, quum ait, Inde Menætiadæ oc-
 cisoris

Asoris ponito drachmā, Quandoquidem poeta
Patroclum sic loquentem facit:

Sed me parca ferox, Latonæ & filius aufert,
Atque uir Euphorbus.

Pecoris autem hoc est ouium uētribus excipi &
adseruari Euphorbium ait, propterea quod hos
solos non corrūpit, & ob hoc in his reponi phar
macum potest. Est porro Euphorbium plantæ
cuiusdam spinosæ in Maurusiorum terra nascent
is succus, facultate calidissimus, & de ipso libel
lus paruus scriptus est Iubæ regi Maurusiorum.
Consequenter uero Philo ait, Viginti & drach
mas candentis coniçce flammæ, piper album per
hoc significans. Est autem stomacho cōmodius
& acrius quàm nigrum. Viginti insuper drach
mas feminis hyoscyami iniicere iubet, quod fa
bam suis Arcadicæ appellat. Quandoquidem a
prum Erymāthium Hercules occidisse fertur, qui
in Arcadum terra fuit cōnutritus. Quin & nardi
ipsius drach. 1. coniiciendam censet, quam radi
cem falso dictam appellat, quandoquidem spica
nardi uere nominatur, Vult autē eam Creticam
esse, quum ait, ab ipsa Terra pissæo quæ Ioue cla
ra manet. Quandoquidem fabularum scriptores
Iouem in dictæo Cretæ monte educatum aiunt,
occultatum ibidem à matre Rheæ, ne & ipse à pa
tre Saturno deuorareretur. Apposuit autē Ioui e
pitheton pissæi, quemadmodū multi etiam extra
poëticam, in communi sermone dicere solent, per

Aesculapium Pergamæum, per **Dianam** Ephesiam, per **Delphicum** Apollinæ, per **Vestam** Eleusiniam. Quidam uero non Creticam terram, sed Indicam indicatam esse aiunt, ex qua ebur affertur, ex hoc enim statuam Iouis in Pissa factam ac formatam esse. His omnibus & papaueris succum ammisceri iubet, qui recepto à medicis more priuatim opium appellatur, quum nullus aliorum succorum quantumuis multi sint, in neutro genere, opiū uidelicet, nominetur, Quando igitur ipsum nomen opion, ex uoce o, & pion, componitur, ob id sanè inquit:

Quumq; pion scribes, uoci caput amplius addes,
Masculum Achiuorum nominis articulum.

Indeq; post drachmas expensæ sumito lancis

Quinq; bis, &c. Hoc est iniice & opi drac.
20. Superest postremum, quo omnia hæc trita excipiuntur, ipsum Mel, itidem coniecturaliter ab ipso appellatum, Natarum tauri textura, quandoquidem ex putrescentibus tauris apes generari tradunt. Quod autem Atticum ipsum Mel esse uelit, ea gratia addidit, Cecropidarum, hoc est, Atheniensium. Caterum per extremum uersum ostendit etiam Asclepiadas hoc pharmacum sic præparare, Ex Tricca enim generis sui originem ducunt, ex quorum ordine & poëta est. Hæc fermè prima antidotorū dolores sedantium celebris facta est. Iuxta hanc autem alijs partim ad ipsam appositis, partim detractis, aut apponderationibus

derationibus permuratis, posteri magnum antidotorum dolores sedantium numerum fecerunt, quas etiam colicas uocant, denominatione ab affectione quæ maximos dolores habet deducta. Ego uero primum quidem generales componendi ipsas modo referam, deinde uelut consueui, etiam particularium materierum seriem quantum latissime se expandit subscribam. Opium itaq; fortissimum est ex his quæ sensum stupefaciunt ac somnum soporiferum inducunt. Operatur autem hæc etiam sapa dilutum, deinde tomento exceptum ac sedi inditum, itemq; fronti ac naribus illitum. Si uero cum alio quopiam uim ipsius moderatè misceatur, moderatius hæc facit. Verum quæ ammiscentur ipsi, aut concoquere, aut mitigare dolorosam affectionem oportet, aut humores affectionem efficientes discutere, aut secare, aut attenuare, aut iuxta totam substantiam alterare. At uero neq; ignorare nos puto optimum esse compositionis scopū, qui trium coniectationi sit intentus: Nimirum ut & sensus stupefiat, & nullum in posterum inde circa particulam detrimentum permaneat, ampliusq; ut affectio ipsa maxime inde iuuetur. Ad hæc igitur respiciēs Philo mihi uidetur hoc pharmacum, de quo iam proposuimus dicere, composuisse. Ex opij quidem et hyoscyami mixtura somnum soporiferum, & sensitiuæ facultatis stuporem inducere uolens. Quo uero citius distribuerentur, &

totorum affectorum corporum profundum penetrarent, calfacientia ammiscuit, pyrethrum, & euphorbiū, & piper, quę nocētes humores discutere possunt, & extergere uiscosos, ac secare crassos, & uentosos flatus attenuare ac euacuare. Est autē non modica concoctoria uis omniū frigidarum affectionū in nardo sita. Verum Creticā nardum iniicere nō oportet, neq; omnino eam quę apud nos nascitur, quam montanam & herbam Narditen magis quam nardum appellāt. Est igitur Celtica nardus optimum pharmacum, efficiens quęcūq; etiam Indica nardus solet. Verum ab ipsa uiribus deficit, uelut etiā à Celtica, Montana. Quemdamodum autem ex aromaticis appellatis medicamentis Philo solam nardum iniicit, Sic posteri alius aliud apposuit, aliqui autem plura. Quę uero apponuntur sunt, flos iunci odorati, & cassia, cinamomū, amomum, & costus. Quemamodum autem rursus crocum addidit, crudorum humorum concoctorium, itemq; affectionum medicatarum, Sic aliq; myrrham & castorium ammiscuerunt. Plurimi autē ex ipsis, neque male in hoc facientes, & hęc familiaria semina, de quibus etiam antea in confectionibus ex seminibus constantibus dictum est, addiderunt: quo uidelicet amarorum medicamentorum inuicunditatem mitigent, & totum pharmacum ad distributionem et urinę propulsionem instigent. Si uero & humorū crassitudo attenuari expectar, etiam

etiam hoc ipsum faciunt, Dico autem apij semen, cumini, dauci, petroselini, anisi, & quæcūq; eiusmodi existunt.

C A P V T VI.

*De affectionibus & uitijs sedis, apud Galenum.
Quintum enim caput de dysentericis, cum sola particularia medicamenta habeat, omisimus.*

Sedis uitia & affectus ob multas causas difficilem curā accipiunt. Multo enim sensu particula hæc prædita est, dictum autē sæpe est eiusmodi particulas facile per acriora & austera pharmaca irritari. At uero & ipse retrimentorum alimentum transitus per se mordax est, & hoc magis ubi eruperit ipsa bilis, & serosi quidam aliquando humores. Quibus accedit & hoc, quod neq; statum tēpus habeant medici ad imponēda pharmaca, sed plerunq; tempore minime cōuenienti ægri ad excernendum concitantur. Quin & humiditas ac caliditas ipsius loci, siccatibus simulq; frigefacientibus opus habens, non parum confert ad hoc ut ægre curabilis ani affectio existat: si quidē mordent adstringentia. Verum locus subtili sensu præditus, acrimoniam ferre non potest. Ob id igitur aptissima ipsis pharmaca sunt, quæ citra asperitudinem adstringunt. Qualia maxime sunt ex metallicis, quæ neq; acria, neq; acerba penitus existunt. Hæc enim lora citra mordacitatem id quod oportet operantur.

CAPVT VIII.

Ad pudendorum affectiones, apud Galenū. Septimum non adiectum est, quod particularia duntaxat hemorrhoidum remedia præscribit.

EXulcerati pudendi cognitio ex manifesto circa ipsum dolore contingit, unà cum hoc quòd & circa mictiones excernitur quid ex corpusculis ulceri ipsi insidentibus. Discernuntur autem hæc ab eis quæ ex uesica feruntur, quod statim circa primum exitum illa appareant, uerum ex uesica delata ipsis urinis ammixta sunt. Cæterum ulcera pudendorū & circa sedē circa inflammationem consistentia, resiccantibus ualde indigent pharmacis, qualia sunt, quod ex charta usita constat, et anethū ustum ficcum, et cucurbita usita. Verum ficcis & recentibus ulceribus, etiam aloë bonum est pharmacum, si eius aridæ puluillus inspergatur. Omnium autem maximè dolorem sedat, neq; ullo minus efficax est pompholyx. Si uerò humectoria sint ulcera, pinus cortex per se, & lapis hæmatites: uerum si profunda etiam sint ulcera, manna prædictis addatur. Porro quæ circa uterum aut uesicam sunt ulcerationes, iisdem pharmacis indigent, sed instrumentis insuper opus habent, quæ ipsa intromittant, quæ meurenchyræ & Catheteres Græcis appellantur. Aptiora itaq; sunt arida, qualis est crocus, & pompholyx, & aloë, quæ faciliè plantaginis aut alteri tali succo

succo miscentur.

CAPVT IX.

De priapismo.

PRiapismus est auctio pudēdi stabilis in longitudinem ac orbem tumefacti, citra rei Veneræ appetentiam. Est autem flatus uentosus uidelicet qui membrum ipsum tumefacit, ex humoribus uiscosis ac crassis generatus per moderatam caliditatem. Palàm est igitur non oportere membra ipsa calfacere, sed refrigerare leniter per ceratum rosaceum in aqua conquassatum, itemq; per chamæmelinum ceratum tum pudendo, tum lumbis impositum. Viçtus & pharmaca exhibeantur attenuatoriæ facultatis citra manifestam calfactionem. Adhibenda sunt etiam naturali efficacia prædita per experientiam inuenta, nymphæaque in potu danda ac uiticis semen, Ruta etiã uiridis obsonijs ammisceatur. Verum hoc à principio ne fiat, multum enim calfacit, sed posterius post aliorum extenuantiũ usum. Quod si euacuatione utilibeat, per uomitum id fiat. Quæ enim per inferiorem uentrem fiunt euacuationes, sæpenumero uicinas partes fluxione infestant.

CAPVT X.

Ad uteri affectus.

IN uteri suffocatione contingit sensus ac motus priuatio, & pulsus obscurus ac paruus, &

penitus interceptus. In aliquibus uerò tum sensus, tum motus adest, itémque ratio, uerum uix respirant. Aliquibus etiam uox intercipitur. Alijs contrahuntur artus. Fiunt igitur & sensus & motus & spirationis interceptiones ob frigiditatem, quum ipsæ sola perspiratione totius corporis per arterias contingente contentæ sint, & respirationem per os non expectant, atque hoc ut dictum est ob frigiditatem, Quando sanè in priori tempore probè purgatæ, & concipientes, ac uiris coeuntes, his ipsis priuatæ fuerint, ut palam fit humidum & frigidum in ipsis semen totum corpus perfrigerare.

FINIS LIBRI NONI.

DECOMPOSITIO

NE PHARMACORVM

secundum locos Liber

Decimus.

CAPVT I.

De Nephriticis.

QVOD nephriticas antidotos et compositiones appellēt quæ renibus affectis commodant, ex ipsa appellatione manifestū est. Nephriticæ enī nihil aliud quā renales sonant. Est autem differētia ipsarum generalissima duplex: Quædam enim calculosos renes iuuant, Quædam uero inflammatos & ulceratos, quæ etiam uesicam similiter affectam conueniunt. Maxime uerò contrariæ inter se sunt prædictorum pharmacorum facultates. Quæ enim ad inflammatas & ulceratas affectiones componuntur, mitigatorijs medicamenti opus habent. Quum uero impossibile sit hæc cito ad regiones renum peruenire, ob id ipsis pharmaca urinam cientia miscemus. Quæ uerò calculosis auxiliantur, unica facultate indigent, quæ secare & extergere cum manifesta caliditate potest. Sunt autem talia fere omnia amara.

CAPVT II.

*De Ichiade coxendicum morbo, podagra, &
morbo articulari siue arthritide.*

EX genere Arthritidis est tū Ischias, tum podagra. Quod enim in omnibus articulis Arthritis est, hoc in uno iuxta coxendicem equidem Ischiada, hoc est, coxendicum morbum appellant, iuxta pedem autem podagram. Incipit igitur plerumq; podagræ generatio ex uno articulo, & progreditur in omnes, temporis diuturnitate accedente. Communem habēt hi tres affectus humoris redundantiam, quæ affectam occupat coarticulationem, qua expleta in omnem partem circumstitæ nervosæ particule tenduntur, & ex his dolor oritur. Aliquando quidem igitur irruens humor sanguineus est, ut plurimū uerò pituitosus, aut ex pituitoso & bilioso mixtus, aut etiā sanguine cum ipsis permixto. Quod si quis exactius interpretari rem uelit, non pituitosum humorem, sed qui proprie crudus appellatur, ut plurimum circa arthritidas prædominari dixerit. Est autem hic crassus ad similitudinem puris crassioris. Vbi uerò in ipsis articulis diutius moram traxerit, non solum crassior, sed & uiscosior redditur. Qui igitur tofi seu calli appellantur, horum generatio ex his est, & postquam fuerint producti, ne speraueris ad pristinam cōstitutionem exactè redire articulum posse. Cæterum differentiæ affligentium humorū facile deprehendi possunt,

tum

tum coloribus, tum symptomatis coincidentibus, Itemq; per experientiam pharmacorum quæ adhibentur. Cognitio igitur ipsorum ex colore omnibus exposita est, ex symptomatis uero & accessionibus coincidentibus, tametsi non omnibus, neq; ex procinctu manifesta sit, tamen non adeo difficilis cognitu existit. Bilius enim sanguis, multæ caliditatis sensum ægroto exhibet, & calfacientibus impositis exacerbatur, quemadmodum rursus à frigidis relaxatur. Verum ad humoris noxiæ cognitionem conferet tibi etiam prægressa diæta, siue per exercitia, siue per otium transmissa, & per balnea post, aut ante acceptum cibum. Quemadmodum conferet etiam horum gymnasiorum & eduliorum tum quantitas, tum qualitas, item anni hora, & regionis ac aeris constitutio. Insuperq; & ætas, & habitus corporis, quorum omnium facultates sepe in plerisque locis enarraui. Porro principium curationis sit tibi euacuatio humoris affligere reperti. Siquidem humoribus ex æquo redundarit corpus, uenæ sectione primum omnium assumpta, deinde purgatione, quibus accedat pharmacorum dicendorum conueniens, & tempore, & ordine usus. Ita ut in manibus & pedibus pharmacis fluxionem repellentibus utamur, circa coxendiciū uero iuncturam id facere uitemus. Quum enim in profundo ea sita sit, sanguis ex uicinis & ambientibus uasis ac musculis ad illam concipitur. Mitiga

sortijs igitur in principio medicamentis opus est in dolore circa coxendicem hærente, quæ neque refrigerent multum, neq; fortiter calfaciant, quilibus sanè postea opus habet. Exacerbantur enim per ipsa fluxiones, caliditate nimirum plus attra-
hente ipsas quàm impediēte. Quandoquidem uerò præsentis operis institutum est neq; de cata-
plasmatis, neq; de irrigationibus quicquam dice-
re, sed de methodo compositorū pharmacorum, ad hæc solam progrediar, initio ab Ischiade sum-
pio. Rarò equidem fit Ischias siue coxendicum dolor, ex sanguinis multitudine, & citissimè cu-
ratur, uenis circa poplitē aut talos sectis. Quem-
admodum autem sæpe sola sanguinis euacuatio sufficiens auxilium existit, Sic contra in omni co-
xendicum dolore, & præsertim eo qui ex humo-
rum copia exortus est, si quis ante euacuationem totius corporis, acribus pharmacis circa partem
affectam utatur, ægrè curabilem reddet affectio-
nem, copia nimirum indissolubiliter ibidem con-
densata. Præter alia enim, & crassa & uiscosa fit, ob calorem & siccitatem acrium pharmaco-
rum nō dissimile quippiam assationi perpetiens.
Tanquam igitur maximam uim ad affectionis curationem habeat totius corporis euacuatio, ab ipsa incipiendum est, non solum à cruribus sed & à cubito primum sanguinis detractiōe facta.
Auxiliantur etiam uomitus ipsis Ischiadicis, magis utiq; quàm euacuationes infernè per uētre-
m, ut qui

ut qui reuellant dorsum repentem humorem: faciendi itaque sunt uomitus in principio ab accepto cibo, postea uerò etiam per uomitoria medicamenta, initio à mediocribus factò. In quibus autem uehemens humorum densatio, quæ ægrè dissolui potest, à medicis intèpestiuè acribus pharmacis utentibus facta est, his cucurbita affixa maxime auxiliatur, & purgatio per efficaciora infusa, quale est & quod ex colocynthide constat. Si igitur ea quæ nunc dicta sunt præ oculis habueritis, medicamentis sanè à prioribus medicis traditis iuxta methodum utemini.

C A P V T III.

De podagricis & arthriticis affectionibus.

Dictum antea est in sermone de Ischiade ex fluxionibus generari eiusmodi affectiones, irruentibus in locos iuncturarum, quare etiam curatio ipsarum iuxta eundem fit modum, nimirum ut irruentes fluxiones euacuentur. Influentibus igitur adhuc ipsis, scopum asserendorum auxiliorum cõmuni rationi influentium humorum subijcere oportet, ita ut repellamus ac restringamus. Vbi uero amplius non influant, ut discutiamus iam illapsos.

F I N I S.

SYLVVLA EXPERIMENTO

RVM GALENI, ET ALI-

quot aliorũ, à Conrado Ges-

nero Medico Tigurino

congesta.

Claudio Milleta Medico, Contra-
 dus Gesnerus Medicus
 S. D. P.

UMANITATEM & doctrinam
 tuam, Claudii charissime, quas in te, Lug-
 duni cum agerem hoc anno, abunde si-
 tas esse persensi, non mediocriter admi-
 ratus sum, maximè dum aliàs apud Albertum Belfor-
 tem Rheticum, aliàs apud Bartolomæum Italum, Me-
 dicos utrosq; doctissimos pranderemus. Ne uero ani-
 mum erga te meum nescires, aut dubitares forsitan,
 aliquod amicitiae & gratitudinis indicium ad te mit-
 tere uolui. Non quod habeam quicquam quod copio-
 sa tua eruditio desyderet, sed quantũ ego præstare po-
 tuerim, ingenijq; mei uires potius aestimabis, quàm di-
 gnitatem & meritum tuum. Nam qui dedit quod po-
 tuit, is omnia dedisse uideri debet. Accipe igitur Syl-
 uulam experimētorum Galeni, simplicium præcipuè,
 cum paucis alijs, obiter his diebus à me conscriptam,
 ita ut à Galeni mente non discesserim, etsi uerba, or-
 dinem, & prolixitatem non eadem ubiq; retinuerim.
 Non quidem mihi dubium fit Galenum pleraq; de me-
 dicamētorum facultatibus absoluto sermone à se pro-
 dita, usu & exercitio artis comprobasse: mihi tamen

ea tantum in libellum redigere placuit, quibus experientiae suae evidens testimonium adiecit. Sunt etiam aliqua non quidem per excellentiam præ cæteris usurpata, sed quæ alioqui, si nihil adsit melius, paratu facilia fœlicem successum præstant, qualis est urinae perfusio ad ulcera putrida. Cæterum inscribere Syluulam libuit, tum quod exiguus mole libellus, tum quod indigestus sit. Vale.

(τωμ

Γεσνήρομ δ' ἐ μάλισα βροτῶμ φιλέοντά σε πάντ
κλαύσειε πάντα βίομ κρόθεμ ἀντιφίλθ.

Tiguri 1541. Mense Augusto.

Ad Comitiale morbum, Galenus lib. 6.

simplicium pharmacorum.

LYCYSIDAE (quam & pentorobum uocant, & pæoniā) radix subastrin-
git, aliquid dulcedinis, amaroris, et acrimoniae habet. Exiccat autem uehementer adeo, ut rationi consentaneum uideatur ipsam collo suspensam pro amuleto morbum comitiale in pueris sanare. Equidem noui puerum olim octo menses ab hoc affectu liberum egisse, postquam radicem hanc gestare coeperat: quæ ut forte fortuna à collo delapsa est, mox redijt affectus: iterumq; suspensa denuo cessauit, & cum experiundi gratia rursus radicem abstulissimus, comitalis cōuulsio rursus superuenit. Itaq; deinceps magnam recētis radicis partem à pueri collo suspendimus, qui in posterū incolumis omnino mansit, nulla amplius conuulsione cerebri correptus. Nimirum aliquæ particule defluentes, attractæq; narium inspiratione locis affectis medebantur: aut ipse inspirandus aër qualitate radicis imbuebatur.

Ad gutturis inflammationem. Ibidem.

CONSIMILITER etenim Cyrenaicus liquor gutturi inflammato auxilium est.

Ad destillationem. Ibidem.

ITEM *melanthium tostum euidenter & destillationem & grauedinē curat, si calidum tenui linteo-
inclusum naribus calorem eius attrahentibus admo-
ueatur.*

Ad tonsillas, & alios colli tumores. Ibidem.

FILA *multa, præcipuè purpura marina tincta,
quibus uiperæ collum suffocatum sit, mirum in mo-
dum tonsillis, alijsq; in collo tumoribus, uel singula cir-
cumligata auxiliantur.*

Ad calculum. Gal. lib. 6. simplicium.

HERBAE, *quam damasonium & alisma uocant,
radicis decoctum in aqua renum calculos potum con-
terit, quod nos sumus experti. Itaq; abstergerendi facul-
tate præditam esse constat.*

Ad uulnera recentia. Gal. li. 11. simplicium.

COCHLEARVM *carnes per se tritas cum
polline farinae è proximi molendini parietibus, ruri o-
lim imposui uulneri, quo cum neruus etiam uulnera-
tus & contusus erat, in agricola & duro homine. Ita-
que uulnus pulchrè conglutinatū est, neq; ulla neruum
inflammatio cepit.*

Ad elephantiasin. Gal. lib. 11. simplicium.

CVM *quidam uir, animi quàm uulgus magis phi-
losophici, elephantiasin incidisset, & mori satius q̃
talem*

talem uitā agere iudicaret, ita miserē affecto narraui
quo pacto duo quidā elephantiaci cum forte fortuna
uinum bibissent, in quo illapsæ uiperæ suffocatæ fue-
rant, statim pristinam ueletudinē recuperassent. Tum
ipse peritus auguriorum unā cum alio augure, quid si
bi portenderēt aues obseruauit. Itaq; persuasus etiam
augurio uinum uiperis medicatum bibit, unde statim
leprosus est factus, et postea consuetis pharmacis ope
nostra etiam à lepra sanatus est.

Alter elephantiacus artē nouerat uiuas capiendi
uiperas, cui cum in principio uenam incidissemus, &
pharmaco bilem atram purgante subduxissemus al-
uum, captis deinde uiperis uti iussimus, paratis in olla
ut anguille solent, oleo, sale, anetho, & porro, &
aqua moderata. Sic & ille curatus est, resoluta per
poros & euaporato morbo.

Alius quidā diues ē Thracia somnio monitus Per-
gamum uenit, ubi iterum in somnis admonitus antido-
tum quod ē uiperis constat quotidie bibit, & corpus
inunxit foris, itaq; affectus in lepram paucos post dies
migravit, quæ & ipsa pharmacis à deo præscriptis
curata est.

Ad capitis dolorē. Gal. lib. 12. simplicium.

TORPEDINEM marinum animal uiuam do-
lenti capiti admoui, quo facto dolor abiit: potest enim
fieri ut dolorem intercipiat sensu torpore affecto in-

star aliorum stupefacientium. Cæterum cum mortuam applicassem, nihil effeci, neq; in capitis dolore sedando, neq; in prolapsa sede restituenda, nam et hoc aliqui torpedini ascripserunt.

Ad morbum articulare, Gal. lib. 12.
simplicium.

VVLVES aut hyenas alij uiuas, alij mortuas oleo incoquunt, quo deinde labra implentes, arthriticos ipsos toto corpore diu immorari iubent: quo facto primum aliqui omnino se liberatos existimabant: paulo post autem solum adiutos: redibat enim affectio (nimirum ob uictus prauitatem) non tamen adeo uehemens, ut antea fuerat. Causas huius auxilij pluribus exponit Galenus.

Ad canis rabiosi morsum. Gal. lib. 13.
simplicium.

AESCHRION senex peritissimus empiricus et præceptor noster foelicissimo remedio ad rabidi canis morsum utebatur, adeo ut nullus sit mortuus, qui ipso usus fuerit. Habebat autem id semper domi paratum. Aestate orta canicula & leonem ingressu sole fluuiales caneros uiuos in ollam ex ære rubro conijciebat, donec ita essent tosti ut in cinerem contererentur. Hunc cinerem magni cochlearij pondere aquæ inspersum morbis quotidie bibendum dabat usque ad 40. dies. Si
tamen

tamen ager ipsum non statim ab intio, sed post aliquot dies elapsos accessisset, bina ei quotidie cochlearia propinabat. Interea uulneri emplastrum applicabat, Expicis brutie libra 1. opopanax uncij 3. & aceti acerrimi sextario Italico. Hoc experimentum Galenus quoque secutus est, quod tantopore ei placuit, ut omnem eius apparatus in libris de simplicibus pharmacis præter institutum scribere uoluerit, ne si morte præueniretur, homines id ignorarent, cum tamen alio qui peculiarem librum scribere instituisset de illis quæ secundum totam substantiam agunt. Cæterum Galenus antidotum superscriptum plerumq; ita ut Aeschri-
on simpliciter apparauit, aliquando autem, sed rarius, ad decem partes cancrorum, unam thuris, & quinque Gëtianæ partes adiecit, qd' et efficacius expertus est.

Ad anginam, intestinorum tormina, & ulcera antiqua. Gal. lib. 10. simplicium.

AD MIRANDVM experimentum fimi canini referam. Utebatur eo frequenter quidam è præceptoribus nostris, canem solis ossibus continuo pascens biduo. Excrementum enim inde durum, album, & minimè foetidum fit. Hoc aridum reponebat, & usus tempore conterebat.

1. Ad anginas utebatur mixtum alijs eidem affectioni idoneis.

2. Ad ulcera maligna similiter modicum eius alijs

probatis pharmacis ammiscebat, unde multo efficacius totum compositum reddebatur.

3 Item ubicunq; discutere & siccare opus erat, hoc adiungebat.

4 Dysentericis clam propinabat in lacte fluuiatilibus calculis ignitis decocto, qd' aliqui improprie scissile uocant. Ego autem aliquando propter facilitatem acquisitionis in lacte bene prius decocto ferrum ignitum extinxi. Hæc præceptor noster lectissimos tantum discipulos docebat. Equidem ipse omnia rata & mirabilia esse expertus didici.

Ad scabros ungues, psoram, lepram, clauos, & alia quædam. Gal. lib. 11. simplicium.

CANTHARIDVM satis probatum experimentum habeo, quod cum idoneis ceratis, aut emplastris pharmacis scabiosos ungues omnino detrahunt. Addidimus eas quoq; quibusdã ad scabiem & lepram compositionibus, & aliàs putrefacientibus, aut clauos dictos eiicientibus. Quidam è præceptoribus nostris cantharidum pauxillum in urinam ciens medicamentum coniiciebat. Sunt qui solas alas & pedes iniiciant: has enim partes antidotum esse dicunt eis, qui reliquum corpus biberint. Alij contra faciunt. Nos totas iniicimus. Meliores autem sunt cantharides ad experimenta mea iam enumerata, quæ ex tritico leguntur, cum transuersis alarum flauis lineis: Idq; magis,

gis, si ipsas uasi fictili raro linteo operto includas, & uas inuersum teneas, donec cantharides ex aceti uapore ascendente moriantur.

Ad aures purulentas, Gal. lib. 9. simplicium.

SCORIA quidem omnis ualide siccatur, sed ferri præcipue, quam ego cum acerrimo aceto exactissime leuigo, deinde cocta utor ad aures quæ diu pus stillauerunt, utpote medicamento desiccanti eximie. Mirantur autem qui apparatus eius uident, & ante experientiam non credunt aures huiusmodi pharmacum ferre posse.

Ad ulcera curatu difficilia. Gal. lib. 10. simplicium.

CHRYSOCOLLAM factitiam optimam esse pharmacum assero ad ulcera cacoethe, & difficilia curatu, si cum alijs idoneis misceatur. Ibidem chrysocollæ præparandæ modum docet. Est autem locus in capite de hominis urina.

Ad puerorum impetigines, furunculos, & suggillationes. Gal. lib. 10. simplicium.

NUTRICES puerorum impetigines sputo illinunt, idq; per interualla repetunt, ita ut sputi facultas non prius euanescat, quam iterum illinant. Multi etiam rusticorum mansum triticum furunculis imponunt: in mollibus autem & puerorum corporibus pa-

nem. Acquiritur enim à sputo, dum manditur, conco-
quendi & discutiendi facultas. Quare hoc modo præ-
mansa liuores sub oculis, aliasq; suggillationes discu-
tiunt, præsertim si panis cum pauco raphano man-
ducetur.

Sputum occidere scorprios. Galenus
lib. 16. simplicium.

SPVTVM uniuerfa sui substantia uenenatis ani-
malibus quàm aduersissimum est, etiã Nicandro poeta
teste. Mihi sanè pollicitus quidam incantationẽ osten-
surum se, quæ scorpiones occideret, ter ipsam pronun-
ciauit, sed singulis uicibus in scorpionem inspuit, quo fa-
cto mortuus est. Ego postea ex solo sputo sine incanta-
tione morientes uidi scorprios, idq; statim ex alicuius
famelici & sitibundi sputo, tarde ab ijs qui cibo & po-
tu saturi erant, à medijs inter illos secundum propor-
tionem.

Ad uulnera recentia. Galenus
lib. 6. simplicium.

MEMINI aliquando uulnus falce inflitum, alio
nullo præsentè pharmaco, quernis folijs conglutinaſſe,
quæ in saxo cõtrita uulneri et proximis locis imposui.

Ad eadem. Ibidem.

VVLNVS olim piri frondibus glutinaui, cum
nullum aliud pharmacum ad manum esset.

Ad lac

Ad lac in uentre coagulatum. Galenus
libro 10. simplicium.

COAGVLVM non modo leporinum, sed etiam
ex alijs animalibus lac in uentre coagulatum dissolue-
re experimento probauimus.

Ad tumores discutiendos. Galenus
libro 10. simplicium.

BVTYRVM concoquit, et discutit quoq; non
quidem in duro sed molli & mediocri corpore, eoq;
inflamationes tollit. Itaq; parotides, bubones, & oris
inflammationes, tum infinita alia in puerili aut mulie-
bri corpore, solo butyro perfectè curauit.

Ad nodos articulorum. Galenus
lib. 10. simplicium.

CASEVM uetustum & præ acrimonia cibo ine-
ptum cum suilli cruris decocto miscui, & pariter in
pila tritum hominis arthritici in curru ad me delati ar-
ticulorum nodis imposui, unde maximum ille reme-
dium sensit, cute sponte disrupta, & nodorū partibus
absq; molestia indies repletis. Eodem remedio postea
sæpe usus semper adiutus est, tū ipse, tum alij, qui hoc
ab eo didicerant. Hoc igitur nostrum fidem experi-
mentis inuenit.

Ad uulnus recens. Gal. lib. 10. simplicium.

CASEVM recentem qui contrariam ueteri uim

habet, ruri contritum mediocri uulneri imposui, & supra ipsum rumicis folia: Quæ si nõ in promptu sint, licebit uitis, platani, betæ, aut lactucæ imponas. Ita curatum hoc uulnus est simplici caseo. Est autem aliud genus casei, quod Pergameni & Asiani supra Pergamum oxygalactinum uocant, quo cum similiter imposito magnum agricolæ uulnus sanauit: non enim solum, ut mollis & musteus parum refrigerat, sed discutit quoque modicè.

Ad coli affectum. Gal. lib. .ii.
simplicium.

ALAUDA auicula ista parua, quam sæpe uidemus in uijs, in iure elixa, colicos iuuat. Frequenter autem est edenda cum iure. Habet uero hoc animal in capite ueluti cristam è pilis sponte natã, cuius occasione conficta est fabula, quam Comicus Aristophanes recenset his uerbis: Rudis es & curiosus, & ne Aesopum quidem didicisti, qui narrat alaudam primam omnium auium fuisse, antequam tellus extaret. Patre autem eius defuncto, cum terra nondum esset, & quinque dies iam cadauer inhumatum mansisset, ipsam consilij inopem tandem in capite suo patrem sepeliuisse. Huc alluisse Theocritum quoq; ferunt, ubi canit: οὐδ' ἐπιτυμβιδίᾳ κορυθαλίστης ἡλαίνονται (Apud Gal. perperam legitur, ἡλαίνονται) id est, Neq; sepulchrales alaudæ circumuagantur. Per uocabulum enim

enim ἐπιτύμβιδ' ἰαυ significari in capite sepulchra gerentes. Hæc afferre libuit, ut liquido indicarem, quale in uertice pilorum (siue plumarum) fastigium habeat alaуда, quoniam utilitatem eius ad colicos ego ipse sum expertus, cuiusq; formam, si qui forte non no- uerint, exprimere uolui. Quinetiam appellata cory- dalis herba salutaris est colicis, quod obiter dictum sit.

Ad ulcera putrida. Gal. in fine
lib. 11. simplicium.

M V R I A salsorum piscium præcipue de siluris et
manis, ad putredines, quas σπρεδόνες uocant, co-
xendices, & dysenterias aliqui medicorum sunt usi.
Nos quoq; in * corpore putridis ulceribus affecto ip- * Aliā
sam adhibuimus. ore.

Ad sanguinis eruptiones, & uulnera recentia.
Gal. lib. 11. simplicium circa finem.

Q U I D A M è præceptoribus nostris spongiam
ustam ardentem adhuc locis imponebat, è quibus ob
chirurgiam sanguis erumpebat, ita ut simul crusta in-
duceretur, & ipsum ustæ spongiæ corpus operculi lo-
co esset. Semper aut spongiā aridam in promptu habe-
bat, nunq̃ tinctā, nisi bitumine, aut si id abesset, pice.
Quod si spongiam recentem, quæ maris adhuc odo-
rem habeat, uulneri applies cum aqua, aut posca, aut
uino, pro corporum differentia, glutinabit ipsum eo-

dem modo, quo medicamēta dicta *ἐν ὄλμῳ*, qđ cruentis uulneribus commendentur. Euidenter enim exiccāt, quod non similiter facit iam alijs usibus accommodata, aut uetus alioqui spongia.

Ad aluum ciendam. Gal. lib. ii.
simplicium.

SIMPLEX gallinarū ius sistendi facultate praeditum est, ut ueterum gallinaceorū subducendi aluum, oportet aut ipsos cum sale plurimū coquere. Hoc nos ipsi sumus experti. Hec ille. Quomodo sit parandus & coquendus gallus, ut aluum subducatur, & quibus proffit apud Dioscoridem docetur. Ego quoq; eius utilitatem in flaccido & defluxionibus tentato uentriculo cumalui subductione sum expertus, adieci autem copioso sali cinnamomum & calamum aromatiten.

Ad morbum comitiale. Galenus
lib. ii. simplicium.

NOVI quosdam nostrae aetatis homines ossa humana usta comitiale & articulare morbos patientibus propinasse, nescientibus aegris quid biberent, ne forsā abominarentur, et multos hoc remedio curasse. Hec Galenus. Durat hodieq; hoc experimentum apud aliquos, qui non quæuis ossa, sed peculiariter sinaput, siue qđ coronali futura describitur os, epilepticis bibendum exhibent, meminūq; bene successisse.

Adulcera ex auritione. Galenus
lib. ii. simplicium.

VSI sumus aliquando ruri calciamentorum uetere-
rum cinere ad ulcus attritione factum. Veteres ad cal-
ceorum attritiones ipsum cōmendarunt, quod uerum
iudico si inflammatio absit. Nam cum cinis hic exic-
cando polleat, merito & ambusta & feminum inter-
trigines sanat.

De passere troglodyte, quam uocant Germa-
ni ein zunschlipflin. Ex Aetio.

PASSER troglodytes, passerculus est minimus
iuxta sēpes & muros uictū quæritans, estq; omnium
auicularum minima excepto Regulo, cui tamē in mul-
tis est similis, nisi quod in fronte auricolores pennas
non habet. Est igitur passer troglodytes paulo maior
Regulo, nigrior, caudamq; semper subrectam, & al-
bo colore retro interpunctam habet: magis item gar-
rulus est quā Regulus, & iuxta summum alæ linea-
mentum cinerei amplius coloris, breues item uolatus
facit, naturalem autem uim omnino admiratione di-
gnam habet. Sale enim conditus, & crudus in cibo ac-
ceptus, croncretos calculos lotio expellit, atq; ne re-
nascantur prohibet, & morbum perfectē sanat. Noui
sanē quosdā ob eius usum nunq̃ amplius ab affectione
uexatos. Conditur autem optimē pennis euulsis, atq;
inde largo sale adobrutus, arefactus comeditur, & af-
fectionem perfectē sedat. Melius etiam aliter ipsos cde-
re est, si plures contigerint, coctos nimirū, eius pre-

fertim generis quod per hyemem ubiq; apparet. Ex-
 hibetur & alio modo passerculus non deplumis in ol-
 lulam conijcitur, ac deinde operculo addito uritur,
 animaduersione assidua habita, ne per exustionem to-
 tus consumatur, intuearis igitur adempto operculo sæ-
 pius ustionis modum. Est autem exhibendus semel om-
 nis unius passerculi usti cinis per se, aut modico phyllo
 & pipere admixto, quo saporis iucunditate ori com-
 mendetur. Vstus ita passerculus peregrinantibus est
 commodus, licetq; melle cocto exceptum in promptu
 habere. Melior mihi uidetur condiendi modus, si quis
 prauulsis pennis uiuū passerculum sale adobruat. Ara-
 bitror enim & sanguinis naturam quiddam in se com-
 plecti, qd' minimè vulgariter profit, cui amplius ster-
 coris efficacia accedit, quam exustione debiliorem
 reddi planè credo: proderit etiam eis, qui abundant,
 assatos edere integros, ita ut nihil ex eis præter pena-
 nas abijciant. Hæc Aëtius lib. 11. cap. 11. & Paulus
 lib. 3. cap. 45. Plinius uero & Aristoteles nullam hu-
 ius auiculæ mentionem fecerunt. Cæterū Ioannes Agri-
 cola obseruauit regulos turmatim in Bauariæ plerisq;
 locis uolare, pennis auricoloribus, quas in capitibus
 ceu coronas aureas, ferant insignes, appellariq; Ger-
 manicè eam obrem goldhendlin/cumq; bruma est
 gelidissima in urbibus, reliquo uero tempore in syluis
 conspici, & ubi nidificant, sex aut septem oua tam
 parua

parua quàm est pisum ædere: foemellas pallidioribus capitis pennis loco coloris aurei cõspicuas esse. Sed Germanorum uulgus Regulum appellat, ut Agricola sentit, auiculam quam ipse Troglodyten existimat, sepius obuolantem crebro, unde & zunschlupflin cognominant. Heluetij etiã graßmügflin. Siquidem huic ipsi descriptio Aëtij perbelle congruit, & doctissimus Tanssteterus Collimitius remedium ex Troglodyte, ad hunc modum quem Aëtius præscripsit, comperit, & expertus est in aliquot calculosis efficacissimum. Hæc Ioannes Agricola medicus.

Ad ulcera caua, & difficilia. Galenus
lib. 11. simplicium.

OSTREORVM, quæ priuatim ita uocant, cremata testa utor ad cavitates ex fluxionibus diuturnas, & in quibus difficulter generari caro potest, quæ scilicet cauernosæ & profundæ sunt. Circũpono autem, ipsam ad summũ leuorẽ tritã, foris cum anxungia ueteri, in ipsam cavitatem aliquid, quod carnem gignat, immittens: quale est etiam quod Græci diaphanes, Latini *lapidem specularem uocant. Sunt autem eiusdem genere facultatis, aliorum quoque testaceorum uista opercula, in primis quidem ostrorum, deinde buccinorum, & purpurarum.

Germani
Virginis
Mariæ gl
ciem.

Ad dentes illustrandos, & gingiuas flaccidas.
Galenus libro 11. simplicium.

CERVINIS & caprinis cornibus præcipue utuntur, & nos quoq; sæpius sumus usi ad dentes illustrandos, & flaccidas gingivas reprimendas.

Ad inflammationes columellæ. Gal.
lib. 10. simplicium.

DIVES quidam columella inflāmata de suffocatione periclitabatur, & cum ei uena incideretur, aliud quidā incidit, qui se aliās, si opus foret, ante incisionem uenæ uocari iussit, quo factō statim illito suo medicamento hominem sanauit, et in multis alijs idem præstitit. Quod uidens ille diues mercede pactus est, ut pharmacum ab ipso doceretur. At ille ita demum uim suam medicamentum præstare aiebat, si patiens quidnam esset ignoraret, ideoq; fidelissimo cuiuspiam ex amicis id se ostensurum, ea conditione, ut alteri nemini, quā diu ipse uiueret, communicaret. Itaq; ipso mortuo ego quoq; ab amico diuitis illius ultrò pharmaci descriptionem accepi. Id erat excrementum pueri aridum cum melle Attico tritum. Pascebatur autem puer biduo lupinis, quibus in cibo cōmuniter utimur, cum optimo pane satis fermentato & salito. Vinum bibebat uetus: omnia mediocriter, ut quā optime concoqueret. Tertio die sumptum excrementum arificiens utebatur, sicut de canimo diximus. Lupinis autem uestiebatur ideo solum, ut minus foetidum excrementum

crementum fieret: aliās enim se gallinarū et perdicum carnem in iure elixam exhibuisse, & nihilominus effecisse pharmacum, aiebat.

Ad palpebras asperas, sputum sanguinis, ulcera omnia, & carnis excrescentias. Galenus lib. 9. simplicium.

LAPIS hæmatites siccatur & adstringit. Itaque non immerito ipsum medici oculorum medicamentis admiscunt. Poteris etiam ipso solo uti ad palpebras asperas cum aqua soluto, nisi inflammatio adsit: tum enim cum ovo aut potius fœnogræci decocto ipsum dilues. Incipies autem primum tenuius oculis cum specillo infundere, deinde ubi uideris quod uim eius ferre possint, magis magisque crassum infundes, ac demum ea crassitie parabis, ut genis illini queat, siue ipsis inuersis, siue specillo submisso. Idem hic lapis detritus in cote similiter facit ad sanguinis sputum, & omnia ulcera. Aridus autem tritus ad summam leuitatem carnis excrescentias reprimit. Nemo quidem ipso per se solo uti solitus est: at ego ad prædictos affectus eius experientiam inueni, ex gustus qualitate uim eius ratiocinatus, deinde experiri uolens an recte coniecissem.

Quin etiam oculorum ulcera solus ipse ducit ad cicatricem in cote detritus, siue infusus, siue illitus. Nam & hoc experientia me docuit.

Ad calculos renum. Gal. lib. 9. simplicium.

I V D A I C V M siue Syriacum dictum lapidem in cote tritum cum tribus aquæ calidæ Cyathis ad calculos uesicæ propinam: qd' nos nullo successu sumus imitati. Verum in calculis renum efficax est. Hæc Galenus. Vsum eius ad calculos renū Antonius Musa Brasauolus ab experientia sua cōmendat, interim ab adulteratis ex marmore caueri iubet, quos inibi depingit.

Ad stomachum, & os uentriculi imbecillum.

Galenus libro 9. simplicium.

VIRIDIS lassis appensus, stomachum & os uentriculi iuuat. Quare & annulis inseritur, insculptum gerens draconem radiatum. Ego tamē efficaciam eius etiam sine hac sculptura probaui, facta torque ex eius modi lapillis, ita ut collo suspensi os uentriculi contingerent.

Ad hæmorrhoides sistendas. Galenus lib. 9. simplicium.

A P H R O S E L I N V S lapis comitalem sanare creditur, quod nos experti non sumus. Sunt & alij lapides qui collo pro amuletis appenduntur, multi literas aut characteres aliquos insculptos habent, ut hieracites quoq; ad sanguinem hæmorrhoidum sistendum idoneus, cuius et ego periculū feci. Hucusq; Galenus. Aëtius ita scribit: Hieracites lapis & Indicus dextro femori alligati hæmorrhoidas sistunt. Est autem hieracites

racites, authore Diogene, lapis subuiritidis ad nigredinem uergens, alijs subinde coloribus uariè distinctus. Indicus subflauus est, dilutus autem purpureum liquorem reddit, substantia inter densum rarumq; media. Alterum eius genus subalbidum est, ad cineris speciem inclinans.

Ad ulcera putrida. Gal. lib. 9.
simplicium.

PHRYGIO lapide cremato semper utor ad ulcera putrida, quæ σκνπεδ'ονώδ'η uocāt, tum solo per se, tum aceto, aut mulso, aut posca diluto. Ex eodem ad oculos quibusdā alijs admixtis aridum medicamentum paro, quod iam multi à me acceptum sibi seruant.

Ad renum calculos. Gal. lib. 9.
simplicium.

LAPIDES in spongijs reperti abstergerendi uim habent, sed non tam efficacē ut uesicæ calculos distendant: mentiti enim sunt, qui hoc scripserunt. Renum uero calculos atterunt, sicut lapides qui in Argæo Cappadociæ monte gignuntur, & in lacteum succum soluntur.

Ad dentes purgandos. Gal. lib. 9.
simplicium.

SMIRIN lapidem dentes reddere puriores sum expertus.

Ad dealbandos dentes, Nostrum.

AVVNCVLVS meus magnus optimum dentifricium parabat ex fluuiatilibus calculis albis, quos tritos in magnis figulorum mortarijs quàm fieri poterat exactissimè incerniculo subtilissimo cribrabat, eumq; pollinem instar farinæ candidissimū semel aut iterum per mensem dentibus affricabat, ita ne gingivæ eius asperitate læderet. Ego similiter parare soleo, adiectis interdum mastiche ac iride tritis.

Ad genuū inflationes, Gal. lib. 9. simplicium.

GAGATES lapis est niger, crustaceus, bituminis odore, impositus igni flammam ædit exilem. Hoc Galenus est usus ad diuturnas genuū & curatu difficiles inflationes. Mixto enim ipso cum alijs ad hunc affectum expertis remedijs, euidenter eorum facultas efficacior, inquit, est mihi uisa. Eundem emplastro, quod Barbarum uocant, admiscui, unde manifestò siccandi potentia auctum est, adeò ut sinus quoq; (κόλπος uocant) cōmitteret, non modo cruenta vulnera glutinaret, pro quibus in primis in existimatione est. Hactenus ille. Meminit aut alibi ad eosdem effectus caprini fimi, de quo postea: Item ammoniacū duritias artuum dissoluere. Idem credo bdellium facere, est enim efficax, ut ait, scirrhis molliendis. Cochleas quoq; cum suis testis tritas duris arthriticorū tumoribus efficaciter imponi scribit. Caterū post præscripta Galeni uerba de gagate, mentio fit Thracij lapidis tanq̃ diuersi à Gagate,

Vng layet,
Gallice qui
à S. Iacobo
redeunt fe-
runt hunc
lapidem ni-
gram in suis
pileis.

ἀ Gagate, cum tamen eadem Plinius de gagate scribat,
 quæ Nicander de Thracio, nempe oleo accendi, aqua
 restingui. Dioscorides quoque diuersos facit, sed uis est
 eadem. Adducam autem uerba Galeni, ut ex Nicandro
 restituantur. ἔστι δὲ ἄλλη τις λίθος, ἢ καὶ Νίκαν-
 δρος μέμνηται οὕτως:

Ἡ ἐσύ γε θρήκασα ἐνὶ φλέξαις πυρὶ λαῶα,
 ἢ ὕδατι * ῥανθῆσα σελάσεται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν **Αἷς βρεα**
 τυτθὸν ὅτ' * ὁ δ' ἰμῆσται ἐπὶ ῥανθέντοσ' ἐλαίου. **χθῆσα.**
 τὴν ἀπὸ θρηκίου νομέες ποταμοῖο φέρουσιν **Αἷς ὁσμῆ**
 ὅν πόντον καλέουσιν. **σκητα.**

Ἀλλ' οὐδ' ἐμ' ἐξ αὐτῆς ὄφελος εἰς ἰατρικὴν, οὐδ'
 ὁ Νίκανδρος γράφει, παρὰ τὴν δύσωσίαν, ἢ τὰ
 θηρία θυμιώμενα διώκει.

Ad pastinacæ marinæ & draconis uenenum.
 Item ad scabiem, impetiginem, & lepram. Gale-
 nus lib. 9. simplicium.

SVLPHVRE usus sum sæpius aduersus draco-
 nem, & marinam pastinacam. Quod cum piscatori-
 bus indicassem, aliquanto post uehementer ipsos hoc
 remedium commendantes audiui. Usus autem eius est,
 siue aridi inspersi puncturæ, siue sputo, aut urinæ mi-
 xti, aut oleo ueteri, aut melli, aut terebinthinæ quæ cū
 etia paratu facilia piscatorum experimentis, docente
 me, fidem nacta sunt merito.

Quin & scabiem τῶρα dictam, & impetigines

& lepras non raro sulphure cum terbinthina mixto curavi. Siquidem omnes huiusmodi affectus abstergit, nihil interim repellens introrsum, quod tamē alia multa, eiusdem usibus commendata, faciunt.

Ad sanguinis eruptionem. Galenus
lib. 9. simplicium.

GYPSVM per se solum madefactū nimis durum & crassum fit. Miscetur autem alijs ad sanguinis eruptiones aridis medicamentis: Ideoq; excogitaui ut cum triticeæ farinae parietibus molendini insidente pulvisculo, & albumine oui misceretur. Ita paratū teneris pilis leporinis, aut alijs similiter mollibus excipietur.

Ad oris ulcera putrida, sedis & pudendorum. Ad anginam, & cicatricem columellæ sectæ, tum alijs ulceribus inducendam. Galenus lib. 9. simplicium.

DIPHRYGES uarios mihi usus exhibuit, ut ad ulcera oris putrida tum priuatim, tum melli despumato mixtum.

Ad anginam, humore influente prius adstringentium opera represso.

Sectum gurgulionem hoc solo statim à principio ad cicatricem usq; curavi. Solidam enim cicatricem & gurgulioni, & ulceratis omnibus conciliat.

Idem ad omnia pudendorū et sedis ulcera adhibui
eo modo

eo modo quo ad oris ulcera. Sunt enim hæ partes ex æquo calide & humide, ac ijsdem medicamentis gaudent.

Ad fungos suffocantes. Gal. lib. 9.
simplicium.

NITRO quidam rusticus utebatur ad suffocationem è fungis, unde semper consequebatur laudem. Hunc etiam ego imitatus nitro usto, uel non usto, aut potius eius spuma eandem affectionem curo.

Ad pestem. Gal. lib. 10. simplicium.

CVM pestis grassaretur in Syria multi ex urina pueri epota liberati sibi uisi sunt.

Ad ulcera pedum. Galenus lib. 10.
simplicium.

ULCERA in digitis pedum seruorum & rusticorum externo præcipue offensu nata, si modo inflammatio abesset, in peregrinationibus sæpe curavi, limæteum urina madefaciens, & ulceri applicans, exteriusq; fasciola circumnectens: iubebam deinceps, ut quoties meiere uellent digitum defluenti lotio subijcerent, neq; prius soluerent, quàm integram essent sanitatem adepti. Concessi etiam si quis in agro, absente medico, ulcera lotio lauaret, quæcunque infra pectus usq; ad imos pedes inuenirentur.

Ad diuersa cutis uitia, dealbandos dentes, ulcera siccanda, & oculorum asperitates. Galenus

S A E P I A E cremata testa utimur

Ad uutiliginem,

Ephelides,

Lentigines &

Scabiem.

Eadem oculorum pterygia absumit sali fossili mixta.

Etiā non uista, sed tosta solū, & trita dentes dealbat, et
Vlcera exiccat.

Partem eius aliquam mediocriter asperam instar collyrii formamus, eaq; magnas oculorū aspretudines, quas συκώσες appellant, perfricando cruentamus, quo facto etiam uehemētia illa collyria cathæretica dicta, quod superficiē abradant, melius uim suam exercent.

Ad capitis ossa fracta, quæ perforari oportet.

Gal. lib. 10. simplicium.

Q V I fractum os capitis perforant, columbæ sanguinem in duriorē membranā fundere consueuerunt, qua absente palumbi aut turturis. Videtur autem opem ferre non peculiari quadam & incognita facultate, sed potius moderata sua temperie. Itaque si bonum rosaceum eodem calore, qualis in sanguine columbino est, perforatis ossibus infundas, nō est quod aliud ipso melius quæras. Nam & ipsum temperie moderatum est, & præterea subastringit.

Ad oculos

Ad oculorum hyposphagmata. Gal.

lib. 9. simplicium.

SVNT qui ad oculorum hyposphagmata columbinum sanguinem calidum infundant. Sed nō est quod ipsum desyderes, cum potioribus uti liceat: permulta enim collyria sanāt hyposphagmata, præcipuè quæ myrrha constant, ut Damocratis nominatum diasmyrnum: hæc sequuntur quæ multum thuris accipiunt: deinde confecta è croco. Quid multa? Succus fœnogræci tam parabilis leguminis præstantior in hunc usum est, quàm columbinus sanguis.

Ad ossa nuda, & ulcera maligna. Gal.

lib. 8. simplicium.

CORTEX Heraclei panacis radicis, siccatur & calfacit, sed minus quàm liquor, quin & abstergit, ideoq; utimur ipso ad ossa nuda, & ulcera maligna, ut carnem reparet.

Ad lippitudines, & ulcera malefica, tum sedis & pudendorum. Gal. lib. 11. simplicium.

ALBUS oui liquor, quo ad ophthalmias uti solemus, ab omni mordacitate alieniss. est: quare nunquam me fefellit ob intemperiem, quæ aliquādo in lacte fit propter cruditatem alimenti, aut prauitatem, tum famem ac sitim, præcipue mulierum. Eligantur autem oua recentia gallinarum, eis enim utimur, quod facilia sint

inuentu, quamuis eadem sit in alijs facultas. Non uero tantum oculis, sed cæteris quoq; partibus, quæ mordicationem non tolerant, utiliter applicatur, ad sedis pudendorumq; ulcera, & malefica omnia mixtum albumen oui cum his quæ sine erosione exiccant, qualis est pompholyx lota, & similia, mirum in modum confert.

Ad uiperæ morsum. Gal.
lib. 10. simplicium.

QVIDAM in agris & pagis medicus ad uiperarum, & multò magis reliquorum uenenatorum morsus caprino fimo cum aceto utebatur, quo remedio plurimos liberauit.

Ad tumores duros lienosos, & hydropicos. Galenus libro 10. simplicium.

CAPRINO fimo acris & discutiens inest potentia, quare scirrhusis tumoribus, nò modo lienis, ubi frequentissime medicis usurpatur, sed etià alijs conuenit. Ego sanè tumori genu diuturno, qui dissolui per quam agrè poterat, linimentum appilcaui ex hoc stercore & farina hordeacea posca solutis, ac mirifice homo leuatus est. Erat autem rusticus. Deinde quidam alius rusticus, non in genu, sed alterius partis tumore, simile auxilium percepit. Molliora uero corpora nãmiam eius acrimoniam non tolerarent, ut mulieres, pueri, & alij molles. Item in aqua intercutem laborantibus,

tibus, & lienosis, multis modis hoc excremento utimur.

Ad fungos suffocantes, & colicum affectū.

Galenus libro 10. simplicium.

GALLINARVM finū, præcipuè earum quæ liberè pascuntur, ipse quoq; exhibui aduersus inutilium fungorum suffocationem, tritum admiscens tribus aut quatuor cyathis poscæ mulsiuæ, quod confestim profecit: suffocandi enim haud multò postea crassissimam pituitā uomebant, deinde illico quiescebant. Aetius ad id, Nō des esse qui ipsum angina laborantibus præbeant. Medicus uero, qui me id docuerat, etiam colicis è uino mulso propinabat.

Ad affectus diuturnos, qui phœnigmo aut sinapismo egent. Gal. lib. 10. simplicium.

STERCORE syluestrium columbarum cum semine *nasturtij tanquam calorifico remedio ad multa *al's carda frequenter utor: nempe trito & cribrato loco sinapismi ad omnes diuturnos affectus, qui phœnigmo indigent, quales sunt: coxendix, hemicrania, cephalæa, uertigines, costarum, humerorum, tendinum, aut lumborum antiqui dolores, item renum, & uentris affectus, tum podagræ & arthritides, quas nondum callosus nodus obsederit.

Ad colicos. Gal. lib. 10. simplicium.

RETRIMENTVM lupinum colicis quidam

exhibebat in potu, non solum in exacerbationibus, sed etiam interuallis, si modo inflāmatio abesset. Equidē ego noui nonnullos hoc genere morbi non amplius captos: aut si corriperentur, non tamen uolenter amplius, neq; assidue. Eligebat autem candidum luporum excrementum à comestis ossibus egestum, & quod solum non attigisset. Reperitur enim sæpe frondibus & herbis adherens. Ceterum hoc non mediocriter miratus sum, quod foris duntaxat appensum sæpe iuuaret. Est quando exigua ossiū fragmenta adhuc insunt huic stercore, quæ manducationem simul & coctionem effugerunt, ea pariter contusa colicis propinabat è uino tenui, aut aqua, nōnunq̃ sale, aut pipere, similiūe quopiam adiecto, iucunditatis gratia. Iubebat autem firmum lana inuolutum egroti lumbis alligari: lana inquam decerpta ab oue, quam lupo deuorasset, aut corio ceruino, si illius copia non esset. Cingulum quoq; circa lumbos ex eadem materia conficiendum præcipiebat. Ego in uasculum experiundi gratia, quanta maxima faba est, tantum inieci stercoreis, & egro appendi, admiratusq; sum plurimos ipsorum euidenter adiutos conspiciatus. Habebat autem uasculum duas ueluti auriculas, per quas lorum trans mittebam.

Ad colicos. Nostrum.

- NOVI qui bubulum stercus aridū in iusculo ignarus bibit, à coli dolore statim euasisse. Audiui etiam ea fide

fide dignis uiris non paucos se nosse eiusdē potu libera-
tos. Quidam non ipsum excrementum, sed expressum
inde succum bibit, & melius habuit.

Ad pus & grumos discutiendum. Gal.

lib. 9. simplicium.

EFFICAX lapis est pyrites, quem discutiētibz
emplastris miscemus, addito saepe & eo, qui schistus
appellatur: quo medicamento frequenter pus ac gru-
mosam substantiam intra musculos latentem discusi-
mus. Oportet autem lapides omnes minutissimē teri Regula.
ut efficaciores sint, haud secus quā quæ ocularibus
medicinis miscentur.

Ad dysenteriam, uentris fluxiones, sanguinis
sputum, catarrhum, oris ulcera putrida, destilla-
tiones à capite in pectus, spirandi difficultatem,
tabem, & pestem, & ulcera exiccanda. Galenus
lib. 8. simplicium.

ALLATA nobis est, hoc tam uehementis pesti-
lentiæ tempore, alia quædam terra ex Armenia Cap-
padociæ finitima, insigniter exiccans, pallida colore.
Qui uerò ipsam exhibebat, lapidem, non terram no-
minabat. Friabilis est ueluti calx, quæ usta petra fit, itē
dem ut calx nihil arenosum continet: sed postquam pi-
stillo in pila confracta est tam leuis est & lapillorum
expers quā calx, aut stella Samia, qua tamē grauior,
densior, & minus est aërea, ideoq; si negligentius spe-
ctes, lapis uidebitur. Sed aut lapis aut terra uocetur,

ut libet, modo summam eius siccandi uim non ignoreamus. In primis enim cōuenit dysentericis, fluxionibus uentris, sanguinis sputo, catarrho, & putridis in ore ulceribus. Quibus à capite manante defluxione thorax infestatur, & quibus ea de causa spirandi difficultas contingit, utriq; hac terra plurimum & efficaciter iuuantur. Tabidis etiam auxiliatur, ut quorum ulcus exiccet, adeo ut ne tuſſiant quidem amplius, nisi manifesto circa uictum delinquant, aut aër subito uertatur in intemperiem. Mihi sanè uidetur, quod sepe uidimus in fistulis cuenire, tum alibi, tum in sede natis ut absq; collyrio sordes ipsarum expurgante, aut tolente callum, solum aliquo pharmaco exiccata clauderentur: idem etiam in ulcere pulmonis fieri: etenim id quoque, si mediocre sit, & non ualde magnum, similiter opem ab exiccantibus sentit. Itaq; nonnulli tabidi omnino sibi sanati uisi sunt, ut eorum qui Roma in Libyam hac de causa profecti sunt: aliqui penitus liberatos se putauerunt, idq; per annos aliquot, postea autem cum negligentiores in uictu fuissent, redijt ipsis affectus. Hosce igitur, ut dixi, Armeniaca terra euidenter adiuuit, etiam Romæ agentes: & his etiam amplius auxilium perceperunt, qui difficultate spirandi laborabant.

Ceterum in peste hac ingenti, non dissimili illi quæ Thucydidis ætate ingruerat, omnes qui hoc remedium bibe=

biberunt, confestim sanati sunt: quibus uero non profuit, omnes obierunt, nec ab ullo sunt alio remedio adiuti. Vnde liquet eos solum utilitatem eius non percepisse, quos affectus incurabilis inuaserat. Bibitur autem cum uino, modicè quidem diluto, si febris aut nulla sit, aut exigua: sin maior, ualde aquato. Ferè tamen pestilentes febres uehemens calor non comitatur. Porro in ulceribus exiccandis quid dicam quantã hæc terra uim habeat? Terrã enim appellare malo, utpote quæ cum liquoribus facillè misceatur et imbuatur, quæ omnis terræ cõmunis est nota, licet qui nobis eam exhibuit, lapidem appellauerit. Hucusq; Galenus. Aeti-
• tius addidit. Bolum hunc Armeniacum Armeni patria lingua Zarinaca uocant, Syri zarnacha: nascitur in monte prope Gangana oppidum. Regio uero, ubi mons est, Agaraca nuncupatur. Antonius Musa Brasauolus apud se esse scribit terram à monacho quodam Franciscano ex Armenia allatã, pallidam, et friabilem instar calcis aridæ, quam ueram Armenicã esse censet, non eã quæ solebat hætenus è Germania peti.

Vsus terræ Lemniæ ad uulnera recentia, ulcera uetera, maligna, putrida, egre cicatricem admittẽtia, morsos à uipera, cane rabioso: ad marini leporis & cantharidũ uenenũ, & in genere uenena omnia. Deinde de terra pingui ad omnes particulas exiccandas, aquam intercutem, lienosos, ueteres inflammationes & laxos tumores, corpus

ex nimia hæmorrhoidum inanitione tumefactum, diuturnos dolores alicubi fixos. Galenus lib. 9. simplicium.

TERRAM Lemniam alij rubricam Lemniam uocant propter colorem: differt tamen à rubrica, qđ tactum non similiter inficiat. Alij Lemnium sigillum, quod ei Dianæ sigillum à sacerdote imprimatur, quæ terram hanc effossam in urbem uehit, & cum aqua subigit, multumq; turbatam quiescere finit, tum supernatantē aquā aufert, mox superiorē terræ partem pinguiusculam, quod autem arenosum & lapillis plenum subsidit, id omne reijcit. Tum mollem & pinguem terram siccari finit ad ceræ consistentiam, huius exiguas particulas decerpit, imprimitq; Dianæ sigillū. Deinde rursus in umbra siccatur, donec omni prorsus humore liberentur. Quod autem Diosc. scribit hircinum sanguinem Lemniæ terræ misceri, cum ex incolis interrogassem, audissentne olim ita parari solitam, omnes ridere cœperunt. Effoditur autem in collo Vulcani dicto iuxta Hephæstiadē ciuitatē ad oriētem sitam. Est enim & alia Lemni ciuitas Myrina nomine ad occasum. Collis ille uidetur exustus esse, totus colore fuluo, neq; quicquā in ipso nascitur, nulla arbor, aut alia planta neq; saxum, sed sola hæc terra. Et forsitan hinc nata est occasio fabulæ Vulcanum cœlitus in istum collem præcipitatum. Canit enim Poëta:

Decia

Decidit in Lemnum.

Porrò terra in hoc colle repertà tres habet differe-
rentias. Prima est, de qua scribimus sacra dicta, quoniam
niam à sola sacerdote cam tangi fas est. Altera uerè terra tri-
plex.
est rubrica, qua lignarij fabri utuntur. Tertia laua-
re lintea solent aliqui.

Ceterum accepi libellum à quodam illic de Lem-
nia terra, quē olim incola quidam exaruerat, in quo
omnem eius usum edocebat. Itaq; experiri etiam ipse
uolui, accepiq; sigillorum binas myriades. Porrò qui
libellum mihi dedit inter Hephæstiadis urbis primi no-
minis uiros erat, & ad multos affectus Lemnio sigillo
utebatur, ad uulnera, tum antiqua, tum agrè cicatri-
cem admittentia, morsos à uipera, & in genere à quo
uis uenenato, item contra letalia uenena, non modo
ante, sed post etiam exhibēdo. Præterea medicamenti
cui bacca iuniperi nomen dederunt, & hanc quoque
terram recipit, experimentum sibi exploratum esse
dicebat quod uomitnum ciceret, si quis ipsum biberet
adhuc in uentriculo existente ueneno. Quod ego met
etiam expertus sum in hausto leporis marini, & can-
tharidum ueneno, suspicabantur enim ægri talia se
sumpsisse, quod subsecutus epoto medicamento uomi-
tus confirmauit, neq; ullum, quod alioqui solet eius-
modi uenena comitari, symptoma aparuit. An uero
similiter ad alia uenenata pharmaca præsidio sit hoc

φάρμακον
κομδὲ
ἀρκευθὶς
δωρ.

31
L V V L R
è iuniperi baccis & Lemnia terra constans medica-
men, adhuc incognitū mihi est. Ciuis autem ille Ephæ-
stiadis eandem & ad reliqua uim esse huius terræ con-
firmabat, adeo ut cum uino diluto pota, & ex acri
aceto uulneri imposita rabidi canis morsum sanaret.
Quinetiam ex aceto aliorum uirulentorum morsus cu-
rare pollicebatur, forinsecus impositis folijs herbarum
quæ putredinem arcent, inter quas primam laudem
scordio, secundam centaurio minori, tertiam marru-
bio tribuebat. Mihi sanè, si quando Lēnia sum usus ad
maligna & putrida ulcera, semper magnus successus
obtigit. Est autem utendi ratio pro ulceris maliciæ mo-
do uaria. Foetidum enim ulcus, & ualde flaccidum sor-
didūq; ferre potest Lemniam acerrimo aceto dilutam
ad consistētiam luti, ita ut solent pastilli, quorum alijs
alijs utuntur: polyidæ inquam, & passionis, & Andro-
nis, & qui nunc dictus est Betinus appellatus. Nam
isti quoq; cum ualide siccēt ulcera maligna iuuant dis-
soluti uino passo, aut siræo, aut mulso, aut albo uino,
aut giluo, aut flauo, prout commodius uisum fuerit:
de quo alibi differetur. Item aceto soluuntur, aut aqua,
aut aceto mulso, aut posca, & aqua mulsa. Sic Lem-
nia quoq; terra cum aliquo de prædictis liquoribus di-
luta, aptum medicamentum fit, tum ad recentia uulne-
ra glutinanda, tum ad uetera, aut egre cicatricem re-
cipientia, aut maligna curanda. Similiter omnis alia
terra

terra medicata. Vt enim supra ab elementari terra, Terræ di-
 qua lapides etiam continentur, distinximus illam quæ scrimina.
 in lutum soluitur: ita hoc loco terrā quæ colitur à me-
 dicamentosa discernamus. Quamuis terra pinguis co De pingui
 litur quidem, nihilominus tamen est idonea particulis terra.
 omnibus siccandis. Igitur ipsa multi in Alexandria et
 Aegypto utuntur, alij suo arbitrio, alij somnijs admo-
 niti. Equidē in Alexandria uidi aqua intercute disten-
 tos aliquot, & lienosos Aegyptiæ terræ limo uti. Ita-
 que multi suras, & fœmora, & cubitos, & brachia,
 & dorsum, & latera, & pectus huius terræ luto per-
 uncti, euidentis auxilium adepti sunt. Eodem modo ue-
 teres inflāmationes, & laxos tumores hoc lutum iu-
 uat, et noui qui ex immodica hæmorrhoidū inanitione
 uniuerso corpore tumefacto præsens remedium nacti
 sunt. Alij porro diuturnos dolores aliquo in loco fixos
 hoc luto penitus aboleuerunt: habet enim omnis ter-
 ra siccandi facultatem, quæ ei natura contigit. Quod
 si nihil omnino igneæ substantiæ contineat, sine ullo
 morfu desiccat, ad quod plurimum ei confert ablutio.
 Hæc pluribus ex Galeno proferre libuit, non inutiliter
 opinor, neque extra septa, quod dici solet. Antonius
 Musa Brasauolus Venetias afferri scribit terram sigil-
 lo Turchico, & Turchicis literis insignitam, quam
 primus in Italiam uehi è Lemno suis sumptibus phar-
 macopola Căpane Venetus curauerit. Libenter enim

virum illum nomino, qui bene merendi de genere mor-
 talium, & ueterem imperitiam ne dicam an impostu-
 ram eliminandi animo tam liberali præditus, ignauam
 sumptuum abstinenciam abiecit. Vtinam, quod opta-
 bat olim Plato, aut principes philosopharētur, aut phi-
 losophi regnarent: ita enim optime sperandum esset
 actum iri tum de philosophia uniuersa, tum eiusdem
 parte medicina. Nō laterēt tot seculis nobilissima quæ-
 que medicamina, non pro genuinis adulterina mango-
 nes & nebulones fingerēt: sed tum ipsi principes, tum
 populi quorum sunt pastores, ut poëta canit, melius
 suam ualitudinem tuerentur. Verum dum boni qui-
 dem principes literarū ignari rem non intelligunt, alij
 uero aut ignaui, aut auari, alijsq; uitijs, libidini, & om-
 ne genus intemperijs dediti sunt, interea tum aliæ ar-
 tes & scientiæ, ut de religione taceam, tum medicina
 nihil excolitur, optima ueterum præsentissimaq; re-
 media multis experimentis probata negliguntur. Nul-
 lus curat afferri, & sumptum aliquem facere. At esset
 hoc studium principe uiro dignissimum, rerum natu-
 ræ excellentiam nosse, quid ubiq; rarum, ac eximium
 Deus mundo donasset, quibus dotibus terrestre hunc
 paradysum exornasset: qualia multa obseruauit anti-
 quitas. Cum enim ipsi præ cæteris hominibus antecel-
 lant, decet ut etiam excellentissima quæque naturæ
 spectacula consyderent: non quod tempus in hisce stu-
 dijs

dijs terere debeant, sed si uiris doctis et studiosis hunc laborem imponant, & liberales in ipsos sint, ut uarias mundi partes peragraré queant, officio suo satisfecerint. Liberet indulgere stilo, & copiosis rationibus uti, si uel institutū libri & breuitas me non prohiberent, uel sperarem principem aliquem, aut alioqui diuitem uirum hæc nostra lecturum. Itaq; redeo ad id quod coeperam: sed pauca prius de Lemnia terra sunt adijcienda. Turcharum imperator extructa arce in colle Lemni, qui nobilem hanc terram fert, principes ea donat: Venetias, ut diximus affertur, sed perfidia quorundam, qui mille supplicia merentur, adulterari coëpta est, uulgari sigillata terra & armeno bolo commixtis. Quin & illa quæ ex Lemno affertur insignis Turchico sigillo album sabulum, ut Brasauolus scribit, uidetur habere commixtum, ut commodius sigillum reciperet, ideoq; mandentibus apparent arenulæ & minus rubra sit, in pallorem uergens. Porro eadem nauigatione qua hæc petitur etiam alia gleba affertur, rubra, pinguis, læuis, sine omni arenosa asperitate, quæ pharmacopolæ ueram Armeniam existimant, sed multis rationibus Brasauolus ostendit eandem esse Lemniam, quas in præsentia ne sim prolixior omitto, legant apud ipsum qui uolent, ego libenter sententiam eius approbo. Lemnum insulam hodie uocant Sidrio in Aegeo mari sitam è regione Atho montis Thraciæ.

Ad ambusta. Galenus lib. 9.
simplicium.

CIMOLIA terra conuenit ambustis, & quidam plebei illinunt ipsam confestim aceto subactam, quod non acre sit ualde, alioquin aqua diluendum est, pro duræ scilicet aut mollis carnis respectu. Sed hoc omni terræ leui commune est, ut ambusta ab igne statim ex aceto aut posca illita auxilietur.

Ad sanguinis undecunq; profluvia, dysenteriam, inflammationes, bubones, & podagricas fluxiones.

SAMIA non opus habet ablui: utimur ea præcipue, quam stellam uocant, est enim glutinosior, ad sanguinis undecunq; sputum, uti Lemnia quoq;. Item ad eruptiones sanguinis ex utero, & fluorem muliebrem, & ulcera dysenterica, priusq; infecta putredine pascendo serpât: in his tamen Lēnia sum usus aliquando, & manifestam opem tulit, tum pota, tum per clysterem iniecta, intestinis prius ablutis, ut facere soleamus, primum quidem mulsæ meraciori, deinde muria. Iniecimus autem ipsam cum succo plantaginis: bibendam uero exhibuimus cum posca aquosa. Cæterum apparet non paulo efficacior esse Lemnia quam Samia. Nam partes iam inflammatae uim eius ferre nequeunt, sed euidenter exasperantur, præsertim in molli corpore.

pore. At Samia non modo huiusmodi partes nihil offendit, sed etiam mitigat, idq; magis calidiores & laxiores, ut sunt mamillæ, & testiculi, & adenes. Porro commode uteris cum aqua trita Samia, adiiciens boni rosacei tantum, quantum satis erit, quo minus exiccetur. Est aut ita paratum pharmacum ut alijs quoque inflammationibus idoneum, quæcunq; sunt calidæ: item ad bubones, & podagricas fluxiones, in summa ubicunq; mediocriter refrigerare libet, & simul mitigare dolorē. Apparet sanè manifesto facultas eius mediocriter frigida, & magis aëreæ substantiæ, quàm Lemnia, quod ex eius leuitate colligitur.

Ad duritias emolliendas. Galenus.

lib. 11. simplicium.

MEDVLLA uim possidet dura & scirrhis affecta corpora molliendi, siue musculis, siue tendinibus, siue ligamentis, siue uisceribus ita affectis. Semper autem optimam sum expertus ceruinam, deinde uitulina.

Ad sopores, & lethargos, & menses cindos. Galenus libro 11. simplicium.

FRIGIDIS & humidis corporibus castoreum optimum est remedium, maxime si febris careat ager. Imò & febrientibus, non tamen calidam, sed ut ita dicam tepidam febrim, qualis præcipue in soporibus

& ueternis contingit, huiusmodi inquam plurimis ca-
 storeum exhibuimus cochlearis mensura, & simul pi-
 peris albi tantundem ex melicrato, nunquam autē in-
 de laesus est quisquam. Præterea detentis mensibus,
 mediocrem sanguinē de malleolo detraxi, deinde exhi-
 bito castoreo cum pulegio aut calamintha, semper ex-
 pertus sum menses moueri, sine ulla noxa mulieris.
 Eijcit & secundas retentas. Hæc sanè omnia ex aqua
 mulsa potum præstat.

Ad colicum affectum ueteribus igno-
 rum. Paulus Aegineta libro 3.
 capite 43.

EST quando colicus affectus ob tenues & acres
 humores oritur, quorū uictus ad humidius frigidiusq;
 uerti debet. Clysteres sint mitigantes & emplastici.
 Antidotum ex aloë amarā bibant. Balneis dulcibus
 utantur. Si dolor nimius urget, stupefacientia conce-
 duntur. Cæterum ex huiusmodi humoribus nouam il-
 lam nostri temporis colicam affectionem natam exi-
 stimo. Hæc primum in Italia cœpit, deinde pestilenti
 contagione per alias etiam imperij Romani diuersas
 regiones grassata est. Transijt autem nonnullis in co-
 mitialem, quorum pleriq; mortui sunt: alijs in resolu-
 tionem artuum extremorum, incolumi sensu, qui ma-
 gna ex parte liberati sunt: alijs in utrumq; migravit:
 tanquam

tanquam per iudicium affectus prima sede pulsus aliorum abiret. Porro sic affectos medicus quidam in Italia curabat, uictum omni modo refrigerantem, difficile creditu, præscribens ægris. Nempe crudas ipsis, easq; refrigeratas, præbebat lactucas, itidem intyba, saturitatem ultra. Ad hæc uuas, mala, & duræ carnis pisces, omne genus testacea, bouum pedes, bulbos, & consimilia, non modo facultate, sed tactu quoq; frigida. Vinum autem raro, & si quando præbebat, frigida miscebat. Imò frigidam per se, & poscam porrigebat, ab omnibus alijs calidis & temperatis alimentis abstinens. Itaq; plurimos hoc inopinato modo persanauit, etiam eorum aliquos, quibus iam affectus in comitiallem, aut resolutionem, mutari cœperat.

Ad resolutionem extremorum artuum ex affectu colico natā. Paulus Aegin.

libro 3. cap. 13.

NOSTRO seculo morbus quidam coli homines infestauit, qui motus artuum omnimodam priuationem inferebat, saluo tamen sensu, idq; maxime in ijs, quos spes erat fore superstites, tanquam ex profundo corporis materia per crisin aliò migrasset. Itaque sponte multis redditus est motus progressu temporis: imbecilliores autem etiam simplices unctiones ad resolutionem prædictas utiles senserunt. Imprimis autē efficaciatia sunt experti acopum ex populo nigra, et quod

abiete constat. Multis uero etiam roborantia, & refrigerantia mediocriter, opitulata præclare sunt.

Ad ophthalmiam. Nostrum.

OPHTHALMIA adnatæ oculis membranæ inflammatio est, quæ cum intolerabili dolore quendam afficeret, neque uena secta & alius cita, neque mitigantium & refrigerantium etiã cum stupore materia, ut opium, quicquam proficeret, neque reprimentia fluxionem cohiberent, licet methodo uteremur omnibus, Apollinaris herbaræ recentia folia trita fronti imposuimus, unde statim dolor & morbus omnis abiit. Deinde tamen ἀποθεραπεύας ἐνεκα quædam calida mediocriter, & discutientia admouimus.

Ad hydropem, præsertim intercutem.

Aetius in fine lib. 10.

SUBSTERNANTVR hydropicis arundinum folia, et herbaræ resiccantes, quales sunt uitex, pulegium, calaminthe, & similia. Mirum est enim quantum huiusmodi per somnum resiccent, ut constet iam quosdam frumenti aceruis obuolutos & absconditos à somno surrexisse firmos.

Ad pestem Galenus in libro de theriaca ad Pisonem.

ANTIDOTVS theriaca dicta per excellentiam sola nobis est uisa in pestilenti cōstitutione ægris succur-

succurrere, cum nullum aliud remedium magnitudini mali adeo resistere posset. Pestis enim instar crudelissimæ feræ non paucos aliquos, sed ciuitates integras depascitur, in prauam & corrumpentem qualitatem aëre mutato. Itaq; periculum euitare nequeunt homines respirare coacti, sed aërem intra se ut uenennū aliquod inspirando trahunt. Hac de causa omnium admiratione dignissimum uirum Hippocratem laudo, quod pestem ex Aethiopia ad Græcos profectam non aliter curauit quàm aëris mutatione, ut non amplius, qualis prius erat, inspiraretur. Iussit igitur ignem per totam ciuitatē accendi, nō ex quauis materia, sed corollis & suauissimis floribus, & unguentis infusis, quæ pingua simul essent, ac odoratissima, ut aërem ita purgatum ad pestem arcendā haurirent. Itidem mihi theriaca quasi ignis quidam expurgatorius esse uidetur, ita ut qui ipsam in pestilenti constitutione præbunt, omnino in affectum incidere non sinat: qui uero iam inciderūt sanare queat, emēdata aëris inspirati prauitate, corporisq; habitū amplius corrūpere prohibita.

Aliud ad pestem. Aegineta lib. 2. de febribus. cap. 35. Potio Rufi.

PROPINANDVM est in pestilenti constitutione hoc medicamentum, quod recipit aloës partes duas, ammoniaci thymiamatis totidem, myrrhæ partem unam. Exhibenda est quōtidie mediij cyathi men-

jur. Haud noui quenquam, Rufus inquit, qui huius
 potionis ope pestem non euaserit.

Ad scirrhum. Galenus lib. 2. artis cura=
 tiuæ ad Glauconem.

CERCYLLII puerū curaui, qui ob erysipelas
 nimis astrictum & refrigeratum, scirrhosum tumo=
 rem toto foemore habebat. Videbantur autē tenuium
 partium remedia ad curationem eius requiri, ideoq;
 oleo foemur fouebam, puello in labrum collocato, quod
 olei Sabini plenum erat, cuius præ cunctis tenuissimas
 esse partes scio. Balneis uero uti non mittebā, nisi
 plurium dierum interuallo, idq; curandi gratia totius
 corporis. Post prædictam olei irrigationem, ex me=
 dullis & adipum genere, ut dictum est, applicabam re=
 media mixtis quandoq; Scythico bdellio, et Aegyptia
 mastiche, & Ammoniaca lachryma, nempe pingui,
 & non uetusta, itidemq; galbano. Ita ex his apparato
 pharmaco et Ammoniaco pinguisimo aceto ualde a=
 cri dissoluto, totū undiq; foemur inūxi. Deinde rursum
 post aliquot dies pinguisimum opopanacē aceto solu=
 tum acerrimo adieci. Erat autē recens: aliās enim non
 manet pinguis, ut neque bdelliū, neq; Ammoniacum,
 neque galbanum. Ad hæc super altero crure salire
 puerum iubebā, ut ad ipsum maior alimenti pars ferre=
 tur. Postea uero quā durus ille tumor iam repressus
 erat

erat, metuens ne quæ superessent reliquæ, diuersa ratione sum usus, inuncto foemore pharmacis è pice compositis. Cæterum euidenter illito aceto scirrhus minuebatur: usu uero laxantium mollior, non minor, fiebat: sed moderatus ipsorum & alternus usus puerum curauit. Quod si quis alterutro tantum pharmacorum genere curam suscepisset, scirrhum sanè nunquam soluisset.

Ad tendones scirrhis affectos. Galenus lib.
2. artis curatiuæ ad Glauconem.

TENDONES appello neruosas musculorum extremitates, quorum scirrhii manifestissimum auxilium sentient, ex recta ratione curandi, quæ per lapidem pyriten administratur, si cum prædictis remedijs adhibeatur. Oportet autem pyriten igne candentem acerrimo aceto conspergere, tum locum affectum ita supra lapidem uersare, ut ab elato uapore scirrhus soluator, multæ enim partes omnino incuruæ & contractæ per huiusmodi curam inter ipsam uersionem supra lapidē integræ ualeitudini sunt restitutæ, ita ut non sine magia res acta uideretur. Cæterum esse præmolli tam opus est affectam particulam quibus dixi pharmacis, & in hac quoq; cum pyrite curatione sæpius fouendus est locus scirrhosus oleo Sabino abunde calido, aut alio quopiam subtili. Nihilominus autem ex re

Vide præcedentem historiam.

fuerit comam anethi, præsertim uiridis & recentis, a
 oleo coquere. Si pyrites absit, utendum est molari: sic
 enim nominant lapidem è quo molas frumēto terendo
 parant. Hactenus Galenus. Notandum ubi mentio sit
 olei Sabini in Aldino quidem exemplari legi ἐλαίω
 δ' αψιλῶς θερμῶ, in alio autē, προκαταπλεῖσθαι
 δ' αψιλῶς: posterior lectio magis placet. Annotauit
 Martinus Acakia. Porro pyritē Arabes marchasitam
 uocant, Germani Fesum. Percussio scintillat ignis, in-
 de Græci nomen imposuerunt. Viui nominantur, teste
 Plinio, qui ponderosissimi sunt & densissimi, ignisq;
 plurimum habent, qui excussus sulphuratis aut fungis
 aridis, aut folijs excipitur. Pyrites in riuis repertus plæ-
 rumq; sterilis est, nullam metalli continens materiam,
 hunc pleriq; chymistarum non sine multorum risu col-
 ligunt. Inuenitur in fodinis æris ex quo æs excoquitur
 cum ubiq; alibi tum Cuperbergi in Silesia, ubi ex eo-
 dem chalcanthum etiam conficitur. Reperitur etiam
 in argentarijs eiusdem metalli colore, ex quo argen-
 tum excoqui nostri sæculi inuentum est, à ucteribus
 non traditum. Est et aliud genus auri profus colore: &
 quoddam in ferrarijs, cuius Auicenna meminit, quasi
 massa ferrea apparet. Est quando tamē in fodinis quo-
 que steriles reperiantur. Nostri pyritem argentarium
 sua lingua uocant wißmat, quo uinum integrum con-
 seruari aiunt, ne in uappam abeat, si modicum eius
 adijciatur

adijciatur plumbo albo, ad uinaria uasa conflanda.

Quo pacto morbi aliquot inanitione tempestiua præcaueantur, ut podagra, morbi articulares, melancholia, cancer, elephas, comitialis, apoplexia, respirandi difficultas, quam asthma Græci uocant, & tertiana febris.

EOS quidē qui adhuc degunt incolumes, morbum aut aliquem suspectū habent, nisi euacuentur, principio ueris ad præcauendū à morbo inanire cōuenit, siue secta uena, si omnium humorum adsit plenitudo, Græci plethoram dicunt, eiusq; causa morbis sint obnoxij: siue purgatione, si ualetudinarij sint ob corruptam humorum qualitatem. Nos sanè podagram & articulares affectus, in quibus calli nondum circa articulos obduruerant, humore noxio detractō, per multos annos ne gignerentur prohibuimus. Eodē modo apoplexiam comitalem, & melancholiam, aliosq; diuturnos eiusmodi affectus inanitione iā dicta in multis hominibus sedauimus. Expedit autē nōnullis pituitosos, biliosos alijs, aut melācholicos, aut tenues et serosos excrementios humores duci, pro affectuum in ipsis oriri solitorum essentia. Nempe quidam quotannis melancholiam incidit, nisi purgetur. Itaq; non uere solum, sed etiam autumnō ipsum purgo. Sic & mulierem quandam singulis annis principio ueris purgo, cancerosum affectū in mamilla habentem, quam sanaui pharmaco

uehementer atram bilem ciente: quod si omiffa ali-
quādo purgatio fuerit, dolores in profundo experitur.
Præterea incipientem elephantiaſim primū incifa ue-
na, deinde purgatione exhibita ſanaui. Sufficit aut de
inceps et huic facta ſemel annua purgatio, qua negle-
cta cōfeſtim redit affectio. Huiusmodi quidem ægritu-
dines atri humoris purgationem requirunt: comitiales
uero, et apoplectica, & aſthmatica pituitoſi. Ceterū
articulares, quas magnus calor ſequitur, bilē duci: quæ
frigidos tumores cōiunctos habent, pituitā detrahi po-
ſtulant. Quidam per ſingulas æſtates tertianis feбри-
bus infeſtari ſolitus, iam annis aliquot non febricitauit,
me pallidam bilem in ueris exitu ipſi detrahente.
Ita enim hoſce purgari melius eſt, ut comitiales, arti-
culares, & melacholicos affectus experiri ſolitos in-
eunte uere potius. Hæc Galenus ab initio libelli quos
qualibus medicamentis quando purgare conueniat.
Deinceps autem de præparatione corporum ante pur-
gationem agit.

In ſecundo experimento non gutturi, ſed gurgulio-
ni legendum.

F I N I S.

